

# **vestity**

ÚSTAVU PRO  
SOUDOBÉ DĚJINY AV ČR

Dělnické výbory na obranu  
svobody tisku (1968)

Edice pramenů

**Svazek 11**  
**1993**

Jindřich Pecka

**Dělnické výbory  
na obranu svobody tisku  
(1968)**

Edice pramenů



Ústav pro soudobé dějiny AV ČR  
1993

Institute for Contemporary History

Vlašská 9

118 40 Praha 1

Jindřich Pecka: Workers' Committees in Defence  
of Freedom of the Press, 1968

Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, vol. 11

© 1993 Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

ISBN 80-85270-25-0

Republishing of this material in any form is forbidden without permission in writing  
from the Publisher.



6207

297/94

Ediční řada SEŠITY ÚSD zveřejňuje dokumenty  
a studie z oboru soudobých dějin Československa.

Má převážně pracovní charakter  
a klade si za cíl přinášet dílčí výsledky  
dlouhodobých badatelských záměrů.

Tomu odpovídají i formální náležitosti,  
včetně poznámkového aparátu.

Sešity Ústavu pro soudobé dějiny	28
Ediční řada SEŠITY ÚSD zveřejňuje dokumenty a studie z oboru soudobých dějin Československa.	28
Má převážně pracovní charakter a klade si za cíl přinášet dílčí výsledky dlouhodobých badatelských záměrů.	31
Tomu odpovídají i formální náležitosti, včetně poznámkového aparátu.	31
Sešity Ústavu pro soudobé dějiny	163
Místa, kde v roce 1968 vznikly výbory na obranu tisku	173
Chronologický přehled	176
Jmenný rejstřík	187
Místní rejstřík	190
Rejstřík zveřejněných publikovaných dokumentů	192
Rejstřík nepřiznaných publikovaných dokumentů	194
Archivní zprávy	197
Literární a tiskové zprávy	207
Sazební práce	208
Seznamy	222

Břichův řád SED  
Má převážně pracovní charakter  
a kladě se za cíl přinést dílně výsledky  
dřouhobobých badatelských záležit.  
Tomu odpovídají i formální náležitosti,  
včetně pozákladního spisu.

I. Historický úvod

Na jaře 1968 překročilo hranici veřejnosti práh benedikční svatebních svatebních zítání, veřejné mínění se stalo po dlouhé době skutečně veřejným a komunistická strana usuzovala na demokratizaci politiky své „svatoucí aliby“. To vše umožnilo vyjádřit požadavek svobody tisku a projevu a zláhat emancipační proces v rámci Národní fronty i mimo ni.

Douhý tisk a průběh veřejnosti přelomů, až byla rozbita cenzura a Národní shromáždění legislativně započala občanská svoboda, ale vlny po smutné události jako po základním pojmu demokracie. V tomto kontextu nabývaly na významu zejména v rámci organizace společnosti a výbory, které byly do podstaty politické skupiny. Společnost exploduje krizí

OBSAH

Úvod . . . . .	7
Použité zkratky . . . . .	28
D o k u m e n t y . . . . .	31
Soupis výborů na obranu tisku . . . . .	165
Místa, kde v roce 1968 vznikly výbory na obranu tisku . . . . .	173
Chronologický přehled . . . . .	176
Jmenný rejstřík . . . . .	187
Místní rejstřík . . . . .	190
Rejstřík původců publikovaných dokumentů . . . . .	192
Rejstřík příjemců publikovaných dokumentů . . . . .	195
Archivní prameny . . . . .	197
Literatura a tištěné prameny . . . . .	200
Seznam publikovaných dokumentů . . . . .	205
Summary . . . . .	222

## 1. Historický úvod

Na jaře 1968 překročilo úsilí o reformy práh hermeticky uzavřených sekretariátů, veřejné mínění se stalo po dlouhé době skutečně veřejným a komunistická strana rezignovala na byrokratické pojetí své „vedoucí úlohy“. To vše umožnilo vyslovit požadavek svobody tisku a projevu a zahájit emancipační proces v rámci Národní fronty i mimo ni.

Denní tisk a probuzená veřejnost nečekaly, až bude zrušena cenzura a Národní shromáždění legislativně zajistí základní občanské svobody, ale volaly po samosprávě jako po základním principu demokracie. V tomto kontextu nabývaly na významu nestranné zájmové organizace, společnosti a výbory, které uvedly do pohybu strnulé politické spektrum.<sup>1</sup> Spontánní exploze kritiky a zájmu obyvatelstva o veřejné záležitosti byla dynamičtější a rychlejší než stabilizující opatření mocenského aparátu, což vyvolávalo nedůvěru ve stálost nově nastoleného kurzu a prohlubovalo radikalizaci nestátních zájmových a politických uskupení.<sup>2</sup> Jejich citová angažovanost převyšovala racionální úvahy a smysl pro organizaci. Tato nezralost mladé občanské společnosti však umožňovala vedení komunistické strany udržovat svou pozici i dosavadní rozložení politických sil. Čelila obnově sociální demokracie a do jisté míry neutralizovala KAN a K 231.<sup>3</sup> Za těchto okolností bylo zřejmé, „že jedinou

1 *Byli jsme při tom*, Praha, KNPJ 1993, s. 11.

2 Z. Hejzlar, *Praha ve stínu Stalina a Brežněva*, Praha, Práce 1991, s. 81.

3 Jiří Lederer píše dokonce o jejich „zmanipulování“. – *Touhy a iluze*, Toronto, Sixty-Eight Publishers 1984, s. 258. – Protože tento novinář, kritik a spisovatel sehrál mimořádnou roli v krátké historii dělnických výborů na obranu tisku, považují za nutné uvést na tomto místě jeho základní biografická data. Narodil se 15.7.1922 ve východočeských Kvasinách. Středoškolská studia ukončil roku 1941 v Rychnově nad Kněžnou. V letech 1945–1948 studoval na Vysoké škole politické a sociální a na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Rok poté byl stipendistou Jagiellonské univerzity v Krakově. Od roku 1946 působil jako redaktor sociálně demokratického tisku (*Směr, Právo lidu*). Na počátku 50. let musel opustit redakční činnost a pracoval jako soustružník v ČKD (1951–1954). Poté se vrátil k publicistice a působil postupně v několika redakcích (*Svět sovětů, Večerní Praha, Technické noviny*). V roce 1968–1969 byl redaktorem *Literárních listů*, v roce 1969 i *Reportéra*. V následujícím roce byl poprvé zatčen „pro podvracení Polské lidové republiky“. O dva roky později byl odsouzen na dva roky do vězení na základě reportáže Polsko těchto dnů, otištěné v roce 1968 v *Literárních listech*. Znovu byl zatčen a odsouzen na tři roky v souvislosti s Chartou 77 a zasláním děl perzekvovaných českých autorů do zahraničí. Po propuštění se 1.9.1980 vystěhoval i s rodinou do Spolkové republiky Německo, kam převezl i důležitou dokumentaci o činnosti dělnických výborů na obranu tisku, jejichž

opoziční silou vůči komunistické straně zůstává svoboda slova, a to především znamená – novináři“.<sup>4</sup>

Tisk a novinářská obec se staly jedním ze stěžejních problémů Pražského jara, ale také jedním z vážných zdrojů napětí uvnitř sovětského bloku. Když začátkem března 1968 zrušilo předsednictvo ÚV KSČ dva roky staré usnesení o cenzuře, potvrdilo jen stav, který už v československém tisku panoval. Vyvolalo to však „vážné obavy“ Kremlu a jeho satelitů, které se v průběhu léta 1968 vystupňovaly až k ultimativním požadavkům, aby ÚV KSČ vzal sdělovací prostředky pevně do svých rukou a ovládl je.<sup>5</sup> Tak se československé reformní vedení ocitlo mezi dvěma mlýnskými kameny: uvolněná lavina občanské společnosti vyvíjela tlak na rychlejší postup demokratizace, kterou viděla především ve svobodě slova a shromažďování, zatímco „varšavská pětka“ dávala stále důrazněji najevo svou nelibost nad tímto vývojem. Za takovéto situace se v Československu odehrál „boj o cenzuru“.<sup>6</sup>

Koncem února už fakticky přestala působit Ústřední publikační správa, jejíž orgány až dosud považovala KSČ za své „pomocníky při ideovém řízení tisku“,<sup>7</sup> a 4. března předsednictvo ÚV KSČ fakticky rozhodlo o zastavení cenzury. Na základě toho vyzvalo ministerstvo kultury a informací všechny, kterých se to týkalo, aby se podíleli na vypracování nového tiskového zákona. Tento požadavek podpořily nejen svazové orgány československých novinářů a spisovatelů, ale hlásily se k němu i redakce regionálních novin a rozhlasových stanic.<sup>8</sup> Legislativní příprava však trvala nečekaně dlouho a novináři

i veřejnost naléhali na její urychlení. Během týdne od 11. do 18. března se vyslovilo na 1000 pražských publicistů pro svolání mimořádného novinářského sjezdu. Ústředním motivem předsjezdových diskusí byl požadavek na revizi stanoviska ÚV KSČ k Literárním novinám a na kodifikaci tiskové svobody. Tento problém se objevil v druhé polovině dubna i na krajských konferencích KSČ. V Ostravě promluvil jako delegát ÚV KSČ A. Indra a svými výroky o „zneužívání svobody projevu“, zahrocenými proti novinářům, vyvolal bouřlivou reakci.<sup>9</sup> Jeho vystoupení dalo také bezprostřední podnět ke vzniku prvního Dělnického výboru na obranu tiskové svobody, který se ustavil 23.4.1968 v Moravských chemických závodech v Ostravě.<sup>10</sup>

Po jeho vzoru vzniklo v průběhu května dalších 19 a v červnu dokonce 40 tiskových výborů, které požadovaly svobodu slova a zrušení cenzury zákonem. Naléhavost tohoto tlaku byla taková, že už nebylo možné legislativní proces dále prodlužovat. Našlo se kompromisní řešení v podobě novelizace stávajícího zákona, kde byl vypuštěn paragraf o Ústřední publikační správě a nahrazen textem o nepřípustnosti cenzury. Tento návrh prošel obvyklým postupem, tj. projednalo jej předsednictvo ÚV KSČ, vláda jej schválila a předložila Národnímu shromáždění. Před závěrečným aktem však došlo k dalšímu pozdržení. Dne 14. června, nepochybně pod tlakem Kremlu, navrhla právní komise vedená Z. Mlynářem některé úpravy limitující tiskovou svobodu. Námitky právní komise vycházely z toho, že navržená novelizace nezaručuje výkon tiskového práva v duchu Akčního programu KSČ a že je vzhledem k výjimečné situaci třeba ponechat státu nezbytný vliv na sdělovací prostředky v podobě následné cenzury svěřené do pravomoci soudům.<sup>11</sup>

Mlynářův návrh vyvolal v předsednictvu ÚV KSČ prudkou debatu, do níž zejména G. Husák, přizvaný místopředseda vlády, vnesl prestižní podtext a osopil Z. Mlynáře ze zálužnosti a intrik proti jeho osobě. Po zklidňujícím vystoupení O. Černíka předsednictvo přijalo původní návrh, za nímž stáli představitelé Národního shromáždění i vlády (J. Smrkovský, O. Černík, G. Husák, M. Galuška); doporučilo jen, aby vláda přihlédla k vzneseným připomínkám. Tak byl Národnímu shromáždění předložen návrh novely tiskového zákona bez omezení tiskové svobody a mimořádných zmocnění. V parlamentu tuto verzi doporučili také generální prokurátor, předseda Nejvyššího soudu i zástupci

9 *Nová svoboda* (Ostrava), 20–21. a 23.4.1968.

10 Viz dok. č. 1.

11 *Listy*, 1978, č. 5, s. 60.

hnutí pomáhal organizovat. V exilu spolupracoval s redakcemi *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Die Welt*, *Passauer Neue Presse* a s rozhlasovou stanicí *Svobodná Evropa*. V zahraničí vyšly ještě jeho publikace *České rozhovory* (1979), *Jan Palach* (1982), *Mé Polsko* (1982), *Když se řekne Werich...* (1981), ... *a když se řekne Voskovec* (1983). Posmrtně vydal J. Škvořecký jeho dvoudílné paměti *Touhy a iluze* (1984, 1988). Jiří Lederer zemřel 2.10.1983 a je pochován v německém Birnbachu nedaleko českých hranic.

4 J. Lederer, c. d. *Touhy a iluze I*, s. 258.

5 Tento požadavek zněl na všech poradách od Drážďan až po Moskevský protokol, kde se v době 4 zdůrazňuje doslova nutnost „ovládnutí sdělovacích prostředků...“, zastavení antisocialistických a antisovětských vystoupení v tisku, rozhlasu a televizi“. – *Historie a vojenství*, 1991, č. 1, s. 160.

6 *Listy*, 1978, č. 5, s. 60–62.

7 *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*, Praha, Svoboda 1969, s. 33.

8 *TEP* (Gottwaldov), 15.3.1968, *Valciř* (Frýdek-Místek), 10.4.1968 aj. Shodně upozorňovaly, tak jako např. redaktor okresního vysílání v Chebu Z. Martan, „že situace v krajích a okresech je z hlediska svobody tisku nesrovnatelná s Prahou, prostě je horší“. – *Literární listy*, 1968, č. 19, s. 2.

Svazu novinářů. Dne 26. června 1968 parlament návrh novely tiskového zákona schválil.

Tato epizoda je v jedné věci příznačná. Ukazuje na složitost a dobovou podmíněnost i takového jevu, jako je svoboda tisku. Ještě v období samizdatu napsal kolektiv historiků pod vedením V. Mencla knihu *Osm měsíců pražského jara*, v níž se s dvacetiletým odstupem zamýšlí nad rolí novinářů v roce 1968. Čtete tu:

„Lze jim vyčítat, že naráz nepochopili, že v každém systému existují meze informační politiky? Lze se jim divit, že když je politikové varovali a často i prosili, aby respektovali stále hrozivější skaliska Skyllý a Charybdy – které ostatní i oni sami vnímali, leč s jistým a někdy s nemalým zpožděním – byli ochotni spatřovat v těchto snahách pokusy o návrat k režimu byrokratického poručníkování tisku?“<sup>12</sup>

Celá složitost tohoto problému vyvstala i kolem manifestu „Dva tisíce slov“,<sup>13</sup> který vyšel 27. června v předvečer okresních konferencí KSČ a v době, kdy Národní shromáždění projednalo novelu tiskového zákona. Na dopoledním zasedání interpeloval ve věci manifestu generál Kodaj vládu a od 13.00 hodin zasedalo předsednictvo ÚV KSČ (bez A. Dubčeka, který natáčel televizní projev a dostavil se o hodinu později). Nikdo nevěděl, kdo předsednictvo svolal. Jednalo se o výzvě Dva tisíce slov. Během dlouhého jednání se telefonicky ozval Kreml. Brežněv kvalifikoval tento manifest jako „nástup sil, které navodí kontrarevoluční situaci“.<sup>14</sup> Kolem 18. hodiny byla schůze přerušena, protože v Domě umělců se konal slavnostní večer k výročí sloučení sociální demokracie a KSČ. Toho patrně využil A. Indra a ještě v průběhu večera rozeslal dálnopisem přes okresní oddělení Veřejné bezpečnosti sdělení stranickým sekretariátům, že předsednictvo ÚV KSČ považuje Dva tisíce slov za kontrarevoluční platformu a dodal, že s usnesením předsednictva budou seznámeni dodatečně.

Zasedání pokračovalo v pozdních hodinách a dospělo k poněkud mírnějšímu, i když odmítavému stanovisku. Dálnopis A. Indry, který předešel závěru jednání, však uvedl stranický aparát do pohybu.<sup>15</sup> Druhý den ráno zavolał Č. Cí-

sař vedoucího tiskového úseku D. Havlíčka a uložil mu, aby zajistil v tisku usnesení předsednictva ÚV KSČ ke Dvěma tisícům slov a publikování pouze rezolucí podporujících toto usnesení. To byl ovšem úkol nesplnitelný, protože do redakcí docházela záplava dopisů vyjadřujících souhlas s výzvou, kterou konzervativní síly stranického aparátu v souladu se sovětským politbyrem označovaly za kontrarevoluční. Jen do redakce Mladé fronty jich v následujících dnech přišlo na 20 000.<sup>16</sup>

Bylo zřejmé, že dokument zasáhl do politického vývoje jako moment urychlující napětí mezi Prahou a Kremlem, ale zároveň působil na spontánní skupinové a individuální iniciativy, které spoluvytvářely dosud ještě labilní strukturu občanské společnosti. Svou výzvou „ustavujme výbory na obranu svobody slova“<sup>17</sup> významně ovlivnil i toto obranné hnutí.<sup>18</sup>

Dokumenty publikované v této edici svědčí také o dalších podnětech ke vzniku tiskových výborů, jako byl tzv. „varšavský dopis“, jednání v Čierné nad Tisou a v Bratislavě aj., ale žádný z těchto aktů nedosáhl takového vlivu na obranné hnutí dělnických výborů, jako právě jednání o zákonné garanci svobody tisku a manifest Dva tisíce slov.

Druhým takovým zdrojem, který působil na vznik a činnost těchto výborů, byl zvýšený zájem o „dělnickou politiku“. Vycházel mimo jiné z diskusí o hospodářské reformě, která počítala se vznikem „podnikových rad pracujících“ jako orgánem samosprávy ve výrobní sféře. Podle Jiřího Vančury<sup>19</sup> se do konce roku 1968 ustavily tyto rady asi v 50 podnicích a ve stovkách dalších podniků pracovaly přípravné výbory. S postupem normalizace zanikly jako ideologicky nežádoucí prvek.

V průběhu Pražského jara však připadla větší váha politickým než hospodářským změnám. Tisk, osvobozený z pout cenzury, aktivizace kulturní fronty a studentstva, to vše vytvářelo oprávněný dojem, že inteligence mluví za celý národ, tj. i za dělnictvo. Jedním z důvodů bylo i to, že odbory jako tradiční dělnická doména nezachytily na jaře 1968 prudký nástup demokratizačního procesu, opozdily se za vývojem a dělnictvo muselo hledat náhradní prostor pro vyjádření svých zájmů.<sup>20</sup>

12 V. Mencl a kol., *Osm měsíců pražského jara 1968*, Praha, Práce 1991, s. 42.

13 Dva tisíce slov, které patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům a všem, *Literární listy*, 1968, č. 18 (27.6.), s. 1, 3. Manifest publikovaly současně *Práce*, *Mladá fronta* a *Zemědělské noviny*. O dva dny později jej otiskla také ostravská *Nová svoboda*.

14 V. Kural a kol., *Československo 1968, 1. díl: Obrodný proces*, Praha, Parta 1993, s. 125.

15 *Listy*, 1978, č. 3–4, s. 32. Dálnopis A. Indry a stanoviska vedení KSSS přetiskl J. Moravec, *Antipoučení*, Praha, Naše vojsko 1990, s. 398–400.

16 C. d. *Byli jsme při tom*, s. 30.

17 *Literární listy*, 1968, č. 18, s. 3.

18 Srov. zde dok. č. 56, 61, 66, 68, 71, 73, 74.

19 Jiří Vančura, *Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*, Praha, Mladá fronta 1990, s. 46.

20 Viz dok. č. 8.

Ale také reformně orientovaná inteligence hledala cestu k dělnictvu. Nevedla ji k tomu jen tradice nebo potřeba „spojenců“, ale hluboké sociální citění, které provázelo její představy o demokratickém socialismu. „Jednotný postup všech pokrokových sil,“ napsal v té době Ivan Klíma, „především však dělnictva a inteligence, je v této chvíli nejzákladnější podmínkou pro další rozvoj demokratického socialismu. Není přitom třeba tvrdit, že zájmy inženýra, lékaře, architekta, brusiče, horníka či textilní dělnice jsou ve všem totožné. V jednom však jsou totožné bezvýhradně. Všem lidem je třeba základních svobod a práv.“<sup>21</sup> Na váhu ovšem padaly i taktické zřetele. Odpůrci reformy (doma i v rámci Varšavského paktu) se dovolávali dělnické třídy; bylo tedy jen přirozené, že reformisté chtěli prokázat, na čí straně dělnictvo stojí. Odpověď na tuto otázku měly dát mimo jiné i dělnické výbory na obranu tisku.

První výbory vznikaly spontánně „z pocitu, že svoboda slova není záležitostí jen novinářů, ale každého občana. A že je tou základní svobodou, na níž jsou ostatní občanské svobody závislé.“<sup>22</sup> Když 23. května 1968 vyšel v Literárních listech článek M. Kyselého o prvním dělnickém výboru, končil slovy: „Lze jistě se sympatiemi a s důvěrou vítat další výbory.“<sup>23</sup> Už v následujícím čísle upozornil J. Lederer na některá nebezpečí pro tiskovou svobodu a vyslovil se pro to, aby tyto dělnické výbory měly trvalý charakter, tj. aby pokračovaly v činnosti i po zákonném zrušení cenzury, a zároveň navrhl, aby se vytvořil celostátní výbor na obranu svobody tisku. „Tento výbor,“ píše se tu, „by mohl stále fungovat jako ručitel svobody i proti tiskovým zásahům, o nichž zákon sotva může mluvit.“<sup>24</sup>

Během čtrnácti dnů došly do redakce Literárních listů dopisy a prohlášení několika tiskových výborů, mezi nimi výborů z Matematického ústavu ČSAV, n.p. Náradí a ZDŠ Křivoklát, ČKD Žandov, Tesly Blatná, VAAZ Brno, n.p. Polygrafia Praha. Jiří Lederer o tom podal zprávu a oznámil, že se na přechodnou dobu ujímá funkce jakéhosi dokumentačního střediska. Zároveň vyzval všechny už existující výbory, aby mu zaslaly informace o své činnosti.<sup>25</sup>

Na základě dalších přihlášek ze závodů, škol a nejrůznějších institucí se předsednictvo Svazu českých novinářů rozhodlo vytvořit sekci pro styk s dělnickými výbory.<sup>26</sup>

21 *Literární listy*, 1968, č. 17, s. 4.

22 *Literární listy*, 1968, č. 21, s. 5.

23 *Literární listy*, 1968, č. 13, s. 2.

24 *Tamtéž*.

25 *Literární listy*, 1968, č. 16, s. 2.

Začátkem července se začaly ve vývoji dělnických výborů prosazovat první integrační prvky. Ve Frýdku-Místku se 5.7.1968 sešlo 108 delegátů z 27 závodů Severomoravského kraje. „Dohodlo se,“ píše ve zprávě o tomto shromáždění J. Lederer, „že by si dělnické výbory měly zachovat tento název všude, kde vzniknou, to znamená i v nedělnických prostředích. Dělnické výbory vyjadřují ne profesionální složení, ale politickou tendenci – tedy dělnickou politiku. Dále se dohodlo, že dělnické výbory budou zápasit nejen o svobodu slova, ale o všechny demokratické občanské svobody.“<sup>27</sup>

Delegáti zvolili sedmadvacetičlennou Krajskou radu dělnických výborů, která měla koordinovat hnutí v rámci severní Moravy a iniciovat setkání zástupců dělnických výborů ze všech českých krajů. Počátkem srpna zaslal předseda severomoravské Rady Z. Mička J. Ledererovi návrh programového prohlášení, který poprvé vymezil pojem dělnických výborů v rozšířeném pojetí:

„Dělnické výbory na obranu demokratických svobod jsou zcela dobrovolným, neformálním hnutím pracujících všech oborů, bez rozdílu politické příslušnosti a náboženského vyznání, kteří se chtějí aktivně podílet na budování demokratického socialismu v naší vlasti. Jejich zájem se váže ke všem oblastem společenského života. Za hlavní cíl považují uskutečnění zásad Deklarace lidských práv OSN z r. 1948.“<sup>28</sup>

Proklamovaná neformálnost celého hnutí se nutně projevila i ve volnějších organizačních principech a vazbách. Přesto lze na základě dochovaných pramenů rekonstruovat jeho základní organizační schéma. Představy o něm se v červenci 1968 jevily takto:<sup>29</sup>

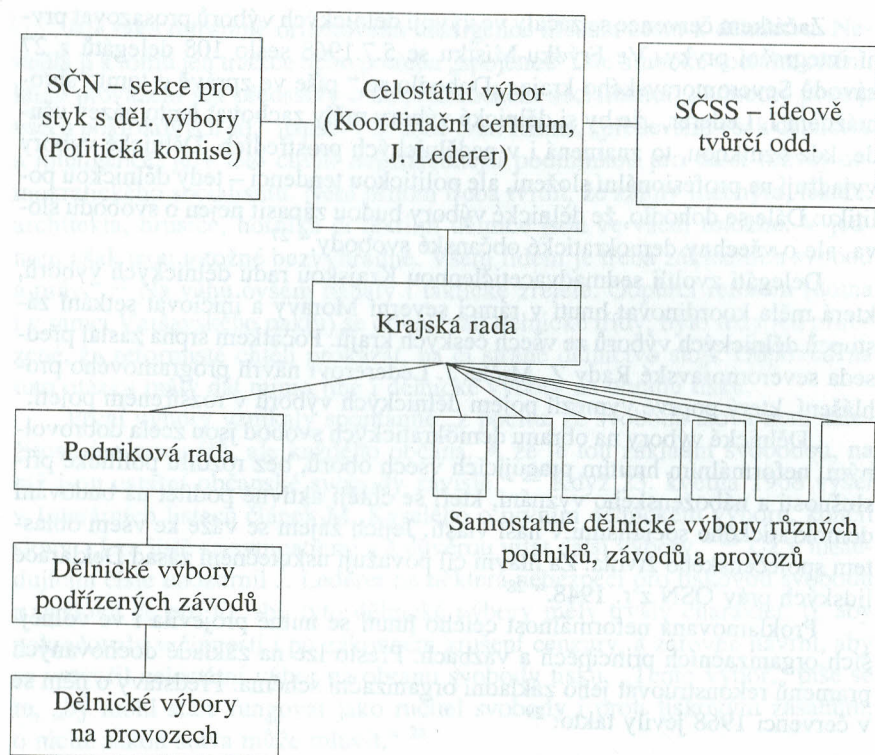
26 *Literární listy*, č. 19, s. 2.

27 Srov. dok. č. 70. Pokud se týká názvů, nepodařilo se je sjednotit. Viz příloha: Soupis výborů na obranu tisku.

28 Viz dok. č. 82.

29 Protože organizace dělnických výborů byla v samých začátcích a existovala jen jedna krajská rada pro Severomoravský kraj, byly komunikace samostatných výborů s koordinačním centrem i nadále vedeny přímo bez krajského mezičlánku.





Dělnický výbor v širším významu toho slova se skládal z „aktivu“ (členů), z výboru v užším smyslu, případně předsednictva, které tvořili zpravidla 3–5 mluvčích. V Krajské radě měl každý výbor jednoho zástupce. Jeden z nich, obvykle předseda nebo jednatel, vedl agendu výboru. Poštovní styk nebyl veden přes oficiální organizace, ale na soukromou adresu mluvčího. Byl v tom jistý projev nezávislosti, který měl ovšem za následek to, že se tyto písemnosti většinou v podnikových archivech nezachovaly.<sup>30</sup>

30 Na dotazy po této agendě odpovídaly v roce 1993 negativně i PA těch podniků, kde dělnické výbory prokazatelně v roce 1968 působily, jako např. PA Tepna Náchod nebo PA Škoda Plzeň.

K další předpokládané integraci dělnického obranného hnutí už nedošlo. (Do intervence Varšavského paktu zbývalo jen něco přes 14 dní.) Ani severomoravská Rada nestála ještě na pevných základech. Podniková Rada dělnických výborů ve Vítkovických železárnách, největším podniku na Ostravsku, se osamostatnila a odštěpila od krajské organizace. Hledala vlastní profil a zaměření a postupně se orientovala na činnost blízko redakční radě podnikového časopisu. Nechyběly ani úvahy o spojení dělnických výborů se Společností pro lidská práva, ale obě hnutí stála tehdy na samém počátku a jedno druhému nebylo s to poskytnout prostor ani podporu.<sup>31</sup>

Srpnová intervence zastavila proces, ve kterém šlo o vybudování organizační struktury tohoto původně spontánního hnutí. Jednotlivé závody, jejich odborové či stranické organizace vydávaly všeobecná prohlášení na obranu demokratických práv a svobod a jen některé výbory na obranu tisku si uchovaly svůj konkrétní program. Daly o sobě ještě vědět ve chvíli, kdy politická moc začala plnit Moskevský protokol a zastavila činnost časopisů *Reportér* a *Politika*,<sup>32</sup> ale i ony se rozplynuly ve všeobecném antiokupantském klimatu a pod tíhou dramatických událostí z konce roku 1968 a počátku roku 1969 se fakticky odmlčely. Už 13. února 1969 se neznámý pisatel ptal v týdeníku *Listy*<sup>33</sup> po osudech dělnických výborů, o nichž po srpnu nebylo slyšet. „Zdalo by se,“ píše, „že ... by se mohly právě nyní na ledacos ptát. A ono nic! A tak nezbyvá, než abychom se ptali my: Existují ještě vůbec...? Nebo jsou už normalizované a je třeba je odepsat?“

Přímá otázka zůstala bez přímé odpovědi. Nepřímo však na ni odpovídá zjištění naprosté absence dokumentů o činnosti dělnických výborů z doby po 20. prosinci 1968. To samozřejmě vedlo k různým, často i protichůdným interpretacím a hodnocením této občanské iniciativy. Jiří Lederer, jako jedna z klíčových osobností celého hnutí, si o něm (a o Federaci lokomotivních čet) uchoval „nejhlubší dojem“ a považoval je „za mimořádně závažné hnutí“.<sup>34</sup> Uvažoval dokonce o tom, vytvořit z dělnických výborů na obranu tisku, Federace lokomotivních čet, KAN, K 231 a obnovující se sociální demokracie

31 Orientaci na Společnost pro lidská práva bránila také snaha této organizace o přijetí do Národní fronty, což někteří představitelé severomoravské Rady chápali jako ústup od nezávislosti. – Viz dok. č. 82.

32 Viz dok. č. 89.

33 *Listy*, 1969, č. 6, s. 2.

34 *C. d. Touhy a iluze I*, s. 245.

jakousi demokratickou federaci, která by představovala protikomunistickou opozici.<sup>35</sup>

Zajímavým způsobem se k této otázce stavěli někteří představitelé severomoravské Rady. Její předseda Z. Mička o tom 4. srpna 1968 v dopise J. Ledererovi napsal: „Podstatným úkolem je nyní stvořit nějaký zárodek opoziční organizace jako takové. Domnívám se, že jediným základem, na kterém je možné tuto organizaci nyní stavět, jsou právě dělnické výbory... Mají-li tyto výbory být tedy základem nějaké nové opoziční organizace, musí spojit všechny politicky uvědomělé, aktivní a statečné lidi. Není nutno spojit je pod hlavičkou dělnických výborů; tam, kde určitá složka jiné organizace (ROH, KSČ apod.) nabyla progresivního charakteru..., není nutné vůbec výbory zakládat, ale stačí se spojit s těmito organizacemi a s nimi vytvořit akční svazek... Tímto způsobem vytvořit něco na způsob lidové fronty.“<sup>36</sup>

Tento záměr byl ovšem po srpnu nereálný nikoli jen pro nepřízeň vnějších okolností, ale i pro přílišnou rozdílnost občanských uskupení. Fascinovaly však „tím dosud nevidaným uvolněním života. Jak jsme se jako občané otevřeli světu. Jak jsme ze sebe vydupali obrovskou, dosud spící energii.“<sup>37</sup> Ony spontánní reakce tkvěly hluboko ve stavu tehdejší společnosti, která prožívala proces demokratizace, nikoli stabilní politické demokracie. Všechno bylo jakoby „na čestné slovo“, svoboda tisku oslňovala, ale zároveň se jevila jako hodnota, která byla společnosti jen „propůjčena“. Necelých 14 dní před invazí to J. Lederer charakterizoval slovy: „Všechno je zatím na vodě. Ale všichni se vzájemně ubezpečují, že není možná cesta zpět.“<sup>38</sup>

Jiné hodnocení nabídl Petr Pithart, když napsal: „Dělníci v létě 1968 zakládali v některých továrnách výbory pro obranu svobody tisku, ale nelze říci, že tato iniciativa měla větší význam než jen jako gesto solidarity s intelektuály ve sdělovacích prostředcích. Jinak se jen pomalu rozbíhalo experimentální ověřování činnosti podnikových rad... Teprve po okupaci se dělníci probouzejí a dokonce se ujmají iniciativy.“<sup>39</sup>

Podrobnější studium zachovaných dokumentů však ukazuje, že tato iniciativa měla hlubší smysl než jen gesto solidarity s novinářským stavem. Probuzení dělnictva, a tedy i jeho hnutí na obranu tisku, souviselo s probuzením

35 Tamtéž, s. 246.

36 Dok. č. 82.

37 *Touhy a iluze I*, s. 254.

38 Tamtéž, s. 259.

39 P. Pithart, *Osmadesátý*, Praha, Rozmluvy 1990, s. 288.

občanské společnosti. Ostatně i to, že se dělnictvo po okupaci chápalo iniciativy, bylo mimo jiné důsledkem prvních pokusů o samostatné vystoupení v průběhu Pražského jara.

To, že výbory nesplnily programové cíle, které si ve svých zakládacích dokumentech vytyčily, jim neubírá na významu. Nemohly nic změnit v mocenské konstelaci, která neúprosně směřovala k restauraci centralisticko-byrokratického systému, ale i nesplněné sny, touhy a iluze mohou sehrát svou roli jako uchovatelé hodnot.



## 2. Archeografický úvod

Přítomná edice obsahuje celkem 93 dokumentů ze tří následujících archivů a tisku:<sup>40</sup>

Pof. čís.	Archiv a čísla publikovaných dokumentů	Počet dokumentů	%
1.	ČSDS Scheinfeld-Schwarzenberg 5, 7, 8, 9, 10, 11, 18, 20, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 67, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92,	66	70,9
2.	Archiv Federálního shromáždění ČSFR 4, 6, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 26, 29, 65, 93	12	12,9
3.	Tisk 1, 2, 40, 43, 44, 68, 69, 72, 83	9	9,6
4.	Ústav pro soudobé dějiny AV ČR 3, 12, 13, 14, 19, 89	6	6,5
Celkem		93	99,9

Z *Československého dokumentačního střediska v Scheinfeldu* je převzat úplný soubor písemností z pozůstalosti Jiřího Lederera, týkající se dělnických výborů na obranu tisku. Jiří Lederer jej sám charakterizoval slovy: „Účastnil jsem se mnoha zasedání dělnických výborů. Prakticky veškerá dokumentace o činnosti docházela ke mně do Literárních listů nebo do Svazu novinářů. Celou dokumentaci se mi podařilo dostat do zahraničí a je to nesmírně cenný materiál.“<sup>41</sup>

Nejstarší písemnost tohoto kompletu je datována 27. května, nejmladší 21. listopadu 1968. Nejpočetněji jsou tu zastoupeny dopisy a rezoluce z května, června a července. V posrpnovém období jako by činnost dělnických výborů ustala. Projevuje se jen v několika podáních. Celé hnutí se totiž rozply-

<sup>40</sup> Pokud jde o tisk, opíral se výběr dokumentů také o regionální sbírky tisku ze SOKA, PA a SPA, jak je uvedeno v přehledu použitých pramenů.

<sup>41</sup> *Touhy a iluze I*, s. 254.

nulo v akcích za širší pojetí občanských svobod a v reakcích na aktuální otázky dne. Tomu pak odpovídá 57 dalších dokumentů z pozůstalosti Jiřího Lederera uložených v Scheinfeldu. Zahrnují období od 8.10. do 22.11.1968. Jsou to písemnosti, jejichž původcem už nejsou výbory na obranu tisku, ale organizace KSC, ROH, veřejné schůze a celozávodní shromáždění; proto je do publikovaného výběru nezahrnuji. Připomínám je pouze v konkrétních souvislostech v poznámkovém aparátu. Upozorňuji však na ně pro případ širšího badatelského záměru. Jsou určeny převážně svazu novinářů, sdělovacím prostředkům, svazu spisovatelů, zčásti ÚV KSČ nebo nižším stupňům stranického aparátu, ústřednímu výboru NF, ÚRO, Svazu vysokoškolského studentstva Čech a Moravy; v jednom případě velvyslanectví SSSR. Jejich obsahovou náplň tvoří ocenění tisku, rozhlasu a televize, potřeba informovanosti, protesty proti zastavení týdeníků *Reportér* a *Politika*, solidarita s akcemi vysokoškolského studentstva, kritický postoj k tzv. „listopadové rezoluci“ a ke způsobu, jak sovětský tisk informoval o Československu.

V *Archivu Federálního shromáždění ČSFR* se podání dělnických výborů na obranu tisku vyskytují především ve skupině Spisy-R. Pro tuto edici mají klíčový význam akta s inv. číslem 33, týkající se tiskového zákona. Z nich také přetiskují všechna dosud zjištěná podání se vztahem k činnosti tiskových výborů. Zároveň považují za nutné upozornit na obsáhlou inventární skupinu č. 25, která zahrnuje reakce občanů a institucí na výzvu Dva tisíce slov, a č. 44 („Dopisy do Sovětského svazu“ z června 1968), reagující na celostátní shromáždění Lidových milicí, k němuž se dělnické výbory vyjadřovaly. Přetiskem těchto písemností by se přítomná edice příliš rozrostla a vlastní téma by ztratilo na přehlednosti; v dalším badatelském postupu však mohou sehrát důležitou roli. Upozorňuji proto zvlášť na ta podání, která pocházejí z okresů a měst, v nichž ve stejné době existovaly dělnické výbory na obranu tisku:

Okres	Sign. A FS ČSFR	Počet podání
Frýdek-Místek	R 164	1
Gottwaldov (nyní Zlín)	R 165	4
Hradec Králové	R 167	6
Cheb	R 169	3
Chrudim	R 170	2
Jablonec nad Nisou	R 171	4
Karlovy Vary	R 175	5
Karviná	R 176	3
Klatovy	R 178	2
Kolín	R 179	4
Náchod	R 180	1
Ostrava	R 194	5

Praha	R 197	35
Praha-východ	R 198	9
Praha-západ	R 199	1
Strakonice	R 210	2
Žďár nad Sázavou	R 148, 224	19

Celkem šest dokumentů pochází ze sbírek *Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR*, a to ze sbírky Komise vlády ČSFR pro analýzu událostí let 1967–1970 (zpráva okresního zmocněnce z Ostravy, dokumentace o činnosti SČSS) a ze Sbírek 1968–1969 Jč, pořízené v roce 1968 v jižních Čechách, která se stala součástí dosud neuzavřené dokumentace výzkumného projektu ÚSD k dějinám Pražského jara 1968. Za současného stavu zpracování představuje tato skupina dokumentů vyčerpávající výběr ze sbírek tohoto ústavu.<sup>42</sup>

Pokud jde o *tisk*, opírá se přítomná edice o běžně dostupné knihovní fondy a o sbírky regionálního tisku Státního okresního archivu ve Frýdku-Místku, PA Vítkovických železáren aj. Z většího množství tiskových zpráv (viz bibliografický přehled časopisecké a novinové produkce) byl proveden výběr s ohledem na výpovědní hodnotu a regionální specifika takto:

*Nová svoboda* (Ostrava), dok. č. 1

*Valcír* (Frýdek-Místek), dok. č. 2

*Jiskra* (Vítkovice), dok. č. 40, 72, 83

*Literární listy*, dok. 43, 44, 68, 69

Součástí heuristiky bylo i šetření v archivech institucí, na něž se dělnické výbory v roce 1968 prokazatelně obracely. To se týkalo zejména archivů České televize, Českého rozhlasu, ÚV KSČ, ÚRO a vlády ČSSR. Zastoupení ostatních příjemců (viz následující tabulka) bylo nejen statisticky, ale i významově okrajové.

V archivu České televize se z roku 1968 zachovalo jen torzo písemností týkajících se studentské stávkové akce bez jakékoli souvislosti s hnutím na obranu tisku.<sup>43</sup> Určitou možnost pro další studium tohoto tématu může badatel perspektivně nalézt v Ústředním archivu Českého rozhlasu v Praze. V době, kdy byla tato edice dána do tisku, byla však písemná dokumentace rozhlasu nepřístupná

42 *Tři roky práce na soudobých dějinách*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha ÚSD 1993, s. 17–25.

43 Za informace a spolupráci vděčím pracovníkům televizního archivu G. Erhartovi a V. Charousovi.

z důvodů, které jsou podle sdělení vedoucí pracovnice následující: „Písemnosti správního charakteru z let 1968–1969 byly donedávna pod uzávěrou a nebyly dosud zpracovány. Jsem přesvědčena, že se mezi nimi nacházejí i rezoluce, o které máte zájem, dosud však jsme na ně nenarazili. Kromě toho se tato část fondu letos stěhovala do nových prostor, kde její třídění bude probíhat ještě zhruba rok.“<sup>44</sup>

Z písemností ÚV KSČ, uložených v SÚA, zaměřil autor pozornost především na útvar svodných informací, plánu a řízení, který připravoval souhrnné zprávy pro předsednictvo a ÚV KSČ o všech závažných změnách veřejného mínění.<sup>45</sup> Šlo zejména o přehled dopisů a rezolucí zaslaných ÚV KSČ od května do července 1968 (VII/16, 9 II 2b B) a informace o tisku, rozhlasu a televizi od května do září 1968 (T I/3, T III/1, R IV/3). Jestliže do těchto souhrnů nepronikly zmínky o dělnických výborech (přitom víme, že nejméně osm rezolucí bylo ÚV KSČ adresováno), znamená to, že případné dopisy či rezoluce tohoto druhu byly zadrženy v organizačním aparátu A. Indry<sup>46</sup> nebo v jiných odděleních a nebyly předmětem dalšího jednání. Mohly tu hrát roli postoje konzervativních pracovníků, proti nimž se rezoluce dělnických výborů obracely, ale stejně tak mohlo vedení KSČ považovat toto hnutí (ve srovnání s napětím „horkého léta“ 1968) za okrajové a nevěnovalo mu pozornost.

Podobná situace je také ve fondech Všeodborového archivu. Souhrnné zprávy pro ÚRO a její předsednictvo akcentovaly jiné stránky činnosti ROH. Velkou pozornost věnovaly zejména Federaci lokomotivních čet, emancipačním snahám jednotlivých odborových svazů a kritickým připomínkám z okresů, ale nikoli dělnickým výborům na obranu tisku. Ty se také (jak ukazuje přehled adresátů a počet podání) na vedení ROH obracely jen zcela výjimečně. Neviděly v něm do srpna 1968 svého mluvčího ani garanta občanských

44 Ústřední archiv Českého rozhlasu Praha, odd. písemné dokumentace, dopis čj. ÚA 63/93, 16.8. 1993.

45 O ustavení tohoto útvaru se rozhodlo na společném zasedání předsednictva a sekretariátu ÚV KSČ 7.–8.5.1968.

46 V článku Bouře kolem 2000 slov charakterizují *Listy* (1978, č. 3–4, s. 32) tento aparát slovy: „Vliv Indrových skupin byl značný. V jeho štábu seděli zkušení aparátníci, kteří dokonale ovládali techniku manipulace nižších stranických orgánů. Indrova oddělení vydávala závazné pokyny k programu schůzí základních organizací a konferencí, k výběru delegátů, tlumočila politické direktivy, dávala návod k výkladu usnesení vyšších stranických orgánů. V Indrově štábu se soustřeďovala i všechna hlášení 'zdola', dotazy, náměty, kritiky, které Indra podle vlastního výběru a svých zájmů předkládal ve svodkách sekretariátu a předsednictvu.“

svobod a práv.<sup>47</sup> K této roli došlo ROH s určitým zpožděním až po srpnu 1968.

Některé rezoluce určené ÚV KSČ, ÚRO, vládě ČSSR a sdělovacím prostředkům byly zveřejněny jako otevřené dopisy a pisatelé je už jednotlivým adresátům nezasiílali. To je také jeden z důvodů, proč se nevyskytují v příslušných fondech a sbírkách příjemců.<sup>48</sup>

Zjištění, komu byly písemnosti dělnických výborů určeny, má ovšem samo o sobě výpovědní hodnotu, a to i tehdy, kdy se nedochovala všechna vyhotovení s příslušnými kancelářskými poznámkami. Mnohé může napovědět i pouhá statistická sumarizace údajů o adresátech, jak se zachovaly v třiděvadesátí zde publikovaných dokumentech:

Pořadí podle četnosti	Adresát	Počet podání
1.	Tisk	76
2.	Jiří Lederer	25
3.	Národní shromáždění	22
4.	Svaz čs. novinářů	16
5.–6.	Čs. rozhlas	9
5.–6.	Čs. televize	9
7.	ÚV KSČ	8
8.	Svaz čs. spisovatelů	7
9.	ÚRO	2
10.–18.	Karel Poláček (předseda ÚRO)	1
10.–18.	Prezident republiky	1
10.–18.	Společnost pro lidská práva	1
10.–18.	Vláda ČSSR	1
10.–18.	Výzkumný ústav pro farmacii a biochemii	1
10.–18.	ZO ROH Fyzikálního ústavu ČSAV	1
10.–18.	Český odborový svaz pracovníků v tisku	1
10.–18.	Dílo – Čs. fond výtvarných umění	1
10.–18.	Alexander Dubček	1

Jako nejpočetněji zastoupená skupina se jeví „tisk“. Bylo by ovšem zavádějící chápat ji jako celek. Teprve její vnitřní struktura může více napovědět o dobových preferencích, významových akcentech a rolích tohoto sdělovacího

47 Viz dok. č. 8, 10.

48 Viz dok. č. 8, 10, 40, 68, 89.

prostředku. Podle toho, jak se publikované dokumenty obracely na jednotlivé redakce (v originálech nebo v kopiích „na vědomí“), lze sestavit tuto tabulku:

Pořadí podle četnosti	Redakce	Počet podání
1.	Literární listy	35
2.	Práce	10
3.	„Pražský tisk“ <sup>49</sup>	7
4.–6.	Mladá fronta	3
4.–6.	Nová svoboda (Ostrava)	3
4.–6.	Rudé právo	3
7.–10.	Jiskra (Vítkovice)	2
7.–10.	Karvinské noviny	2
7.–10.	Lidová demokracie	2
7.–10.	Svobodné slovo	2
11.–17.	ČTK	1
11.–17.	Havíř (Karviná)	1
11.–17.	Hlas havířů (sev. Čechy)	1
11.–17.	Průboj (sev. Čechy)	1
11.–17.	Student	1
11.–17.	Učitelské noviny	1
11.–17.	Valcír (Frýdek-Místek)	1

Zcela evidentně mezi příjemci dominují Literární listy. Je tomu tak mimo jiné proto, že se jako působiště Jiřího Lederera staly tribunou koordinace celého hnutí. Na druhém místě je odborářský deník Práce, který v roce 1968 patřil k nejčtenějším novinám a požíval tedy přirozenou důvěru dělnických výborů.<sup>50</sup> Kontrastuje to s poměrně nízkým počtem podání adresovaných ÚRO a jejímu předsedovi. Srovnáním obou předchozích tabulek také zjistíme, že důvěra ve vedení KSČ a jeho tiskový orgán je sice patrná, ale nedosahuje úrovně sdělovacích prostředků, které usilovaly o politickou nezávislost. Velice výmluvný je počet podání určených politické, výkonné a zákonodárné moci (32), zájmovým organizacím, jako byly SČSN, SČSS, Společnost pro lidská práva (24) a sdělovacím prostředkům (94). Přitom je nutné mít na zřeteli propastný rozdíl mezi počty rezolucí určených vládě (1), prezidentu republiky (1) a Národnímu shromáždění (22).

49 Toto nepřesné označení uvádím tak, jak se vyskytuje v dokumentech.

50 V. Měnl a kol., c. d., s. 75.

Z těchto statistických údajů pak zcela jednoznačně vyplývá, kde hledalo hnutí na obranu tisku skutečnou oporu a garance. V jistém smyslu v tom nacházíme i zprostředkovaný obraz širší politické orientace jednoho z proudů občanské společnosti.

Z hlediska reprezentativnosti výběru hraje důležitou roli také lokální rozložení. Publikované dokumenty se týkají výhradně území České republiky.<sup>51</sup> Jde celkem o 42 lokalit, z toho 28 v Čechách a 14 na Moravě, v nichž působily výbory na obranu tisku. Regionálně se jejich rozložení jeví takto:<sup>52</sup>

Oblast	Počet lokalit s dělnickými výbory
Jižní Čechy	3
Severní Čechy	4
Střední Čechy	8
Východní Čechy	6
Západní Čechy	7
Jižní Morava	6
Severní Morava	8
Celkem	42

Přítom v šesti lokalitách na Moravě (Brno, Frýdek-Místek, Karviná, Ostrava, Zlín) a ve dvou v Čechách (Hradec Králové, Praha) působilo více dělnických výborů. V absolutních číslech se jeví české oblasti aktivněji, ale v relaci k počtu regionů připadá na Moravě 7 míst s dělnickými výbory na jeden bývalý kraj, zatímco v Čechách je to jen 5,6 lokality. V zásadě však publikované dokumenty pokrývají všechny regiony. Průmyslové oblasti jsou přítom zastoupeny početněji, než oblasti převahou agrární.

Z obsahového hlediska vykazuje publikovaný soubor společná témata, jako oznámení o vzniku výboru, přihláška do celostátně koordinovaného hnutí, nezbytnost svobody slova a tisku pro demokratický vývoj v zemi, odhodlání

51 Zachovaná dokumentace neobsahuje žádné svědectví o vazbách dělnických výborů na Slovensko. Jen první shromáždění severomoravských výborů vyzvalo začátkem července „pracující všech českých a slovenských krajů“, aby podpořili jejich hnutí (viz dok. č. 69). Podle zprávy J. Lederera (dok. č. 70) tu však „byla podpořena snaha o setkání dělnických výborů ze všech českých krajů“. Slovensko žilo v té době přece jen odlišnými prioritami a navíc chyběl tiskový orgán, který by měl stejnou publicitu v obou částech republiky tak, jako ji měly Literární listy v Čechách.

52 Protože dosud neexistuje nové vymezení regionů, vycházím z tehdy platného krajského zřízení upraveného zákonem č. 36/1960 Sb.

vystoupit na obranu základních občanských práv. Některé tematické okruhy jsou časově ohraničeny nebo přímo podmíněny výraznými událostmi. Tak např. od 23. dubna, kdy se ustavil první dělnický výbor, do 26. června, kdy Národní shromáždění přijalo novelu tiskového zákona, převládaly v dopisech a prohlášeních jednotlivých výborů požadavky na zákonné zrušení cenzury. Po tomto datu se téma cenzury objevovalo v jiné podobě. Některé dělnické výbory dospěly k názoru, že zákon sám o sobě svobodu slova nezaručí a že je třeba o ni i nadále usilovat.<sup>53</sup>

Překotné události Pražského jara 1968 přímo podnítily vznik tiskových výborů nebo jejich zásadních prohlášení. Z tohoto chronologicko-věcného hlediska vystupují do popředí především tyto okolnosti: zasedání předsednictva ÚV KSČ, které 4. března zrušilo usnesení o cenzuře, vystoupení A. Indry na krajské konferenci KSČ v Ostravě (19.–21.4.), celostátní aktiv Lidových milicí (19.6.), manifest „2000 slov“ (27.6.), „varšavský dopis“ (18.7.), reakce na jednání v Čierné nad Tisou (29.7.–1.8.) a Bratislavě (3.8.). Z posrpnového období jsou to už jen méně početné reakce na zastavení časopisu Reportér (8.11.), tzv. „listopadové plénum“ (14.–17.11.), studentskou stávkou (17.–21.11.), Biřakovo interview pro Daily World (17.12.) a kampaň za kandidaturu J. Smrkovského na funkci předsedy Federálního shromáždění na přelomu roku 1968–1969.<sup>54</sup>

Dynamice událostí odpovídá i počet publikovaných dokumentů vzniklých v jednotlivých měsících, počínaje datem ustavení prvního dělnického výboru a konce 20. prosincem 1968:

Měsíc	Počet dokumentů
Duben	1
Květen	19
Červen	40
Červenec	19
Srpen	9
Září	-
Říjen	-
Listopad	4
Prosinec	1

Doba vzrůstajícího politického napětí vtiskla dokumentům i některé formální znaky. Jsou to především krátké deklarativní texty, jejichž rozsah má

53 Literární listy, 1968, č. 14, s. 2.

54 Podrobněji o tom viz *Proměny Pražského jara*, Brno 1993, s. 207–244.

v průměru 1,3 typizované stránky formátu A4 psané strojem. Jen v jednom případě je text psán rukou, několikrát se vyskytují rukopisné vpisky a dodatky do strojopisného originálu. Dokumenty jsou zde přetištěny bez záhlaví, kancelářských značek a poznámek, ale jejich charakter a obsah vystihují archeografické poznámky, které upozorňují rovněž na datum prezentace písemností u příjemce, poznámky o přidělení, případně vyřízení spisu a na další okolnosti důležité pro kritiku pramenů. Jde zejména o podtrhování některých pasáží nebo jiné způsoby zvýraznění textu, které svědčí o tom, že příjemce byl o sdělení informován a také o tom, co považoval ze svého hlediska za důležité. Editor věnoval také pozornost tomu, které formulace přešly z dokumentů na stránky dobového tisku, neboť právě ony měly náležitou publicitu a mohly působit na rozvoj obranného hnutí a na veřejné mínění vůbec. Zároveň vypovídají o preferencích a taktických postupech příslušné redakce.

Pokud jde o způsoby ověření, jsou rovněž vyjádřeny v textových poznámkách, jen u velkých sérií podpisů o několika sloupcích nebo stranách přistoupil editor ke krácení a uvádí pouze jejich počet. Důsledně však přetiskuje podpisy mluvčích jednotlivých výborů, pokud bylo v silách je rozluštit.

Kromě poznámek o záhlaví a ověřovacích prostředcích uvádějí textové (abecední) poznámky také důvody vydavatelských úprav, zásady výběru při existenci několika verzí, různočtení, rozdíl mezi různými druhy vyhotovení, nepřesnosti předlohy, podtrhávání, přípisky a interpolace.

Věcné (číselné) poznámky pak vysvětlují další souvislosti, které jsou v předloze jen naznačeny, doplňují údaje z dalších dokumentů a literatury, korigují nepřesné nebo chybné údaje originálu a označují tzv. vnitřní odkazy.

Protože se jedná převážně o typizované písemnosti nevyžadující podrobný vnější popis, jsou tyto stručné údaje připojeny k odkazu na uložení.

Pokud jde o transkripci přetiskovaných textů, týká se zejména psaní s – z podle nejnovějších pravidel (televis – televize, censura – cenzura, oposice – opozice, demokratisace – demokratizace, kurs – kurz, apod.). Infinitivy na –ti ponechávám. Jsou v té době už výjimečné a v jistém smyslu tedy charakterizující. Ve shodě s novou spisovnou normou přetiskuji jména jednotlivých výborů a institucí jednotně velkým písmem (Dělnický výbor na obranu tiskové svobody MCHZ Ostrava, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Ministerstvo zdravotnictví apod.). Pokud se některé názvy v dokumentech liší od dnešního znění (Gottwaldov, Zlín), je ponechán původní stav s poznámkou o současné podobě. Skloňované číslovky ve tvaru 20ti přepisují slovy. Výklad zkratek je uveden v samostatném abecedním přehledu.

Současnou spisovnou normou se řídí také délka samohlásek (např. konkrétní – konkrétní, expertíza – expertiza) a úprava interpunkce, s výjimkou pa-

sáží, kde by to mohlo znamenat nejisté nebo dvojznačné čtení. Všechny závorky v předloze jsou přetištěny jako kulaté, zásahy editora jsou v hranatých a zásahy jinou osobou (interpolace) ve špičatých (lomených) závorkách.

Pro usnadnění práce s dokumenty jsou na závěr připojeny orientační přílohy (soupis dělnických výborů, lokační přehled, stručná chronologie, rejstříky, přehled pramenů a literatury a seznam publikovaných dokumentů).

Závěrem bych chtěl poděkovat pracovníkům uvedených archivů a pracovišť za pomoc, kterou mi poskytli při vyhledávání dokumentů, a Grantové agentuře České republiky za to, že umožnila vydání této edice.

Neocenitelné svědectví o hnutí na obranu tisku zanechal po naše dny Jiří Lederer. Čas, který mu byl vyměřen, však nestačil na to, aby se s tématem dělnických výborů vyrovnal sám a po svém. Proto ve vsí skromnosti a účtě připisují tuto knížku jeho památce.

V Praze 29. srpna 1993

J. P.

## POUŽITÉ ZKRATKY

AFS	Archiv Federálního shromáždění
AKV	Archiv Komise vlády ČSFR pro analýzu událostí 1967–1971
AR	Akademická rada
a.s.	Akciová společnost
AZNP	Automobilové závody, národní podnik (Ml. Boleslav)
Co	Kopie
CSDS	Československé dokumentační středisko Scheinfeld–Schwarzenberg
CZV	Celozávodní výbor
ČKD	Českomoravská Kolben–Daněk
Čs.	Československý
ČSA	Československá armáda
ČSAO	Československé automobilové opravny
ČSAV	Československá akademie věd
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČTK	Československá tisková kancelář
ČVUT	České vysoké učení technické
Dok.	Dokument
DPM	Dům pionýrů a mládeže
DV	Dílenský výbor (ROH)
FS	Federální shromáždění
FÚ	Fyzikální ústav (ČSAV)
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KAN	Klub angažovaných nestraníků
KC	Komitet centralny (pol.) – ústřední výbor
K 231	Klub 231
KNPJ	Klub novinářů Pražského jara
KPVU	Klub přátel výtvarného umění
KS	Komunistická strana
KSČ	Komunistická strana Československa
KSS	Komunistická strana Slovenska
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
KÚNZ	Krajský ústav národního zdraví

LL	Literární listy
LM	Lidové milice
LN	Literární noviny
MEZ	Moravské elektrotechnické závody
MCHZ	Moravské chemické závody
MPSP	Montážní podnik spojů
MV	Místní výbor (ROH)
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
NDR	Německá demokratická republika
NF	Národní fronta
NHKG	Nová huť Klementa Gottwalda
NS	Národní shromáždění
OKR	Ostravsko–karvinský revír
OOR	Okresní odborová rada
o.p.	Oborový podnik
OSN	Organizace spojených národů
OU	Odborné učiliště
OÚNZ	Okresní ústav národního zdraví
OZ	Oborový závod
PA	Podnikový archiv
PJL	Pozůstalost Jiřího Lederera
P.S.	Post scriptum
PÚV	Předsednictvo ústředního výboru
PZO	Podnik zahraničního obchodu
ROH	Revoluční odborové hnutí
RP	Rudé právo
Sb.	Sbírka
SČN	Svaz českých novinářů
SČSN	Svaz československých novinářů
SČSS	Svaz československých spisovatelů
SHD	Severočeské hnědohelné doly
SETUZA	Severočeské tukové závody
SEŠ	Střední ekonomická škola
SOKA	Státní okresní archiv



SPA	Sdružený podnikový archiv
SÚA	Státní ústřední archiv
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB	Státní tajná bezpečnost
SVS	Svaz vysokoškolského studentstva Čech a Moravy
SVVŠ	Střední všeobecně vzdělávací škola
TASS	Telegrafnoje agentstvo Sovetskogo sojuza – Tisková agentura Sovětského svazu
TŽ	Třinecké železářny
ÚRO	Ústřední rada odborů
USA	United States of America (Spojené státy americké)
ÚSD	Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky
UŠ	Učňovská škola
ÚV	Ústřední výbor
ÚVOS	Ústřední výbor odborového svazu
v.r.	Vlastní rukou
VAAZ	Vojenská akademie Antonína Zápotockého
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce
VŠZ	Vysoká škola zemědělská
VÚFB	Výzkumný ústav pro farmacii a biochemii
VŽKG	Vítkovické železářny Klementa Gottwalda
ZDŠ	Základní devítiletá škola
ZO	Základní organizace
ZPA	Závody průmyslové automatizace
ZV	Závodní výbor
ŽĐAS	Žďárské strojířny

1968, 23. duben, Ostrava. – Programové prohlášení prvního Dělnického výboru na obranu tiskové svobody ustaveného v Moravských chemických závodech v Ostravě.<sup>1</sup>

[...] <sup>a</sup>

V prudkém vývoji politického života v Československu směrem k demokracii sehrálo rozhodující roli zastavení cenzury.<sup>2</sup> Novináři, pracovníci rozhlasu a televize, dělníci a rolníci, inženýři, lékaři, spisovatelé, prostě všichni, kdož se cítí povolání něco říci[, mohli v důsledku odstranění s. Novotného na lednovém plénu vystupovat na veřejnosti].<sup>b</sup>

Poprvé po dvaceti letech mohli zcela svobodně a bez strachu z STB přispět k řešení politických problémů, [poprvé mohli žádat od KSČ vydání účtu za důvěru, kterou jí náš lid dal. Poprvé se můžeme ptát KSČ, jak sloužila svému lidu.

Otrněsně skutečnosti, ekonomické i etické, se kterými se nyní veřejnost seznamuje, jsou i s přihlédnutím k dílčím úspěchům neradostné.]<sup>c3</sup>

Za této situace se ozývají hlasy <některých><sup>d</sup> vedoucích funkcionářů strany, [které žádají],<sup>e</sup> jako např. s. A. Indra na krajské konferenci KSČ v Ostravě, uplatňování hmotné odpovědnosti pro publicisty. Soudruh Indra vyzval k autocenzuře, zaujal negativní stanovisko k rehabilitační kampani. Je více než podivné, že pro stranické a státní funkcionáře podobné sankce nežádal.<sup>4</sup>

Hlasů podobných vystoupení s. Indry [které mluví o tom, že proces demokratizace nebezpečně překročil hranice KSČ],<sup>f</sup> je více [a nebudeme je tedy uvádět.]<sup>g5</sup>

Tyto sektářské hlasy, které [silou setrvačnosti],<sup>h</sup> působením zdeformované ideologie, která kdysi [do sebe tak lehce absorbovala]<sup>ch</sup> teror a zosťření třídního boje, chtějí stále dělit společnost na plnoprávné a neplnoprávné.

To vše se děje za stavu, kdy cenzura byla zastavena, nikoli však zrušena, kdy neexistuje žádná mocenská záruka tiskové svobody, [krom] <sup>i</sup> blahovolného postoje s. Dubčka a některých dalších pokrokových soudruhů v ÚV KSČ.

To vše se děje za situace, kdy jasně vystupuje skrytá hrozba ze strany [tisíců zkompromitovaných funkcionářů KSČ a desetitisíců řadových, stále ještě dezorientovaných členů KSČ,] <sup>j</sup> že nebudou v jistém momentu váhat před použitím policejních složek státního aparátu při opětovném uvedení cenzury v život. Existuje reálné nebezpečí z tábora levých zastánců diktatury strany (resp. partajních špiček), že [použijí] <sup>k</sup> v určitém momentu i ozbrojené složky KSČ, Lidových milicí.<sup>6</sup>

Soudíme proto, že je nanejvýš nutné vytvářet v současné době [dělnické]<sup>m</sup> výbory na obranu tiskové svobody jako základního občanského práva. Tyto dělnické výbory na obranu tiskové svobody by existovaly tak dlouho, dokud nebude zrušena cenzura, tj. Ústřední publikační správa, dokud nebude svoboda tisku zaručena jednoznačně jasnými zákony, které by umožňovaly stíhat [kohokoli],<sup>n</sup> kdo by jakýmikoliv opatřeními chtěl tuto svobodu ohrožovat.<sup>7</sup>

Dělnické výbory na obranu tiskové svobody by v případě potřeby přistoupily [rozhodným způsobem]<sup>o</sup> k takovým akcím, které by daly jasně najevo, že [potlačení]<sup>p</sup> svobody v Československu se vždy dělo proti vůli dělnické třídy.

[...]<sup>q</sup>

*Nová svoboda (Ostrava), 26.4.1968, s. 1, 2.*

- a Tento přetisk je uveden dvouřádkovým textem. V deníku Práce (16.5.1968, s. 5) je otištěn bez úvodu v rubrice Z redakční pošty.
  - b V Práci vypuštěno.
  - c V Práci vypuštěno.
  - d V Práci vsunuto.
  - e V Práci: žádající.
  - f V Práci vypuštěno.
  - g V Práci vypuštěno.
  - h V Práci: si svou setrvačností.
  - ch V Práci pozměněný slovosled: absorbovala tak lehce do sebe.
  - i V Práci: kromě.
  - j V Práci: zkompromitovaných funkcionářů a dezorientovaných členů KSČ.
  - k ÚSD, KV ČSFR (Jiřík): používají.
  - m V Práci proloženě.
  - n Zde přetiskují podle deníku Práce. V Nové svobodě je „cokoli“.
  - o V Práci vypuštěno.
  - p Přetiskují podle zprávy K. Jiříka (KV ČSFR). V Práci: potlačování.
  - q V Práci uvedeny zkráceně podpisy.
- 1 Na Ostravsku pak ohlásily vznik těchto výborů i další závody a pracoviště: provoz údržby jeřábů, výroba náhradních dílů a obnovy všeobecné válcovny VŽKG, Důl Hlubina, Dopravní podnik města Ostravy, NHKG, závod 6 elektroúdržby VŽKG, Důl Staříč (Sviadnov), Válcovny plechu Frýdek-Místek (dok. č. 2, 47), Důl Petr Bezruč (dok. č. 63), Nová výroba, dílna II Ostrava-Kunčice (dok. č. 11), Koksovna VŽKG, provoz měřící a informační techniky VŽKG, NHKG, směna D kontidrátové tratě Ostrava, provoz hutního zednictví VŽKG (dok. č. 40), útvar technického rozvoje VŽKG, učňovské

školy Frýdek-Místek, učiliště dolů 1. máj, Doubrava, Čs. armády (dok. č. 46), SVVŠ Karviná (dok. č. 21), Rada výborů pro ochranu demokratických svobod na Ostravsku (dok. č. 82, 85), Celopodnikový výbor VŽKG (dok. č. 83). Podrobněji o tom viz *Literární listy*, 1968, č. 13, s. 2; č. 17, s. 5; č. 19, s. 2; *Práce*, 16.5.1968, s. 5; *Nová svoboda* (Ostrava), 26.4.1968, s. 1, 2; *Jiskra* (Vítkovice), 4.6.1968 (č. 23), s. 1; 11.6. (č. 24), s. 2; 26.6. (č. 26), s. 1; 30.7. (č. 31), s. 1; *Valcář* (Frýdek-Místek), 8.5.1968, s. 1, 2; 29.5.1968, s. 1; *Plamen míru* (Ostrava-Kunčice), 30.5.1968, s. 1. Zpravodaj z Válcoven plechu ve Frýdku-Místku navíc uvádí: „Myšlenka, která se původně zrodila v našem kraji, se šíří i do Čech. Např. v Keramických závodech v Bechyni se za ni postavil celý ZV ROH. Příklad hodný k následování.“ – *Valcář*, 29.5.1968, s. 1.

- 2 O tom se rozhodovalo 4.3.1968 na zasedání předsednictva ÚV KSČ. Ve zprávě z tohoto jednání doslova čteme: „Předsednictvo dále projednalo zprávu o zkušenostech z působení tiskového zákona v oblasti periodického tisku, rozhlasu a televize. Na základě zkušeností změnilo předsednictvo své usnesení ze srpna 1966, které pojímalo orgány Ústřední publikační správy jako pomocníky při ideovém řízení tisku a ukládalo jí úkoly, které ze zákona nevyplývají. Zrušením tohoto usnesení se vytvářejí podmínky, aby Ústřední publikační správa přísně dodržovala literu i duch zákona. Současně předsednictvo doporučilo předsedovi vlády, aby vláda pověřila odpovědností za Ústřední publikační správu jiného svého člena než ministra vnitra.“ – *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*, Praha 1969, s. 33. Toto opatření, které znamenalo faktické ochromení cenzury, museli reformisté ve vedení KSČ prosadit proti konzervativnímu křídlu, třebaže Ústřední publikační správa fakticky zastavila svou činnost už 29.2.1968. A. Dubček o tom ve svých pamětech napsal: „Veškerým požadavkům na znovuupevnění cenzury jsem se postavil na odpor. Věděl jsem, že je potřebný svobodný tisk, který by pomohl otevřít cestu k základním politickým a ekonomickým reformám. Začátkem března jsem na předsednictvu dosáhl odvolání rozhodnutí, které legalizovalo cenzuru, z roku 1966. Vytvářející se veřejné mínění mi pomohlo odstranit z ideologické oblasti včetně tisku Hendrycha.“ – *Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka*, Praha 1993, s. 142. Zpráva o zasedání předsednictva ÚV KSČ ze 4.3.1968 prošla tiskem o dva dny později a sehrála v politickém životě mimořádnou roli: podnítila veřejnou kritiku Novotného éry. Bylo to však zrušení cenzury „na čestné slovo“, jak se tehdy vyjadřovaly některé rezoluce požadující zákonnou úpravu svobody tisku. K tomu došlo až 26.6.1968. Srov. dok. č. 14, pozn. 2.
- 3 Zvlášť silně působila odhalení z doby politických procesů a represí 50. let, která se v důsledku zastavení cenzury objevila ve sdělovacích prostředcích. Velkou pozornost poutalo obnovené šetření o okolnostech smrti Jana Masaryka, o tzv. „strahovských událostech“ aj. Ve dnech 13.–14.3.1968 zasedalo předsednictvo NS, které pověřilo předsedu Nejvyššího soudu, aby zajistil důsledný průběh rehabilitací. Tento proces zastavil až Husákův režim normalizace.
- 4 A. Indra kritizoval na krajské konferenci KSČ v Ostravě „zneužívání svobody projevu“, „očerňování“ poválečného období „budování socialismu“ a „idealizaci T. G. Masaryka“. Vyslovil se také proti svolání mimořádného sjezdu KSČ. – *ÚSD, KV ČSFR, Zpráva okres. zmocněnce K. Jiříka*.
- 5 Srov. např. polemiku s I. Svitákem (*Nová svoboda*, 16.3.1968), vystoupení B. Chňoupka na zasedání ÚV KSČ (*Rudé právo*, 7.4.1968), některé diskusní příspěvky na krajských

konferencích KSČ (19.–21.4.), na nichž se jednalo o svobodě slova (*Práce*, 30.4.1968, s. 3) aj.

6 Působila tu zkušenost z potlačení protestních akcí při měnové reformě 1953 v Plzni a dalších městech. Nejnověji pak kolovaly zprávy o aktivitě LM v období mezi prosincovým a lednovým zasedáním ÚV KSČ 1967–1968. – J. Frolík, *Špion vypovídá*, Praha 1990, s. 267.

7 Tento stav trval do 26.6., kdy byla cenzura zrušena novelou tiskového zákona. Svobodu tisku však zákon garantoval jen necelé tři měsíce: 13.9.1968 ji nová okupační opatření silně omezila.

## 2

1968, 8. květen, Frýdek-Místek. – *Prohlášení Dělnického výboru na obranu tiskové svobody, otištěné v závodních novinách Válcoven plechu, které se po příkladu Moravských chemických závodů v Ostravě staví proti zavedení cenzury a požaduje přijetí zákona o publicistické imunitě.*

[...]<sup>a</sup>

V duchu zásad našich dědů a tátů, jejichž nezkompromitovaná jména karlohuťáků nikdo nevymaže z dějin našeho závodu, se ztotožňujeme s prohlášením dělnického výboru na obranu tiskové svobody publikovaným v Nové svobodě.<sup>1</sup> Vzhledem k tomu, že se i u nás ozývají jisté hlasy volající po zavedení cenzury, pokládáme za nezbytně nutné vytvoření dělnického výboru pro obranu tiskové svobody i v našem závodě. Soudruh Dubček řekl, že demokracii je třeba dát záruky. Jednou z prvních záruk musí být zákon o svobodě tisku. Zákon tak jasně nesmlouvavý, že ho bude možno vyjádřit jednou větou a že mu bude rozumět každý občan republiky. Druhým zákonem, který by byl současně záslužnou rehabilitací našich publicistů, by mělo být uzákonění na hmotné odpovědnosti, jak to už kdosi navrhoval, ale uzákonění publicistické imunity. Byli jsme dvacet let klamáni, dvacet let nám byly říkány polopravdy, dvacet let nám byly utajovány tak závažné skutečnosti, jako třeba Všeobecná deklarace lidských práv, vyhlášená Spojenými státy už v roce 1948, a do dnešního dne ještě veřejně nepublikovaná. Svoboda tisku není jen věcí redaktorů a novinářů, to je věc každého občana, celého národa. Vždyť je to hanbou každého z nás, kdo dnes aspoň svým hlasem nepřispěje k tomu, aby tato nenormálnost byla v nejkratší lhůtě odstraněna.<sup>2</sup>

Vybízíme všechny zaměstnance podniku bez jakéhokoli rozdílu, které stejně trápí obavy o budoucnost svobody tisku a veřejného projevu, aby se přihlásili u soudruha Ondračky, telefon č. 2092. Chceme chránit ty, kdož vystoupí veřejně s názorem či věcnou kritikou, před případnými represáliemi. V tom

smyslu se stavíme i za prohlášení redakční rady Valcíře, které bylo zveřejněno 10. dubna 1968. Jediným nástrojem naší obrany svobody tisku a případně poštižených je veřejná výměna názorů a poukazování na příčiny případných deformací. Proto jsme také ustavili náš výbor na obranu svobody tisku a veřejného projevu vůbec.<sup>3</sup>

[...]<sup>b</sup>

*Valcíř (Frýdek-Místek), 8.5.1968, s. 1, 2.*

a Titulek a 6 řádků všeobecného redakčního úvodu.

b 32 jmen signatářů, kteří podepsali rezoluci vlastní rukou. Srov. dok. č. 47.

1 Srov. *Nová svoboda*, 26.4.1968, s. 1, 2. Zde dok. č. 1.

2 V téže době probíhala ve Válcovnách plechu diskuse k Akčnímu programu KSČ. Závodní noviny *Valcíř* (8.5.1968, s. 2) přinesly celkový pohled na současný stav a shrnuly výsledky diskuse ke sdělovacím prostředkům: „Sdílíme názor, že tisk, rozhlas a televize sehrávají progresivní úlohu při vysvětlování závěrů lednového pléna ÚV KSČ, vyskytující se krajností by měly být řešeny vydavateli přímo s dotyčným autorem. Co však v současné době postrádáme, to je organizovaná výměna zkušeností z realizace Akčního programu a organizační práce. Náš závodní tisk a rozhlas přispívá svým dílem k demokratizačnímu procesu, nemá zábrany, které by měly vést k obavám o nedostatku svobody či nebezpečí cenzury.“

3 Dne 22. května vysvětlili pak představitelé tohoto výboru na podnikové besedě motivy, které směřovaly k jeho ustavení. Uvedli, že „jde o volné sdružení, které je přístupné každému poctivému člověku, jež nemá žádný volený výbor, žádné legitimace, příspěvky či statut. Jeho jádrem jsou dopisovatelé časopisu, kteří chtějí kromě jiného pomáhat podniku odhalovat rezervy a uskutečňovat jeho výrobní program... Výbor bude trvat tak dlouho, pokud z našeho veřejného života nezmizí příčiny, pro něž vznikl.“  
– *Valcíř* 29.5.1968, s. 1.

## 3

1968, 21. květen, Ostrava. – *Zaměstnanci válcovny NHKG předsedovi Národního shromáždění. Dopis požadující urychlené přijetí nového tiskového zákona.*

[...]<sup>a</sup>

Uvědomujeme si, že tisková svoboda je pro budoucnost našeho demokratizačního procesu nezbytná. Stavíme se za ni plnou vahou dělnických a odborářských práv a požadujeme, aby nový tiskový zákon byl urychleně projednán a schválen Národním shromážděním.<sup>1</sup>

Nesouhlasíme s oklešťováním svobody tisku, rozhlasu a televize, jak byla navržena zahraničním výborem Národního shromáždění, poslancem Novým.<sup>2</sup> Věříme v plnou odpovědnost našich novinářů a redaktorů, kterou nejednou

v minulosti potvrdili a naopak musíme vyslovit podiv nad nehoráznými urážkami některých spřátelených tiskových agentur, kterými urážejí nejen naše minulé a současné politické představitele, ale celý národ.<sup>3</sup> Zároveň si považujeme za čest vyslovit neochvějnou podporu s. Dubčekovi a celému progresivnímu vedení KSČ.

*ÚSD, AKV, Zpráva zmocněnce pro okres Ostrava, I, s. 134 – Originál strojopis A4.*

a *Nová Svoboda* 23.5.1968, s. 1 uvádí tento text čtyřmi řádky o tom, že dopis podepsalo 78 zaměstnanců údržby jeřábů, výroby náhradních dílů a všeobecné válcovny NHKG. Srov. také *Plamen míru* (Ostrava–Kunčice) 30.5.1968, s. 1.

1 Podobný požadavek vyslovil i dělnický kolektiv směny D kontidrátové tratě (cca 45 pracovníků). Ve svém prohlášení uvedl: „Žádáme zrušení cenzury a urychlené uzákonění těchto práv a svobod pro všechny občany. Vyzýváme současně všechny ostatní provozy a závody NHKG, aby se k nám připojily.“ – *Plamen míru* 30.5.1968, s. 1.

2 Vilém Nový (1904–1987), politický pracovník KSČ, redaktor RP, člen ÚV KSČ (1946–1950, 1969–1981) a předsednictva FS. V letech 1963–1968 rektor Vysoké školy politické ÚV KSČ, představitel konzervativního proudu a posrpnové „normalizace“. O jeho činnosti v NS viz F. Cigánek, *Postavení a role parlamentu v srpnových dnech 1968*, in: *Proměny Pražského jara*, Brno 1993, s. 133.

3 Tato kampaň nabyla na intenzitě po drážďanské schůzce 23.3.1968. Už 27.3. předalo ministerstvo zahraničí velvyslanci NDR nótu, kterou odmítlo výroky prof. K. Hagera o Československu na filozofickém kongresu v Berlíně. Dne 22.4. otiskla moskevská Pravda Fedosejevův článek proti revizionismu a dva dny poté informoval jugoslávský tisk o velkých výhradách ÚV KSSS k Akčnímu programu KSČ. Počátkem května (5.5.) psal francouzský *Le Monde* o zasedání ÚV KSSS, kde Jepišev údajně prohlásil, že „skupina československých komunistů požádá o pomoc SSSR a ostatní socialistické země“. 9.5. otiskl *Berliner Zeitung* zprávu, že pod pláštíkem natáčení historického filmu *Most* u Remagenu přijíždějí do Prahy speciální jednotky americké armády. Značnou odezvu s projevy pobouření vyvolal 14.5.1968 článek v *Sovetskoy Rossiji* o protisovětské činnosti T. G. Masaryka.

#### 4

*1968, 27. květen, Třinec. – Zaměstnanci Třineckých železáren předsednictvu Národního shromáždění a ÚV KSČ. Rezoluce za urychlené přijetí nového tiskového zákona.*

[...]<sup>a</sup>

My pracující dřevomodelárny TŽ VŘSR v Třinci jsme plně přesvědčeni, že svoboda tisku je jedním ze základních pilířů demokracie, na kterém můžeme postavit zdravý socialistický a demokratický řád, a proto jsme důsledně za

zmíněnou plnou svobodu tisku a projevu, jsme proti všem vyskytujícím se projevům jejího okleštění.

Jsmo přesvědčeni, že více škody pracujícímu lidu a našemu státu přinese cenzura než upřímná otevřenost.

Stavíme se proto plnou silou za nový tiskový zákon, který by urychleně schválil svobodu tisku, rozhlasu a televize.

Důvěřujeme všem odpovědným novinářům a redaktorům a stojíme za progresivním vedením KSČ v čele se s. Dubčekem.

Co – ÚV KSČ Praha

Pracující dřevomodelárny  
TŽ VŘSR T ř i n e c

[...]<sup>a</sup>

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Ověřená kopie strojopisu A4, 1 s.*

a Záhloví, vpravo datum.

b Česko-polské razítko ZO KSČ a dílenského výboru ROH s vlastnoručními podpisy Staniek, Smrž.

#### 5

*1968, 27. květen, Plzeň. – Zaměstnanci n.p. Škoda Alexandru Dubčekovi a sdělovacím prostředkům. Prohlášení o vzniku Výboru na ochranu svobody slova, jehož členové se rozhodli vyvíjet aktivní činnost do té doby, dokud tato svoboda nebude zaručena zákonem.*

[...]<sup>a</sup>

P r o h l á š e n í

My, zaměstnanci turbínové haly o.p. Škoda, jsme se rozhodli obdobně jako pracující z Ostravska a odjinud vytvořit Výbor na ochranu svobody slova v tisku, rozhlase i televizi.<sup>1</sup>

Tímto činem chceme vyjádřit naši plnou podporu práci těchto hromadných sdělovacích prostředků v uplynulých čtyřech měsících. Činíme tak v přesvědčení, že trvalá svoboda slova, zejména v hromadných sdělovacích prostředcích, je základním předpokladem jakéhokoliv pokroku – [d e m o k r a c i e].<sup>b</sup>

V poslední době je stále častěji slyšet hlasy, které jménem dělnické třídy žádají omezení činnosti novinářů, kteří prý zneužívají telekomunikačních pro-

středků. S těmito hlasy nesouhlasíme a obáváme se, že vedou k omezení svobody slova.<sup>2</sup>

Máme za to, že eventuální publikace konkrétních nesprávných názorů sama o sobě není důvodem k všeobecným závěrům, že zatímní propůjčená svoboda tisku je hromadnými sdělovacími prostředky zneužívána. Tyto názory je třeba korigovat konkrétními argumenty.

Zkušenost z posledních dvaceti let nás poučila, že právě potlačení svobody slova bylo hlavní příčinou všech deformací a nezákonností. Jsme proto rozhodnuti aktivně vystupovat na ochranu jednoho ze základních lidských práv – svobody slova – až do té doby, než bude zakotveno v zákoně.<sup>3</sup>

V Plzni 27. května 1968.

Příloha: podpisové listy<sup>c</sup>

Průklep:

Čsl. televize

Redakce Práce

[Redakce Literárních listů]<sup>d</sup>

*CSDS Scheinfeld, Pozůstalost Jiřího Lederera (dále jen PJJ), Dělnické výbory, 27.5. 1968. – Strojopisná kopie A4, 1 s.*

- a Adresát originálu (A. Dubček). Vpravo prezentační razítko Literárních listů se starým symbolem LN (Literární noviny), datem 30. 5.1968 a rukopisnou poznámkou: Lederer.
- b Proložení.
- c Přiloženy dvě strany podpisů psaných přes kopírovací papír.
- d Podtrženo u příjemce kopie.

1 Srov. dok. č. 1–4.

2 Srov. dok. č. 1, pozn. 4, 5.

3 Později se rozvinula snaha o koordinaci a společný postup mezi výbory ve Škodě Plzeň a v Ostrově nad Ohří. Srov. *Literární listy* 1968, č. 21, s. 2. Některé výbory se pak zabývaly myšlenkou na trvalou působnost dělnické obrany tisku, neboť zákon sám o sobě ještě problém neřeší. Srov. např. dok. č. 63, 82.

1968, 28. květen, Frenštát pod Radhoštěm. – ZV ROH n.p. MEZ kanceláři Národního shromáždění. Dopis vyjadřující důvěru, že nový tiskový zákon bude projednán a schválen tak, aby byl zárukou svobody tisku, rozhlasu a televize.

[...]<sup>a</sup>

Závodní výbor ROH na své schůzi dne 22.5.1968 projednal zprávu o chystané novelizaci tiskového zákona, kterou má projednat NS během několika příštích měsíců.

Máme za to, že při vyspělosti našich pracujících pravdivá a otevřená informovanost je prvním předpokladem demokratizačního procesu a důvěry obyvatel našeho státu v KSČ a naši vládu.

Nesouhlasíme s vyskytujícími se názory, které žádají předběžnou úpravu a posuzování informací, případně zamlčování, což považujeme za projev cenzury, obvyklé v režimech osobní moci.

Věříme, že nový tiskový zákon bude projednán v NS v nejkratší době a bude zárukou svobody tisku, rozhlasu a televize. Je však žádoucí, aby novináři, redaktoři a tvůrci rozhlasových a televizních pořadů byli si vědomi své odpovědnosti vůči naší společnosti a informovali pravdivě, objektivně, beze snah o senzace a pochybnou popularitu.

Za pracující národního podniku  
MEZ Frenštát

[...]<sup>b</sup>

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*

a Záhlaví, datum a spisová značka.

b Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.

1968, 28. květen, Praha. – Zaměstnanci Pražských pekáren a mlýnů v Dejvicích sdělovacím prostředkům na území hlavního města. Dopis o ustavení Výboru na obranu tisku s výzvou pražským závodům k následování.

V Praze dne 28.5.1968.

Prohlášení redakcím pražského tisku.

[Dělníci a zaměstnanci Pražských pekáren a mlýnů, provozovny 05 v Praze-Dejvicích,]<sup>a</sup> Kovpakova 1, se připojují k iniciativě ostravských závodů a zakládají rovněž Výbor na obranu tisku.

Doporučujeme ostravským kamarádům, aby naše výbory působily i k obraně hromadných sdělovacích prostředků, rozhlasu a televize.

Přejeme si, aby novináři, hlasatelé a televizní pracovníci hlásali pracujícím a oběma našim národům podle své cti a nejlepšího svědomí vždy jen pravdu.

Vyzýváme pražské závody, aby nás následovaly.

Vytvoření výboru podepsali příslušníci všech současných politických stran v naší provozovně a i nestraníci.

[Utvoření výboru podepsalo 90 lidí.]<sup>b</sup>

[Vážení přátelé,

na výzvu v LL Vám posíláme informaci o utvoření Výboru na obranu tisku, rozhlasu a televize. Byli jsme prvním výborem utvořeným v Praze a náš význam spočívá, myslím, v tom, že jsme rozšířili působnost i na svobodu rozhlasu a televize a vyzvali jsme pražské závody k následování.

S přátelským pozdravem

Karel Smělý, pekařský dělník,

Bulharská 23

Praha 10-Vršovice]<sup>c</sup>

*CSDS Scheinfeld, P.J.L., Dělnické výbory, 28.5.1968. – Strojopisný originál s rukopisným přepisem, 21x14, 2 s.*

a Podtrženo u příjemce.

b Připsáno rukou původce prohlášení.

c Stránka s rukopisným textem průvodního dopisu, který končí na horním okraji strojopisného prohlášení.

1968, 28. květen, Chabařovice. – Otevřený dopis 250 odborářů z Dolu Milada-Petri Ústřední radě odborů, kterým pisatelé oznamují, že se hlásí k hnutí dělnických výborů na ochranu svobody tisku a vyzývají ÚRO, aby se postavila do čela tohoto hnutí.

Otevřený dopis Ústřední radě odborů – Praha

Vážení soudruzi!

Hlásíme se tímto dopisem jednoznačně k akci vzniku dělnických výborů na ochranu svobody tisku.

Jsme ale přesvědčeni, že toto hnutí, pro to, aby bylo účelné, nezbytně potřebuje kvantitativní vyjádření a důsledné zastupování. Neexistuje totiž do dnešního dne reálný způsob, jak zbavit některé představitele tohoto státu ignorantství, a navrhuje proto, aby toto hnutí bylo rozšířeno o důslednou činnost vedoucí k respektování jeho požadavku s časovým určením jejich splnění.

[Tato akce se stala součástí programu činnosti našeho závodního výboru. Svoboda a činnosti životně důležitých je ovšem v současné době rozhodně více, a proto náš program dále obsahuje:

„Budeme veřejně vyjadřovat naše názory na otázky vnitropolitické, otázky zahraniční politiky a otázky hospodářské. Jednoznačně budeme vystupovat proti všem omezováním demokratických svobod, nekompromisně hájit svobodu projevu a postavíme se proti jakémukoliv nátlaku a intrikám. Budeme pomáhat každé organizaci při prosazování pokrokových myšlenek i při jejich realizaci. Klademe si za cíl přesvědčit každého našeho člena, že tato doba je skutečně svobodná, že je nesmyslem, aby kdokoliv z nás žil s pocitem strachu, přesvědčit ho, že je zde organizace, která se nekompromisně postaví na jeho obhajobu. Věříme, že jestliže se toto stane záležitostí každé odborové organizace, jsou z rozhodující části dány záruky demokracie v tomto státě.“

Žádáme<sup>a</sup> tedy ÚRO, aby se stala sjednocujícím a rozhodně vystupujícím představitelem tohoto hnutí, aby doporučila všem odborovým organizacím v našem státě, aby se toto stalo součástí jejich programu činnosti. Zůstává ovšem záležitostí ta skutečnost, že přes četné diskuse na téma o nutnosti neříšit jednotu odborů se ÚRO nechopila této příležitosti, protože toto hnutí přímo nabízí možnost, jak dokázat nutnost této jednoty. Jakékoliv diskuse na téma jednoty bez konkrétních činů nemohou být slyšeny, protože je v nás ještě příliš mnoho, a to vloženo negativních, zkušeností z činnosti odborů v době nedávno minulé.]<sup>b1</sup>

Víme, že odbory mají v současné době mnoho vnitřních problémů, které je nutno řešit, ale jsme přesvědčeni, že tato činnost nesmí být zábranou jejich politické celospolečenské angažovanosti.

Je bezesporu jasné, že jakoukoliv demokratizaci uvnitř ROH nelze provést bez demokratizace celé naší společnosti.

Obsah tohoto dopisu se stal společnou záležitostí odborů i stranické organizace KSČ na našem závodě a za jeho náplň se plně postavilo na mimořádné celozávodní schůzi 250 odborářů našeho závodu Milada–Petri v Chabařovicích.

Za správnost: S l a w i s c h Jan

V Chabařovicích dne 28. května 1968 [...]c

*CSDS Scheinfeld, P JL, Dělnické výbory, 28. 5.1968. – Originál strojopis A4, ověřený razítkem ZV ROH, 1 s.*

a V originálu proložené.

b Celá tato pasáž zatržena u příjemce černou propisovací tužkou při levém okraji.

c Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.

1 Podobných dopisů a požadavků, aby ÚRO výrazněji vystoupila na podporu demokratizace společnosti, došlo jen v pěti dnech od 25. do 29.3. na 323, tj. 64,6 denně. Od poloviny března do 22. dubna jich podatelna ÚRO registrovala 1774, tj. zhruba 50 denně. Rezoluce se vyjadřovaly k činnosti funkcionářů ROH, požadovaly větší decentralizaci a prostor k svobodnému vyjadřování názorů. Charakteristické je v tomto smyslu prohlášení ZV MEZ Štěpánov nad Svratkou z 21.3.1968, v němž se mj. píše: „Není nám lhostejné, že k tomuto dění se mohou bez omezení vyjadřovat spisovatelé, redaktoři, studenti a ostatní mládež, ale doposud nikdo oficiálně nevystoupil z Ústřední rady odborů, nebo jiní zástupci dělnické třídy, kteří by prostřednictvím televize, rozhlasu nebo tisku obhajovali názory nebo požadavky všech dělníků. Máme za to, že nejvyšší orgán ROH by měl zaujmout stanovisko dělnické třídy. Doposud se tak nestalo, proto myslíme, že ÚRO není schopna vést a zastupovat statisíce poctivých odborářů.“ – *Všeodborový archiv, Sekretariát ÚRO 357/1390/VII, s. 2, 22.4. 1968. Informační zpráva o obsahu dopisů, rezolucí a telegramů k 1.4.1968; Předsednictvo ÚRO 94/470a, Informace o současné situaci v závodech a okresech, 27.5.1968.*

1968, 29. květen, Praha. – Zaměstnanci n.p. Mikrotechna Modřany Národnímu shromáždění, ÚV KSČ a sdělovacím prostředkům. Rezoluce vyjadřující znepokojení nad snahami omezovat svobodu informací a rozhodnutí zasadit se o ni prostřednictvím ustavujícího se Výboru na obranu svobody tisku.

Modřany, 29.5.1968

Prohlášení pracujících závodu Mikrotechna, n.p. Modřany.

Pracující našeho závodu jsou v současné době znepokojeni snahou omezovat svobodu informací v tisku, rozhlase i televizi paušálními, nekonkrétními útoky na tyto sdělovací prostředky.

Záruka zdárného dokončení obrodného procesu v našem státě není myslitelná bez svobody informací, které jsou jednou ze složek zaručujících demokratický vývoj v naší socialistické společnosti. Proto se bezvýhradně stavíme za novelizaci tiskového zákona a právní zrušení předběžné cenzury, za svobodu slova a shromažďování. O takovému obrodnosti svědčí významné výsledky, jež sdělovací prostředky v současném obrodném procesu dosáhly a bez nichž by jejich účinná realizace nebyla myslitelná. Svoboda projevu a informací v těchto dnech umožnila odhalení všeho nezdravého, odhalila deformace, jimiž socialismus u nás prošel, a stala se významnou zárukou, že toto neblahé údobí již v žádné podobě nebude nastoleno. Jsme přesvědčeni, že sdělovací prostředky budou moci hrát tuto důležitou úlohu pouze bez jakéhokoliv omezování jejich publicistické činnosti. Domníváme se, že funkce odpovědného redaktora bude dostatečnou zárukou k zajištění ochrany státního a vojenského tajemství. Žádáme, aby nebyl jmenován, ale volen redakční radou, a byl odpovědný též za korektnost, přesnost a pravdivost publikovaných zpráv. Jeho pravomoc musí být přesně a jasně vymezena.<sup>1</sup>

Stavíme se za demokratický socialismus, který chceme uskutečňovat i chránit. Současně však jsme proti projevům, jimiž je záměrně zveličována úloha blíž neurčených socialistických sil. Obáváme se, že podobné nekonkrétní napadání by mohlo omezit svobodu projevu, že by odradilo od kladného postoje k demokratizačnímu procesu i ty pracující, kteří s ním nyní plně souhlasí.<sup>2</sup>

Obracíme se proto na všechny redaktory s ujištěním, že v případě omezování jejich publicistické činnosti se naši pracující prostřednictvím ustavujícího se Výboru na obranu svobody tisku (zastupujícího všechny složky na závodě) všemi možnými prostředky zasadí o prosazení jejich práv.

Podepsáno: [79 %]<sup>a</sup> zaměstnanců n.p. Mikrotechna Modřany

Odesláno: Nár. shromáždění, ÚV KSČ, Čs. rozhlas, Čs. televize,  
redakce: Práce, Rudé Právo, Svobodné slovo, Lid. dem.,  
Literární listy, [Mladá fronta]<sup>b</sup>

[...]<sup>c</sup>

[...]<sup>d</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 29.5.1968. – Cyklostyl A4, ověřený razítko a podpisy, 1 s.*

a Psáno rukou.

b Dodatečně připsáno strojem.

c Razítko ZO KSČ a nečitelný podpis.

d Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.

- 1 Dosavadní zákon neznal volbu šéfredaktora, neboť se jednalo o nomenklaturní funkci.
- 2 V tomto smyslu jsou velmi výmluvné výsledky výzkumů veřejného mínění z března a května 1968. V březnu položil Ústav pro výzkum veřejného mínění ve všech krajích republiky otázku: „Myslíte, že v současné době je svobody projevu málo, dost, nebo až příliš málo?“ Celkem 52 % dotázaných se domnívalo, že je svobody projevu dost, 18 %, že je jí málo a 26 %, že je jí až příliš. Zbývajících 4 % neměla názor. V tomto dotazníku byla také otázka: „Někteří lidé říkají, že rozhlas a televize si dnes osobují právo hovořit do věcí, které jim nepřísluší. Souhlasíte s tímto názorem nebo ne?“ 70 % dotázaných nesouhlasilo, 18 % souhlasilo a 11 % nemělo názor. Počátkem května se do popředí výzkumu veřejného mínění dostala pod tlakem zemí Varšavského paktu otázka příští orientace Československa. 75 % dotázaných v Čechách a 77 % na Slovensku bylo přesvědčeno, že vývoj směřuje k upevnění socialismu. Jen 7 % v Čechách a 5 % na Slovensku předpokládalo vývoj ke kapitalismu. – (ÚSD, KV ČSFR, *Výzkumy veřejného mínění*, březen–květen 1968.) Dne 28.5. se k této otázce vyjádřilo i vedení Svazu čs. spisovatelů, které v dopise adresovaném ÚV KSČ doslova uvedlo: „Jiným strašákem je volání proti tzv. protisocialistickým tendencím v našem životě, není-li přitom vymezeno, co vlastně socialismem myslíme a nejsou-li ony protisocialistické tendence konkrétně určeny a pojmenovány. Považujeme-li společenské vlastnictví výrobních prostředků za rozhodující rys socialismu, pak za protisocialistické je možné označit jen takové snahy, které by chtěly zvrátit tento základ; naopak všechny názory, programy a snahy, které z tohoto základu vycházejí, musí spolu volně soutěžit, má-li pluralitní socialistická demokracie opravdu fungovat.“ – ÚSD, KV ČSFR, *Bulletin SČSS* 1968, č. 7, s. 7.

## 10

1968, 30. květen, Blatná. – Závodní výbor ROH Tesla předsedovi ÚRO Karlu Poláčkovi. Otevřený dopis, který vyslovuje požadavek, aby odbory nekompromisně vystoupily proti snahám omezit informovanost veřejnosti, a oznamuje, že v podniku Tesla funkci Dělnického výboru na obranu svobody slova a tisku bude plnit ZV ROH.

[...]<sup>a</sup>

Blatná dne 30.5.1968

Otevřený dopis předsedovi ÚRO s. K. Poláčkovi<sup>1</sup>

Vážený soudruhu,

[sdělujeme Vám, že pracující Tesly Blatná jsou znepokojeni snahou mnohých oficiálních činitelů určovat, čím se hromadné sdělovací prostředky zabývat mají a jak a o čem mají pomlčet. Považujeme za nutné, aby i odbory vystoupily nekompromisně proti snahám omezit informovanost lidu.]<sup>b</sup>

[Vítáme zakládání dělnických výborů na ochranu svobody slova a tisku. V našem závodě však tento výbor nebude založen, neboť jeho úkoly bude beze zbytku plnit ZV ROH jako nejaktivnější zástupce pracujících. Vyzýváme Vás, abyste vystoupil jako představitel ROH na obranu základního práva pracujících na plnou informovanost i s ohledem na to, že mnohé útoky jsou mířeny právě proti deníku Práce.]<sup>a1</sup>

Současně se obracíme na všechny ostatní organizace ROH, aby učinily vše, co je v jejich silách, pro trvalé zachování plné svobody slova a tisku.

Závěrem vyjadřujeme uznání a dík rozhlasu, tisku a televizi za to, že nám poskytují všechny jim dostupné informace, i když mnohdy podstupují riziko omylu, aby nic nezamlčely.

Členové ZV ROH Tesla Blatná:

[...]<sup>d</sup>

Na vědomí: Čs. rozhlas, Čs. televize, Rudé Právo, Svobodné slovo, Lidová demokracie, Mladá fronta, Literární listy, Student.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.5.1968. – Strojopisná kopie A4, ověřená razítkem ZV ROH a podpisy, 1 s.*

a Adresa redakce Práce, vlevo prezenční razítko Literárních listů (LN) s datem 4.6.1968 a rukou připsána poznámka: Klíma.

b U příjemce po straně dvakrát zatrženo.

c U příjemce po straně zatrženo vlnovkou.

d 13 vlastnoručních podpisů. Všechny nečitelné.

- 1 Karel Poláček (1913), pův. povoláním soustružník. V letech 1949–1952 byl předsedou KV KSČ v Plzni, pak přešel do vládních funkcí (1952–1966). Zároveň byl členem ÚV KSČ a poslancem NS. Od roku 1966 působil v odborech jako předseda ÚVOS kovoprůmyslu a místopředseda ÚRO. Předsedou ÚRO byl zvolen 21.3.1968. V této funkci působil do zasedání 10.–11.3.1971, kdy se předsedou vrcholného orgánu ROH stal Karel Hoffmann.



2 Srov. dok. č. 8, pozn. 1. Odbory skutečně zasáhly do společenského dění s velkým zpožděním a staly se poslední základnou demokratických snah v době, kdy už byly ostatní reformní síly na ústupu. Ještě v říjnu 1968 se v situační zprávě pro předsednictvo ÚRO o poměrech v závodech a okresech píše: „V současném období docházejí připomínky k masovým sdělovacím prostředkům, zejména z pohledu, že k polemickým názorům se nedávají jasná stanoviska... Na předsednictvu OOR Žďár nad Sázavou kritizovali soudruzi, že Práce píše o všem možném, co nemá s programem ROH nic společného... OOR ve Strakoncích poznamenává, že mezi dělníky jsou výhrady, že v televizi a rozhlase se dává slovo pouze inteligenci, spisovatelům, studentům, kteří mnohdy vyslovují nebo vydávají svá stanoviska za celý národ. Není dávana možnost, aby se svými stanovisky vystoupili i zástupci dělnické třídy.“ – *A ROH, Předsednictvo ÚRO 98/480/4, 14.10.1968*

## 11

1968, 30. květen, Ostrava–Kunčice. – *Zaměstnanci závodu 28–Nová výroba Literárním listům. Prohlášení o vzniku Sdružení dělníků na ochranu svobody tisku a slova s požadavkem, aby Národní shromáždění zrušilo cenzuru a uzakonilo občanské svobody.*

[...]<sup>a</sup>

### Prohlášení

My, zaměstnanci závodu 28–Nová výroba, dílna II v O[stravě]–Kunčicích<sup>b</sup> ustavujeme Sdružení dělníků na ochranu svobody tisku a slova, jelikož jsme zneklidněni tím, že mnozí vlivní funkcionáři se snaží svými prohlášeními vzbudit dojem, že sdělovací prostředky zašly v rozdávaní zpráv příliš daleko a že proti tomu se staví samotní dělníci.<sup>1</sup>

Odmítáme kategoricky takováto nařčení a stavíme se plně za pracovníky novin, rozhlasu a televize, kteří nebojácně a bez kompromisu poukazují na skutky proti lidskosti, které byly páchané v uplynulém období. Jedině zveřejňováním těchto činů a jejich strůjců mohou být morálně odsouzeny a tím se nám dostává záruky, že se už nebudou opakovat.

[My, dělníci, si jasně uvědomujeme, že budou-li mít plnou svobodu pracovníci novin a všech sdělovacích prostředků, že budeme mít svobodu také my, dělníci. Ať se nedomnívají někteří činitelé, že dělníkovi stačí k plnému životu větší krajíc chleba a slušný byt!

To je podceňování inteligence dělníků!

K tomu chlebu a bytu potřebujeme nutně svobodu slova, myšlení, shromažďování atd., jinak se nedá vůbec mluvit o životní úrovni.

Bez těchto svobod bychom byli toliko slušně žijící otroci, a to je pod důstojnost člověka.]<sup>c</sup>

Proto rezolutně žádáme Národní shromáždění o zrušení cenzury a uzákonění plných občanských svobod.<sup>d</sup>

Za Sdružení dělníků:

Kudělka Karel

Obračaník Frant.

Kuchař Oldřich

Holář Miroslav

Toto prohlášení stvrzuje svými podpisy 94 dělníků naší dílny.

[...]<sup>e</sup>

[Kunčice, 30.5.1968]<sup>f</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJL, Dělnické výbory, 30.5.1968 – Originál strojopisu A4, 2 s.*

a Rukopisná poznámka u příjemce: Klíma.

b Název závodu podtržen u příjemce.

c Po levé straně zatřeno u příjemce černou propisovací tužkou. Tuto pasáž také přetiskly *Literární listy* 1968, č. 17, s. 4. Podobnou dikci má i pozdější reakce tohoto závodu na tzv. „varšavský dopis“. Viz *Práce* 20.7.1968, s. 5.

d Text byl patrně chápán jako otevřený dopis a nebyl NS zaslán. V příslušném fondu AFS ČSFR se nevyskytuje.

e Prezentační razítko (LN) s datem 7.6.1968.

f Psáno modrou propisovací tužkou.

1 V cit. dopise ÚV SČSS z 28.5.1968 (viz dok. č. 9, pozn. 2) se k tomu v bodě 2 píše: „K takovým strašákům patří např. některé hlasy proti „přílišné“ svobodě slova a spolčování, hlasy, které projevují faktickou obavu z toho, že by většina národa vstoupila do aktivního politického života. Máme naopak za to, že svobodu projevu a svobodu spolčovací je třeba co nejdříve jasně zabezpečit zákonem, poněvadž teprve jistota těchto svobod může přivést většinu naší společnosti zpátky k činorodému politickému životu.“

## 12

1968, 30. květen, Mníšek pod Brdy. – *Pracující Kovohutí Svazu čs. spisovatelů, Národnímu shromáždění, ÚV KSČ, Svazu novinářů, rozhlasu a televizi. Průvodní list a rezoluce na ochranu svobody tisku a svobody projevu.*

[...]<sup>a</sup>

Vážení soudruzi!

Tato rezoluce vznikla na provozu Aluminotermie v Kovohutích Mníšek od zdejších zaměstnanců a byla předložena k podpisu pracujícím na ostatních provozech.

Během této podpisové akce měli až na malé výjimky někteří pracující výhradu vůči slovu „třídy“ nebo vůči projevu odmítnutí volebního aktu a navrhovali například vyhlášení stávkový na podporu této rezoluce.

Autorem této rezoluce jsem já, dělník, který v rezoluci nechtěl slovíčkařit a slovem „třída“ myslel onu skupinu lidí, kteří v nedávné minulosti jménem dělnické třídy mluvili a jednali.

Věřím, že i vy v této rezoluci nebudete hledat skrytá slovíčka, ale podstatu a smysl věci, o kterou nám všem po neblahých zkušenostech z minulosti jde.

Podpisová akce obsahuje 6 listů  
436 podpisů

Za správnost:  
Meyer Josef,  
středisko aluminotermie,  
Kovohutě Mníšek

P.S.

Podpisové archy jsou přiložené k rezoluci odeslané Národnímu shromáždění ČSSR.<sup>b</sup>

[Rezoluce]<sup>c</sup>

Svým podpisem a postojem k tak závažným otázkám lidských práv, tj. svobody tisku a svobody projevu, požadujeme, aby jejich ochrana byla plně uzákoněna, aby se už nikdy nemohlo stát, že by jich bylo zneužito zvlášť vládnoucích jednotlivců nebo třídy. Jsme si vědomi, že okleštění nebo jen částečné omezení těchto samozřejmých lidských práv může vést k dalším přestupkům a nezákonným postupům proti lidu našeho státu.

Na důkaz našeho rozhodnutí, že nejen slovy, ale i činy budeme stát za tím, co požadujeme, prohlašujeme, že v případě sebemenšího porušení či neuzákonění ochrany svobody tisku a svobody projevu odmítneme volební akt v příštích volbách.

Mníšek p. B. 30.5.1968

Odesíláme: Národnímu shromáždění ČSSR  
Plenárnímu zasedání ÚV KSČ  
Čsl. svazu novinářů  
Čsl. svazu spisovatelů  
Čsl. rozhlasu  
Čsl. televizi

ÚSD, AKV, Informace SČSS. Interní zprávy Svazu čs. spisovatelů pro členy, kandidáty a členy překladatelské sekce, 1968, č. 7, s. 11–12.

a Záhloví dopisu s označením věci.

b V AFS ČSFR se mi originál rezoluce nepodařilo najít.

c Proloženo.

13

1968, 30. květen, Kynšperk nad Ohří. – Zaměstnanci n.p. Technomat Plzeň závod 03 Kynšperk Svazu čs. spisovatelů. Rezoluce požadující urychlené přijetí nového tiskového zákona a odstoupení zkompromitovaných funkcionářů.

[...]<sup>a</sup>

Rezoluce přijatá na veřejné členské schůzi dne 30.5.1968 KSČ v n.p. Technomat KZ 3, středisko Kynšperk nad Ohří:

My, zaměstnanci našeho n.p., žádáme, aby byla plná a neomezená svoboda projevu v tisku, rozhlasu a televizi a urychleně byl vypracován a schválen nový tiskový zákon, který by plně odpovídal započatému obrodnému procesu, s kterýmž se my, účastníci veřejné schůze, plně ztotožňujeme.

Dále žádáme, aby odstoupili ze svých funkcí zkompromitovaní funkcionáři v čele s. A. Novotným<sup>1</sup> a aby se tímto upevnilo postavení celé naší KSČ v naší politice.

Podepsali: (24 podpisy)

V Kynšperku 30.5.1968

ÚSD, AKV, Informace SČSS. Interní zprávy Svazu čs. spisovatelů pro členy, kandidáty a členy překladatelské sekce, 1968, č. 7, s. 13.

a Záhloví s označením adresáta.

1 A. Novotný byl zbaven funkce prvního tajemníka na zasedání ÚV KSČ 3.–5.ledna a 22. března rezignoval na úřad prezidenta republiky. Začátkem dubna (1.–5.) uvolnil ÚV KSČ A. Novotného z funkcí předsedy ÚV NF, člena předsednictva a člena sekretariátu ÚV KSČ. Rezoluce tedy může narážet na jeho členství v ÚV KSČ, kterého byl zbaven až na plenárním zasedání ÚV KSČ 29.5.–1.6.1968, tj. v době, kdy tato rezoluce vznikala.

1968, 30. květen, Holešov. – Zaměstnanci ČSAO Svazu čs. spisovatelů. Dopis, kterým se pisatelé staví za zrušení cenzury a za svobody obsažené v Chartě OSN.

[...]a

Vážení soudruzí spisovatelé,

my, níže podepsaní zaměstnanci n.p. ČSAO Holešov, jsme plně s Vámi solidární ve Vašem úsilí za zrušení cenzury, za tiskovou svobodu a všechny ostatní lidské svobody, které jsou obsaženy v Chartě OSN. Toto Vaše úsilí sledujeme s velkými sympatiemi a zároveň s obavou, aby toto úsilí nebylo zmařeno konzervativci na vedoucích místech ve státním a stranickém aparátě.<sup>1</sup> Z publikačních prostředků víme, že cenzura je od února t.r. umrtvena, ale nezrušena. Jsme tak bohatý stát, že si dovolíme platit armádu cenzorů za nicnedělání? Okamžitě ji zrušme a rozpustme!! Jsme si vědomi, že bez svobody slova není žádné jiné svobody a máme za minulých dvacet let dost svědectví a zkušeností, kam až národ dospěl díky umlčení pravdy a svobody.<sup>2</sup>

Žádáme, aby svoboda slova, projevu, právo na stávkou, právo shromažďovací aj. byly co nejrychleji uzákoněny a zakotveny v ústavě ČSSR jednoznačně a bez výjimek. Vám všem novinářům, spisovatelům, televizním a rozhlasovým pracovníkům patří náš dík za Váš velký přínos demokratizaci a obrodě, což, jak pevně věříme, neskončí cizím zásahem.<sup>3</sup>

Stojíme pevně za Vámi, ve vašem úsilí národ pravdivě a objektivně informovat o všech problémech ze všech oblastí lidské činnosti. Nelekejte se výpadů vysokých funkcionářů na Vaši adresu. Myslíme si, že je to tím, že jsme za dvacet let už odvykli podívat se pravdě do očí a žít v demokracii. Tomu všemu se musíme učit. Jsme plně s Vámi a budeme Vaše úsilí plně podporovat.

Zaměstnanci závodu n.p. ČSAO Holešov  
(332 podpisů)

V Holešově, 30.5.1968

ÚSD, AKV, Informace SČSS. Interní zprávy Svazu čs. spisovatelů pro členy, kandidáty a členy překladatelské sekce, 1968, č. 7, s. 15.

a Záhloví s označením adresáta.

1 O vztahu k sdělovacím prostředkům na Holešovsku viz podrobněji E. Pecka, J. Pecka, V. Ungr, *Každodennost konce 60. let. Tři výzkumné sondy*, ÚSD 1993, s. 56–58.

- 2 Zákonné zrušení cenzury nebylo ovšem přes velký tlak veřejnosti jednoduché. V publikaci V. Mencl. a kol., *Osm měsíců pražského jara 1968*, Praha 1991, s. 42 se o tom píše: „Tehdy (14.6.1968 – mimo jiné pod tlakem nespokojeného Brežněva) shrnula právní komise ÚV KSČ (vedoucí Z. Mlynář) řadu negativních zkušeností z vývoje tiskové svobody a navrhovala omezení. Představitelé NS a vlády (Smrkovský, Černík a Husák) to však odmítli, konstatující, že v dosavadním zákoně je možností k reglementaci dost a že stačí je využít, aniž by se sahalo k mimořádným zmocněním. V parlamentu to pak potvrdili jak generální prokurátor a předseda Nejvyššího soudu, tak představitelé Svazu novinářů (Ruml, Kašpar).“ – Srov. dok. č. 1, pozn. 2.
- 3 V dělnických kruzích je to ojedinělý dokument, který na konci května 1968 spojuje tiskové svobody s nebezpečím „cizího zásahu.“

1968, 30. květen, Ratíškovice. – Zaměstnanci Dolu Osvobození Národnímú shromáždění. Rezoluce požadující urychlené přijetí tiskového zákona, který by zaručil svobodu tisku, rozhlasu a televize a zamezil jejich zneužití.

[...]a

Zaměstnanci Dolu Osvobození, členové ROH Dolu Osvobození Ratíškovice, zasílají rezoluci týkající se požadavku objektivní a pravdivé informovanosti našeho tisku, rozhlasu a televize.

Proto žádáme:

1. Zachování svobody tisku, rozhlasu a televize.
2. Učinit taková zákonná opatření, aby těchto prostředků nebylo zneužíváno k rozjítřování veřejnosti neopodstatněnými a neověřenými informacemi.
3. Vypracovat takový tiskový zákon, aby byla připuštěna odpovědná kritika, avšak zabráněno zveřejňování neprogramových zpráv různých stran, složek a institucí, kterými by někteří jejich členové znevažovali budování socialistické společnosti u nás a našich vztahů k ostatním socialistickým zemím.
4. Všechna tato zákonná opatření nezajišťovat způsobem cenzury, ale demokratickým odpovědným postojem všech pracovníků tisku, rozhlasu a televize.

[...]b

AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Ověřený originál strojopis A4, 1 s.

a Předtištěné záhlaví, adresát a „věc“.

b Razítko ZV ROH a dva nečitelné podpisy.

16

1968, 30. květen, Žďár nad Sázavou. – ZO KSČ Žďárských strojírůn předsednictvu Národního shromáždění. Dopis, kterým celozávodní výbor KSČ doplňuje „Prohlášení“ zaměstnanců z 28.5.1968 o požadavek, aby nový tiskový zákon řešil také odpovědnost za pravdivé zprávy sdělovacích prostředků.

[...] <sup>a</sup>

Vážení soudruzi!

Dne 28.5.1968 bylo Vám odesláno „Prohlášení“ zaměstnanců nářadovny našeho národního podniku. Celozávodní výbor KSČ projednal na svém mimořádném zasedání toto prohlášení s tím, že vítá jejich iniciativu a k jejich rezoluci se přihlašuje.

K otázce svobody tisku požadujeme navíc v tiskovém zákonu zajistit řešení odpovědnosti hlavně za objektivnost a tím i za pravdivost podávaných zpráv.

Se soudružským pozdravem  
Jaromír K i s l i n g e r  
předseda CZV KSČ n.p. Žďas  
[vlastnoruční podpis]

AFS, Spisy – R, inv. 3. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Originál strojopis A4, 1 s.

a Předtištěné záhlaví, adresát a datum.

17

1968, 30. květen, Choceň. – ZV ROH ČKD Choceň Národnímu shromáždění. Rezoluce požadující odstoupení zdiskreditovaných politiků a uzákonění svobody tisku, shromažďování a projevu.

[...] <sup>a</sup>

Průběh demokratického procesu v naší republice očima zaměstnanců závodu ČKD Choceň je podstatně ovlivněn nastupujícími konzervativními silami. Žádáme odstoupení všech zdiskreditovaných funkcionářů na všech stupních!

Proto se připojujeme k závodům, které žádají uzákonění svobody tisku, shromažďování a projevu, ve kterých vidíme záruku zdárného dokončení obrodného procesu a nastolení socialistické demokracie.

Souhlas s tímto dopisem vyjádřilo 736 zaměstnanců našeho závodu.

[...] <sup>b</sup>

ZV ROH ČKD Choceň

AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Ověřený originál strojopis A 4, 1 s.

a Předtištěné záhlaví, adresát, spisová značka a datum.

b Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.

18

1968, 30. květen, Praha. – ZV ROH Fyzikálního ústavu ČSAV úsekovým důvěrníkům a členům ROH. Výzva k ustavení Výboru na obranu svobodného projevu tisku.

VÝZVA ZV ROH KE VŠEM ZAMĚSTNACŮM FYZIKÁLNÍHO ÚSTAVU ČSAV.<sup>1</sup>

Vzhledem ke skutečnosti, že dosud nedošlo ke zrušení cenzury a nebyla provedena novelizace zákona č. 81/66 Sb. o periodickém tisku a ostatních hromadných informačních prostředcích, rozhodl se ZV ROH na žádost některých zaměstnanců Fyzikálního ústavu podpořit obrodný proces probíhající v našem státě zorganizováním Výboru na obranu svobodného projevu a tisku:

ZV vidí v této akci konkrétní způsob, jak zaručit všem občanům jedno ze základních lidských práv, věří, že jednotná fronta těchto výborů docílí vtělení požadavku naprosté svobody projevu do nové ústavy ČSSR a zamezí tak zvrácením obrodných snah k neblahým praktikám minulých let.

Vzhledem k tomu, že ZV, vědom si nutnosti koordinace případných protestních akcí se stejně zaměřenými výbory dalších podniků i vzhledem k tomu, že v krajní nutnosti bude třeba podpořit úsilí těchto výborů i stávkou, žádá ZV všechny zaměstnance o podpisem vyjádřený souhlas se vznikem a závaznou podporou Výboru na obranu svobodného projevu a tisku při FÚ ČSAV. Jmenovaný výbor bude ustaven, projeví-li zájem o jeho činnost alespoň nadpoloviční většina zaměstnanců. Oznámení o vzniku výboru spolu s vyslovením důvěry našemu tisku, rozhlasu a televizi zveřejní ZV v deníku „Práce“. Současně se-

známí s touto skutečností celoakademický výbor ROH a vyzve ho k propagaci této činnosti na půdě akademie.

Praha dne 30.5.1968 Za ZV ROH: J. Veselý, v.r.,  
M. Šula, v.r.

P.S. **ROH VZ**

Žádáme úsekové důvěrníky, aby neprodleně seznámili všechny zaměstnance s obsahem této výzvy a požádali o stvrzení souhlasu. Po provedení pošlete ihned zpět na adresu ZV ROH.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.5.1968 – Ověřený originál strojepis A4, 1 s.*

1 Srov. dok. č. 28. S podobným programem vystoupily i další vědecké a výzkumné ústavy: Ekonomický ústav ČSAV (dok. č. 92), Fyziologický ústav ČSAV (dok. č. 31), Matematický ústav ČSAV (*Listy* 1968, č. 16, s. 2), Orientální ústav ČSAV (dok. č. 84), Celoakademický výbor na obranu tisku ČSAV (*Literární listy* 1968, č. 16, s. 2), Výzkumný ústav pro farmacii a biochemii Praha (dok. č. 20), Výzkumný ústav Chepos, IV. výzkumná skupina (*Literární listy* 1968, č. 19, s. 2), Ústav pro výzkum motorových vozidel Praha-Kobylišy (*PJJ*, 20.11.1968. Tam viz i další dopisy Celoakademického výboru ČSAV a Ekonomického ústavu ČSAV z listopadu 1968).

## 19

1968, 31. květen, Praha. – Zaměstnanci n.p. Mototechna v Praze 3 Svazu čs. spisovatelů. Rezoluce za očistu veřejného života a svobodu projevu.

[...]<sup>a</sup>

### REZOLUCE

Zaměstnanci n.p. Mototechna, OZ 20 v Praze 3, sledují s velkým zájmem politické události v našem státě, ale jejich spontánní uspokojení vystřídal v posledních dnech vážné obavy. Zjišťují, že nepřestávají působit v našem veřejném životě síly, které se snaží postupně přibrzdit vývoj, zatemnit odpovědnost a otupit kritiku. Na přání osazenstva závodu proto svolal závodní výbor ROH mimořádnou schůzi všech zaměstnanců, na které byla odhlasována tato rezoluce.

P ř e j e m e s i :

1. Úplnou očistu veřejného života.

Lidé, kteří v minulosti zklamali důvěru, zneužívali své moci, zavinili škody morální, na lidských životech, cti, osobním majetku nebo ve státním hospo-

dářství, nemají nejmenší oprávnění, aby své dřívější funkce jen zaměnili za jiné, které jim znovu poskytují pravomoc a dobré existenční zajištění. Dokud tomu tak bude, nemůže nikdo uvěřit, že obrodné úsilí je poctivé.

2. Svoboda projevu.

Je nezbytná urychlená novelizace tiskového zákona, aby byla zajištěna volnost oprávněné kritiky v tisku, televizi i rozhlasu. Demokracie bez svobody projevu není demokracie, ale totalitní režim, s kterým mají oba naše národy své neblahé zkušenosti. Také jen svoboda projevu může poskytnout záruku, že neomezená oponentura ozdraví veřejný život a národní hospodářství.

Víme, že tyto požadavky jsou shodné s přáním drtivé většiny národa českého i slovenského, všech poctivých lidí v našem státě. Chceme žít v míru a s vědomím, že pracujeme účelně a že plody naší práce se také vrátí na naše stoly. Jsme proto rozhodnutí hájit své požadavky i stávkou.<sup>1</sup>

Osazenstvo n.p. Mototechna, OZ 20

V Praze dne 31.5.1968

*ÚSD, AKV, Informace SČSS. Interní zprávy Svazu čs. spisovatelů pro členy, kandidáty a členy překladatelské sekce, 1968, č. 7 s. 14.*

a Záhloví s adresou.

1 Srov. dok. č.12, průvodní dopis, odstavec 2.

## 20

1968, květen, Praha. – ZO KSČ Výzkumného ústavu pro farmacii a biochemii všem pracovníkům ústavu. Výzva k založení Výboru na ochranu svobody slova.

[...]<sup>a</sup>

ZO KSČ se obrací na všechny členy strany i nestraníky s žádostí, aby svým podpisem projevíli souhlas s výzvou, kterou chceme zveřejnit.

Výzva na ochranu svobody slova

My, pracovníci VÚFB, jsme se dvě desetiletí aktivně podíleli na vzniku a rozvoji čs. farmaceutického průmyslu. Naše úspěchy byly oceněny i udělením Řádu práce. Je-li tedy naše činnost zaměřena k ryze humánním cílům pro společnost prospěšným a nepostradatelným, máme jistě právo pozvednout k této společnosti svůj varovný hlas.

Jsme znepokojeni více nebo méně zastřenými výpady proti tisku, rozhlasu a televizi. Jsme znepokojeni výroky člena ÚV KSČ s. Indry v Ostravě,<sup>1</sup> rovněž nechápeme, proč právě teď pořádá další člen ÚV KSČ s. Kolder projevy k příslušníkům Lidových milicí, zakončené různými rezolucemi, které se jedním dechem hlásí k obrodnému procesu a současně hrozí blíže neurčeným silám snažícím se tohoto procesu zneužívat.<sup>2</sup>

Jsme znepokojeni nedostatečným, nepřesvědčivým a opožděným informováním o jednáních v Drážďanech, Moskvě a zasedáních ÚV KSČ.<sup>3</sup>

Nechceme, aby se náš osud stal opět předmětem kabinetní politiky a bojíme se, aby nebyla ohrožena svoboda slova, která je zatím jedinou zárukou demokracie.

Stavíme se proto se vši rozhodností především za obranu čs. rozhlasu a televize. Tyto prostředky vykonaly v minulých měsících pro demokratizaci našeho života neocenitelnou službu a jejich pracovníci prokázali mimořádnou politickou vyspělost, odvahu, důvtip i vnitřní kázeň. Nicméně nastavili nemilosrdně zrcadlo prázdným mluvkům, naučeným pózám, velikášství a servilnosti. Viděli jsme, jak vypadají politické sebevraždy na obrazovce a jak jediná vtípná glosa zhroutí pracnou konstrukci oficiálního prohlášení. To zajisté muselo vyvolat nenávist postižených.

Ale i československý občan prokázal velkou politickou vyspělost. Možná, že někdo spekoval, že se bude opakovat Berlín 1954 nebo Poznaň či Budapešť 1956. Nevyšlo jim to. Musí teď proto malovat čerty na zed? Vždyť socialismus byl již přijat rozhodující většinou národa.

Diskutuje se pouze o nejhodnějším modelu, odpovídajícím našim podmínkám, možnostem i národním tradicím.

Jednou z našich nejstarších a nejkrásnějších tradic je láska a úcta k pravdě. A ta je etickou základnou právě tak husitství jako marxismu. Proto se domníváme, že dělicí čára v národě dnes již neprobíhá mezi komunisty a nestraníky, ale mezi slušnými, poctivými lidmi a nenávistnou a proto nebezpečnou menšinou, která v demokratizaci vidí ohrožení svých neprávem získaných pozic. Stále se ještě musíme obávat lidí, kteří při volbě mezi svobodou a obuškem sáhnou raději po tom druhém.

Oceňujeme proto iniciativu ostravských pracujících, kteří pochopili plně situaci a zakládají výbory na ochranu svobody tisku.<sup>4</sup> Vyslovujeme tomuto prozíravému činu plnou podporu a připojujeme se s tímto prohlášením.

1. Žádáme všechny státní, stranické a veřejné činitele, aby z titulu svých funkcí nepoužívali proti rozhlasu, televizi a tisku nekonkrétních obviňování. Polemiku je nutno vést jen s příslušným autorem s přesným vymezením, čeho se pro-

test nebo nesouhlas týká. Každý jiný postup připomíná metodu vrhání stínu, která je dostatečně diskreditována z minulých let.

2. Připomínáme, že právě dělnická třída byla nejvíce postižena v minulých letech nedostatkem pravdivých informací a že především rozhlas a televize mohou nejrychleji tento nezdravý stav překonat.

3. Zdůrazňujeme, že jakýkoliv útok na základní lidská práva začal v historii vždy útokem na svobodu slova.

Z těchto důvodů jsme pověřili sedmičlenný výbor, aby naším jménem podával veřejné protesty ve všech případech, kdy dojde k pokusům omezování svobody slova. Za členy výboru navrhuje:

Doc. Dr. Ing. M. Hudlický, Dr. Ing. O. Hanč, CSc., Ing. J. Körbl, laureát st. ceny K. G., Dr. Ing. M. Protiva, DrSc., laureát st. ceny K. G., doc. Dr. V. Trčka, DrSc., Dr. Ing. Trojánek, Dr. Ing. Z. Buděšínský, DrSc., laureát st. ceny K. G.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, květen 1968, – Kopie A4, 2 s.*

a Průvodní dopis s předtištěným záhlavím, adresovaný Literárním listům k rukám J. Lederera, informuje, že v ústavu vznikl před měsícem Výbor na ochranu svobody slova a jeho vedením byl pověřen doc. dr. ing. M. Hudlický.

1 Srov. dok. č. 1, pozn. 4.

2 Regionální aktivita LM vyústila 19.6.1968 na celostátním aktivu LM v Praze. Shromáždění přijalo rezoluci o podpoře nového vedení KSČ, ale zároveň odtud vyšel i dopis „sovětské veřejnosti“, který byl později zneužit k rozsáhlé kampani proti reformní orientaci ČSSR. *Rudé právo* jej otisklo až 13.7.1968 (s. 2) pod titulkem *Dopis, o němž se mluví*. Podrobněji o tom viz Vl. Holotík, *O Lidových milicích*, Práce 14.7.1968, s. 4 nebo článek *Milice táhnou na Prahu*, Listy 1978 č. 3–4, s. 33–35.

3 Jednání v Drážďanech se uskutečnilo dne 23.3.1968. Oficiálně bylo svoláno k hospodářským otázkám RVHP, ale v budově se pohybovala generalita Varšavského paktu, která měla působit zstrašujícím dojmem na čs. delegaci (Dubček, Biřák, Lenárt, Kolder, Černík). Schůzi zahájil W. Ulbricht a proti ohlášenému programu oznámil, že se bude jednat pouze o situaci v ČSSR. Hlavní slovo měl Brežněv, který prohlásil, že Sovětský svaz nebude nečinně přihlížet k experimentu naivních politiků v Praze a požadoval rozhodné ovládnutí sdělovacích prostředků a výměnu některých reformních politiků (Smrkovský, Pelikán aj.). Komuniké z jednání koncipoval Brežněv. Čs. delegace z obav, že by rozjitřilo veřejné mínění a zhoršilo i tak napjaté vztahy uvnitř Varšavského paktu, požádala, aby se skutečný obsah schůzky nezveřejňoval.

Jednání v Moskvě 4.5.1968 bylo ještě dramatictější. Čs. delegace tu byla ostře napadena za průběh 1. máje v Praze. Spontánní podporu reformnímu vedení označil Brežněv za projev kontrarevoluce. Výsledkem „schůzky“ bylo zamítnutí půjčky na obnovu zasta-

ralých provozić a požadavek Varšavského paktu na uskutečnění vojenského cvičení v Československu (20.–30.6.1968).

4 Srov. dok. č.1, 2, 11, 21, 40, 46, 47, 52, 63, 68, 69, 70, 72, 82, 83, 85.

## 21

1968, 1. červen,<sup>a</sup> Karviná. – Střední všeobecně vzdělávací škola v Karviné prezidentu republiky, Národnímu shromáždění a sdělovacím prostředkům. Rezoluce o politické situaci, která vedla k ustavení Výboru pro ochranu svobody tisku a projevu.

### Naše stanovisko

Poněvadž se v poslední době v karvinském okrese opět ozývají z různých aktivů a schůzí hlasy zastřeně nebo i otevřeně po omezení teprve nedávno vybojovaných občanských svobod,<sup>1</sup> zejména svobody tiskové, považujeme za svou občanskou a lidskou povinnost energicky vystoupit na podporu těchto nezadatelných lidských svobod. Svoboda projevu a tisku spolu s dalšími občanskými právy a svobodami jsou zvláště nezbytné v našem politickém systému, v němž neexistuje opoziční strana. Svoboda projevu, jejíž neoddelitelnou součástí musí být i právo zaujímat oponentní stanoviska, je v našich podmínkách jednou z mála cest, jak ve střetávání názorů a postojů nacházet objektivní pravdu, jak umožnit nejširšímu okruhu občanů se podílet na vládě a rozhodování v našem státě i okrese.

Jakékoliv omezování a přílišné usměrňování svobody projevu a tisku (které jsou ve velké většině civilizovaných zemí světa zákonem zaručeny a respektovány) sloužilo převážně nejručnějším diktátorům a totalitním režimům. Máme ještě všichni v živé paměti, jak strašně poškodily takové nedemokratické režimy osobní moci rozvoj naší země, její mezinárodní prestiž, jak potlačení občanských práv a svobod, a z nich především svobody tiskové, šlo ruku v ruce s nezákonnými zločiny, na něž doplatilo mnoho skvělých lidí i svými životy. Jak je tedy možné, že dnes, kdy zločiny nedávné minulosti nejsou u nás ještě ani všechny odhaleny, natož odčiněny, se už opět ozývají lidé, kteří pod hesly obrany socialismu (jako by ti ostatní byli přívrženci Larischů, Petschků a pod.)<sup>2</sup> opět útočí na novináře, pracovníky rozhlasu a televize i proti dalším svobodmilovným lidem a názorům. A nemůžeme se zbavit dojmu, že právě v našem okrese takové hlasy zaznívají v poslední době až příliš často, jako by právě v tomto ryze dělnickém okrese bylo nejvíce obháječů kapitalismu! Nebo se snad někteří hlasatelé těchto překonaných a dějinami odsouzených názorů obávají,

že by svobodná kritika rozbila tolik zde pěstovaný mýtus, že tento okres byl před lednem bílou vránou, že zde nedošlo k žádným deformacím a že tedy na Karvinsku není nutné provést ani nyní, ani v budoucnu podstatné personální změny ve vedoucích funkcích?!

Jsmo přesvědčeni, že občané našeho státu i našeho okresu jsou schopni vlastního myšlení a že je nakonec může přesvědčit jen a jen pravda a činy. Proto je třeba umožnit novinářům a veřejnosti vůbec plný přístup ke všem zdrojům informací, s výjimkou informací rázu vojenského, aby nás tisk mohl informovat pravdivě a pohotově.

Nabízíme pokrokové veřejnosti našeho okresu svou pomoc při obhajování a rozvíjení principů demokratického socialismu. Nesprávným názorům bojícím se „přílišné demokracie“ je třeba čelit veřejnou polemikou. Proto jsme se my, odboráři a straníci střední všeobecně vzdělávací školy v Karviné, na schůzi konané dne 1. června t.r., dohodli založit na naší škole Výbor pro ochranu svobody tisku a projevu, který bude sledovat dodržování těchto ústavou obecně zaručených svobod v našem okrese a i za případné pomoci studentstva vystupovat na veřejnosti proti těm, kdo by pod jakoukoli záminkou nebo z jakéhokoli důvodu ohrožovali tuto v podstatě zatím jedinou jistotu, že se u nás poměry nikdy nevrátí k neblahým dobám režimu A. Novotného.

Obracíme se s výzvou i na ostatní pracoviště v okrese, zejména na školy, které bez těchto svobod nemohou dýchat a úspěšně pracovat.<sup>3</sup>

Chceme tím pozdravit padesáté výročí vzniku naší republiky, která se zrodila z vůle lidu a pro lid, který v ní chce pracovat, ale také svobodně žít.

Tuto naši rezoluci zasíláme prezidentu ČSSR, předsednictvu NS, redakci Čs. rozhlasu a Čs. televize, redakci Nové svobody a redakci Karvinských novin.<sup>4</sup>

[...]c

[...]d

[...]e

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Ověřená kopie A4, 2 s.*

- Vlastní vyhotovení rezoluce není datováno, proto uvádím datum schůze, kdy se pracovníci školy rozhodli založit Výbor pro ochranu svobody tisku a projevu. Mezi oběma akty mohl ovšem uběhnout určitý čas.
- V archivech Čs. rozhlasu a Čs. televize se znění této rezoluce nezachovalo.
- Razítko ZO KSČ a nečitelný podpis.
- Razítko SVVŠ a nečitelný podpis.
- Razítko Místního výboru ROH a nečitelný podpis.

1 Některé z těchto hlasů zazněly 16.–17.3. v průběhu druhé části konferencí KSČ v Frýdku–Místku, Karviné, Přerově a Vsetíně. V Ostravě byla na městské konferenci

přijata rezoluce proti „rozvratu“ společnosti (*Nová svoboda* 17. a 20.3.1968). 28.3. se konal krajský aktiv LM pod heslem „na obranu socialismu a KSČ proti působení pravicových živlů“. – M. Borák, D. Janák, *Přehled dějin KSČ v Severomoravském kraji v letech 1948–1981*, Ostrava 1983, s. 565. V Českém Těšíně se 9.5. vyslovila manifestace pracujících z okresů Frýdek–Místek, Karviná a Ostrava proti demokratickým principům polednového vývoje. Manifestace se zúčastnil A. Indra, z polské strany E. Gierek a za volgogradský oblastní výbor KSSS L. S. Kuličenko. 25 000 účastníků (z toho 10000 z Polska) přijalo heslo: „Z pozic socialismu neustoupíme, jednotu bratrských národů uhájíme.“ – *Nová svoboda* 12.5.1968, s. 1.

2 L a r i s c h o v é (Laryšové) byl šlechtický, od roku 1748 hraběcí rod ze Slezska. Sňatkem Jana Larische (+ 1820) s Annou Teklou von Mönnich došlo ke spojení obou majetků i jmen. Jan Larisch-Mönnich se stal 1821–1825 ministrem financí, Jindřich Larisch-Mönnich slezským hejtmanem. Na konci 90. let mu patřily doly, v kterých se ročně těžilo přes sedm milionů metrických centů uhlí.

P e t s c h o v é byl česko-německý rod pocházející z Kolína. V roce 1880 založil Ignaz Petschek (1857–1934) rodinnou firmu a stal se významným důlním podnikatelem a obchodníkem s uhlím. Spolu s mladším bratrem Juliem založil také známý bankovní dům Petschek a spol. v Praze.

Dělnický folklor prezentuje oba tyto rody jako symboly národního a sociálního útlatku. Viz *Rašple* 27.3.1896; *Rudé právo* 24.4.1935; *Lidová poezie hornická*, Praha 1950, s. 60; V. Karbusický–V. Pletka, *Dělnické písně I–II*, Praha 1958, s. 460, 594; *Dělnické písně a poezie*, Praha 1985, s. 200.

3 Viz obdobnou iniciativu SVVŠ v Brně (dok. č. 73), učňovských škol ve Frýdku–Místku (dok. č. 52), Domu pionýrů a mládeže hl. m. Prahy (dok. č. 56), učilišť v Karviné (dok. č. 46), ZDŠ v Praze 2 (dok. č. 48), SEŠ a učňovských škol v Náchodě (dok. č. 58); výbory na ochranu tisku vzniklé na vysokých školách: ČVUT Praha (*Práce* 28.5.1968, s. 1), Vojenská akademie A. Zápotockého Brno (*LL* 1968 č. 16, s. 2).

## 22

1968, 1. červen, Křivoklát. – Zástupci n.p. Nářadí Roztoky a ZDŠ Křivoklát Národnímu shromáždění. Rezoluce na podporu demokratických sil a urychlené legalizace svobody tisku.

[...]<sup>a</sup>

My, zástupci dělnictva a inteligence z křivoklátské oblasti pod vedením závodních výborů ROH n.p. Nářadí Roztoky<sup>1</sup> a ZDŠ Křivoklát, shromáždění na svém ustavujícím aktivu na ochranu socialistických a demokratických svobod, ostře odsuzujeme pokusy konzervativních sil, které by chtěly zvrátit náš vývoj do předlednových poměrů. Vyslovujeme plnou podporu socialistickým, demokratickým a humanistickým silám, shromážděným kolem Alexandra Dubčeka, obrozeného ÚV KSČ a nové vlády.

Důrazně trváme na upevnění a dalším rozvoji svobody projevu ve sdělovacích prostředcích a na její rychlé legalizaci: cenzuru musí nový tiskový zákon naprosto zrušit. Nikdy nedopustíme, aby cenzura v jakékoliv podobě mohla komukoliv bránit v hlásání pravdy.

V Křivoklátě dne 1. června 1968.

[...]<sup>b</sup>

[...]<sup>c</sup>

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33, (1968 – tiskový zákon), kart. 3.– Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*

a Rukou psaná adresa NS.

b Razítko MV ROH ZDŠ Křivoklát a nečitelný podpis.

c Razítko ZV ROH n.p. Nářadí a vlastnoruční podpis: Blažek

1 Jedná se o obec Roztoky, okr. Rakovník, pošta Křivoklát.

## 23

1968, 1. červen, Králův Dvůr u Berouna. – Zaměstnanci Královodvorských železáren předsednictvu Národního shromáždění. Oznámení o vzniku Dělnického kolektivu na ochranu svobody tisku a projevu s přiloženou ustavující listinou.

[...]<sup>a</sup>

Vážený soudruzi,

oznamujeme Vám, že v provozu válcovna za studena národního podniku Královodvorské železářny byl z iniciativy dílenského výboru Revolučního odborového hnutí dne 31. května t.r. ustaven „dělnický kolektiv na ochranu svobody tisku a projevu“, do něhož v den jeho založení vstoupilo 210 zaměstnanců z celkového počtu 600 zaměstnanců provozu.

V příloze Vám zasíláme ustavující listinu tohoto kolektivu a byli bychom rádi, kdybyste s tímto faktem seznámili [...]<sup>b</sup> plénum Národního shromáždění.

Se soudružským pozdravem

za Dělnický kolektiv na ochranu svobody tisku a projevu:

[...]<sup>c</sup>

za DV ROH

Králův Dvůr 1. června 1968

1 příloha

[...]<sup>d</sup>



Provoz „Válcovna za studena“ národního podniku Královodvorské železářny v Králově Dvoře u Berouna.

Protože si uvědomujeme nutnost svobody projevu a tisku, neomezované cenzurou a osobními zásahy politických ani hospodářských funkcionářů, jako základní předpoklad zdravého rozvoje celé naší společnosti, a vědomi si toho, že svoboda tisku a projevu je zárukou účinné veřejné kontroly, tolik naší společnosti zejména v současné době potřebné, rozhodli jsme se v provozu „Válcovna za studena“ národního podniku Královodvorské železářny ustavit

#### Dělnický kolektiv na ochranu svobody tisku a projevu.

Členové tohoto kolektivu jsou si vědomi toho, že svoboda tisku a projevu je především zájmem dělnické třídy a že veškeré pokusy tuto svobodu omezit jsou vedeny z pozic zájmům dělnické třídy nepřátelských a jsou inspirovány touhou zlikvidovat proces demokratizace společnosti a zvrátit vývoj v republice zpět k poměrům před lednem letošního roku.

Členové tohoto kolektivu jsou v současné situaci, kdy neexistuje právní ochrana svobody projevu a tisku, kdy předběžná cenzura sice nefunguje, ale existuje a není dosud postavena mimo zákon a kdy se stále častěji ozývají hlasy některých funkcionářů o nutnosti omezení této svobody prý v zájmu dalšího socialistického vývoje a v tak zvaném zájmu dělnické třídy, rozhodnutí rázně vystoupit proti všem takovým pokusům a v případě vážného pokusu o zvrácení demokratizačního procesu vyvolat takové akce, které dají jasně najevo, že jakékoliv potlačování a omezování svobody projevu je v rozporu se zájmy dělnické třídy a pokud k němu v minulosti docházelo, dělo se tak vždy proti zájmům všech pracujících, proti zájmům socialismu a na ochranu mocenských zájmů skupin vysoce postavených jednotlivců.

Členové tohoto kolektivu soudí, že pokračování procesu demokratizace a svoboda tisku a projevu, která je jeho předpokladem, je v zájmu dalšího skutečně socialistického vývoje vlasti, v zájmu socialismu pro všechny a nikoliv jen pro skupinu vysoce postavených funkcionářů a prohlašují, že se postaví proti všem pokusům tyto základní lidské svobody omezovat a proti každému, kdo by se pod jakoukoliv záminkou o omezování tiskové svobody a svobody projevu pokusil.

V Králově Dvoře 31. května 1968

„Dělnický kolektiv na ochranu svobody tisku a projevu a ustavený ve Válcovně za studena, n.p. Královodvorské železářny.“

[...]e

AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Ověřený originál strojopis A4 2 s.

a Záhloví s adresou.

b Strojem přeškrtnuté slovo „veřejnost“.

c Dva nečitelné podpisy.

d Razítko DV ROH s dvěma nečitelnými podpisy.

e Razítko DV ROH s dvěma nečitelnými podpisy (viz pozn. d).

24

1968, 3. červen, Praha. – Zaměstnanci n.p. Polygrafia Jiřímu Ledererovi. Dopis, kterým se Dělnický výbor na obranu občanských svobod hlásí k myšlence o celostátní koordinaci tohoto hnutí.

[...]a

Praha dne 3. června 1968

Vážený soudruhu!

Uvítali jsme Vaši myšlenku uveřejněnou v *Literárních listech* č. 14, v článku „Nemlčet o nebezpečí“, týkající se vytvoření „Celostátního výboru na obranu občanských svobod“. Tímto názvem bychom ještě chtěli rozšířit Váš původní návrh.<sup>1</sup>

V našem podniku byl v minulých dnech ustaven „Dělnický výbor na obranu obč. svobod“ a zároveň odeslána rezoluce na obranu svobody slova a tisku (ÚV KSČ, NS, ČTK, Rozhlas, Televize),<sup>b</sup> kterou podepsala drtivá většina zaměstnanců. [Chtěli bychom vyzvat pracující všech ostatních závodů a podniků v celé republice, aby si uvědomili nutnost urychleného založení těchto dělnických výborů, jako trvalé záruky naší další cesty k socialistické demokracii. Máme zájem v tomto smyslu navázat spolupráci a spojit se s novináři, spisovateli a všemi ostatními, v rámci celostátního výboru. Tímto způsobem by také docházelo k všestranné informaci a akceschopnosti.

Domníváme se, že k naší nové, specificky československé cestě k demokratickému socialismu musíme hledat také zcela nové formy záruk, které jsou v naprostém souladu s akčním programem KSČ.<sup>2</sup>

Myslíme si, že bychom se měli v krátké době sejít a projednat další společný postup.]c

S pozdravem „Za jednotu dělníků a inteligence“

Dělnický výbor na obranu obč. svobod n.p. P o l y g r a f i a  
referent: Karel Laněk [...]d

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 3.6.1968 – Strojopisná kopie ověřená podpisem, A4, 1 s.

- a Záhloví s adresou J. Lederera.  
b Další kopie se mi zatím nepodařilo v archivech uvedených institucí nalézt.  
c Tato pasáž byla doslova přetištěna v *Literárních listech* 1968, č. 16, s. 2. Tamtéž v č. 17, s. 4 přetištěn celý 2. a 3. odstavec.  
d Dva podpisy: Laněk a druhý nečitelný.
- 1 Jiří Lederer v cit. článku, s. 2, napsal: „Navíc se domnívám, že by se dělnické výbory měly spojit s novináři, spisovateli, umělci a vědci a měly by vytvořit celonárodní výbor na obranu svobody tisku... Jsem přesvědčen, že takový výbor by byl v budoucnu velmi potřebný pro zachování jedné ze základních svobod v socialistické demokracii.“  
2 V Akčním programu se o svobodě tisku píše: „ÚV KSČ považuje za nutné v nejbližší době přesněji než dosud vymezit tiskovým zákonem, kdy může státní orgán zakázat šířit určitou informaci... a vyloučit možnost faktické předběžné cenzury. Je nutno překonat opoždění, zkreslování a neúplnost informací, odstranit neodůvodněné utajování politických a hospodářských skutečností..., zveřejňovat i alternativní návrhy různých opatření a řešení, rozšiřovat dovoz a prodej zahraničního tisku. Vedoucí představitelé státních, společenských a kulturních organizací jsou povinni pořádat pravidelné tiskové konference a vystupovat k aktuálním otázkám v televizi, rozhlasu a tisku... Právními normami je třeba přesněji zaručit svobodu projevu i menšinových zájmů a názorů.“ – Akční program Komunistické strany Československa přijatý na plenárním zasedání ÚV KSČ dne 5. dubna 1968, *Rudé právo* 10.4.1968, příl., s. 12.

## 25

1968, 3. červen, Praha. – Zaměstnanci hospodářského střediska Montážního podniku spojů Národnímu shromáždění a Literárním listům (J. Ledererovi). Rezoluce s požadavkem na zrušení cenzury a urychlené přijetí nového tiskového zákona.

[...] <sup>a</sup>

Zaměstnanci hospodářského střediska 260 Montážního podniku spojů Praha – závodu 02, Praha 5, Preslova 12 uvítali demokratizační proces a drží palce jeho zdárnému průběhu.

Obdivujeme statečnost soudruhů [z] ÚV KSČ, kteří tento obrodný proces započali. Rovněž jsme plni obdivu ke statečným redaktorům tisku, rozhlasu a televize, kteří jsou garanty, že obrodný proces půjde kupředu. Aby se jim toto dařilo, je bezpodmínečně nutné, aby byla zachována svoboda projevu a tisku.

Žádáme proto, aby byl zrušen zákon o cenzuře a uveden v život nový tiskový zákon, který by dával záruku, že demokratizace v našem státě bude trvalá.

Režim, který se opírá o důvěru lidu, nepotřebuje žádných cenzur, ale naopak potřebuje volnost projevu, aby se mohl přesvědčit o správnosti své politiky.

Protože podle našeho názoru nehrozí socialismu nebezpečí z tzv. krajností demokratizačního procesu, ale skutečným nebezpečím pro socialismus jsou snahy konzervativních sil omezovat svobodu tisku a vrátit naši zemi do situace před lednovým plénem, budeme plně podporovat naprostou svobodu tisku a projevu a očekávat nový tiskový zákon.

Až do té doby chceme stát v jedné řadě s našimi statečnými redaktory a vždy je podporovat všemi prostředky, které máme k dispozici – naše cesta je společná. Bitva o socialistickou demokratickou společnost musí být úspěšně dobojována.

230 zaměstnanců

hospodářského střediska 260

MPSP – závodu 02, Praha 5, Preslova 12.

[...] <sup>b</sup>

Co/ 1x Literární listy,

do r. redaktora s. J. Lederera,

Praha

1x Redakci Práce, Praha

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 3.6.1968. – Ověřená kopie A4, 1 s.

a Strojem psané záhlaví s adresou odesílatele a příjemce. Vpravo datum.

b Dva vlastnoruční podpisy. První nečitelný, druhý: Dvořák V.

## 26

1968, 4. červen, Litovel. – ZO KSČ a ZV ROH závodu Tesla Národnímu shromáždění. Rezoluce na podporu urychleného uzákonění svobody tisku a projevu.

[...] <sup>a</sup>

Pracující závodu Tesla, generální ředitelství, závod Litovel na svých shromážděních dne 4. června 1968 s velkým znepokojením přijímají hlasy těch, kteří požadují omezování svobody tisku a projevu v našem obrodném procesu. Tyto hlasy jsou nebezpečné proto, že se jich mohou dovolávat lidé, kteří dosud setrvávají v ÚV KSČ i v Národním shromáždění. Jejich postoj k obrodnému procesu je formální a ve skutečnosti by chtěli vrátit vývoj zpět.

Žádáme, aby všichni soudruzi, nejen v ÚV KSČ, ale i nižších složkách strany, kteří ztratili důvěru a svou činností nejen poškozují stranu, ale všechny

poctivě smýšlející občany u nás, odstoupili ze svých funkcí a dali tak volný průchod obrodnému procesu. Stavíme se plně za akční program KSČ, který aktivně rozpracováváme na našem závodě a budeme jej uskutečňovat.

Zejména se nás nepříznivě dotýkají všeobecné a frázovitě poukazy na údajné krajnosti, výstřelky a protisocialistické tendence. Podle našeho názoru nehrozí socialismu nebezpečí z tak zvaných krajností demokratizačního procesu. Z logiky věcí přece vyplývá, že každý názorový proud musí mít své krajnosti. Skutečným nebezpečím pro socialismus jsou právě snahy konzervativních sil nenápadně a postupně vrátit zemi do situace před lednovým plénem ÚV KSČ.

Proto jsme se rozhodli touto rezolucí podpořit svobodu slova v tisku, rozhlase a televizi. Tímto činem chceme vyjádřit plnou podporu práci těchto sdělovacích prostředků v uplynulých čtyřech měsících. Činíme tak v přesvědčení, že trvalá svoboda slova, zejména v hromadných sdělovacích prostředcích, je základním předpokladem pokroku a demokracie u nás.

Soudíme, že naše obavy by se do značné míry rozptýlily, kdyby svobody tisku a projevu byly v co nejkratší době uzákoněny a zaručeny. Žádáme o vydání takových zákonných norem, které by zajistily právně důsledné dodržování ústavní svobody a práva občanů v soulase s Akčním programem ÚV KSČ.

[...] <sup>b</sup> [...] <sup>c</sup>

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*

- a Strojem psané záhlaví s uvedením adresáta, vpravo datum.
- b Razítko ZO KSČ a nečitelný podpis.
- c Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.

27

*1968, 5. červen, Neratovice. – Zaměstnanci n.p. Armabeton Prefa Neratovice redakci Literárních listů. Dopis o ustavení dělnického výboru na obranu svobody slova a tisku.*

[...] <sup>a</sup>

5. června 1968.

Vážení přátelé!

[Jsme svědky, že zesilují hlasy na omezení svobody slova a tisku.

Protože my, dělníci „Armabeton, n.p., Prefa–Neratovice“, jsme si vědomi významu těchto svobod pro demokratizaci našeho života, utvořili jsme i na našem pracovišti, jako na mnoha jiných, dělnický výbor na ochranu svobody slova a tisku.

Ve jménu pravdy jsme připraveni společně s Vámi tyto svobody hájit! <sup>b</sup>

S pozdravem „PRAVDA VÍTĚZÍ“

[...] <sup>c</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 5.6.1968. – Originál strojopis A4, s. 1.*

- a Strojem psaná adresa příjemce. Vpravo datum. Při pravém horním okraji prezentační razítko LN s datem 11.6.1968 a kancelářská poznámka tužkou: Klíma.
- b Tento text po levé straně zatřesen a s nepatrnými stylistickými odchylkami přetištěn v *Literárních listech* 1968, č. 17, s. 4.
- c Připojeno 21 vlastnoručních podpisů.

28

*1968, 5. červen, Praha. – Pracovníci Fyzikálního ústavu ČSAV redakci Práce a Literárních listů. Prohlášení o vzniku Výboru pro ochranu svobody tisku a projevu.*

[...] <sup>a</sup>

Většina zaměstnanců Fyzikálního ústavu ČSAV se plně staví za výzvu ostravských chemiků a dělníků <sup>1</sup> a proto po jejich vzoru oznamuje založení Výboru na ochranu svobody tisku a projevu také ve svém ústavě. Dosud oficiálně nezrušená existence cenzury <sup>2</sup>, množící se snahy o zmrazování pomalu se rozvíjející demokratizace jsou nebezpečím i urážkou pro většinu našeho lidu.

Domníváme se, že tato většina dokáže sama rozlišit a pochopit skutečné nebezpečí hrozící demokratizaci i socialismu i bez direktivního řízení mocných jednotlivců.

Ve varování těchto jednotlivců před protisocialistickými tendencemi tisku – obvykle dosti nekonkrétními – se velmi často skrývá jen strach před ztrátou výhod, které jim umožnil vytvořit systém monopolní moci.

Nechceme podporovat anarchistické projevy, ale požadujeme stejnou možnost seriózního projevu pro všechny. Za správné pokládáme vyvracet nesprávné názory diskusí a ne hrozbami či sankcemi prosazovat „oficiální pravdu“.

Publicistika, věcná a konkrétní, se skutečně podloženými argumenty a s plnou odpovědností autora bez rozdílů politické a sociální příslušnosti, by se měla stát základem pro chystanou novelizaci tiskového zákona.<sup>3</sup>

Konkrétní případy nebezpečí pro svobodu projevu vidíme ve snahách zásadně nepřipouštět kritiku některých osobních názorů či témat, které, ač neohrožují bezpečnost státu, tím více ohrožují bezpečnost pozic zkompromitovaných odborářských i politických osobností.

Jsmo přesvědčeni, že jen splněním těchto požadavků se podaří prosadit skutečnou svobodu projevu, kterou pokládáme za jednu ze základních podmínek k uskutečnění opravdové socialistické demokracie.

Výbor pro ochranu svobody projevu v tisku, rozhlase i televizi  
Fyzikální ústav ČSAV

Podpisy 168 zaměstnanců.

[P.S. pro redakci Literárních listů:

Na Vaše přání (otištěné v předminulém čísle LL),<sup>4</sup> dáváme Vám touto kopií zprávu o založení Výboru pro ochranu svobody projevu též v našem ústavu. Těch podepsaných 168 zaměstnanců představuje – pokud to snad není ještě úřední tajemství – 67,5 % všech zaměstnanců.

Se srdečným pozdravem:

J. Veselý  
Fyzikální ústav ČSAV  
P. 6., Majakovského 24.]<sup>b</sup>

*CSDS Scheinfeld, P.JL, Dělnické výbory, 5. 6. 1968. – Strojopisná kopie ověřená podpisem, A4, 1 s.*

a Strojem psané záhlaví s adresou, datací a označením „věci“.

b Tato poznámka je dodatečně vložený originál strojopisu.

1 Srov. Dělnický výbor na obranu tiskové svobody MCHZ Ostrava (dok. č. 1) a další dokumenty z této oblasti (č. 2, 8, 11, 21, 40, 46, 47, 52, 63, 68, 69, 70, 72, 85).

2 Srov. dok. č. 1, pozn. 2.

3 Podobná stanoviska vyjadřují i další dokumenty, zejm. dok. č. 1, 2, 3, 22, 33 aj.

4 Jedná se o *Literární listy* 1968, č. 16, s. 2. Pisatelé reagují především na tuto pasáž Ledererova článku: „Domnívám se, že bude výborné, když se spojí novináři a spisovatelé (i ostatní intelektuální pracující) se sazeči, metéry, s dělníky jiných profesí. Když se vytvoří jejich centrum, které by shromažďovalo závažná memoranda. Zdá se, že takové centrum by mělo vzniknout při Svazu novinářů. Ač funkcionář, nejsem oprávněn mluvit

jménem této organizace, a proto se dobrovolně ujímám na přechodnou dobu funkce jakéhosi dokumentačního střediska. Prosim proto všechny již existující dělnické výbory na obranu svobody tisku (či občanských svobod), aby mi zaslaly informaci. Shromáždění informací o všech výborech je předpokladem pro vytvoření celostátního výboru.“

29

1968, 7. červen, Klatovy. – Odborová organizace Západočeských pekáren a cukráren Národnímu shromáždění. Usnesení členské schůze ROH o vzniku Dělnického výboru na ochranu svobody slova a tisku s přáním, aby tato svoboda byla zakotvena v Ústavě.

[...]<sup>a</sup>

Odborová organizace Západočeských pekáren a cukráren Klatovy se plně staví do jednotné fronty po vzoru ostravských havířů na vytvoření dělnického výboru na ochranu svobody slova a tisku.

Vedou nás k tomu vážné obavy, aby nebyl znovu nastolen předlednový směr některými zkompromitovanými soudruhy, kteří dosud zastávají vysoké státní funkce.

Na své kůži jsme nejlépe poznali nedostatky z minulé doby, kdy byla omezena a porušována tisková a občanská svoboda.

V pekařském a cukrářském oboru byla očividná diskriminace v odměňování, v sociálně nevyhovujícím prostředí, v technickém rozvoji provozoven a v důsledku zatajování nedostatků byla většina zaměstnanců vedena k sebeuspokojování a k lhůstivosti. Ze svobodných názorů a konfrontací budou vycházet jen ta nejlepší rozhodnutí ve prospěch celé naší společnosti, a to bez svobody tisku a projevu nelze zaručit.

V obrodném procesu vítáme naprostou svobodu projevu všech občanů našeho státu, taktéž plnou svobodu v komunikačních prostředcích a tisku. Pevně věříme, že svoboda projevu bude základním kamenem v naší Ústavě ČSSR, což budeme ze všech svých sil hájit.

Toto usnesení bylo projednáno a přijato na členské schůzi ROH dne 29. května 1968, a to jednohlasně.

[...]<sup>b</sup>

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*

a Předtištěné záhlaví, strojem psaný adresát a věc: „Usnesení členské schůze ROH.“ Vpravo datum vyhotovení.

b Razítko ZV ROH a tři nečitelné podpisy.

1968, červen,<sup>a</sup> Jablonec nad Nisou. – *Dělníci závodu 2, n.p. Bižuterie, Jiřímu Ledererovi. Zpráva a rezoluce o ustavení Výboru na obranu svobody tisku.*

Vážený pane Lederer,

Na Vaši výzvu, uveřejněnou v 16. č. LL<sup>1</sup> se přihlašujeme do společnosti dělnických výborů.

Solidarita dělníků s intelektuály a opačně by měla přerůst ve spolupráci. Je jí třeba jako soli.

Stále někdo vydělává na tom, že si neumíme podat ruce přímo a vždy je pohotově prostředník, který to s masovým ziskem mazaně zorganizuje a také určí výsledky a hlavně následky.

Co kdybychom si je konečně určovali sami.

Těšíme se na spolupráci.

za Výbor [...]<sup>b</sup>

F. Jelínek 17,  
Jablonec n.N.

[...]<sup>c</sup>

Na protest proti tendencím omezovat svobodu tisku, rozhlasu a televize jakýmkoliv způsobem, ať již umlčováním nebo propouštěním intelektuálů, vstupujeme svobodným rozhodnutím do Výboru na ochranu základních lidských práv a svobody tisku.

Považujeme za nutné, abychom my, dělníci závodu 2, n.p. Bižuterie, vyjádřili svoji solidaritu s odpovědnou činností těchto lidí a ujistili je, že stojíme plně za nimi.

Dělníci závodu 2:

[...]<sup>d</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, červen 1968. – Originál strojopis ověřený podpisem, A4, 2 s.*

a Text není v originále datován. Mohl vzniknout v době po citovaném článku v Literárních listech, který vyšel 13. června 1968, a před 4. červencem, kdy už jej J. Lederer cituje v *Literárních listech* 1968, č. 19, s. 2.

b Vlastnoruční podpis.

c Kontaktní adresa.

d Pět sloupců vlastnoručních podpisů (112).

1 Srov. dok. č. 28, pozn. 4.

1968, 14. červen, Praha. – *Výbor na obranu svobody tisku Fyziologického ústavu ČSAV Literárním listům (J. Ledererovi). Dopis oznamující ustavení výboru a nabídku další spolupráce.*

[...]<sup>a</sup>

Vážený soudruhu,

viděl jsem Vaši výzvu v posledních LL<sup>1</sup> a oznamuji Vám, že pracovníci v biologických a lékařských vědách v Praze na své schůzi dne 28.5.1968 zvolili Výbor na obranu svobody tisku v tomto složení:

akad. Servít (ČSAV), prof. Šmahel (Min. zdrav.), prof. Košťtř (Přírod. věd. fak.), prof. Sekla (Lék. fak.), dr. Chvapil (Resortní ústav MZd.).

Jako tajemník výboru Vám nabízím veškerou podporu v dalším jednání.

Váš

[...]<sup>b</sup>

Dr. P. Hahn

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 14.6.1968. – Originál strojopis, 14x21, 1 s.*

a Předtištěné záhlaví, strojem psaná adresa, vpravo datum.

b Vlastnoruční podpis.

1 Srov. dok. č. 28, pozn. 4.

1968, 14. červen, Hradec Králové. – *Prohlášení Výboru na ochranu svobody tisku, projevu a práva shromažďovacího v n.p. Tesla o potřebě legislativních garancí občanských svobod a vytvoření koordinačního orgánu s celostátní působností.*

### Prohlášení

[Výboru na ochranu svobody tisku projevu a práva shromažďovacího v národním podniku TESLA HRADEC KRÁLOVÉ.]<sup>a</sup>

Jako jednu ze záruk skutečně socialistické demokracie v našem státě považujeme za naprosto nezbytné nejen legislativní formou, ale i veřejnou kontrolou zaručit svobodu tisku, projevu a práva shromažďovacího. Na podporu

tohoto našeho stanoviska jsme na dnešní schůzi pracovníků z nástrojárny, údržby, mechanizace a dalších, zvolili výbor pro jeho ochranu.

Dále jsme toho názoru, aby již z ustavených výborů pro svobodu tisku a projevu a práva shromažďovacího byl utvořen výbor s celostátní působností, který by byl důstojným reprezentantem a zároveň garantem veřejné kontroly.<sup>1</sup>

Vysoce oceňujeme obětavou, záslužnou práci většiny novinářů i pracovníků hromadných sdělovacích prostředků, jsme však pro zpravodajské dodržování základních pravidel etiky.

V Hradci Králové dne 14. června 1968

Za výbor a účastníky schůze:  
[...]<sup>b</sup>  
a dalších 245 podpisů

*CSDS Scheinfeld, P JL, Dělnické výbory, 14.6.1968. – Strojopisná kopie A4, 1 s.*

a Zatrženo modrou propisovací tužkou u příjemce

b Pět podpisů, z nichž jen jeden je čitelný: M. Skalová.

1 Srov. dok. č. 28, pozn. 4.

### 33

1968, 16. červen, Mladá Boleslav. – Zaměstnanci AZNP Jiřímu Ledererovi. Zpráva o ustavení Výboru na ochranu svobody tisku a veřejného projevu, vyjadřující podporu snahám o celostátní koordinaci.

Odpověď ke glose Společně s dělníky.<sup>1</sup>

[...]<sup>a</sup>

Sdělujeme Vám, že Výbor na ochranu svobody tisku a veřejného projevu byl založen v Automobilových závodech, n.p., Ml. Boleslav. Bohužel, příslušné prohlášení s podpisy cca 460 + tech. rozvoj zaměstnanců AZNP zaslali jsme asi před 3 týdny na adresu redakce Televizních novin do Prahy.<sup>b</sup>

Na základě Vaší výzvy, pod titulem *Společně s dělníky*, LL č. 16, s kterou bezvýhradně souhlasíme a plně podporujeme, prosíme Vás a tímto dáváme pověření, abyste zmíněné prohlášení vyžádali si od redakce Televiz. novin k Vašemu použití pro možnost vytvoření celostátního výboru. Přejeme Vám i sobě, aby se tato záležitost uvedla co nejdříve v život jako významný příspěvek k

u d r ž e n í všech vymožeností, které přinesl náš obrodný demokratický proces. Tato myšlenka je tak výborná, že ji považujeme z posledních konkrétních opatření, která u nás byla zatím navrhována, event. z části realizována, za vůbec nejlepší.

Přejeme Vám hodně zdraví a zdravíme Vás.

v.z. Růžena Vinšová,<sup>c</sup>  
zaměstnanec kontroly AZNP,  
Engelsova ul. 33.  
Ml. Boleslav,

v.z. Jaroslav Vosmek,<sup>d</sup>  
technický rozvoj AZNP,  
Erbenova ul.  
Ml. Boleslav.

P.S. Event. zprávy můžete psát na moji adresu R. V., budu tlumočit dál.

Podpisů je včet. technického rozvoje a konstrukce tedy ještě víc než 460 – zprávy byly zaslány nadvakrát, jedna od lakovny, montáže a svařovny, druhá technický rozvoj a konstrukce.

[...]<sup>e</sup>

*CSDS Scheinfeld, P JL, dělnické výbory, 16.6.1968. – Originál strojopis ověřený podpisy, A4, 1 s.*

a Strojem psaný adresát, vpravo nahoře datum.

b V archivu České televize se tato dokumentace nezachovala. Za ochotu a pomoc při hledání tohoto a dalších dokumentů vděčím dr. V. Charousovi a dr. G. Erhartovi.

c Připojen vlastnoruční podpis.

d Připojen vlastnoruční podpis.

e Tyto zprávy se nezachovaly.

1 *Literární listy* 1968, č. 16, s. 2. Srov. dok. č. 28, pozn. 4.

### 34

1968, 17. červen, Praha. – ZV ROH Polygrafie 3 v Praze 7 Literárním listům (J. Ledererovi). Dopis o založení čtyřčlenného Výboru na ochranu svobody tisku vyjadřující podporu snahám o celostátní organizaci.<sup>a</sup>

My, pracující Polygrafie 3, dříve Průmyslové tiskárny v Praze 7, jsme jednotného názoru, že je nutno vytvořit Celostátní výbor na ochranu svobody tisku

jako centrum dělnických výborů, které se ustavují v podnicích a závodech v celé republice.

Jsme přesvědčeni, že současný demokratizační proces se nesmí zastavit a že naopak jeho výsledky je nutno zkvalitňovat tak, aby tato naše cesta se stala vzorem pro pracující všech zemí civilizovaného světa. Nesmíme zklamat tyto naše soudruhy, kteří k nám s důvěrou shlížejí, a musíme jim dokázat, že tento demokratizační proces dovedeme až do konce a že není pro nás jen plným heslem.

Vy, naši soudruzi ze všech sdělovacích prostředků, kteří jste pomáhali tento proces vyvolávat, máte naši plnou důvěru a my, tiskárenští pracovníci, kteří se hrdě hlásíme k tomu, že jsme byli nazýváni avantgardou dělnictva, Vám nabízíme svoji ruku k spolupráci.

Jsme přesvědčeni, že spojení a úzká spolupráce spisovatelů, novinářů, redaktorů a ostatních intelektuálních pracovníků s tiskárenskými pracovníky všech profesí v jediném centru musí přinést národu mnoho pozitivního a hlavně nedovolí jakékoliv porušování svobody tisku a ostatních občanských svobod.

Zároveň Vám sdělujeme, že jsme založili čtyřčlenný Výbor na ochranu svobody tisku.

[...]<sup>b</sup>

V Praze dne 17.6.1968.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 17.6.1968. – Ověřená kopie strojopisu A4, 1 s.*

a Text nemá záhlaví ani označení adresáta. Měl patrně průvodní dopis, který se nezachoval. Z toho, že je součástí pozůstalosti J. Lederera, usuzuji, že byl adresován jemu do Literárních listů. Na konci je písařská značka oznamující, že text pokračuje na rubu, ale ten je čistý. Zřejmě šlo o samostatný list, který se rovněž nezachoval.

b Razítka ZV ROH a n.p. Polygrafia 3 a tři nečitelné podpisy.

### 35

1968, 17. červen, Praha. – Text podpisového archu k založení Výboru pro obranu občanských svobod v podniku Dílo při Českém fondu výtvarných umění.

[...]<sup>a</sup>

Vážení spolupracovníci,

v celé naší republice vznikají spontánně výbory na obranu svobody slova, tisku a veřejného projevu. S touto iniciativou přišli dělníci a jejich výbory mají

největší váhu. Výbory však v poslední době vznikají i mimo továrny, v nejrůznějších podnicích a institucích.

Tyto výbory jsou jednou z účinných záruk naší další cesty k socialistické demokracii. Kdyby chtěl tuto cestu někdo ohrozit nebo zvrátit, hodlají se všechny výbory spojit a společně vystoupit na obranu dosažených svobod.

Navrhujeme vytvořit i v našem podniku výbor na obranu svobody slova, tisku a veřejného projevu. Výbor by zatím nevyvíjel žádnou činnost, ale oznámil by svou existenci nyní vznikajícímu Celostátnímu výboru na obranu občanských svobod. Pokud se i vy domníváte, že je správné, aby i náš podnik přispěl svou skromnou hřívnou k spravedlivé věci, podepište se na tento list.<sup>1</sup> Je napsán v trojím vyhotovení a necháváme ho kolovat po uvedených pracovištích (doufáme, že jsme na nikoho nezapomněli) systémem „pošli to dál“.

I. – ředitelství, plánovací oddělení, mzdová účtárna, zaměstnanecké oddělení, hospodářská správa, právní oddělení, podniková kontrola.

[II. – účtárna Mánes, splátkové středisko, Výtvarná služba, oddělení propagace, KPVU, útvar nákupu (Celetná), loterie, soustředění originálů (Martinská), doprava, Obchodní středisko Praha.]<sup>b</sup>

III. – Výrobní úsek.

Až dopisy oběhnu, prosím, vraťte je zpět na naši adresu: Dílo, tř. Politických vězňů 7, tel. 233515

S pozdravem

Martin Š t u m p f    Ing. Michal N o v o t n ý

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 17.6.1968. – Ověřená kopie strojopisu A4, 1 s.*

a Dokument je zachován v cit. PJJ ve trojím vyhotovení. Připojeny jsou 2 listy podpisů a průvodní dopis J. Ledererovi z 2.7.1968 (celkem 17 řádek). Jeho jádrem je toto zdůvodnění celé akce: „Máme velký strach, že místo skutečné demokracie se u nás prosadí starý režim s ‚demokratickým‘ nátěrem, který ještě před vánoční oprýská. Výbory na obranu svobod považujeme za jednu z možných záruk, že předlednové poměry se nikdy nevrátí.“

b V jednom ze tří exemplářů je celý tento odstavec po straně zatržen modrou propisovací tužkou. Názvy pracovišť Výtvarná služba, oddělení propagace a KPVU jsou dvakrát přeškrtnuty. Jiný průklep má zatržen odstavec III a podtrženou větu v 5. řádce 3 odstavce: „podepište se na tento list“. Jsou to nepochybně kopie výzvy k podpisové akci na jednotlivých úsecích podniku.

1 Podle cit. průvodního dopisu z 2.7.1968 podepsalo výzvu 68 pracovníků.

1968, 17. červen, Brno. – Dr. Zdeněk Kojecký Jiřimu Ledererovi. Dopis bývalého sociálního demokrata o potlačování svobody tisku.

[...]<sup>a</sup>

Vážený soudruhu!

prečetl jsem si s radostí v č. 16 LL Vaše slova o tom, že se prozatím ujímáte dobrovolně funkce jakéhosi dokumentačního střediska, které by mezi jiným také shromažďovalo případy porušování svobody tisku. V tomto smyslu se také na Vás obracím a sděluji Vám svůj případ, který by Vám mohl být zvláště blízký.

Posílám Vám průpis článku, jenž vznikl koncem března, byl určen původně pro LL a po rozhovoru se ss. I. Klímou a A. Klimentem odevzdán redakci R. práva (které nese dosud podtitul Právo lidu roč. 71). Když tam oproti původnímu příslibu nevyšel, dojednal jsem osobně se s. St. Budínem, že bude publikován v Reportéru současně s odpovědí šéfredaktora. S tím jsem souhlasil, neboť článek byl míněn jako diskusní. Pro Reportéra jsem připojil na závěr P.S. Ani tam však článek nevyšel a patrně už nevyjde, zřejmě na zákrok z „vyšších míst“.<sup>b</sup>

Vrhá to podivné světlo nejen na míru poctivosti, s níž je demokratizační proces u nás veden, ale i na politický fortel, který umožňuje publikaci článků čs. socialistů, lidovců i náboženských a církevních činitelů, ale potlačuje projev levicového soc. demokrata.<sup>1</sup> Ten se nestal levičákem až v květnu 1945, nesklouzával do levicového oportunismu a přizpůsobování mocným tohoto světa, připomínající v mnohém praviceový oportunismus a přizpůsobování mocným toho světa, jež provádělo praviceové vedení soc. demokracie v meziválečné době, nýbrž stál na předním místě skupiny mladých intelektuálů, kteří v 30. letech v Děln. osvětě a N. Svobodě<sup>2</sup> tvůrčím způsobem rozpracovávali marxistické zásady pro potřeby socialisticky a třídně orientované dělnické politiky. Má ovšem tu smůlu, že zůstal tím, čím byl před čtyřiceti lety, marxistou neleninského směru.

Zůstávám se soudružským pozdravem:

[Z. Kojecký]<sup>c</sup>

Soudruh

Jiří Lederer,

ve funkci dobrovolného referenta

dokumentačního střediska pro svobodu tisku.

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 17.6.1968. – Originál strojepis ověřený podpisem, A4, 1 s.

- a Předtištěné záhlaví s adresou odesílatele, vpravo datum. Uprostřed kancelářská poznámka modrým inkoustem: Odepsat! Touž rukou přeškrtnuto a vedle připsáno: Odepsáno!
- b Průpis článku se v Ledererově pozůstalosti nezachoval. Nevyšel ani v jiném hlavním deníku té doby.
- c Vlastnoruční podpis.

- 1 Pokusy o obnovu sociálnědemokratické strany narážely tehdy na odmítavý postoj vedení KSČ i zemí Varšavského paktu. J. Lederer o tom v cit. článku, *Literární listy* č. 14. s. 2, napsal: „Nic by nebylo nebezpečnější v dnešní situaci, než kdyby se vytvořila nová tabu – témata, o nichž se nesmí veřejně mluvit. Kdyby se určité problémy stáhly z veřejnosti a uzavřely do politických kabinetů... Proto o těchto nebezpečích třeba mluvit hlasitě. Předsednictvo vlády upozornilo prostřednictvím ČTK redakce, že skupina funkcionářů bývalé sociálnědemokratické strany připravuje prohlášení pro tisk, ale že činnost směřující k založení strany, která není součástí NF, a propagace takové činnosti tiskem by byla v rozporu se základy našeho společenského zřízení. – Prostě předsednictvo vlády sdělilo redakcím, aby se o sociální demokracii v našich novinách mlčelo. Jenže mlčením žádný problém ze světa nesprovodíš – nejméně problém politický. A sociální demokracie – kdo trochu zná veřejné mínění – problémem je. A řešit jej můžeme pouze prostředky politickými a před tváří veřejnosti. Nikoli vyhlášením, že je to tabu. (V této souvislosti vyznívá poněkud ‚pochopitelněji‘ prohlášení ministerstva vnitra o vzniku politických stran. Nepochybuji, že k tomuto kurióznímu prohlášení zaujmou stanovisko i právníci.)“
- 2 *Dělnická osvěta* je název, který přijal Věstník Dělnické akademie (1907–1908) od svého 3. ročníku (1909) a podržel si jej až do zániku v roce 1942. V letech 1947–1948 navázala na tradici Dělnické osvěty Socialistická revue. *Nová svoboda* vycházela jako týdeník sociálnědemokratické strany (1924–1946). Výraznou osobností tu byl redaktor Jaroslav Jelínek. (Stejný název měl i regionální časopis soc. dem. na Kladensku v letech 1895–1899 a po druhé světové válce krajský deník KSČ v Ostravě.)

1968, 18. červen, Praha. – Ústřední sekretariát Socialistické akademie Literárním listům (J. Ledererovi). Dopis vyjadřující odhodlání k solidárním akcím, vzájemné informovanosti a zakládání výborů na obranu občanských svobod v rámci organizační sítě Socialistické akademie.

[...]<sup>a</sup>

Vážení soudruzi,

vítáme Vaši iniciativu, směřující k vybudování sekretariátu čs. výborů na obranu svobody tisku a veřejného projevu, které spontánně vznikají v našem státě.<sup>1</sup>



I my, zaměstnanci ústředního sekretariátu Socialistické akademie v Praze 1, Valdštejnská 14, jsme přesvědčeni, že svoboda tisku a projevu je nutným předpokladem pro normální funkce a pokrok společnosti. Svoboda projevu umožňuje kontrolu politického života veřejností, a je tak účinnou překážkou porušování zákonnosti a demokratických práv každého občana. Zakládáme proto na našem pracovišti Výbor na obranu svobody tisku a veřejného projevu a přihlašujeme se k registraci. Podle svých nejlepších sil se chceme zaměřit k této činnosti:

1. Ve spolupráci s Vámi a se všemi výbory tohoto zaměření čelit narušování občanských svobod v našem státě solidárními akcemi, zejména v rámci možností publikačních prostředků, které má Socialistická akademie k dispozici, a v rámci přednášek organizovaných Socialistickou akademií.
2. Informovat Vás o případech pokusů o porušování svobody tisku týkajících se časopisů vydávaných Socialistickou akademií – Dějiny a současnost, Mezinárodní politika, Magazín aktualit a zajímavostí socialistické vesnice, Technický magazín, Ekonomická revue, Věda a život, Prostor, Domov – a v přednáškách a seminářích pořádaných Socialistickou akademií.
3. O tomto svém rozhodnutí hodláme informovat předsednictvo Social. demokracie, městský sekretariát Soc. akademie v Praze a celou síť krajských a okresních sekretariátů Soc. akademie a slovenský výbor Soc. akademie s výzvou k založení podobných výborů na všech stupních naší organizace. [...]<sup>b</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 18.6.1968. – Originál strojepis A4, 1 s.*

- a Předtištěné záhlaví a strojem psaná adresa, vpravo datum. Uprostřed prezentační razítko (LN) s datem 28.6.1968, vpravo nahoře kancelářská poznámka tužkou: Lederer.
- b Zde dokument končí. Další list s ověřovacími prostředky se nezachoval.

1 Srov. dok. č. 28, pozn. 4.

38

*1968, 18. červen, Svitavy. – Dělníci tiskárenského provozu Jiřímu Ledererovi. Dopis, ve kterém pisatelé upozorňují na potřebu vytvářet výbory na obranu tisku především v polygrafických závodech společně s redaktory.*

Vážený soudruhu Lederere!

Výzvu pracovníků Polygrafie, Praha 2, Svobodova 1 na obranu svobody tisku, slova a všech občanských svobod pokládá náš „provoz“, v němž je pouze

5 dělníků, za plně opodstatněnou. V této záležitosti jsme jako tiskárenský provoz požádali už před uveřejněním Vašeho návrhu v *Literárních listech* č. 14<sup>1</sup> větší provozovnu našeho podniku (v Nové Pace) o výzvu k organizování dělnických výborů na obranu tisku a slova. Vycházeli jsme z toho, že tato věc je v první řadě záležitostí novinářů společně s typografy (sazeči, metéry i tiskaři).

V minulosti byli nuceni typografové často sázet, lámat a tisknout poloprávdy či dokonce lži, které jim novináři dodávali ke zpracování. Zde v první řadě by měly vzniknout dělnické výbory na obranu tisku a slova: [dělnické výbory typografů všech polygrafických závodů, kde se tisknou noviny a časopisy společně s novináři a redaktory.]<sup>a</sup> Prostě udělat si pořádek právě zde. Pak vyzvat ostatní tiskárenské provozovny.

Ustavování dělnických výborů na obranu svobody tisku a slova uveřejňuje občas odborářský deník *Práce*.<sup>2</sup> Máme obavu, že Vaše výzva k zaslání informací o existujících i nově vznikajících výborech se nesetká s dostatečným účinkem, vezme-li se v úvahu, že Literární listy se přece jenom nedostanou dostatečně širokému okruhu čtenářů.<sup>3</sup>

Vaši snaze o podporu této nesmírně důležité věci, aby totiž proklamovaná demokracie v socialistických podmínkách natrvalo zakotvila v naší zemi, přejeme hodně úspěchů.

Pět dělníků tiskárenského provozu ve Svitavách.

Svitavy, 18.6.1968

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 18.6.1968. – Originál rukopis psaný perem, A4, 2 s.*

- a Podtrženo pisatelem.

1 Srov. dok. č.28, pozn. 4.

2 Srov. *Práce* 16.5.1968, s. 5; 25.5.1968, s. 5; 28.5.1968, s. 1.

3 Literární listy (týdeník SČSS) navázaly na tradici Literárních novin, které byly na zasedání ÚV KSČ 26.–27.9.1967 spisovatelské obci odejmuty. Nový týdeník si podržel pozici všeobecně uznávané tribuny nekonformních názorů celospolečenského dosahu. Vycházel od 1.3. do 15.8.1968 (mimo zvl. srpnové vydání); od 7.11.1968 přijal název Listy. Pokud jde o denní tisk, bylo podle tehdejšího výzkumu veřejného mínění pořadí oblíbenosti následující: 1. *Práce* (38 %), 2. *Rudé právo* (26 %), 3. *Svobodné slovo* (16 %), 4. *Lidová demokracie* (14 %). – V. Mencl a kol., *Osm měsíců pražského jara 1968*, Praha 1991, s. 75.

1968, 18. červen, Kolín. – Prohlášení členů a zaměstnanců Městského divadla v Kolíně, kteří se v souladu s Deklarací lidských práv rozhodli ustavit Výbor na obranu svobody slova a přesvědčení.

„U vědomí toho, že zneuznání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarickým činům, urážejícím vědomí lidstva, a že vybudování světa, ve kterém lidé, zbaveni strachu a nouze, se budou těšiti svobodě projevu a přesvědčení v souladu s vírou v základní lidská práva, v důstojnost a hodnotu lidské osobnosti“<sup>a</sup> vyjadřujeme my, členové a zaměstnanci Městského divadla v Kolíně [plnou podporu Deklaraci lidských práv a rozhodli jsme se ustavit výbor na obranu práva svobody slova a přesvědčení,]<sup>b</sup> práva vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmikoli komunikačními prostředky a práva účastnit se vlády své země přímo, nebo prostřednictvím svých volených zástupců.

S tím souvisí i náš požadavek být včas seznámeni s návrhem volebního zákona a mít možnost se k němu veřejně vyjádřit, třeba i celonárodním referendem.

<Členové Krajského oblastního divadla v Kolíně><sup>c</sup>

18. června 1968

Toto rozhodnutí stvrzujeme svými podpisy:

[...]<sup>d</sup>

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 18. 6.1968. – Originál strojopis s rukopisným přípisem, A4, 2 s.

a Je to krásný citát z preambule Všeobecné deklarace lidských práv, která byla přijata na zasedání III. Valného shromáždění OSN jako rezoluce č. 217/III dne 10.12.1948. Český text viz *Všeobecná deklarace lidských práv*, Praha 1958. Nejnověji: *Mezinárodní dokumenty o lidských právech a humanitních otázkách*, Praha 1989, s. 7–12. Podle tohoto vydání zní nezkráceně pasáž prvních pěti citovaných odstavců takto:

„U vědomí toho,

že uznání přirozené důstojnosti a rovných a nezczitelných práv všech občanů lidské rodiny je základem svobody, spravedlnosti a míru ve světě;

že zneuznání lidských práv a pohrdání jimi vedlo k barbarickým činům, urážejícím svědomí lidstva a že vybudování světa, ve kterém lidé, zbaveni strachu a nouze, se budou těšiti svobodě projevu a přesvědčení, bylo prohlášeno za nejvyšší cíl lidu;

že je nutné, aby lidská práva byla chráněna zákonem, nemá-li být člověk donucen uchýlovat se, když vše ostatní selhalo, k odboji proti tyranii a útlačku;

že je nutné podporovat rozvoj přátelských vztahů mezi národy;

že lid Spojených národů zdůraznil v Chartě znovu svou víru v základní lidská práva, důstojnost a hodnotu lidské osobnosti, rovná práva mužů a žen a že se rozhodl podporovat sociální pokrok a vytvořit lepší životní podmínky ve větší svobodě...“

b Podtrženo u příjemce modrou propisovací tužkou.

c Text dodatečně připsán rukou, patrně u příjemce.

d 48 podpisů psaných strojem, u každého poznámka: v.r.

1968, 19. červen, Vítkovice. – Zaměstnanci provozu hutního zednictví VŽKG předsedovi Národního shromáždění Josefu Smrkovskému. Otevřený dopis, kterým pisatelé oznamují vznik výboru na obranu tiskové svobody a připomínají nutnost uzákonit základní občanská práva.

Soudruh

Josef Smrkovský,

předseda Národního shromáždění,

P r a h a

Vážený soudruhu předsedo,

dovoluji si Vám oznámit, že pracující provozu 890 – hutní zednictví ve VŽKG – se připojují na obranu tiskové svobody. Jsme toho názoru, že připojením se k řadě podniků, kde již tyto výbory byly založeny, jsme se postavili na jediné správné stanovisko v dnešním obrodném procesu našeho politického života a naší státnosti.

Svoboda projevu, svoboda tisku, svoboda názorů a jejich tlumočení považujeme za nezadatelná práva a nároky svobodného občana svobodného státu.

Pro naši budoucnost, pro dobrou tvář před našimi dětmi a pro důstojnost člověka musíme obnovit a zachovat občanská práva našeho lidu. Musíme urychleně uzákonit svobodu publicistiky pro tisk, televizi, rozhlas i veřejná shromáždění, neboť jsme přesvědčeni, že jedna forma svobody podmiňuje druhou. Kdykoliv je uváděna v pochybnost určitá svoboda, stává se pochybnou svoboda vůbec.

Skládáme plnou naši důvěru do Vašich rukou, vážený soudruhu předsedo, do rukou všem Vaším spolupracovníkům o lepší zítřek, a věříme, že budete i zítra bojovat o člověka a jeho důstojnost tak, jak jste to udělal v minulých dobách. A tomu věříme stejně tak, jako věříme ve Vaše správná a pevná stanoviska.

Podepsáno 464 ZAMĚSTNANCŮ PROVOZU 890  
hutní zednictví, VŽKG, Ostrava

Jiskra (Vítkovice) 19.6.1968, s. 1.

1968, 20. červen, Jilemnice. – Členové ZV ROH Autobrzd, n.p. 04, Jilemnice redakci Literárních listů a Svazu čs. novinářů. Dopis o rozhodnutí založit v závodě výbor na obranu tisku.

[...] <sup>a</sup>

V á ž e n í r e d a k t o ř i !

Rozhodnutím členů ZV ROH při závodu 04 Jilemnice – Autobrzd jsme se rozhodli dne 20. června 1968 založit

[„Výbor na obranu tisku.“] <sup>b</sup>

Vyzvali jsme ostatní zaměstnance závodu k našemu následování a tímto rozhodnutím chceme podpořit význam psaného i mluveného – svobody slova. Chápeme, jak odpovědná je tato redaktorská práce, ovšem očekáváme hlavně informace rychlé, které by nebyly již zastíněny zprávami zahraničních agentur. Jsme toho názoru, že novinářské informace se musí umět tolerovat vzhledem k jejich okamžité reakci na jakýkoliv druh informací, a tak docílit jejich bezprostřední čerstvosti. Domníváme se, že vedle samozřejmého požadavku svobody slova vzniká i další požadavek na novinářskou práci v podobě rychlého, nijak neověřeného projevu postřehu novináře a redaktora prostřednictvím doávání zpráv svým konzumentům.

Přejeme Vám, aby se Vaše [noviny] v jednotlivých redakcích předháněly ve zprávách vnitřních i zahraničních všeho charakteru. Věříme, že pak budeme mít

„světové novináře“ jako reprezentanty socialisticko-demokratického Československa.

Tomuto úsilí Vám přejeme hodně zdaru!

17. členů ZV ROH  
Autobrzd, n.p.,  
závod 04 Jilemnice

[...] <sup>d</sup>

[Předejte na vědomí Svazu novinářů.  
Děkujeme za laskavost.] <sup>c</sup>

CSDS Scheinfeld, PJL, Dělnické výbory, 20.6.1968. – Strojopisná kopie ověřená razítkem a podpisem, A4, 1 s.

a Předtištěné záhlaví a strojem psaná adresa. Vpravo prezentační razítko (LN) s datem 2.6.1968 a kancelářská poznámka: Lederer.

b Podtrženo u příjemce.

1968, 20. červen, Praha. – Dělnický výbor na obranu svobody tisku a slova při DV ROH Avia Letňany redakci Literárních listů (J. Ledererovi) a Společnosti pro lidská práva. Dopis, kterým pisatelé navrhují, aby se výbor s celostátní působností ustavil jako samostatná komise Společnosti pro lidská práva.

[...] <sup>a</sup>

Vážená redakce,

k Vašemu článku „Společně s dělníky“ v 16. čísle Literárních listů <sup>1</sup> činíme návrh jménem Dělnického výboru na ochranu svobody tisku a slova při [10. DV fy Avia, Praha 9 Letňany.] <sup>b</sup>

Stavíme se plně pro vytvoření koordinačního dělnického výboru pro ochranu svobody tisku a slova (možno i shromažďování) s celostátním působením a navrhuje, aby tato instituce byla vytvořena jako samostatná komise v organizaci „Společnost pro lidská práva“ <sup>2</sup>.

Výbor organizace s radostí uvítá tuto nabídku a jsme přesvědčeni, že spolu se všemi redakcemi připraví půdu pro registraci těchto výborů z celého území ČSSR, nebo alespoň ze zemí českých. Tím bude dána právní základna této organizaci, jelikož „Společnost pro lidská práva“ je již jako jediný spolek, vytvořený po lednovém plénu ÚV KSČ, legalizována.

Bude jen nutné pečlivě vybrat členy do tohoto ústředního tělesa, a to ze všech krajů dle početního stavu členů.

Domníváme se, že je velmi naléhavé navázat vzájemné jednání, urychleně vypracovat organizační směrnice a navrhnout i úhradový systém.

Za dělnický výbor [Šára Milan, předseda,  
Čížek Otakar, jednatel] <sup>c</sup>

[Co: Společnost pro lidská práva.

Č.] <sup>d</sup>

V Praze dne 20.6.1968

CSDS Scheinfeld, PJL, Dělnické výbory, 20.6.1968. – Originál strojopis ověřený podpisem, A4, 1 s.

a Strojem psaný adresát.

- b Podtrženo u příjemce modrou propisovací tužkou.  
 c Vlastnoruční podpisy: Šára M..., předseda, Čížek Otakar, jednatel.  
 d Vepsáno dodatečně rukou. Podle šifry a rukopisu je autorem poznámky patrně jednatel O. Čížek.

- 1 Srov. dok. č. 28, pozn. 4. V *PJL* je zachován ještě dopis zaměstnanců tohoto podniku adresovaný 19.11.1968 Svazu novinářů, ČTK a SVS, který reaguje na shromáždění novinářů v pražské Lucerně 18.11.1968. Je to jeden z mála dokladů o trvajících aktivitě na obranu tisku ještě v posrpnovém období. Srov. ještě dok. č. 18, pozn. 1; dok. č. 44, pozn. 1; dok. č. 46, pozn. c.
- 2 Společnost pro lidská práva vznikla začátkem dubna 1968, kdy zahájil činnost přípravný výbor. V jeho čele tehdy stál akademik Otto Wichterle. Dne 3.5.1968 schválilo ministerstvo vnitra stanovy, podle nichž se činnost Společnosti vztahovala na celé území ČSSR. Noví představitelé Společnosti, doc. dr. Milan Machovec a dr. Emil Ludvík, požádali o přijetí do Národní fronty. Předsednictvo NF však jejich žádost nedoporučilo s ohledem na to, že s podobným názvem začal na Slovensku vyvíjet činnost K 231 a slovenské orgány nedaly souhlas k jeho registraci. Mluvčí Společnosti proto zažádali o změnu ve stanovách v tom smyslu, že se působnost Společnosti bude vztahovat pouze na české země. Snaha o přijetí do NF měla v té době nejen politické, ale i vážné ekonomické důvody, mj. šlo o půjčku 1,5 milionu Kčs na financování činnosti. Nedostatek prostředků a dosud slabá organizační síť značně omezovaly aktivitu Společnosti. Ta se soustředila jen k několika větším akcím, jako byla manifestace k uctění památky M. J. Husa, „garden-party“ k 50. výročí republiky nebo tryzna za oběti světových válek a perzekuce 50. let. Žádost o přijetí Společnosti do NF nakonec projednal a doporučil ÚV KSČ, avšak s výhradou k výši dotace. Navrhoval částku třikrát nižší, než Společnost požadovala. – Podle zprávy ministerstva vnitra pro ÚV KSČ projednávané 12.6.1968 měly být v přípravném výboru tyto osobnosti: „J. Dolanský, Blažil (duchovní), biskup Tomášek, docent Cvekl, dr. Černý, Hendrych, Goldstücker, Kučera (ministr), Vlček (ministr), dr. Machovec a dr. J. Pixa.“ – *SÚA, AÚV KSČ*, f. 07/15, sv. 9 aj. 88–89.

43

1968, 20. červen, Praha. – *Zaměstnanci závodů průmyslové automatizace v Ji-nonicích Literárním listům. Stanovisko k politické situaci a nutnosti bránit tiskovou svobodu, zveřejněné v rubrice Dělnická tribuna.*<sup>a</sup>

[...]<sup>b</sup>

Chceme poděkovat všem novinářům, publicistům, rozhlasovým i televizním pracovníkům, kteří pochopili svou čestnou úlohu a svou osobní statečností se-hráli rozhodující roli při formování všech, kteří nemohli „být u toho“ a slyšet a číst chtěli. Nelze upřít, že díky informovanosti v prvních dnech po lednovém zasedání ÚV byly zaskočeny konzervativní síly vně i uvnitř našeho státu. Ná-

rod mohl vykročit bez násilí a zmatku na novou cestu s důstojností, nad kterou zasl svět.

Mrzí nás, že v událostech kolem těchto dnů zůstala dělnická třída stranou aktivity, přesto, že mnozí hovořili jejím jménem.<sup>1</sup> Vinu na tom mají i odbory, které nejsou o nic důraznějším mluvčím dělníkům za předsednictví bývalého ministra než za předsednictví s. Pastyřika. Proto soudíme, že angažovanost na obranu tiskových svobod, započatá dělníky na Ostravsku, je první skutečně dělnickou, nikým neřízenou akcí.<sup>2</sup> Jako odpověď vlně kritiky a zastrašování, která se poslední dobou snesla z konzervativních míst na adresu hromadných sdělovacích prostředků. Tato kritika vzešla bohužel také z některých útvarů milic, o kterých se v komuniké ze zasedání ÚV v těchto dnech hovoří jako o vymoženosti dělnické třídy.<sup>3</sup>

[...]<sup>c</sup>

Se vším důrazem proto žádáme, aby již jednou... bylo řečeno, co u nás je socialismus a co je socialistické.<sup>4</sup> Protože již před lednem socialismus u nás existoval. Existovaly jeho organizace, akce, ale i zákony, v jejichž jménu se páchalo násilí a které dnes již socialistické nejsou. Naopak hrozí nebezpečí, že ve jménu boje za jeho obranu budou izolovány názory lidí, kteří v žádném případě neusilují o změnu vlastnictví výrobních prostředků jako podstaty socialismu. Nebezpečí nehrozí tedy od těchto lidí, ale spíše jim, a to od nových aktivizujících se formací dogmatických konzervativců. Jejich stálý vliv je možno demonstrovat na tom, jak malou část z akčního programu strany se zatím podařilo uskutečnit, jak klesá tempo demokratizace navzdory tomu, že z ÚV konečně odešel Novotný aj. V tom také vidíme největší nebezpečí pro stranu, která podle vlastního prohlášení teprve chce a bude usilovat o novou důvěru všech občanů a chce prokázat oprávněnost svého vedoucího postavení.

[...]<sup>d</sup>

*Literární listy 1, 1968, č. 17., s. 4.*

a Jako výchozí text záměrně přetiskují verzi Literárních listů, nikoli kopii celého prohlášení, která se zachovala v cit. *PJL*. Činím tak proto, že zveřejněný text měl větší publicitu, a tím i možnost působit na probíhající proces obrany tisku. Krácenou verzi Literárních listů však doplňuji v poznámkách o vynechaný text, aby bylo zřejmé, co mělo ve své době prioritu nebo o čem bylo taktické pomlčet.

b Úvodní komentář redakce. V archivní předloze předcházejí ještě dva odstavce: „My podepsaní zaměstnanci nástrojárny ZPA–Jinonice, vedeni snahou v této době co nejvíce ocenit význam svobody tisku a slova pro demokracii dnešní i budoucí, rozhodli jsme se také u nás ustavit VÝBOR na OBRANU SVOBODY TISKU A SLOVA. Uvědomujeme si, že jestliže porušením jediné ze svobod obsažených v Chartě lidských

práv jsou ohroženy i svobody ostatní, pak právě v Československu těchto dnů to platí o svobodě tisku a slova dvojnásob.

- c Z původní předlohy vypustila redakce Literárních listů následující text: „I když nelze paušalizovat, je zřejmo, že lze milic využít i k cílům ne právě progresivním.

Žádáme proto, aby úloha a struktura těchto útvarů byla znovu a bedlivě prošetřena, neboť zatím ve své podstatě nejsou organizací demokratickou. Do té doby, pokud budou ozbrojenou složkou jediné strany, nedá se také hovořit o rovnováze a jednotě sil sdružených v Národní frontě. Je na pořadu otázka, proti čemu či proti komu mají tyto útvary sloužit, zda naše republika, do ledna organizována jako policejní stát, nestačí na svou vnitřní i vnější obranu silami, které se zatím nijak neztenčily.

Vyslovujeme plnou důvěru s. Dubčekovi, stal se pro nás již symbolem pro své neohrožené a statečné vystoupení při započítí obrodného procesu ve straně. Škoda, že teprve historie posoudí skutečnou míru jeho statečnosti. Jsme si i tak vědomi toho, že stačilo jen málo, o trochu méně jeho prozíravosti, aby on i ostatní jeho přátelé byli označeni za protistranickou, protisocialistickou skupinu a likvidováni ve jménu socialismu. Tím více nás mrzí některé formulace o opozici, otištěné v oficiálním komuniké k osmi bodům s. Dubčeka ze zasedání ÚV. Vzhledem k tomu, že s. Dubček byl také de facto vedoucím jedné opozice, je patrné, že ne každá oponentura musí být ve svých důsledcích protisocialistická. Je proto zklamáním, hovoří-li se v jednom z osmi bodů pouze o názorovém, ideovém střetnutí s případnými odpůrci a na místě jiném o potřebě izolovat je, či jejich opoziční tendence označené jako protisocialistické.“

- d Archivní předloha má ještě jeden odstavec a 69 podpisů. Literární listy uvádějí chybně 68. Nepublikovaný závěr zní: „A do té doby, než budou vydány zákony nové, uvidíme garanta znovunabytých, neuzákoněných svobod právě v tisku, rozhlase a televizi. V tom, aby nám, sami bohužel také ‚na čestné slovo‘, mohly poskytnout maximální množství nízkým neovlivněných informací jako v prvních dvou až třech měsících letošního roku.“

- 1 Srov. dok. č. 8, pozn. 1 a dok. č. 10, pozn. 2.
- 2 Srov. dokumenty o dělnických výborech na Ostravsku. Jejich přehled viz dok. č. 28, pozn. 1.
- 3 Tím se rozumí plenární zasedání ÚV KSČ, které skončilo 1.6.1968 a určitá aktivizace LM, jež vyvrcholila celostátním aktivem v Praze 19.6.1968. Viz dok. č. 20, pozn. 2.
- 4 Tato otázka se tehdy opakovaně objevovala na veřejných shromážděních i v tisku. Určitým pokusem o zobecnění byl článek J. Hermacha *Jaké jsou podstaty socialismu*, *Nová Mysl* 1968, č. 9, s. 1112–1123.

#### 44

1968, 20. červen, Praha. – *Zaměstnanci závodů Kompresory a Slévárny ČKD Vysočany Literárním listům. Vyjádření ke svobodě slova otištěné v rubrice Dělnická tribuna.*<sup>a1</sup>

Ptáme se soudruha Koldra, od kterého jsme tento objev slyšeli: Co je to státní politika? Je to právě ta tvoje politika? Tvoje názory jsou ty nejsprávnější a ko-

nečné, které už se nesmějí kritizovat? Proč s. Kolder nebo jiní členové předsednictva nebo ÚV veřejně v těchto prostředcích nevystoupí a nevedou na pravou míru názory, které se jim nelíbí? Myslíme, že je jednodušší zakázat jiné názory, než jsou vaše, než projevit odvahu a dokázat sílu vašich argumentů. Nebo je nemáte?

Tvrzení, že státní prostředky mají propagovat státní politiku. Kdo je stát? Či jsou vlastně tyto prostředky? Stát jsou snad někteří členové ÚV, a proto se má vysílat jen to, co oni si přejí, a ostatní zakazovat? Nakonec tyto prostředky si platíme my.

Redaktoři těchto prostředků jsou také většinou komunisté a mají právo na svůj názor. A my jim věříme. Rozhodně víc než Koldrovi, který vedl komisi rehabilitace,<sup>2</sup> sám prohlásil, že zjistil celou zřůdnost procesů, ale už ho vůbec netlačilo svědomí a klidně o tom mlčel kolik let.

Myslíme si, že každý, kdo chce umlčet tisk, rozhlas a televizi, nemá čisté svědomí, bojí se pravdy a chce i nadále dělat špinavou politiku za zády lidu. Kdo to myslí poctivě, nebude se nikdy bát pravdy a ani tisku, rozhlasu a televize, protože i kdyby se stalo, že tyto prostředky ho obviní z něčeho neprávem, může to vždy s klidným svědomím vyvrátit a lid Československa je natolik inteligentní, aby rozlišil pravdu od lži.

Soudruh Lenárt nám zdůvodňoval, že určitá kontrola těchto prostředků musí být proto, aby se neopakovala psychóza, která zde byla při procesech s tzv. protistátním centrem. Taková argumentace je na hlavu postavená. Právě proto, že v té době nebyla svoboda tisku a ostatních prostředků vyjádření veřejného mínění, nebylo možno napsat ani jednu pochybovačnou větu, abychom se dozvěděli pravdu.

Kontrola těchto prostředků státními nebo stranickými orgány nesmí dávat možnost volně a bez zábran si dělat kabinetní politiku za zády lidu. Jsme pro úplnou svobodu informačních prostředků. Jakmile připustíme sebemenší náznak jejich omezení, je už jen otázka času, kdy se začnou tato omezení opět rozšiřovat.

#### Literární listy 1, 1968, č. 17, s. 4.

- a V této rubrice byla otištěna prohlášení i dalších závodů: ZPA Jinonice (dok. č. 43), Armabeton Prefa Neratovice (dok. č. 27), Závod 28-Nová výroba v Ostravě-Kunčicích (dok. č. 11) a Polygrafia Praha (dok. č. 24, 93). U ostatních bylo možné srovnání s archivní předlohou, v tomto případě se však nezachovala. Jestliže prohlášení zaměstnanců ZPA redakce krátila a vyznačila to třemi tečkami, tento text je tištěn plynule bez náznaků krácení. To vede k domněnce, že mohl být publikován v úplnosti.

- 1 Z početné skupiny závodů ČKD se připomíná také Výbor na obranu tisku ČKD Žandov na Českolipsku. Viz *Literární listy* 1968, č. 16, s. 2. V cit. *PJL* je zachován také dopis zaměstnanců tohoto závodu adresovaný 12.11.1968 Svazu novinářů, v němž se ještě v posrpnové době hlásí k obraně tisku.
- 2 Byla to v pořadí třetí rehabilitační komise. První vznikla v roce 1955 za předsednictví R. Baráka. V dubnu 1956 začala pracovat druhá komise (opět pod vedením R. Baráka). Teprve v roce 1962 schválil ÚV KSČ třetí komisi řízenou D. Koldrem. Podle jejich závěrů byla všechna obvinění v politických procesech vykonstruována. – K. Kaplan, *Zamyšlení nad politickými procesy*, *Nová mysl* 1968, č. 8, s. 1065–1074. Nověji viz *O procesech a rehabilitacích I. (Zpráva „Pillerovy komise“ o politických procesech a rehabilitacích v Československu 1949–1968)*, Praha 1990, s. 5–11.

45

1968, 21. červen, Praha. – Ústřední sekretariát SČSS Jiřímu Ledererovi. Dopis informující o rezolucích dělnických výborů na obranu tisku, došlých Svazu spisovatelů.

[...] <sup>a</sup>

Vážený soudruhu,

v 16. čísle Literárních listů jste žádali, aby Vám výbory na ochranu tisku, pokud někde vznikly, zasílaly rezoluce. Několik závodů nám poslalo rezoluce, které uveřejníme v našem svazovém bulletinu. <sup>b</sup> Jde o tyto výbory na ochranu tisku:

Pracující závodu Kovohutě, Mníšek p. B., okr. Příbram,  
Technomat, n.p. K 23, Kynšperk n. Ohří,  
Mototechna, OZ 20, Praha 3,  
ČSAD<sup>c</sup> Holešov,  
Rudý říjen, n.p. AKU, Otrokovice.

Se soudružským pozdravem

za [...] <sup>d</sup> Jiří S. Kupka  
vedoucí ideově tvůrčího odd.

CSDS Scheinfeld, *PJL*, *Dělnické výbory*, 21.6.1968. – *Ověřený originál strojopisu A4, 1 s.*

a Předtištěné záhlaví a strojem psaný adresát.

b V cit. bulletinu pak vyšly první čtyři rezoluce (zde dok. č. 12, 13, 14, 19, 76). Podání AKU Otrokovice se nezachovalo.

c Jde asi o písarskou chybu. Podle dok. č. 14 se patrně jedná o ČSAO Holešov.

d Kulaté razítko Ústř. sekr. SČSS a vlastnoruční podpis J. S. Kupky.

46

1968, 23. červen, Karviná. – Výbor na ochranu základních občanských svobod při učilišních dolů 1. máj, Doubrava a Čs. armáda Ústřednímu výboru KSČ a sdělovacím prostředkům. Dopis a rezoluce vyjadřující význam svobodného tisku pro demokratický vývoj v zemi a odhodlání použít všech dostupných prostředků proti znovuzavedení cenzury a nedemokratických opatření.

[...] <sup>a</sup>

Vážený soudruzi!

Sledujeme pozorně události od lednového pléna ÚV KSČ a těšíme se spolu s drtivou většinou českého a slovenského lidu z výsledků, které přinesl obrodný proces. Oceňujeme výraznou úlohu našich informačních prostředků, ať je to rozhlas, tisk či televize, které se i při určitých rozporech dávno nepoznanou mírou podílejí na vybudování a rozvíjení zájmu o skutečnou svobodu a demokracii. Současně jsme si plně vědomi toho, že proces demokratizace ještě zdaleka není ukončen, že jsme pouze na začátku toho, čemu říkáme socialistická demokracie a že každý kruček vpřed je a bude těžkým bojem mezi starým a novým, mezi konzervativním a progresivním.

Ale v poslední době se nám takřka vnucuje tísnivý pocit, že demokratická zační proces je znatelně brzděn. To se zvláště projevilo okřikováním a usměrňováním našeho tisku, rozhlasu i televize lidmi sotva oprávněnými a jistě ne povolányi. Kdo vůbec má právo rozhodovat o tom, kdo bude mluvit např. v televizi, o jejímž vlivu na veřejné mínění netřeba diskutovat? Utrpěla by podstata socialismu, kdyby se před televizní obrazovkou objevovali čas od času i občané s názory a myšlenkami třeba i protisocialistickými a antikomunistickými? Ano, utrpěla by v tom případě, kdybychom pochybné a pochybné názory nechali u posluchačů jen doznít. Jestliže však každé vystoupení každého nositele pochybností bude na konci takové relace uváděno na správnou míru povolányi marxisty, stane se tato tribuna výměny názorů obrovským přínosem v našem demokratizačním dění a celonárodní instruktáží k správnému hodnocení a tříbení názorů při jejich střetávání. Jsme přesvědčeni, že marxistická filozofie, je-li správně uváděna v život, stačí vyřešit všechny průvodní zjevy a problémy nejžhavější. Jsme tedy toho názoru, že o všech otázkách je třeba dále veřejně diskutovat. Máme tísnivý dojem, že objevující se snaha diskusi omezovat formou varování, výstrah a pohrůžek odrazuje od projevu zvláště lidi skromné, nezkušené a bojácné, byť jsou sebepoctivější a sebeupřímější.

Proto jsme se rozhodli, že celý kolektiv našich učitelů, i když poněkud opožděně, [vstoupí] do stejné řady s dělnickými a jinými výbory na ochranu základních občanských svobod, tj. svobody projevu, svobody tisku a jiných práv, bez jejichž realizace není možná socialistická demokracie. [Pevně věříme, že tyto vznikající výbory jsou rozhodnuty vynaložit maximální úsilí<sup>b</sup> k tomu, aby již nikdy se v naší republice neopakovaly doby, kdy na prezidentské standartě byl nápis Pravda vítězí, zatímco lidé, kteří za pravdu bojovali a podle ní chtěli žít, umírali v Jáchymově, na Mírově, v Leopoldově a jinde. Také náš výbor je pevně a jednoznačně rozhodnut v případě zavedení opětnej cenzury, ať již úřední nebo jiné, nebo jakéhokoliv omezování ostatních občanských svobod v nově připravovaných zákonech, použít všech možných prostředků proti těmto nedemokratickým opatřením, v krajním případě i stávk.]<sup>c</sup>

V Karviné 23. června 1968.

Členové Výboru na ochranu základních občanských svobod při ZO ROH odborných učilišť [dolů 1. máj, Doubrava, Čs. armády]<sup>d</sup>

[...]<sup>e</sup>

V opisech zasíláme (včetně přílohy):

ÚV KSČ	CZV KSČ Dolu 1. máj Karviná
Čs. televize Praha	Dolu Doubrava
Čs. rozhlas Praha	Dolu ČSA
Redakce: Literárních listů	Vedoucím OU
Práce	
Nové svobody	
Učitelských novin	
Rudého práva	
Karvinských novin	
Havíře	

Příloha:

Rezoluce učitelů odborných učilišť v Karviné.

Jsmo hluboce vzrušeni myšlenkami ing. Jiřího Hanzelky, uveřejněnými Mladou frontou pod titulkem *Hodina pravdy*. Vyvolaly mezi námi vášnivou diskuse. Ne o správnosti nebo vhodnosti, neboť přesně vystihují myšlenky a názory naše, ale diskuse o tom, zda najdou odezvu a praktickou aplikaci v jednání těchto a příštích dnů.

Dovolu, abychom velmi stručně uvedli praktický příklad, který v nás vzbudil v tomto smyslu velmi stísněný pocit a skoro pesimismus.

Při jednání učitelů tří odborných hornických učilišť v Karviné na půdě členské schůze ROH jsme se samozřejmě dostali ke kardinální otázce těchto dnů – volbě delegátů XIV. sjezdu KSČ. Komunisté z OU Dolu 1. máj nás informovali o průběhu první plenární schůze čtyř ZO KSČ jejich dolu. Na programu jednání bylo: 1. úvod k volbě delegátů XIV. sjezdu, 2. volba delegátů, 3. referát člena KV KSČ o květnovém plénu, 4. diskuse. Již tento program svědčí o tom, že volbu delegátů považoval asi CZV KSČ za jednoduchou formální záležitost, která bude hladce a rychle vyřízena a hlavní náplní schůze bude zmíněný referát a diskuse k němu. Nestalo se tak. K původnímu referátu v předpokládaném rozsahu vůbec nedošlo.

Před zahájením schůze obdrželi účastníci volební lístky, na nichž bylo uvedeno 5 jmen navrhovaných delegátů. Ze čtyř měli přítomní komunisté zvolit jednoho a dále měli škrtnout nebo ponechat jméno soudruha Lenárta, uvedené na prvním místě kandidátky. Řadoví komunisté se o delegaci s. Lenárta dozvěděli až v den této schůze. V sále, v němž se členská schůze konala, zavládlo nervózní napětí, které narůstalo každou vteřinu, když si řadoví soudruzi uvědomovali, že výběr navrhovaných delegátů kdosi za ně předem provedl, že ten kdosi má asi úmysly nekalé a že ten kdosi šlape po demokratických zásadách už při jejich zrodu. To byly nesmělé poznámky některých komunistů. My jsme byli o přípravě volby informováni asi takto: CZV KSČ dal pokyn výborům ZO, aby navrhl za každou ZO jednoho soudruha do širšího výběru. Výbory toto provedly bez konzultací s členstvem (z důvodu časové tísně – bohužel nač úspěchanost v tak závažné věci!). CZV KSČ pak svolal všechny předsedy a navrhl do užšího výběru dva soudruhy – ředitele dolu a předsedu CZV KSČ. Tito soudruzi se potom této delegace vzdali a byli nakonec navrženi soudruzi čtyři – tři inženýři a jeden horník.

Plénum očekávalo, že bude uvažovat, navrhovat nejčestnější z nejčestnějších, že bude vážit a porovnávat charaktery známých soudruhů, aby po společné úvaze vybralo nakonec nejlepšího pro zářijový sjezd strany. Neuvažovalo se, nevážily se vzácné lidské vlastnosti. Návrh byl předem připraven a na prvním místě, jak již bylo řečeno, bylo uvedeno jméno s. Lenárta. Dusná atmosféra se nabývá otazníky zklamáných a nedůvěřivých pohledů, padají tlumené a přeče slyšitelné otázky a poznámky: Proč Lenárt? Proč ne člověk od nás, ze závodu, kterého všichni známe? Proč ne někdo, kdo rozumí šachtě? To je organizovaný podvod – my máme volit Lenárta a Koldera prý budou volit na Slovensku. Proč ne opačně? A kdo jsou vlastně ti čtyři další kandidáti? Neznáme je, ať se nám představí, ať nám řeknou v několika větách, jak nás budou v Praze zastupovat, koho budou volit do nového ÚV KSČ a koho volit nebudou.

Tu a tam se z pléna ozývají první odvážné hlasy. Plénum trvá přes odpor 68 komunistů na požadavku: Chceme vidět tvář v tvář navržené kandidáty. Předsednictvo je donuceno povolát zmíněné soudruhy, kteří nejsou přítomní. Otázka celozávodnímu výboru KSČ: proč se o této samozřejmosti muselo hlasovat? Plénum visí očima naitech kandidátů, kteří jeden po druhém předstupují k mikrofonu a hovoří. Plénum se cítí podvedeno. Znovu se ozývá jméno s. Lenárta, který pochopitelně (nebo nepochopitelně) není přítomen. Plénum se těžko smiřuje s konstatováním, které bylo před chvílí proneseno u předsednického stolu: „I když vy, soudruzi, nebudete volit s. Lenárta, s. Lenárt na zářijovém sjezdu delegován bude, protože jej bude volit ještě 5000 komunistů (ostatní komunisté Dolu 1. máj a všichni komunisté Dolu Čs. armády a některých ostatních dolů v Karvině).“ Pro ilustraci: na Dole 1. máj je asi 1500 komunistů; přísluší jim tedy podle klíče jeden delegát s hlasem rozhodujícím a zbývá 400 hlasů. O tyto hlasy se uchází s. Lenárt. Je to přibližně poměr 4:1. To znamená, že jestli s. Lenárt dostane na Dole 1. máj 1200 hlasů, náleží mu podle našeho názoru jen 300 hlasů. Je přece na první pohled logické, že má-li s. Lenárt nepochopitelnou a nespravedlivou výhodu, že jej bude volit asi 5000 lidí, určitě obdrží potřebných 551 hlasů. Nejde jen o osobu s. Lenárta, jde o to, zda vedoucí funkcionáři dosavadního ÚV KSČ musí a potřebují být delegáty sjezdu s hlasem rozhodujícím, když se zúčastní jednání automaticky. Je správné a může tajemník ÚV KSČ zastupovat zájmy komunistů tří dolů? Nenašel by se mezi 5000 komunisty ani jeden, který by byl povolanejší a nebyl angažován v předlednovém období, ať již aktivně nebo pasivně? Proč se s. Lenárt nezúčastní volebních schůzí? Má řadový komunista právo vidět osobně delegáta, kterému dá svůj hlas? Má právo klást mu osobně otázky? Jsou důležitější věci, než delegace na mimořádný sjezd strany, který má rozhodnout o dalších osudech tohoto státu? A jsou-li, je jich tolik, že opravdu brání vedoucím funkcionářům ÚV věnovat aspoň minimum času svým voličům?

Plénum chce vědět, jak vlastně došlo k tomu, že s. Lenárt je delegován na sjezd karvinskými komunisty. Rozpaky, mlčení, nedůvěra. Konečně vstává vedoucí OU a vysvětluje, jak vlastně došlo k tomu, že máme s. Lenárta na kandidátce. S. Lenárt mluvil v karvinské Kovoně na aktivu 700 aktivistů tak pěkně, že jeden z přítomných považoval za správné navrhnout s. Lenártovi zmíněnou delegaci a ostatní přítomní s tímto návrhem souhlasili. (Zdůrazňujeme, že těchto 700 aktivistů bylo z celého karvinského okresu a ptáme se, kdo jim dal právo navrhnout kandidáta za řadové komunisty tří karvinských dolů!) Za předsednickým stolem navazuje pohotově ředitel Dolu 1. máj a vysvětluje, že s. Lenárt už před dvěma lety prosazoval svá dobrá ekonomická opatření, a nemohl je tenkrát prosadit, jak hodlá prosadit stavbu závodu, který by vyráběl 1000

aut denně, jak pomohl prosadit rekreační středisko horníků v Jugoslávii apod. Výsledek se dostavil, neboť s. ředitel mluvil s náležitým emocionálním akcentem. S. Lenárt získal od 226 přítomných voličů 128 platných hlasů. Nechceme křivdit s. Lenártovi. Pojem křivda a demokracie se navzájem vylučují. Členové naší stranické skupiny jméno s. Lenárta na kandidátce škrtili. Nevolili s. Lenárta. Nemohli ho volit, protože nemají k němu důvěru. Poslední zbytek důvěry se utopil ve faktu, že se s. Lenárt nechává volit v kraji, kde ho až na pár jedinců za předsednickým stolem znají občané jen z vystoupení v televizi a oněch 700 aktivistů z jediného přímého vystoupení v Karvině. Připočteme-li k tomu, že s. Lenárt byl vysokým politickým a společenským činitelem před lednovým větrem, není možno věřit, není možno volit. Naopak. Je nutno nevolit. Nevolit a ptát se: proč vy Lenártové a Kolderové jste už dávno neodešli s dobou, kterou jste vytvářeli nebo vytvářet pomáhali? Nemáte přece právo v těchto rozhodujících hodinách hájit to, co jste před několika měsíci potlačovali nebo potlačovat pomáhali!

Na schůzi, o níž hovoříme, šlo ve skutečnosti o víc než o s. Lenárta, tato schůze se stala hodnověrným barometrem toho, jak „demokraticky“ se uvádějí v život nejzákladnější demokratické principy. Tato schůze však také signalizovala, do jaké míry jsou prostí, čestní a poctiví lidé přístupni – ještě i v těchto dnech – demagogii. (Stačila zmínka o autech, o hornické rekreaci.) Demagogie na prosté lidi přece jen ještě platí, zvláště zní-li z úst člověka, kterému věří.

Soudruzi z Dolu Doubrava potvrdili, že na jejich dole proběhla volební schůze v podobné atmosféře. Máme obavu, že karvinský příklad není ojedinělý a zvláště máme obavu, aby se podobně „nepřipravovaly“ volby do národních výborů a do NS.

[...]<sup>f</sup>

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 23.6.1968. – Strojopisná kopie A4, 4 s. Text na několika místech porušen, špatně čitelný.

- a Při horním okraji kancelářská poznámka: Klíma (přeškrtnuto) a vedle: Lederer. Pod tím prezentační razítko LN s datem 20.6.1968.
- b V tomto místě nová stránka. Na jejím pravém okraji je připsáno rukou příjemce: DĚLNICKÝ VÝBOR. Předchozí a následující strana mají rozdílnou čitelnost a byly v citované PJJ uloženy odděleně. Zdá se, že je J. Lederer v překotnosti událostí nespojoval, a proto nadepsal druhou stranu orientačním nadpisem.
- c Tuto pasáž doslova cituje jiný dokument zachovaný rovněž v PJJ. Je to dopis (celkem 48 řádek) adresovaný 12.11.1968 Svazu novinářů a kancelářskou poznámkou přidělený J. Ledererovi. Původcem je Výbor na ochranu občanských svobod při MV ROH učitelů odborných učilišť v Karvině 6. Píše se tu, že výbor vznikl na členské schůzi ROH dne 13.6.1968 a citací této pasáže připomíná jeho program. Slovo stávka na konci odstavce



je zvýrazněno proložením. Na citovaný odstavec pak navazuje text:

„Chápeme dnešní realitu. Není však síly, která by nám nařídila porušovat náš charakter. A proto neodvoláme! Znamé slovo ještě známějšího českého muže na celém světě!

Nechceme a předem odmítáme, aby tento náš dopis a čin byl kýmkoliv chápán jako něco protisocialistického, nebo dokonce kontrarevolučního. Naopak! I nadále budeme plně podporovat a uznávat naše stranické a vládní činitele se s. Dubčekem, Svobodou, Smrkovským a Černíkem a uděláme vše proto, aby v naší zemi byla vybudována společnost skutečně socialistická.

Dovolte, abychom citovali i myšlenku Karla Marxe, jehož snad nikdo nebude podezřívat z revizionismu: „Podstatou svobodného tisku je charakterní, rozumná, mravní podstata svobody! Charakterem cenzurovaného tisku je hanebná bezcharakternost nesvobody – cenzurovaný tisk je civilizovaná nestvůra, navoněný zmetek.“

Proto protestujeme co nejostřeji proti zastavení časopisů *Reportér* a *Politika*. Odůvodnění nehorázně zvůle považujeme za neseriózní a směšné. Rozhodli jsme se proto požádat nadřízený odborový orgán o schválení jednohodinové protestní stávký.“<sup>d</sup> Podtrženo u příjemce.

e 33 jmen psaných strojem. U každého poznámka v.r.

f Razítko MV ROH Dolu 1. máj. Bez podpisu.

47

1968, 23. červen, Frýdek-Místek. – *Dělnický výbor na obranu svobody tisku ve Válcovných plechu Jiřímu Ledererovi. Přihláška k registraci v celostátním výboru.*

Frýdek 23. června 1968

Pane spisovateli!

Nejdříve Vás srdečně zdravíme a přejeme hodně úspěchů. Na Vaši výzvu se rádi přihlašujeme k registraci za účelem vytvoření Celostátního výboru na obranu svobody tisku a příkládáme výstřížek z časopisu *Valcír* závodu Válcovny plechu Frýdek-Místek, v němž je ustavení „Dělnického výboru na obranu svobody tisku“ zveřejněno.<sup>1</sup>

Za: Dělnický výbor na obranu svobody tisku  
ve Válcovných plechu, Frýdek-Místek.  
[...]<sup>a</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 23.6.1968 – Originál strojopis, 21x14,5, 1 s. + příl. (viz dok. č. 2).*

a Připojeny vlastnoruční podpisy: Staško Vladislav, Kašper Alois, Hejzlar a dva nečitelné.

1 *Valcír* 8.5.1968, s. 1, 2, Srov. dok. č. 2.

48

1968, 25. červen, Praha. – *ZV ROH ZDŠ v Praze 2, Vratislavova 13, Literárním listům. Přihláška do celostátního Výboru občanských svobod.*

Odpověď na výzvu  
Dělnického výboru  
závodu Polygrafia  
v Praze 2<sup>a</sup>

Praha, červen 1968.

Podepsaní pracovníci ZDŠ v Praze 2, Vratislavova 13, přihlašují se ke spolupráci s celostátním Výborem občanských svobod. Oceňujeme významnou politickou činnost spisovatelů, pracovníků tisku, rozhlasu a televize a považujeme ji za velký přínos pro další rozvoj naší socialistické, demokratické společnosti.

Za  
[...]<sup>b</sup>

<schváleno na mimořádné členské schůzi jednomyslně dne 25.6.1968.  
Vysloveno rozhořčení vůči pisatelům anonymů  
(dopis s. Goldstückerovi v RP!)><sup>c1</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 25.6.1968. – Originál strojopis, ověřený razítkem a podpisy a doplněný rukopisnou poznámkou, A4, 1 s.*

- a V *PJJ* je zachován ještě jeden dopis této ZDŠ. Je z 18.11.1968 a obrací se na Svaz novinářů s obavami o základní občanská práva a svobody.  
b Razítko ZV ROH a vlastnoruční podpisy: Brügerová a Jos. Fischer [?].  
c Připsáno rukou a opatřeno podpisem Jos. Fischer [?].

1 Viz *Rudé právo* 13.7.1968, s. 2. Srov. dok. č. 74, pozn. 8.

49

1968, 25. červen, Praha. – *Výrobní družstvo invalidů Obzor Literárním listům. Ustavující listina Výboru na ochranu občanských svobod.*

[...]<sup>a</sup>

V naší rezoluci ze dne 1. 4. 1968 jsme přivítali demokratizační proces a všechno to, co zatím přináší: občanské svobody, rehabilitace, řešení vztahů Čechů a Slováků.

Dnes po příkladu jiných závodů a organizací jsme se rozhodli utvořit [Výbor na ochranu občanských svobod]<sup>b</sup> a vyjádřit tak svůj nesouhlas s pokusy tyto svobody, např. svobodu slova, opět potlačovat a naše odhodlání spolu se všemi čestnými občany této země nepřipustit návrat k předlednovým poměrům.

Obracíme se na všechny spolupracovníky na ostatních provozovnách našeho družstva (žádáme, aby je předsedové komisí PVP a POČ s textem tohoto dopisu seznámili), kteří se svými rezolucemi podobně jako my přihlásili na jaře tohoto roku k závěrům lednového pléna ÚV KSČ, kterým začal demokratický proces. Navrhujeme, aby tímto konkrétním činem, tj. zakládáním výborů na ochranu občanských svobod, jej podpořili, aby bez zbytečného otálení a oklik mohl dospět k svému cíli – k socialistické společnosti řídicí se demokratickými a humanitními principy.

V Praze, dne 25. června 1968.

[...]<sup>c</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 25.6.1968. – Originál strojopis ověřený podpisy, A4, 1 s.*

- a Razítko výrobního družstva.  
K této rezoluci je zároveň připojen průvodní dopis (24x15) adresovaný Literárním listům (k rukám J. Lederera) s datem 5.7.1968. V rozsahu 9 řádků vyjadřuje souhlas s ustavením úředního výboru a oznamuje kontaktní adresu.
- b V originále proložené, v průvodním dopise podtrženo.
- c Připojeno 72 vlastnoručních podpisů.

## 50

1968, 25. červen, Ostroměř. – Zaměstnanci Kamenoprůmyslu v Ostroměři Literárním listům. Prohlášení na podporu ostravské iniciativy k ochraně tiskových svobod s požadavkem, aby tyto svobody zaručil ústavní zákon.

[...]<sup>a</sup>

Vítáme iniciativu dělníků a inteligence z Ostravska<sup>1</sup> na obranu tiskových svobod a žádáme, aby svoboda projevu a kritiky v tisku, rozhlasu a televizi byla zaručena ústavním zákonem.

Vážíme si toho, jakým obširným způsobem většina tisku, rozhlasu a televize neúnavně odhalovaly a odhalují v posledních měsících příčiny deformací

z minulých let a přejeme si, aby ještě intenzivněji bylo v tomto směru pokračováno i v budoucnosti, neboť jedině takovým způsobem může být občan v demokratickém státě informován o celospolečenském dění a může mít účast na jeho kontrole a v případě potřeby zabránit tomu, aby žádné orgány v budoucnu nepřekročily ve státě svoji pravomoc, jako [k] tomu docházelo v posledních letech.

Zaměstnanci

[...]<sup>b</sup>

Kamenoprůmyslu v Ostroměři

[...]<sup>c</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 25.6.1968. – Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*

- a Prezentační razítko (LN) s datem 27.6.1968, vpravo datum, na okraji kancelářská poznámka: Lederer a strojem psaná adresa.
- b Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.
- c 21 vlastnoručních podpisů.

1 Přehled dokumentů vzešlých z této iniciativy viz dok. č. 28, pozn. 1.

## 51

1968, 26. červen, Cheb. – ZV ROH Prefa, n.p., Přeštice, závod II, Cheb Jiřímu Ledererovi. Dopis oznamující ustavení Dělnického výboru na obranu tisku a jeho program pro nejbližší dobu.

[...]<sup>a</sup>

Vážený soudruhu!

Obracíme se na Vás s oznámením, že na našem závodě Prefa II, Cheb Přeštice zakládáme [Dělnický výbor na obranu]<sup>b</sup> tisku. Vaše oznámení v Literárních listech, že zřizujete dokumentační středisko Celostátního výboru na obranu tisku, nás pohnulo k tomuto našemu dopisu.<sup>1</sup>

Žádáme Vás zdvořile o zaslání náčrtu hlavních bodů programu tohoto výboru a současně Vás žádáme o radu na koho se obrátit, případně sdělení adres,<sup>2</sup> neboť ZV ROH [bude] pořádat koncem července – začátkem srpna diskusní večer s níže uvedeným programem. Za a) svoboda tisku a sdělovacích prostředků, b) nová ekonomická soustava a naše hospodářství.

O sál, ubytování přednášejících, jejich dopravu, propagaci večera, pořadatelskou službu se postaráme. Prosíme Vás znovu o sdělení, na koho se obrátit.

Doufáme, že pochopíte naši snahu o správné informování našich dělníků i pracující inteligence na nejzápadnějším výběžku naší republiky i naši solidaritu s Vámi.

Očekáváme Vaši zprávu co nejdříve, zdravíme Míru zdar!

[...]c

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 26.6.1968 – Strojopisná kopie A4, ověřená razítkem a podpisem, 1 s.*

- a Předtištěné záhlaví, rukou psaná adresa a označení věci: „dělnický výbor na obranu tisku“. Vpravo datum.
- b U příjemce podtrženo modrou propisovací tužkou.
- c Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.

1 Srov. *Literární listy* 1968, č. 16, s. 2. O této dokumentaci viz také J. Lederer, *Touhy a iluze*, Toronto 1984, s. 246.

2 Většina výborů přijala oznámení J. Lederera v *Literárních listech* (1968 č. 16, s. 2), že se ujímá jakési funkce koordinátora, a obracela se na něho prostřednictvím redakce *Literárních listů*, Svazu novinářů nebo Svazu spisovatelů. Některá podání nesou i jeho soukromou adresu (dok. č. 24).

## 52

*1968, 27. červen, Frýdek-Místek. – ZV ROH učňovských škol a učilišť Svazu čs. novinářů. Rezoluce o ustavení výboru na ochranu svobody slova a tisku a podpoře demokratického procesu.*

[...]a

### R e z o l u c e

Prohlašujeme tímto, že jsme v závodní organizaci ROH učňovských škol a učilišť ve Frýdku-Místku ustavili [Výbor na ochranu svobody slova a tisku.]<sup>b</sup> Toto ustavení odhlasovali jednomyslně přítomní učitelé a profesori školních zařízení.

Hlásíme se tímto k obrodnému procesu, který probíhá v naší zemi, a stavíme se plně na stranu progresivních sil, reprezentovaných s. A. Dubčekem, progresivní částí ÚV KSČ a jsme si vědomi úlohy, kterou sehrál tisk v boji proti deformacím, za spravedlnost, ochranu lidských práv a demokratizaci.

Jsmo připraveni tuto svobodu, jakož i svobodu tisku, hájit, což potvrzujeme svým podpisem.

Ve Frýdku-Místku, dne 27. června 1968

[...]c

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 27.6.1968. – Strojopisná kopie A4, 1 s.*

a Záhlaví, prezentační razítko (LN) s datem 26.7.1968 a kancelářská poznámka tužkou: Lederer.

b Podtrženo u příjemce modrou propisovací tužkou.

c 29 vlastnoručních podpisů.

## 53

*1968, 27. červen, Chabařovice. – ZV ROH Dolu Milada-Petri Jiřímu Ledererovi. Dopis, kterým se pisatelé hlásí k hnutí dělnických výborů na obranu tisku a vyjadřují zklamání nad pasivitou vedení ROH.*

Vážený soudruhu!

Na Váš článek v 16. čísle LL<sup>1</sup> reagujeme takto:

Zasíláme Vám opis otevřeného dopisu ÚRO, který jsme odeslali dne 28.5.1968 a jeho kopie redakci Práce, Československé televizi a Dělnickému výboru v Ostravě.<sup>2</sup> Do dnešního dne, tj. do 17.6.1968, jsme dostali jedinou odpověď, a to od uvedeného Dělnického výboru v Ostravě. ÚRO, které jsme otevřený dopis adresovali s úmyslem pomoci tomuto tak důležitému hnutí, nedokázala do dnešního dne ani potvrdit jeho příjem, natož vyjádřit stanovisko k jeho obsahu. Jsme si naprosto vědomi nebezpečí, které se rodí v současné době s útlumem ve sdělovacích prostředcích, a to především v Rudém právu, které se cílevědomě stává hlasem lidí hledajících na vši kritice, co by se jí dalo vytknout a z větší části ji eliminovat. Cítíme, že přichází doba diametrálního přesunu proklamovaných hesel od skutečného konání. Tento stav v žádném případě nemíníme pasivně trpět. Dvacetiletou školu s povinnou docházkou už nemíníme znovu absolvovat. Domnívali jsme se bláhově, že na odborové půdě, tj. na půdě nejmasovější organizace v tomto státě, jsou nejreálnější předpoklady k obhajobě demokracie. V široké členské základně snad ano, ale v jeho vedení se skutečně vyměnili pouze lidé jiných jmen, ale stejných názorů.<sup>3</sup>

Byli bychom velmi rádi, kdyby náš dopis došel zveřejnění, pokoušíme se o to v současné době v redakcích našich severočeských časopisů Průboji a Hlasu havířů, když se pro něj nedokázalo najít místo v Práci.

Tedy závěrem.

Berte tento náš otevřený dopis jako odpověď na Vaši výzvu, tedy jako „příhlášku“ do hnutí vzniku dělnických výborů, a to plně závaznou. Pokud by

se vyskytly potíže finančního rázu při organizaci tohoto hnutí, na požádání Vám poskytneme maximálně možnou částku z našeho rozpočtu.

Za správnost: Slawisch Jan  
v Chabařovicích dne 27.6.1968

[...]<sup>a</sup>

ZV ROH Dolu Milada-Petri  
Chabařovice  
okr. Ústí n. Labem

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 27.6.1968. – Ověřený originál strojopisu A4, 1 s.*

a Razítko ZV ROH a vlastnoruční podpis : Slawisch.

- 1 J. Lederer, *Společně s dělníky*, Literární listy 1968, č. 16, s. 2. Srov. dok. č. 28, pozn. 4.
- 2 Z důvodu zachování časové posloupnosti je tento otevřený dopis otištěn samostatně jako dok. č. 8.
- 3 Kritické výhrady vůči vedení ROH se hromadily od března 1968 a kulminovaly v období duben–květen. Viz Archiv ROH, *Předsednictvo ÚRO, Informační zprávy o dopisech a rezolucích* 93/466 (1.4.1968), 94/468 c, d (23.4.1968), 94/470 a (27.5.1968). Srov. dok. č. 8, pozn. 1 a dok. č. 10, pozn. 2.

## 54

1968, 28. červen, Praha. – Skupina institucí a výborů čs. obce historické Literárním listům. Prohlášení, v němž se historikové novodobých dějin obracejí na závodní výbory na ochranu svobody slova a na další organizace, svazy a spolky s výzvou, aby do svého programu zařadily také svobodu vědeckého bádání.

[...]<sup>a</sup>

Pražští historikové moderních dějin, kteří se sešli dne 26. června na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, se obracejí na naši veřejnost s tímto apelem.

Vědecká a tvůrčí činnost má mnoho rozdílných aspektů, jedno vědomí nás však všechny spojuje – [pouze svobodné a demokratické zřízení skýtá záruky normálního rozvoje vědy, kultury a umění].<sup>b</sup> Máme proto eminentní zájem na tom, aby politický rozvoj, nastoupený na jaře 1968 v naší zemi, i nadále pokračoval a neutkvěl v půli cesty.

[Historické zkušenosti nás učí, že takovému rozvoji je na překážku zejména monopol jedné politické síly, která – byť se řídila nejušlechtlejšími úmysly – nutně a objektivně inklinuje k hypertrofii moci, ke svévolnému manipulování s mimovládní většinou.]<sup>c</sup> Takový stav ústí koneckonců v policejně-byrokratický režim a v každém případě směřuje k přímému podřízení vědy, kultury a umění státní ideologii (či alespoň k pokusům o jejich usměrnění).

[Ve vzájemné soutěži více politických sil, jejichž programem by byly různé varianty demokratického socialismu,]<sup>d</sup> sil, které by se navzájem kontrolovaly, [vidíme dnes naopak nejlepší záruku optimálního politického vývoje,]<sup>e</sup> zabezpečujícího občanské svobody, nezbytné pro nerušený rozvoj vědy, kultury a umění.

V této souvislosti se obracíme na veřejnost:

Svobodu vědeckého bádání a svobodu šíření vědeckých poznatků nelze oddělit od všech ostatních občanských svobod. Dokud není zajištěna svoboda vědeckého bádání i šíření výsledků tohoto bádání, jsou ohroženy občanské svobody ve svém celku.

Vyzýváme proto všechny politické a společenské organizace, svazy, spolky, závodní výbory na ochranu svobody slova, aby ochranu svobody vědy zařadily do svého programu.

Skupina pro novější dějiny Československé historické společnosti  
Historický klub

Československý výbor pro dějiny protifašistického odboje  
Komise pro novější dějiny Československa po roce 1945  
Redakce Dějiny a současnost

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. – Strojopisná kopie A4, 2 s.*

- a Předtištěné záhlaví: Československý výbor pro dějiny protifašistického odboje (franc., rus., ang., něm.), strojem psaná adresa a datum.
- b Převzato pro souhrnnou informaci J. Lederera *Na obranu svobody*, Literární listy 1968, č. 19, s. 2.
- c Tamtéž.
- d Tamtéž.
- e Tamtéž.

1968, 28. červen, Ostrov nad Ohří. – Výbor pro ochranu občanských práv Národnímu shromáždění. Výzva poslancům, aby se zasadili o urychlenou legalizaci všech občanských práv.<sup>1</sup>

[...] <sup>a</sup>

Vážení poslanci Národního shromáždění!

Uplynulých dvacet let nás přesvědčilo, že současná Ústava ani dosavadní zákony nemohou být zárukou dodržení práv občanů obsažených v Deklaraci lidských práv OSN a nemohou zabránit zneužití moci.

Zárukou však nemůže být ani současný stav, kdy většinu těchto práv poskytuje náš stát svým občanům pouze tzv. „na čestné slovo“.

Z těchto důvodů obrací se Výbor pro ochranu občanských práv, který se z podnětu členů Čsl. strany socialistické v Ostrově nad Ohří utvořil, na všechny poslance Národního shromáždění ČSSR s výzvou, aby plnou vahou své odpovědné funkce, bez ohledu na politickou příslušnost, se zasadili o urychlené legalizování všech občanských práv. Je nutné vytvořit takové zákony, které by do budoucnosti znemožnily opakování bezpráví, které naše republika prožila.

Víme, že v procesu, kterým celý náš stát právě prochází, nejde jen o zrušení cenzury, o svobodu slova a obrazu, o rehabilitaci, o vyrovnání se s následky deformací, ale o mnohem víc – o obrodu obou našich národů, o obrodu celé Československé socialistické republiky. A věříme, že jen v obrozené republice může vzniknout takový stav, ve kterém bude záruka, že veškerá lidská práva obsažená v deklaraci OSN budou dodržována i vůči občanům našeho státu.

Vyzýváme Vás proto, vážení poslanci NS, abyste se ze všech sil snažili o důsledné znovunastolení zákonných záruk občanských práv a o urychlení přechodu od dočasné demokratizace k trvalé demokracii.

Můžeme Vás ujistit, vážení poslanci NS, že v této snaze budete mít plnou podporu všech poctivých občanů tohoto státu.

V Ostrově n. Ohří, 28.6.1968.

Výbor pro ochranu občanských práv  
Ostrov nad Ohří

Miloslav Václavík, v.r.  
Jiří Špolc, v.r.

ing. Blanka Bačáková, v.r.  
Jan Kubinec, v.r.  
[a 1098 ostrovských občanů  
kteří připojili své podpisy]<sup>b</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. – Strojopisná kopie A4, 1 s.*

a Záhloví s adresou.

b Originál strojopis.

1 Srov. dok. č. 60, 71.

1968, 28. červen, Praha. – Pracovníci Domu pionýrů a mládeže hlavního města Prahy Svazu čs. novinářů. Prohlášení o ustavení výboru na ochranu svobody tisku, který se hlásí k manifestaci Dva tisíce slov.

[...] <sup>a</sup>

Zaměstnanci Domu pionýrů a mládeže hl. města Prahy ustavují tímto Výbor na ochranu svobody tisku.

Ztotožňují se se zásadami článku 2000 slov uveřejněnými v *Práci* 27.6.1968 a nesouhlasí s vystoupením poslance Kodaje v Národním shromáždění.<sup>1</sup>

Jsmě toho názoru, že občané našeho státu mají plné právo vyslovit své názory a veřejně je hájit, aniž by byli vystaveni nebezpečí represálií podle zákonů, které mnohdy již silně zastaraly.

Myslíme, že poslanec Kodaj svou interpelací zneužil důvěry voličů, dotkl se cti významných občanů, kteří článek podepsali, a odhalil se jako člověk, který současné události vůbec nechápe.

Měl by se svého mandátu vzdát!

V Praze 28.6.1968

Podepsali:

[...] <sup>a</sup>

Originál dopisu je uložen v sekretariátě DPM

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. – Strojopisná kopie A4, 1 s.*

a Předtištěné záhlaví a kancelářská poznámka příjemce psaná propisovací tužkou: pol. komise.

b Tři sloupce s 32 jmény.

c Prezentační razítko Svazu čs. novinářů s datem 1.7.1968.

1 Pod dojmem bouřlivého ohlasu na vystoupení poslance Kodaje proti manifestu 2000 slov přinesl deník Práce několik článků a interview s tímto politikem. Viz zejm. *Práce* 4.7.1968, s.1, 3, a 5. 7., s. 4. Srov. také dok. č. 61, pozn. 1, 2; č. 71, pozn. 4; č. 73; č. 74, pozn. 5.

## 57

1968, 28. červen, *Stará Role*. – *Zaměstnanci oborového podniku Karlovarský porcelán ve Staré Roli Svazu novinářů. Dopis o založení závodního výboru na obranu svobody slova, který se hlásí k havlíčkovské tradici demokratického tisku.*

[...]<sup>a</sup>

Vážení soudruzi,

u vědomí nebezpečí, které hrozí ze strany nepřátel socialistické demokracie svobodě slova a tisku, rozhodli jsme se my, zaměstnanci ředitelství obor. podniku Karlovarský porcelán ve Staré Roli u Karl[ových] Var[ů] založit [výbor na její obranu.]<sup>b</sup>

Jsme si dobře vědomi vašich zásluh na otevření cesty k moderní socialistické společnosti. Přejeme Vám i sobě, abyste v duchu slavných novinářských tradic Karla Havlíčka Borovského,<sup>1</sup> vedeni příklady z historie našeho revolučního a demokratického tisku, zodpovědně a pravdivě informovali o věcech veřejných ty, kteří podle Ústavy jsou vládcí této země. Souhlasíme plně s názorem, že nebezpečí pro socialismus nehrozí z toho, že by bylo příliš mnoho svobody, ale z toho, že ti, kteří – vědomě či nevědomě – v posledních 18–20 letech učinili mnoho pro zdiskreditování socialismu a spojení s SSSR, se snaží všemi prostředky, aby tato svoboda, sotva se narodila, byla potlačena.

Jsme toho názoru, že jediné demokracie – a ta je nemyslitelná bez svobody slova a tisku – může vrátit pojmu socialismus jeho skutečný obsah a učinit jej přitažlivým pro pracující celého světa.<sup>2</sup>

[...]<sup>c</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. – Originál strojopis ověřený podpisy, A4, 1 s.*

a Záhloví s adresou. Vpravo datum a kancelářská poznámka příjemce: politická komise.

b Podtrženo u příjemce.

c 35 vlastnoručních podpisů.

1 Připomínka havlíčkovské tradice není tu jen pouhý stylistický obrat. Její životnost se plně prokázala o necelé dva měsíce později v nespočetných protiokupačních parafrázích Havlíčkova díla. Za zmínku rovněž stojí, že velmi početný výskyt těchto epigramatických žánrů spotánního odporu byl zaznamenán právě na Karlovarsku. – Podrobněji o tom viz J. Pecka, *Spontánní projevy Pražského jara 1968–1969*, ÚSD Praha 1993.

2 Přitažlivost československého experimentu působila zejména v západním socialistickém hnutí, a to do chvíle, kdy SSSR vojensky potvrdil svou hegemonii. Západní diplomacie sledovala zcela jiné priority. Byla to především politika uvolnění napětí mezi Východem a Západem. Konflikty uvnitř bloků nepovažovala za důvod ke globální konfrontaci. Celý západní svět sice odsoudil srpnovou intervenci, ale zároveň se s ní neobyčejně rychle vyrovnal. – Podrobněji o tom viz J. Pauer, *Západ a československá krize*, in: *Kapitoly z dějin Československa 1945–1989*, II, nakl. Gnosis, rkp. 1992.

## 58

1968, 28. červen, *Náchod*. – *Pedagogický sbor střední ekonomické a učňovské školy Svazu čs. spisovatelů. Opis zprávy o ustavení Výboru pro ochranu slova a tisku.*

[...]<sup>a</sup>

Dnešního dne byl ustaven na naší škole výbor pro ochranu slova a tisku, jehož členy se stali následující profesori:

Vladimír Matějček, v.r.

Ing. Jindřich Pradna, v.r.

Ing. Vladimír Řehák, v.r.

Olga Peterková, v.r.

B. Trávníčková, v.r.

Ing. Vladimír Munzar, v.r.

Jiří Zikán, v.r.

Rousková, v.r.

Nečitelný podpis

Nečitelný podpis

Hausdorfová, v.r.

Petirová, v.r.

Kresbová, v.r.

Nečitelný podpis

Ducháček Rudolf, v.r.

Svou prací ve škole i na veřejnosti budeme svobodu tisku a slova důsledně a zásadně podporovat a prosazovat.

Profesoři a učitelé

Střední ekonomické školy v Náchodě  
a Učňovské školy pro prodáváče v Náchodě  
[...]<sup>b</sup>

[...]<sup>c</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. – Originál strojopis A4, 1 s.*

- a Strojem psaná adresa, datace a prezentační razítko SČSN s datem 8.7.1968, vpravo kancelářská poznámka příjemce: politická komise a dvakrát přeškrtnuto: předáno s. Fořtovi.  
b Kulaté razítko: Ústř. sekr. Svazu československých spisovatelů a nečitelný podpis.  
c Adresa Svazu čs. novinářů, na kterou se postupuje opis přítomné zprávy.

59

1968, 29. červen, Doksy. – Učitelé a zaměstnanci ZDŠ a SVVŠ Svazu čs. novinářů. Sdělení vyjadřující podporu požadavkům na zákonné zajištění svobody tisku, slova a vědeckého bádání.

[...]<sup>a</sup>

Pracovníci ZDŠ a SVVŠ K. H. Máchy v Doksech plně podporují požadavek zákonného zajištění svobody tisku, slova a vědeckého bádání<sup>1</sup> a vyslovují uznání pracovníkům rozhlasu a televize, čs. novinářům a spisovatelům za jejich zásluhu o budování demokratického socialismu v naší vlasti.

Doksy, 29. června 1968

[...]<sup>b</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 29.6.1968. – Originál strojopis A4, 1 s.*

- a Strojem psaná adresa, vpravo kancelářská poznámka příjemce: politická komise.  
b 17 vlastnoručních podpisů.

1 Srov. dok. č. 54.

60

1968, červen, Ostrov nad Ohří. – Výzva Výboru na ochranu občanských práv k podpisové akci pod dopis Národnímu shromáždění s požadavkem urychlené legalizace všech občanských svobod.<sup>1</sup>

P R O K L A M A C E

VÝBORU PRO OCHRANU OBČANSKÝCH PRÁV OSTROV N. OHŘÍ

Z POCITU NUTNOSTI PODPOŘIT PROGRESIVNÍ SÍLY V NAŠEM STÁTĚ V JEJICH BOJI ZA DOSAŽENÍ DEMOKRACIE V NAŠÍ VLASTI OBRACÍME SE NA VŠECHNY OBČANY NAŠEHO MĚSTA A NA PRAČUJÍCÍ OSTROVSKÝCH ZÁVODŮ S TOUTO VÝZVOU:

CHCEME ZASLAT POSLANCŮM NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ ČSSR PŘILOŽENÝ DOPIS PODEPŘENÝ NEJENOM VÝBOREM PRO OCHRANU OBČANSKÝCH PRÁV, ALE I VÁHOU PODPISŮ ŠIROKÉ VEŘEJNOSTI.

VYZÝVÁME PROTO VŠECHNY, KDO S UVEDENÝM DOPISEM SOUHLASÍ, ABY PŘIPOJILI I SVÉ PODPISY.

PODPISOVÉ ARCHY JSOU PŘIPRAVENY V DOBĚ MEZI 1. AŽ 5. ČERVENCEM 1968 U JEDNOTLIVÝCH ČLENŮ VÝBORU A U DOBROVOLNÝCH SPOLUPRACOVNÍKŮ NA ZÁVODECH A VE MĚSTĚ.

VĚŘÍME, ŽE I VY PŘIPOJÍTE SVŮJ PODPIS POD TYTO OPRÁVNĚNÉ POŽADAVKY S VĚDOMÍM, ŽE

[DEMOKRACIE NENÍ DAR SHŮRY, DEMOKRACII SI MUSÍME  
V Y B O J O V A T]<sup>a</sup>

VÝBOR PRO OCHRANU OBČANSKÝCH  
PRÁV, OSTROV NAD OHŘÍ

Milan Václavík, v.r.

Jiří Špolc, v.r.

ing. Blanka Bačáková, v.r.

Jan Kubinec, v.r.

OSTROV NAD OHŘÍ, ČERVEN 1968

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, červen 1968. – Strojopisná kopie A4, 1 s.*

- a Tento závěr proklamace citují v souhrnné informaci *Literární listy* 1968, č. 21, s. 2.

1 Srov. dok. č. 55, 71.

1968, 1. červenec, Brno. – Zaměstnanci Královopolské strojírny redakci Práce. Zpráva o ustavení Výboru na obranu svobody slova inspirované článkem Dva tisíce slov.

Zpráva o ustavení Výboru pro obranu svobody slova  
v Královopolské strojárně v Brně.

Z iniciativy dělníků ve strojárně závodu vzešlo v pátek 28.6.1968 toto prohlášení:

[„My, dělníci a zaměstnanci Královopolské strojírny v Brně, jsme četli článek 2000 slov a souhlasíme s ním, i kdyby ho nepodepsali majitelé tak zvučných jmen. Mnozí z nich se významně zasloužili o proslavení naší země ve světě.

Ptáme se poslance Kodaje, v čem vidí výzvu ke kontrarevoluci a návrat ke kapitalismu, který u nás nikdo nežádá a my dělníci zvláště ne (viz anketa RP). Je to v rozporu se zákonem na ochranu republiky, když se používá zdražového rozumu?<sup>1</sup>

Soudruha Smrkovského si vážíme, že byl jedním z těch, kteří v centrálních orgánech pomohli odstranit vládu konzervativních sil. V závodech a v obcích však zůstaly poměry beze změny a volby do závodních i národních výborů byly odloženy. V článku 2000 slov dostáváme radu, jak slušným způsobem dosáhnout odchodu těch, kteří dnes nikoho nezastupují a jsou brzdou nových pokrokových opatření.<sup>2</sup> Nikdo jiný nám zatím lepší radu k nápravě nedal, ale autoři článku 2000 slov byli napadeni.

Proto ustavujeme Dělnický výbor na obranu svobody slova, abychom se vždy včas a pravdivě dozvěděli, co je v našem zájmu.“<sup>a</sup>

V krátké době uvedené prohlášení podepsalo 470 pracovníků různých dílen a útvarů a další se stále přihlašují. <Prohlášení bylo předáno redakci Práce, která je odeslala A. Dubčekovi.><sup>b</sup>

V pondělí 1.7.68 byl ustaven přípravný výbor, který vypracuje program. Připomínky a další přihlášky je možno odevzdat ve strojárně závodu u hoblovky Waldrich soudruhům Kotalovi, Čermákovi nebo Koutnému, (tel. 2135, případně v konstrukci mostárny s. Šmídovi, tel. 3198).<sup>3</sup>

V Brně dne 1. července 1968.

Za přípravný výbor [...] <sup>c</sup>

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 1.7.1968. – Originál strojopis ověřený podpisem, A4, 1 s.

a Tuto pasáž přetiskl brněnský Směr 11.7.1968, s. 3.

b Přeskrtnuto propisovací tužkou. Nejasno, zda u původce nebo příjemce.

c 4 nečitelné podpisy.

1 Samuel Kodaj (nar. 1922), politický a vojenský činitel, byl od roku 1968 velitelem Východoslovenského vojenského okruhu. Zvláště na sebe upozornil svým ostrým vystoupením proti manifestu 2000 slov. Denní tisk přinesl nesčetné odezvy z řad poslanců, dělníků, voličů z východního Slovenska aj., které vyjadřovaly rozhodný nesouhlas s jeho označením Vaculíkova textu za výzvu ke kontrarevoluci a restauraci kapitalismu. Viz dok. 56, pozn. 1; dok. č. 71, pozn 4; č. 73; č. 74, pozn. 5.

2 Jedná se zejména o tuto pasáž: „Žádáme odchod lidí, kteří zneužili své moci, poškodili veřejný majetek, jednali nečestně nebo krutě. Je třeba nalézt způsoby, jak je přimět k odchodu. Například: veřejná kritika, rezoluce, demonstrace, demonstrační pracovní brigády, sbírka na dary pro ně do důchodu, stávka, bojkot jejich dveří. Odmítat však způsoby nezákonné, neslušné a hrubé...“ *Literární listy* 1968, č. 18, s. 1, 3.

3 Srov. dok. č. 64 a 66.

1968, 2. červenec, Držkov. – Výbor na ochranu svobody slova a tisku sklárny Kavalier svazu novinářů a spisovatelů, rozhlasu a televizi. Dopis o ustavení výboru s návrhem, aby se při svazových orgánech vytvořily komise, které by činnost na ochranu tiskových svobod koordinovaly.

Československý rozhlas

<...><sup>a</sup>

Československá televize

Svaz novinářů

Svaz spisovatelů

Jelikož v poslední době opět zesílily hlasy, žádající omezení svobody projevu a tisku, rozhodli jsme se my, pracující n.p. Sklářny Kavalier, závod Držkov, ustavit při našem ZV ROH Výbor na ochranu svobody slova a tisku.<sup>1</sup>

Jsme znepokojeni tím, že jste v poslední době vystavování zcela nekonkrétní a neadresné kritice za to, že mnohé z Vašich informací jsou nesprávné nebo nepřesné. Domníváme se, že zcela zákonitě vždy malá část informací bude nepřesná. Kdybyste měli zveřejňovat všechny informace stoprocentně ověřené, museli bychom vždy čekat až na vydání úřední zprávy a po celou dobu bychom byli zcela neinformováni.

Vycházíme z toho, že každá nepřesná informace je lepší než žádná informace. Vždyť nepřesnou informaci lze další informací upřesnit a nesprávný názor lze dalšími zveřejněnými argumenty vyvrátit.



Jsme dospělí lidé a i na základě rozporných informací dovedeme skutečnosti posoudit sami. Nepřejeme si, aby někdo jiný posuzoval za nás, co smíme nebo nesmíme vědět. (S výjimkou skutečných státních tajemství.)

Je zcela logické, že nebude-li zajištěna plná svoboda pro Vás, pracovníky tisku, rozhlasu a televize, nebude existovat svoboda projevu ani pro nás.

Chceme poděkovat těm z Vás, kteří volili cestu méně snadnou, spojenou s velkým osobním rizikem, a pomáhali v mezích svých možností demokratizaci a humanizaci naší společnosti. Jsme si vědomi toho, že k tomu bylo zapotřebí velké osobní statečnosti.

Chtěli bychom Vás ujistit, že ve všech případech ohrožení svobody slova a tisku máte naši plnou podporu a ujišťujeme Vás, že využijeme všech zákonných prostředků, abychom v naší zemi tato základní práva člověka uchránili.

Závěrem Vám předkládáme návrh, aby při Vašich svazových orgánech byly vytvořeny komise, které by činnost výborů pro ochranu svobody slova a tisku koordinovaly.<sup>2</sup>

V Držkově dne 2.7.1968

Jménem výboru na ochranu  
svobody slova a tisku  
při ZV ROH n.p. Sklářny Kavalier  
v Držkově:

[...]<sup>b</sup>

[...]<sup>c</sup>

[Tento dopis byl předložen 326 zaměstnancům našich provozů, 322 zaměstnanců jej podepsalo. Originál tohoto dopisu s podpisovými archy je uložen u nás.]<sup>d</sup>

*CSDS Scheinfeld, P.JL, Dělnické výbory, 2.7.1968. – Strojopisná kopie ověřená razítkem a podpisem, A4, 1 s.*

a Kancelářská poznámka příjemce psaná tužkou: politická komise.

b Razítko ZV ROH.

c 4 podpisy, jen jeden čitelný: Vondráček.

d Připsáno dodatečně přes jiný uhlový papír. Písmo je ve srovnání s hlavním textem méně výrazné.

1 V oboru sklářské výroby se k tomuto hnutí přihlásili také zaměstnanci stavebního střediska Skloprojektu Praha (dok. č. 91) a už 27.5. oznámila ustavení výboru odborová organizace závodu Borské sklo v Novém Boru. Ve svém programovém prohlášení, pod něž se podepsalo 295 zaměstnanců, uvedla: „Vítáme jako nejdůležitější přínos obrodného procesu v našem státě naprostou svobodu projevu, a to nejen ve všech komunikačních prostředcích, ale i svobodu projevu všech občanů. Věříme, že tento požadavek bude jako rozhodující vtělen do nové ústavy ČSSR.“ – *Práce*, 28.5.1968, s. 1.

2 Funkci tohoto orgánu plnila tehdy politická komise Svazu čs. novinářů. Některé dokumenty vzniklé v době od 28.6. do 2.7. jsou také při pravém horním okraji označeny u příjemce poznámkou: politická komise. Viz dok. č. 56, 57, 58, 59. V *Literárních listech* 1968 č. 19, s. 2 otiskl J. Lederer sdělení, že „předsednictvo Svazu českých novinářů rozhodlo vytvořit sekci pro styk s dělnickými výbory“. V ústředí SČSS vyřizovalo tuto agendu ideově tvůrčí oddělení, jemuž stál tehdy v čele J. S. Kupka. Viz dok. č. 45.

63

1968, 3. červenec, Ostrava. – *Prozatímní Dělnický tiskový výbor Dole Petr Bezruč Jiřímu Ledererovi. Dopis o okolnostech vzniku podnikového výboru a jeho programové prohlášení.*

[...]<sup>a</sup>

Vážený pane!

V *Literárních listech* č. 14<sup>1</sup> jste se zabýval myšlenkou celostátní registrace a organizace dělnických výborů na obranu tiskových svobod. Ohlasy, které otiskujete v následujících číslech, svědčí o tom, že Váš návrh padl na úrodnou půdu.<sup>2</sup>

Dovolte, abychom se k takovým ohlasům připojili také. Náš přípravný dělnický tiskový výbor, vzniklý na Dole Petr Bezruč v Ostravě, je poněkud odlišný od ostatních, protože si bereme trochu jiné cíle a úkoly. Podstatu našeho programu zde nerozvádíme, přikládáme však jedno vyhotovení naší úvodní rezoluce, pod kterou se podepsalo 120 zaměstnanců našeho závodu a z které je vše patrné. Věříme také, že se i o nás zmíníte pro informaci jiným výborům, se kterými chceme navázat styk.<sup>3</sup>

Zrod našeho výboru byl provázen velkou bouří, která doposud neskončila, i když již v této věci proběhla čtyři zasedání CZV KSČ a některé okolnosti šetřily dvě mimořádné stranické komise.<sup>4</sup> Přes to všechno jsme se utvořili, žijeme a chceme pracovat. Je nám jasné, že sami máme omezené možnosti. Plně se stavíme za utvoření celostátních koordinačních článků a domníváme se, že by nebylo nijak v rozporu s cíli naší společnosti, kdybychom měli své postavení zakotveno i v zákoně. Hlásíme se proto k budoucí registraci takovýchto výborů a jelikož předpokládáme, že jako iniciátor myšlenky budete mít nejlepší informace o takové registraci, prosíme Vás, abyste náš kolektiv vedli v patrnosti.

Jinak Vás zveme při některé Vaší příležitostné cestě na Ostravsko k nám, kde bychom si pohovořili osobně.

Těšíme se na spolupráci s Vámi a přejeme i Vaším kolegům mnoho úspěchů v náročné a zodpovědné novinářské práci.

V Ostravě, dne 3.7.1968

[Prozatímní Dělnický tiskový výbor  
Dolu Petr Bezruč v Ostravě]<sup>b</sup>  
[...]<sup>c</sup>

[Příloha]:<sup>d</sup>

Podepsaní pracovníci závodu Petr Bezruč, národního podniku Důl Ostrava, Ostrava 5, vytváří tímto

D ě l n í c k ý t i s k o v ý v ý b o r  
a hlásí se k jeho činnosti.

Zcela vědomě neužíváme vžitého názvu dělnických výborů na obranu tiskových svobod. Nemáme důvod nevěřit nejvyšším představitelům stranického a státního života, hovořícím o přípravě nového tiskového zákona, který by tiskové svobody zaručoval. Nedomníváme se proto, že je nutné vytvářet obranný výbor na časově omezené období, než k vydání takového zákona [dojde.]<sup>e</sup> Jde nám o víc a chceme setrvat i po vydání takového zákona.<sup>5</sup>

Svobodu tisku považujeme za významnou složku svobody projevu. Volat však jen po tom, abychom v novinách četli objektivní informace, považujeme za jednostranné využití [...] svobody. Jde nám i o další stránky: plné možnosti nás všech [využít]<sup>f</sup> svého práva projevu v tisku, záruky, že nikdo z nás a našich spolupracovníků nebude za své názory, zveřejněné v tisku kýmkoliv, perzekvován, záruky, že nikdo, kdo má možnost ovlítnout obsah stránek tisku, včetně novinářů, tohoto postavení nezneužije k cílům vyrovnávání osobních účtů.

Chceme, aby se naše veřejné sdělovací prostředky staly skutečnou tribunou nepřetržitě diskuse, vedené otevřeně a poctivě na všech stranách, aby se do této diskuse zapojilo co nejvíce pracujících.

Těmto cílům chceme ze všech sil napomáhat a chceme se prostřednictvím tohoto výboru stát spolupracovníky našich novinářů, kterým chceme být nápomocni v jejich náročné a zodpovědné práci.

Ke splnění těchto cílů:

- Vyzýváme redaktory všech hromadných sdělovacích prostředků, aby nás informovali o případech, kdy je jim bráněno svobodně hovořit, a nabízíme jim naši veškerou podporu při obhajobě tohoto požadavku. Zároveň je však vyzýváme k velmi zodpovědnému přístupu k novinářské práci, přístupu objektivnímu, serióznímu a motivovanému skutečnou snahou pomoci progresivním proudům na naší cestě vpřed.

- Vyzýváme vedení Dolu Ostrava, aby vyvinulo nezbytné úsilí k tomu, aby pracující podniku získali možnost vlastní tribuny názorů, odpovídající svým obsahem i formou významu našeho podniku, jelikož dosavadní mutaci Ostravského horníka, věnovanou našemu podniku, považujeme za nedostatečnou k plnění této funkce.
- Žádáme Svaz československých novinářů, aby nám umožnil seznámit se s návrhem nového tiskového zákona ještě před jeho definitivním schválením, abychom jako plnoprávní občané tohoto státu našli možnost vyjádřit se k zárukám, dotýkajícím se jedné z forem naší společné svobody projevu.
- Vyzýváme všechny pracující Dolu Ostrava ke zvýšené aktivitě v dopisovatelské činnosti pro všechny sdělovací prostředky.

Soudruzi horníci a technici z Dolu Ostrava!

Možnost svobodného otiskování všech zásadních věcí, dotýkajících se našeho života, může splnit tehdy svůj účel, jestli v nejširší míře použijeme práva vyslovit svůj názor, stížnost, návrh nebo připomínku.

Děni, které je pro naši budoucnost nejdůležitější, to je tvorba hodnot, probíhá na pracovištích a my všichni jsme jeho bezprostředními účastníky. Zde, mezi námi, se proto odehrává naprostá většina nejpodstatnějšího dění, zde se projevuje život ve své nejpravdivější podobě. Má-li tisk i rozhlas a televize plnit svou funkci beze zbytku, musí obrazy právě tento život. Život se skládá ze spousty drobných prostředků, detailů, námětů. Jedině v našich silách je vynést je na světlo a tak pomoci k dokonalosti onoho tiskového obrazu.

Přestaňme se domnívat, že jako neškolení lidé neumíme napsat. Vzdejme se i jiných výmluv a pohodlnosti. V zájmu nás všech! Vyjadřujeme svou důvěru novinářům, že pochopí naše, třeba neumělé, formulace a nezištně pomohou s jejich úpravou. Vyjděme se svými bolestmi i stížnostmi, vyjděme se svými náměty na zlepšení.

Vyzýváme na jedné straně všechny pracující, aby vystoupili z anonymity a nebáli se své připomínky podepsat plným jménem. Zároveň však vyzýváme novináře, aby případné anonymy nezakládali jen proto, že nejsou podepsané, protože odvaha se podepsat je také jednou z věcí, které se všichni teprve začínáme učit.

Nabízíme všem pracujícím našeho podniku, pokud sami nevědí jak, nebo si netroufají svůj námět zpracovat, aby se na nás obrátili. Jsme ochotni zprostředkovat jeho využití i zpracování. V budoucnu, až bude realizován náš po-

žadavek na vlastní časopis v podniku, chceme být jeho nejbližšími spolupracovníky.

Vyzýváme ty pracovníky podniku, kterým bude jakkoliv ublíženo za jejich články nebo náměty, aby nás informovali. Nabízíme veškerou silou podporu v tom, aby nikdo nemohl nikomu bránit ve svobodném slově, psaní, kritice.

Soudruzi horníci, novináři, technici!

Dokažme společným postupem a úzkou spoluprací nesmyslnost všech úvah o příkopech mezi dělníky a inteligencí!

Zapojme se všichni do postupného zdokonalování a prohlubování demokratických svobod v naší společnosti!

Obracíme se již na vytvořené dělnické výbory na obranu svobody tisku s návrhem na rozšíření jejich práce i po vydání nového tiskového zákona a nabízíme jim spolupráci. Domníváme se, že samotná existence nového zákona, bez široké podpory pracujících, ještě svobodu tisku nezaručí. Vyzýváme ty výbory, které mají o podobnou činnost zájem, aby nám napsaly.

Dělnický tiskový výbor

Milan Kešel, horník  
Vilém Lebeda, horník

Petr Vidovič, zámečnick  
Jaroslav Ludka, směn. předák

[...]<sup>h</sup>

CSDS Scheinfeld, P JL, Dělnické výbory, 3.7.1968. – Originál strojopis A4, 2 s; příl. cyklostyl A4, 3 s.

a Strojem psaná adresa.

b Podtrženo u příjemce.

c Vlastnoruční podpisy: Vilém Lebeda, Vidovič Petr, Kešel Milan.

d Příloha má 3 strany a je rozmnožena modrým cyklostylen. Písmo je špatně čitelné a v některých odstavcích se zcela ztrácí.

e V originále zřejmá písařská chyba: vyjde.

f Text porušen, nečitelné slovo.

g Podtrženo u původce.

h Kontaktní soukromá adresa.

1 *Literární listy* 1968, č. 14, s. 2.

2 Srov. *Literární listy* 1968, č.16, s. 2; č. 17, s. 2; č. 19, s. 2; č.21, s. 5; č. 23, s. 2; č. 25, s. 2.

- 3 J. Lederer tak učinil v informaci *Na obranu svobody*, *Literární listy*, č. 20, s. 2, kde doslova píše: „Zrod dělnického tiskového výboru na Dole Petr Bezruč v Ostravě byl provázen bouří. Představitelé výboru nám napsali: ‚Plně se stavíme za utvoření celostátních koordinančních článků a domníváme se, že by nebylo nijak v rozporu s cíli naší společnosti, kdybychom měli své postavení zakotveno i v zákoně.‘ Výbor žádá Svaz novinářů, aby jim umožnil seznámit se s návrhem nového tiskového zákona, aby jako plnoprávní občané měli možnost vyjádřit se k zárukám dotýkajícím se jedné z forem společné svobody projevu.“
- 4 Na postoje ZO KSČ v té době působila aktivita severomoravských organizací KSČ v ozbrojených složkách, o níž *Literární listy* (1968, č. 20, s. 2) v souvislosti s dělnickými výbory poznamenaly: „Červnová rezoluce olomouckých komunistů z armády, bezpečnosti a Lidových milic pokládá zakládání výborů na obranu tisku za politicky nesprávné. Občané v dolech, továrnách a vědeckých ústavech v jejich zakládání přesto pokračují.“ Srov. také noticku V. Škutiny *Cenzura trvá* (*Literární listy* 1968 č. 17, s. 2), v níž autor připomíná rezoluce LM a snahu Čs. rozhlasu potlačit jejich kritiku. Z řad tiskových výborů na tuto skutečnost upozornil Výbor na obranu svobody z Ústavu pro výzkum motorových vozidel v Praze-Kobyliších, který ve svém prohlášení doslova uvedl: „Ohrožení demokratického procesu, nezávislosti republiky, svobody a socialismu spátujeme spíše v takových prohlášeních, jako je dosud nepublikovaná rezoluce našich milic, navíc předaná do Sovětského svazu, která vzbuzuje mylné představy o ohrožení socialismu u nás.“ – *Literární listy* 1968, č. 20, s. 2. Srov. dok. č. 5, pozn. 3 a dok. č. 77.
- 5 Toto stanovisko nebylo ojedinělé. Viz např. dok. č. 88, jehož obsah zveřejnil J. Lederer v *Literárních listech* 1968, č. 25, s. 2.

## 64

1968, 4. červenec, Brno. – Programové prohlášení Výboru na obranu svobody, slova, svědomí a osobnosti Královopolské strojírny v Brně.

### PROHLÁŠENÍ VÝBORU NA OBRANU SVOBODY SLOVA, SVĚDOMÍ A OSOBNOSTI

Výbor se ustavil na základě iniciativy dělníků ze strojírny, aby podporoval demokratizační proces v ČSSR a progresivní síly v KSČ a Národní frontě.

Ve své činnosti chceme:<sup>a</sup>

1. aby svoboda slova, osobnosti a lidská práva nemohla být již nikdy potlačena
2. socialistickou demokracii, zajištěnou trvalým spojením důvěry mezi voliči a poslanci a funkcionáři
3. podporovat a prosazovat ty politiky a hospodáře, kteří umějí pracovat, myslet a účelně organizovat
4. rozvíjet přátelské styky s lidem SSSR a pokrokovými silami celého světa

5. umožňovat diskusi a vyjasňování názorů na palčivé otázky současnosti a budoucnosti
6. podporovat rehabilitaci neprávem postižených osob, myšlenek a institucí
7. očistu kádrového materiálu od neprav[divých]<sup>b</sup> a zkreslených posudků a [možnost kontroly]<sup>c</sup>
8. aby nebyly vytvářeny uměle rozpory mezi dělníky a techniky, neboť naše zájmy jsou společné
9. aby včasným splněním „Akčního programu strany“ byly v naší vlasti vytvořeny podmínky k hospodářské prosperitě, socialistické demokracii a humanitě.

V Královopolské strojírně 4.7.1968

Prozatímní výbor

[...]<sup>d</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 4.7. 1968. – Strojopisná kopie ověřená podpisem, A4, 1 s.*

- a Volný překlad následujícího textu viz *Směr* (Brno) 11.7.1968 (č. 29), s. 3, zkrácená verze 1.–8. bodu viz *Literární listy* 1968, č. 23 s. 2.
- b V originále původně „nepravých“, ale ještě u původce opraveno na „nepravdivých“.
- c V originále původně „přístup každého zaměstnance“, ale dodatečně ještě u původce přeškrtnuto a rukou nadepsáno: „možnost kontroly“.
- d Vlastnoruční podpis: Ilja Lorek.

## 65

1968, 4. červenec, Karlovy Vary. – *Zaměstnanci Československých státních lázní Národnímu shromáždění. Dopis vyjadřující zneklidnění nad tím, že dosud nedošlo k zákonnému zajištění svobody projevu a tisku.*

[...]<sup>a</sup>

Vážení soudruzi poslanci!

My, zaměstnanci Československých státních lázní v Karlových Varech, shromáždění na veřejné schůzi ZO KSČ, konané dne 3.6.1968, se na Vás obracíme v následující záležitosti.

Sledujeme jednání o změně tiskového zákona a se znepokojením zjišťujeme, že dosud nedošlo k žádnému zákonnému opatření, které by zajišťovalo skutečnou svobodu projevu a tisku, kterou považujeme za samozřejmý a základní požadavek socialistické demokracie.<sup>1</sup> Obavy z jejího zneužití se nám

nejeví jako dostatečný argument pro prodlužování existence cenzury, ať má již jakýkoliv název nebo označení. Pokud budou veřejně vyslovovány i takové názory, se kterými nesouhlasíme, dává nám to alespoň možnost veřejně proti nim vystoupit. Navíc by mohl být nový tiskový zákon doplněn o velmi přísný postih pro ty, kteří zveřejní jakékoliv nepravdivé zprávy.

Se soudružskými pozdravy

[...]<sup>b</sup>

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33. (1968 – tiskový zákon), kart. 3. – Originál strojopis A4, 1 s.*

a Strojem psaná adresa, vpravo datum.

b Razítko ZO KSČ a nečitelný podpis předsedy.

- 1 Text byl přijat, jak je v něm uvedeno, na schůzi 3. června, ale odeslán NS až 4. července. Nezaregistroval proto fakt, že mezitím došlo 26.6.1968 k zákonnému zrušení cenzury.

## 66

1968, 5. červenec, Brno. – *Výbor pro obranu svobody slova, svědomí a osobnosti Královopolské strojírní redakci Literárních listů (J. Ledererovi). Dopis informující o ustavení výboru, o jeho složení a nejbližších záměrech.*

[...]<sup>a</sup>

Vážení přátelé,

sdělujeme Vám, že jsme v souvislosti s článkem 2000 slov ustavili „Výbor na obranu svobody slova, svědomí a osobnosti“, jako naši odpověď na projevený pokus tuto svobodu projevu potlačit.<sup>1</sup>

Za týden podepsalo naši rezoluci, jejíž opis přikládáme, 829 dělníků a techniků Královopolské strojírně Brno, což je sice jen 10 % osazenstva, ale akce je teprve v rozběhu a zatím se omezuje na menšinu provozů, organizační síť se buduje.

Prozatímní přípravný výbor je složen ze zástupců těch útvarů, kde akce spontánně začala: obráběcí dílny, konstrukční kanceláře, svářeči, energetika (kotelna a plynové hospodářství), odbyt a tvorba cen.

Na příští schůzi výboru 8.7. jsme pozvali redaktory závodního časopisu a současně dojednali účast členů výboru v redakční radě. Máme příslibenu i účast delegáta na IV. sjezd KSČ, zvoleného za náš závod.



Závodnímu výboru ROH jsme ohlásili svoje ustavení a zahájení činnosti. Nápadů je mnoho a jestli se nám podaří některé uskutečnit, tak Vám zase napíšeme.

Zatím hlásíme své ustavení a jména některých funkcionářů s adresami, na které nám můžete napsat:

Vojtěch K o t l a, hoblíř, Brno, Žabovřesky, Královopolská ul.

Ing. Jan K r u m l, záv. architekt, Brno, Veverí 75.

Ilja L o r e k, rozpočtář, Brno, Jiráskova 49.

Za přípravný Výbor pro obranu svobody  
slova, svědomí a osobnosti  
v Královopolské strojírně Brno

5. července 1968

[...] <sup>b</sup>

*CSDS Scheinfeld, P JL, Dělnické výbory, 5.7.1968. – Originál strojopis A4, 1 s.*

a Strojem psaná adresa, vpravo datum.

b Vlastnoruční podpis: Ilja Lorek.

1 Je to reakce na oficiální snahy negovat manifest 2000 slov, který Kreml označil přímo za kontrarevoluční platformu. Stanovisko ÚV KSČ a vlády nebylo sice tak rigorózní, ale manifest odmítlo. Obě vyjádření viz J. Moravec, *Antipoučení*, Praha 1990, s. 398–399. Srov. také *Stanovisko vlády k „2000 slov“* přednesené předsedou vlády O. Černíkem v Národním shromáždění, *Mladá fronta* 29.6.1968. Novější přetisk A. Benčík–J. Domaňský, *21. srpen 1968*, Praha 1991, s. 79–82. Dne 3.7.1968 (s. 1) otiskly *Práce* a *Rudé právo* také odmítavé stanovisko ÚV KSS. Přitom zhruba až do 16. července, tj. do schůzky „varšavské pětky“, přinášely hlavní deníky hlasy ze závodů, škol, JZD, výzkumných ústavů, které vyjadřovaly solidaritu s oficiálně odmítnutým dokumentem. Nejzřetleji v tomto směru informoval deník *Práce*, a to zejména ve dnech 3.–7. a 12.7. Srov. také dok. č. 68.

67

1968, 5. červenec, Hradec Králové. – *Zástupci poliklinik KÚNZ Jiřímu Ledererovi. Zpráva o ustavení Výboru pro obranu svobody slova a tisku jako přihláška do celostátní evidence tohoto hnutí.*

[...] <sup>a</sup>

V nemocnici KÚNZ v Hradci Králové zvolilo několik klinik svého zástupce do Výboru pro obranu svobody slova a tisku. Dovolujeme si tímto reagovat na Váš článek „Nemlčet o nebezpečích“, uveřejněný v *Literárních lis-*

*tech* č. 14,<sup>1</sup> a hlásíme se Vám pro případ, že byste snad byl koordinátorem těchto výborů.<sup>2</sup> Prosíme, abyste s námi v případě potřeby počítal a dal nám vědět, připravuje-li se koordinace těchto výborů.

[MUDr. Borovská (klinika neurologická)

MUDr. Dobiášová (klinika dětská)

V. Hošková, sekretářka (klinika oční)

MUDr. Pelant (klinika ušní a krční)

MUDr. Žižka (klinika dětská)

J. Sirůčková, sekretářka (stomatol. klinika)

MUDr. Ivan Novák (stomatol. klinika)] <sup>b</sup>

P.S. Korespondenci řiďte na adresu:

Věra Hošková

sekretářka oční kliniky

KÚNZ – fakultní nemocnice

Hradec Králové

*CSDS Scheinfeld, P JL, Dělnické výbory, 5.7.1968. – Originál strojopis ověřený podpisy, A4, 1 s.*

a Strojem psaná adresa a datum podání.

b U každého jména je připojen vlastnoruční podpis.

1 *Literární listy* 1968, č. 14, s. 2.

2 Že se přechodně ujímá této funkce, vyhlásil J. Lederer už 13. června v článku *Společně s dělníky, Literární listy* 1968, č. 16. s. 2.

68

1968, 5. červenec, Frýdek-Místek. – *Otevřený dopis, kterým první shromáždění dělnických výborů na obranu svobody tisku v Severomoravském kraji vyjadřuje vděčnost Ludvíku Vaculíkovi za manifest „2000 slov“.*<sup>1</sup>

My, zástupci dělnických výborů na obranu svobody slova ze 27 závodů a zástupci tisku, rozhlasu a televize ze Severomoravského kraje, kteří jsme se sešli na prvním shromáždění v pátek 5. července 1968 ve Frýdku-Místku, rozhodli jsme se jednomyslně vyjádřit Vám poděkování za to, že jste spolu s dalšími

signatáři v článku Dva tisíce slov přesně vyjádřil naše pocity a naše mínění. Chceme Vám sdělit, že pod článek Dva tisíce slov připojujeme také svoje podpisy. Ujišťujeme Vás, že nevystupujete jen jménem svým, ale jménem nás, dělníků, a že jsme s Vámi.

*Literární listy 1968, č. 21, s. 5.*

1 Srov. dok. č. 69, 70.

## 69

1968, 5. červenec, Frýdek-Místek. – Prohlášení, které přijali delegáti prvního shromáždění výborů na obranu svobody tisku Severomoravského kraje.<sup>1</sup>

Dělnické výbory na obranu svobody tisku a projevu jsou dobrovolným hnutím pracujících všech oborů, bez rozdílu politické příslušnosti, kteří se chtějí aktivně podílet na vybudování demokratického socialismu v naší zemi. Za základní podmínku pro vznik demokracie považují zavedení a zabezpečení občanských svobod, zakotvených v Deklaraci lidských práv (OSN), z nichž je první a nejdůležitější svoboda tisku a projevu. Chtějí sdružovat ve volně organizovaném hnutí všechny poctivé občany našeho státu, kterým je drahá věc humanismu, demokracie, socialismu a svobody.

My, příslušníci dělnických výborů ostravské oblasti, shromáždění dne 5. července 1968 ve Frýdku-Místku, prohlašujeme, že budeme ze všech sil podporovat obrodný a demokratizační proces, zahájený ÚV KSČ a zakotvený v jejím akčním programu. Naším bezprostředním cílem je zabezpečení svobody tisku, slova, projevu. Chceme ze všech svých sil pracovat konkrétními činy při použití všech ústavních a zákonných prostředků pro to, aby našeho cíle bylo dosaženo, aby demokratizační proces u nás zvítězil. Jsme přesvědčeni, že jediné při dodržení všech občanských svobod, při respektování všech lidských práv je možno úspěšně rozvíjet osobnost každého jednotlivce, tím i celou naši společnost, a vybudovat šťastnou vlast pro spokojené občany.

Vyzýváme pracující všech českých a slovenských krajů, všech oborů a profesí, jakékoli politické příslušnosti, kteří si uvědomují historickou závažnost nynějšího období, aby naše hnutí podporovali, připojili se k němu a pro uskutečnění jeho cílů, jakožto cílů všeobecně prospěšných, aktivně pracovali.

*Literární listy 1968, č. 21, s. 5.*

1 Srov. dok. č. 68, 70.

## 70

1968, červenec, Praha. – Zpráva Jiřího Lederera pro Svaz čs. novinářů o prvním shromáždění výborů na obranu tisku v Severomoravském kraji.

[...] <sup>a</sup>

Dělnické výbory na obranu tisku do vyšší fáze

Za vyšší fázi pokládám pokusy o sdružování, plynoucí z pocitu, že atomizované jednotlivé výbory zdaleka nemohou zmocit to, čeho budou schopny společně. K prvnímu reálnému pokusu o sdružování došlo v kraji, kde se dělnické výbory zrodily – v Severomoravském. Ve Frýdku-Místku se 5. července sešlo 108 delegátů z 27. závodů kraje.<sup>1</sup>

Dohodlo se, že by si dělnické výbory měly zachovat tento název všude, kde vzniknou, to znamená i v nedělnických prostředích. Dělnické výbory vyjadřují ne profesionální sdružení, ale politickou tendenci – tedy dělnickou politiku.<sup>2</sup>

Dále se dohodlo, že dělnické výbory budou zápasit nejen o svobodu slova, ale o všechny demokratické občanské svobody.<sup>3</sup> A že budou vyvíjet samostatnou činnost, nezávislou na žádné existující organizaci.<sup>4</sup>

Schůzka rozhodla o vytvoření 27členné Krajské rady dělnických výborů, která bude koordinovat práci výborů a bude iniciovat rozšíření počtu výborů.

Konečně byla podpořena snaha o setkání zástupců dělnických výborů ze všech českých krajů.<sup>5</sup>

Na schůzce jsem za vedení SČN slíbil podporu. Především v tom, že by vedení Svazu novinářů v centru i v pobočkách mělo s dělnickými výbory spolupracovat. Že v centru bude vytvořena sekce pro styk s dělnickými výbory a že podobné sekce by mohly vzniknout i v pobočkách. Spolupráce mezi novináři a dělnickými výbory by měla být zatím dvojího druhu: 1. ujasňovat si poslání dělnických výborů, 2. pomáhat při evidenci dělnických výborů a při organizování krajských konferencí i při organizování konference českých dělnických výborů.<sup>6</sup>

J[iří] L[ederer]

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, červenec 1968. – Cyklostyl A4, 1 s.*

a Dokument byl součástí delší zprávy. V levém horním rohu je označen jako str. 8.

1 Srov. dok. č. 68, 69, *Literární listy 1968, č. 21, s. 5.*

2 Hledání autentické dělnické politiky provázelo celé období Pražského jara od března 1968 a vrcholilo v květnu a červnu. V úvahách „Co dál s naší demokracií“ položil např.

Z. Mlynář důraz na otázku „demokracie na pracovištích“ (*Rudé právo* 26.3.1968). V *Kulturní tvorbě* (2.5.1968) odpovídal O. Šik na otázku „Jakou hospodářskou politiku?“ V průběhu května výrazně zvýšil pozornost tomuto tématu deník Práce. (Viz např. V. Kraus, *Nechť mluví dělníci*, Práce 25.5.1968, s. 5 a série příspěvků v rubrice Z redakční pošty.) Literární listy se ozvaly výzvou L. Vaculíka „A co dělníci“ (č. 6, s. 5), besedou „Hledání společné řeči“ (č. 14, s. 1, 3) a v 17 čísle (s. 4) zavedly dokonce rubriku Dělnická tribuna. (Srov. dok. č. 43, 44.)

- 3 To se projevilo i v názorech jednotlivých výborů, jako např. Dělnického výboru na obranu občanských svobod Polygrafia Praha (dok. č. 24, 93), Dělnického výboru pro ochranu demokratických práv na Dole Staříč (dok. č. 1, pozn. 1), Výboru na ochranu svobody tisku, projevu a občanských práv Kovohutě Mníšek pod Brdy (dok. č. 12, 45, 76), Výboru na ochranu základních občanských svobod hornických učilišť v Karviné (dok. č. 46) aj. Srov. příloha *Soupis výborů na obranu tisku*.
- 4 V téže době se ovšem J. Lederer zabýval myšlenkou na určité organizační spojení této a dalších občanských iniciativ. Dne 12. července si do svého deníku poznamenal: „Dělnické výbory na obranu svobody tisku, zejména v elektrárnách a tiskárnách, Federace lokomotivních čet, KAN, K 231, sociální demokraté – z toho by jednou mohla být pěkná demokratická federace nebo něco podobného jako skutečná alternativa vedle komunistické strany.“ (*Touhy a iluze I*, s. 246.) Tyto úvahy přerušila vojenská invaze. Pod dojmem celonárodní nekapitulantské atmosféry se po srpnu k této myšlence vrátil a začal sondovat možnosti takového spojení. Ve svých pamětech o tom pak napsal: „...hledal jsem způsob vzájemné spolupráce. Ale to se nepodařilo. Zaměření i profil těch jednotlivých organizací byly příliš rozdílné, takže najít společnou bázi bylo nesnadné. A navíc byly to organizace příliš mladé a nevyzrálé. Na všechno vlastně chyběl tehdy čas.“ (Tamtéž.)
- 5 K integračnímu procesu v ostatních krajích už nedošlo. Určitý náznak představuje snaha Výboru pro ochranu občanských práv z Ostrova nad Ohří o těsné kontakty, případně sloučení s Dělnickým výborem na ochranu tisku v n.p. Škoda Plzeň. Srov. zde dok. č. 71.
- 6 V překotných událostech kolem „varšavského dopisu“, jednání v Čierné nad Tisou a srpnové okupace už k vybudování této organizační struktury nezbyl čas. Pod tíhou „moskevského protokolu“ se hnutí dělnických výborů nevzchopilo k výraznějšímu uplatnění. V roce 1969 fakticky přestalo existovat. Svědčí o tom nejen naprostá absence dokumentů mladších roku 1968, ale i tato noticka z literárního týdeníku Listy: „Jednou ze zvláštností jara 1968 bylo spontánní tvoření výborů na obranu tisku. Myslíme, že primát tehdy držela Ostrava. Po srpnu nebylo o dělnických výborech slyšet. Dalo se předpokládat, že sice existují, ale že o nich momentálně nelze psát. Zdálo by se, že dělnické výbory na obranu tisku by se mohly právě nyní na ledacos ptát. A ono nic!... Existují ještě?... Nebo jsou už „normalizované“ a je třeba je odepsat?“ – *Listy* 1969 č. 6, s. 2. (13.2.)

1968, 8. červenec, Ostrov nad Ohří.– Výbor pro ochranu občanských práv Literárním listům (J. Ledererovi). Dopis o vzniku a činnosti výboru a ochotě spolupracovat v celostátně organizovaném hnutí.

[...]<sup>a</sup>

Ostrov nad Ohří 8. července 1968

Vážený pane redaktore,

Na Vaši výzvu LL<sup>1</sup> posíláme Vám zprávu o ustavení Výboru pro ochranu občanských práv. V příloze připojujeme jak proklamaci k občanům<sup>2</sup>, tak i kopii dopisu, který jsme poslali NS.<sup>3</sup> Dopis podepsalo 1098 občanů. Oba materiály Vám posíláme dvojmo, pro případ, že je budete chtít předat i Svazu novinářů, což ponecháváme na Vašem rozhodnutí. Mimo tento dopis reagovali jsme na interpelaci posl. Kodaje<sup>4</sup> telegramem, vyjadřujícím protest proti jakémukoliv mocenskému zásahu proti autorům 2000 slov.

Nyní několik slov k situaci v Ostrově. O cca 14 dní dříve než náš Výbor vznikl v jednom z provozů n.p. Škoda Dělnický výbor na ochranu svobody tisku, který zahájil svou činnost dopisem mimořádnému sjezdu novinářů a protestem proti Kodajově interpelaci. [Protože však nechceme třístit naši práci, zahájili jsme předběžně jednání o sloučení v jeden výbor. Domníváme se, že to bude jen na prospěch našeho hnutí.]<sup>b</sup>

Jelikož jste se, pane redaktore, nabídl, že se stanete koordinátorem činnosti výborů, prosíme Vás o zaslání informací o tom, jak pokročily přípravy na ustavení vrcholného Výboru pro ochranu občanských práv a také, jak bychom se mohli na těchto přípravách podílet my.

Pro další písemný styk Vám sdělujeme adresu, na kterou laskavě pošlete veškeré písemnosti. Adresa zní: Miloslav Václavík, Jáchymovská 1127/32, Ostrov nad Ohří. Pro případ, že budete potřebovat rychlejší spojení, můžete telefonovat členu Výboru J. Špolcovi na č. t. Ostrov n. O. 348.

Těšíme se na spolupráci s Vámi a jsme s pozdravem

Za: VÝBOR PRO OCHRANU OBČANSKÝCH PRÁV  
OSTROV NAD OHŘÍ

Miloš Václavík<sup>c</sup>  
předseda

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 8.7.1968. – Originál strojepis A4, 1 s.

a Strojem psaná adresa, vpravo datum.

b Srov. *Literární listy* 1968, č. 21, s. 2.

c Vlastnoruční podpis.

1 *Literární listy* 1968, č. 16, s. 2.

2 Viz dok. č. 60.

3 Viz dok. č. 55.

4 Srov. dok. č. 56, pozn. 1; č. 61, pozn. 1; č. 73; č. 74, pozn. 5.

## 72

1968, 9. červenec, Vítkovice. – *Útvar technického rozvoje ředitelství VŽKG týdeníku Jiskra. Prohlášení na ochranu tiskové svobody, které reaguje na anti-reformní výpady proti sdělovacím prostředkům a považuje za nutné pokračovat v činnosti výboru, i když svobodu projevu zaručuje zákon.*

Jsme přesvědčeni, že obrodný socialistický proces, který u nás probíhá, je zákonitý a nelze mu proto žádným způsobem zabránit. Nám jde o to, abychom jej urychlili, případně zabránili jakémukoliv přechodnému zdržení, neboť by tím našim národům vznikly nesmírné hospodářské i morální škody.

Se znepokojením si totiž uvědomujeme, že o vítězství demokratických sil v našem státě se stále ještě urputně bojuje na všech frontách, a proto je nutno aktivně se zapojit k jejich podpoře, aby vývoj nebyl zpomalen, zastaven nebo dokonce proveden návrat ke starým poměrům.

Je nesporné, že mimořádně kladnou roli ve prospěch demokratických sil sehrávají tisk, rozhlas a televize, a proto je nutno v této jejich činnosti [je] stále morálně i aktivně podporovat.

Poněvadž se nyní vyskytují častější výroky proti jejich činnosti,<sup>1</sup> považujeme za správné postavit se na jejich ochranu, přestože svoboda tisku a projevu byla již zaručena zákonem. Všem redaktorům tisku také věříme, že budou zveřejňovat jen zprávy důkladně ověřené pravdou. Svými podpisy se proto připojujeme k ostatním výborům v našem podniku, které již byly ustaveny na ochranu tiskové svobody.

(30 podpisů)

*Jiskra (Vítkovice) 9.7.1968, s. 1.*

1 Viz dok. č.1, pozn. 3; č. 3, pozn. 3; č. 21, pozn. 1; č. 36, pozn 1; č. 61, pozn. 1; č. 63, pozn. 4; č. 66, pozn. 1.

## 73

1968, 9. červenec, Brno. – *Výbor na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize SVVŠ v Lerchově ulici Literárním listům. (J. Ledererovi). Dopis, který reaguje na vystoupení poslance Kodaje proti článku Dva tisíce slov a vyslovuje se pro Celostátní výbor jako trvalou instituci.*

[...] <sup>a</sup>

Vážení přátelé,

četli jsme v Literárních listech č. 16 úvahu Jiřího Lederera o tom, že by bylo žádoucí vytvořit jakési centrum, které by shromažďovalo případy porušování svobody tisku a ostatních občanských svobod a které by připravovalo závazná memoranda.<sup>1</sup> Po hrubém útoku poslance Národního shromáždění generála Kodaje dne 27.6.1968 na obsah čl. „Dva tisíce slov“ a po jeho zjevné touze zavést opět cenzuru<sup>2</sup> [vyslovujeme důrazně požadavek, aby byl v co nejkratší možné době vytvořen Celostátní výbor na obranu občanských práv jako trvalá instituce.]<sup>b</sup> Nesmíme totiž zapomínat na tu skutečnost, že podobné útoky, jak tomu bylo v případě p. generála Kodaje, se mohou ze strany našich konzervativců opakovat. Současně se domníváme, že úkolu stmelování všech již existujících Výborů na obranu svobody tisku a občanských práv v celostátní instituci by se měli ujmout čl. novináři a spisovatelé.

Při této příležitosti Vám oznamujeme, že náš Výbor na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize při SVVŠ v Brně, Lerchova 63, který byl vytvořen dne 11.6.1968 (naš výbor má 23 členů), se do tohoto vznikajícího celostátního výboru tímto hlásí. Žádáme proto, aby nás p. Jiří Lederer registroval. Domníváme se, že byste pro propagaci vznikajícího Celostátního výboru měli použít našeho rozhlasu a televize. Při tom by bylo naprosto nezbytné uvést přesnou adresu, na kterou by se měly již existující jednotlivé výbory hlásit.<sup>3</sup>

Případnou korespondenci zasílejte, prosíme, na tuto adresu: [Výbor na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize při SVVŠ v Brně, Lerchova 63],<sup>c</sup> (do rukou s. Slavomíra Kružíka).

Dalšímu demokratizačnímu procesu zdar!

Za:

Výbor na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize

Dana Pohanková, v.r., [Slavomír Kružík],<sup>d</sup> Jarmila Pokorná, v.r., Olga Černá, v.r., Soňa Kučerová, v.r., Eduard Hobst, v.r., Jiřina Lišková, v.r., Václav Čapek, v.r.



P.S. Prosíme, abyste tento dopis uveřejnili v nejbližším čísle Literárních listů.<sup>4</sup>  
Děkujeme vám.

CSDS Scheinfeld, PJJL, Dělnické výbory, 9.7.1968. – Originál strojopis A4, 1 s.

- a Strojem psaná adresa a datum podání.
- b Přetištěno v souhrnné informaci *Literárních listů* 1968, č. 21, s. 2.
- c Podtrženo u příjemce modrou propisovací tužkou.
- d Strojem psané jméno částečně překrývá dodatečně vepsaný vlastnoruční podpis.

1 Srov. dok. č. 28, pozn. 4.

2 Srov. dok. č. 61, pozn. 1.

3 Tuto adresu vyhlásily *Literární listy* 18.7.1968, č. 21, s. 2. Zněla takto: Svaz československých novinářů, Praha 1, Pařížská 9. Přesto většina dopisů docházela dále do redakce Literárních listů s poznámkou: „k rukám J. Lederera.“

4 Srov. *Literární listy* 1968, č. 21, s. 2.

## 74

1968, 9. červenec, Strakonice. – Výbor na obranu občanských svobod a zaměstnanci Sítovny Literárním listům, Práci a Čs. televizi. Dopis o činnosti výboru a prohlášení na podporu manifestu Dva tisíce slov.

[...]<sup>a</sup>

Vážený pane redaktore,  
ve smyslu Vašeho článku „Spolu s dělníky“, otištěného v č. 16 LL, posílám Vám originál dopisu s podpisy<sup>b</sup> 81 (z toho 65 dělníků) zaměstnanců závodu Sítovna Strakonice. Obsahem dopisu je zpráva o ustavení Výboru na obranu obč. práv a stanovisko k prohlášení „Dva tisíce slov“. Toto stanovisko, vím, že je velmi opožděné, ale to jen pro úplnost. Měli jsme v závodě připraven text stanoviska v den, kdy se hladina vzruchu zklidnila po prohlášení předsedy vlády,<sup>1</sup> a tak jsme je neodesílali. Víme dobře, že je třeba v těchto dobách být agilní a pohotově reagovat na události. Ono to stojí nejen čas spojený s tím zareagováním, sestavením rezoluce a napsáním. Ale hlavně to déle trvá, než se obstarají podpisy zaměstnanců z dvousměnného provozu. Pro zítřek chystáme rezoluci, která by vyjádřovala naše rozhořčení se setrváním sov. vojsk na našem území a s počínáním našich poslanců, kteří dali jasně najevo svůj negativní postoj k současnému vývoji svým hlasováním při volbě České národní rady. Přivádí nás ta drzost a vyzývavost postoje těchto lidí do stavu hrozného rozčilení (co si o tom máme myslet, když jsme přesvědčeni o tom, že tyto po-

slanci musí dobře vědět o oblibě a důvěře, jíž se dostává od drtivé převahy našich lidí Jiřímu Hanzelkovi a Pavlu Kohoutovi),<sup>2</sup> ale obávám se, že zase budeme mít se svou rezolucí dva dny zpoždění, poněvadž to nedokážeme stihnout rychleji, chceme-li získat reprezentativní počet podpisů. Jak pohodlně to měli dříve na podnicích a závodech, když se pro takovéto účely zapojily všechny placené orgány a došly k takovým organizovaným akcím přesné pokyny.

Rád bych Vám jménem svým i jménem řady spolupracovníků poděkoval za obětavost, kterou jste v kritických chvílích prokázal tím, že jste se ujal evidování všech tvořených výborů. Pro ty případy, které by (raději ne) mohly nastat, že by bylo třeba reagovat na vážná nebezpečí, o nichž by z těch nebo oněch důvodů nebylo lze psát v tisku, prosím, abyste podal laskavě zprávu na mou dole uvedenou adresu (č. telefonu uvedu).

Musím Vás poprosit za prominutí, že dopis a zejména podpisový arch nesou takovou patinu dílenského prostředí. Nu, alespoň corpus delicti, že je vše právě a nefalšované.

Pro Vaši informaci ještě uvádím, že jsme zaslali kopii dopisu redakci Televizních novin a deníku Práce.

Jsem s upřímným pozdravem

Adr.: Láďa Svatek

[...]<sup>c</sup>

svářeč

Sítovna

Strakonice

č.t. do 14. – 3261, po 14. – 2930.

[...]<sup>d</sup>

Ustavení Výboru na obranu občanských svobod a stanovisko k prohlášení „Dva tisíce slov“

Tímto dopisem chceme vyjádřit dodatečně svůj bezvýhradný souhlas s celým obsahem prohlášení „Dva tisíce slov“, tj. i s onou částí hovořící o tom, jak slušnými, legálními způsoby přimět k opuštění mocenských pozic ty, kterým současné dění u nás nic neříká a kterým jde pouze o udržení moci, nikoliv o demokracii a socialismus.<sup>3</sup>

Naopak nepovažujeme za správný způsob reakce předsednictva ÚV KSČ a NF a reakci předsedy NS s. Smrkovského na toto prohlášení.<sup>4</sup> Za povážlivé a velmi znepokojivé jevy, svědčící o aktivitě a používání starých praktik konzervativních sil, považujeme:

skutečnost, že poslanec Kodaj nevyužil možnosti interpelace v mnoha případech v minulosti, kdy docházelo k přehmatům poškozujícím zájmy oby-

vatel republiky a interpeloval až nyní, a to ještě proti mínění demokraticky smýšlející části národa,<sup>5</sup> dálnopis a jiné projevy s. Aloise Indry,<sup>6</sup> šéfredaktorskou praxi s. Oldřicha Švestky v RP (hlavně v důsledcích připojení staré praxe tištění a přetiskování – V. Mihálik – článků se záměrně překroucenými a vytrženými citacemi, které mají dezorientovat a skutečně tak působí na široké vrstvy, čtoucí pouze RP – a tím jsou nebezpečné,<sup>7</sup> dále rozšiřování anonymních, štvavých letáků a jiné podobné akty zvláště a zlých záměrů, kde postrádáme aktivitu státních orgánů vedoucí k zjištění a zveřejnění autorů a šířitelů tak, jak tomu bylo v případě Manifestu čl. spisovatelů,<sup>8</sup>

odeslání dopisu z celostátního aktivu Lidových milicí do SSSR a k tomu zejména postrádáme:

a) zveřejnění jeho textu v tisku<sup>9</sup>

b) důraznou akci stranických a státních činitelů jak u nás, tak navenek, působení s. Kouckého jako velvyslance v SSSR.<sup>10</sup>

Stejně neuspokojivě na nás působí, že nová vláda neprojevuje činy snahu po přehodnocení starých omylů, jako třeba v případě diplomatických styků s Izraelem.<sup>11</sup>

Poněvadž jsme přesvědčeni, že ti, kteří mohli spolupodepsat upřímně míněný projev obav poctivých lidí o další dobrý vývoj v našem státě, vyjádřený prohlášením „Dva tisíce slov“, podepisovali je s velkým přesvědčením, že tato slova jsou aktuální a velmi potřebná (to potvrdila i neblahá reakce ze strany těch, kteří se cítili „potřefeni“), připojujeme své podpisy ze stejných důvodů k nim.

Naše podpisy znamenají současně také členství ve Výboru na obranu občanských svobod v našem závodě.

Velmi bychom uvítali, kdyby SČSS nebo Svaz novinářů utvořili podobný dobrovolný orgán, který by umožnil všem výborům v republice spolupráci hlavně za účelem dokonalé informovanosti.<sup>12</sup>

Podepsaní zaměstnanci závodu Sítovna Strakonice.

V Strakonících dne 9. července 1968

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 9.7.1968. – Originál strojepis A4, 3 s.*

a Strojem psaná adresa, vlevo kancelářská poznámka příjemce: Odepsáno. Odpověď se mi ve Strakonících zatím nepodařilo malézt. Nezachoval se ani koncept v pozůstalosti J. Lederera.

b Na tomto místě je v dopise hvězdička a k ní podél levého okraje rukopisná poznámka pisatele: „Závod má 230 zaměstnanců, kromě 6 býv. funkcionářů, zbytek buď se dosud bojí, nebo se nám je nepodařilo zastihnout.“

c Vlastnoruční podpis: Svatek.

d Na spodním okraji jsou připsány tři řádky rukou: „P.S. Velmi rád bych se s Vámi seznámil, proto prosím, kdybyste byl služebně či soukromě v městě fežů a F. L. Čelakovského, abyste mne laskavě navštívil.“

1 Viz *Mladá fronta* 29.6.1968. Srov. zde dok. č. 66, pozn. 1.

2 Podrobněji o tom viz Z. Jičínský, *Vznik České národní rady v době Pražského jara 1968 a její působení do podzimu 1969*, Kolín n. R. 1984, s. 29; F. Cigánek, *Postavení a role parlamentu v srpnových dnech 1968*, in: *Proměny Pražského jara*, Brno 1993, s. 127.

3 Srov. dok. č. 61, pozn. 2.

4 Viz J. Moravec, c.d. *Antipoučení*, s. 398; A. Benčík–J. Domaňský, c.d., s. 79; J. Smrkovský, *Jeden tisíc slov*, Práce 5.7.1968, s. 5.

5 Srov. dok. č. 56, pozn. 1; dok. č. 61, pozn. 1; č. 71, pozn. 4; č. 73.

6 J. Moravec, c.d., s. 398.

7 Jedná se mj. o komentáře k rozhodnutí V. Mihálika, L. Novomeského a M. Válka rezignovat 20.4.1968 na členství v redakční radě časopisu *Kulturní život*.

8 Rezoluce tu připomíná anonymní listy proti E. Goldstückerovi, O. Šikovi a F. Krieglovi, o nichž přinesl zprávu Čs. rozhlas 7.5.1968. E. Goldstücker dal tisku k dispozici anonymní dopis, psaný v duchu antisemitismu, který mu vyhrožoval milicemi a dovolával se předlednových poměrů. – *Rudé právo* 23.6.1968.

9 Dopis vyvolal značnou odezvu. Zveřejněn byl v *Rudém právu* 13.7.1968, s. 2.

10 Vladimír Koucký (1920–1979) byl členem ÚV KSČ (1944–1971), v 50. letech byl šéfredaktorem *Rudého práva* a od roku 1958 do roku 1968 tajemníkem ÚV KSČ. V letech 1968–1970 působil jako velvyslanec v Moskvě, 1970–1978 v Belgii a od roku 1978 v Itálii.

11 Vláda ČSSR přerušila diplomatické styky s Izraelem 10.6.1967 v souvislosti s izraelsko-egyptskou válkou.

12 Srov. dok. č. 62, pozn. 1. a dok. č. 70, pozn. 4.

75

1968, 19. červenec, Praha. – *Dělnický výbor na ochranu svobody tisku a slova n.p. Avia Letňany plenárnímu zasedání ÚV KSČ. Dopis vyslovující souhlas s postojem předsednictva KSČ k tzv. „varšavskému dopisu“ pěti komunistických a dělnických stran.*

[...]ª

Vážení soudruzi,

Dělnický výbor na ochranu svobody tisku a slova [při 10. dílenském výboru ROH n.p. AVIA Praha],ª přihlášený do Celostátního dělnického výboru pro ochranu svobody tisku a slova, považuje za svoji povinnost, vyplývající

z jeho posláním, hájit svobodu objektivních a všeobecných informací, pozvednout hlas k oběma dokumentům posledních dnů.

1. Vyslovujeme naprostý a bezvýhradný souhlas s postojem předsednictva ÚV KSČ k dopisu pěti komunistických a dělnických stran, adresovanému ÚV KSČ.<sup>1</sup> Forma i tón navrhované odpovědi ve své důslednosti jsou důstojným a reprezentativním vyjádřením nejen pracujících našeho DV, tím celého našeho závodu, ale pracujících celého našeho státu bez rozdílu národnostní i stranické příslušnosti. Z toho titulu apelujeme na plénum ÚV KSČ, aby tento postoj předsednictva a formulaci odpovědi v plném znění odsouhlasilo. Tím dokáže svoji akceschopnost v uvádění Akčního programu KSČ v praxi.

2. Velmi rozhodně odmítáme pasáž dopisu, obsahující kategorické doporučení „aby strana ovládala prostředky masové informace – tisk, rozhlas a televizi – a využívala je v zájmu dělnické třídy, všech pracujících, socialismu“,<sup>2</sup> a to z velmi jasných a pochopitelných důvodů. Po dvacet let byla tato praxe u nás prováděna a dělnická třída, jakož všichni pracující se přesvědčili, že tyto zájmy se neztotožňovaly vždy s jejich zájmy. Považujeme se jako celek natolik socialisticky vyspělými, že sami jsme schopni posoudit, co je a co není náš cíl a k našemu prospěchu. Pravda, ať je jakákoliv, zůstane pravdou a my pracující, příslušníci národa, jehož velikáni za pravdu pokládali své životy, jsme povinni v jejich šlépějích pokračovat, pravdu hledat a nalezenou bránit. Nikoliv nechat si bránit pravdu hledat, tak jak nám to deformovaná stranická linie v minulých dvaceti letech předkládala. Se zlou by se potázal každý redaktor, který by ve své prostotě hodlal zneužít důvěry našich pracujících.

Proto nepovažujeme svobodu tisku a zrušení cenzury za uvolnění reakčních a protisocialistických živlů, ale za nástup poctivých realisticky, demokraticky, objektivně a socialisticky myslících redaktorů, kteří budou nás dělníky a pracující pravdivě informovat o všech událostech jak doma, tak i v cizině. Budou psát na úroveň naší myšlenkové vyspělosti a v duchu našich demokratických tradic jasně a bez postranních úmyslů, protože nebudou nikým nuceni něco skrývat a obházet.<sup>3</sup>

V Praze 9 – Letňanech, 19. července 1968

Za Dělnický výbor na ochranu svobody tisku a slova,  
při 10. DV ROH, n.p. AVIA, Praha

předseda Miroslav Š á r a [...]°  
jednatel Otakar Č í z e k

Kopie dopisu zaslány současně: red. PRÁCE, s. Vranovský  
red. Čs. rozhlasu, s. Volný<sup>4</sup>  
red. Literárních listů, s. Lederer

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 19.7.1968. – Ověřená kopie strojopisu, A4, 2 s.*

- a Strojem psaná adresa.
- b Podtrženo u příjemce.
- c Připojen vlastnoruční podpis: Šára Mir.

1 Dopis vznikl na varšavské poradě představitelů pěti socialistických zemí bez účasti čs. delegace. Schůzka se konala 14.–15.července 1968. Zúčastnění se rozhodli poslat vedení KSČ dopis a zároveň připravit ve svém tisku zdůvodňující kampaň. Zřejmě proto se usnesli, že dopis zveřejní až 18. července. L. Brežněv navrhl, aby se v případě, že propagandistická akce nebude stačit, vyhledaly „zdravé síly“ ve vedení KSČ a poskytla se jim přímá podpora. (Podrobněji o tom viz. *c.d. Československo 1968*, díl 1, s. 125–131.) Pisatelé „varšavského dopisu“ slovně uznávali zásadu nevměšování, ale zároveň prohlášovali, že „odpor proti kontrarevoluci v Československu je nejen Vaším, ale i naším úkolem“. V závěru pak shrnuli své ultimativní požadavky: rozhodný postup proti „pravicovým silám“, zastavení činnosti všech politických organizací mimo NF, „ovládnutí“ tisku, rozhlasu a televize a důsledné dodržování zásady „demokratického centralismu“. Zveřejnění dopisu rozjitřilo čs. společnost, která reagovala rozsáhlou podpisovou akcí na podporu reformního vedení. Rudé právo uveřejnilo dopis ve svém zvl. vyvěšení ještě 18. července a spolu s ním i *Stanovisko předsednictva ÚV KSČ*. Oba dokumenty projednalo předsednictvo NS, které ve svém usnesení zdůraznilo, že „řešení vnitřních problémů je nezadatelným právem každé země a jejího lidu“. Dne 19.7. projednal celou záležitost ÚV KSČ a přijal usnesení, kterým schválil text odpovědi připravený předsednictvem. V jeho stanovisku se doslova píše: „Negativním rysem naší skutečnosti jsou dosud kampaň a nepodložené štvání proti jednotlivým funkcionářům a činitelům..., které jsou vedeny z extrémních pozic zprava i zleva... Víme, že taková situace je umožněna tím, že jsme u nás zrušili cenzuru a uzákónili svobodu slova a tisku. Co bylo dříve šířeno jen jako „šeptaná propaganda“ apod., může nyní dojít veřejného výrazu. Položíme-li si však otázku, zda podobné jevy je správné hodnotit jako zánik vedoucí politické role KSČ..., dospíváme k závěru, že nikoli... Za zrušením cenzury, za svobodou slova stojí naprostá většina občanů ze všech tříd a vrstev naší společnosti. KSČ se snaží prokázat, že dokáže politicky vést a řídit jinak než odsouzenými byrokraticko-policejními metodami...“ (*Práce* 18.7.1968, s. 1, 2.) Tyto dokumenty a prohlášení NS, vlády ÚV NF, ÚRO aj. přinesl mimo zvl. vydání i pravidelný denní tisk 19.7.1968. V zúčastněných zemích Varšavského paktu však československá odpověď zveřejněna nebyla. Dostávala se tam jen ilegálně. Viz článek *Dopis z Varšavy*, *Literární listy* 1968, č. 23, s. 2. Je třeba ovšem dodat, že čs. vláda pod tlakem Moskvy předložila 26.7. předsednictvu NS podnět na vydání mimořádných opatření proti sdělovacím prostředkům a vzniku nových organizací. Předsednictvo však vládní návrh odmítlo. (F. Cigánek, *c.d.*, s. 128.)

- 2 *Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech...*, s. 236 n. Nověji A. Benčík–J. Domaňský, c.d., s. 88.
- 3 Zaměstnanci závodu Avia se k této otázce vyjadřovali i při jiných příležitostech. Deník *Práce* přinesl např. v článku o průběhu dne sjezdu novinářů následující zprávu: „Sjezdu došly také mnohé pozdravy a dopisy o problémech cenzury. Pracující závodu Avia z Letňan napsali o novelizační osnově tiskového zákona, že malá novela nezduřazuje ochranu státního tajemství u jeho nositelů a podle jejich názorů přenáší funkci cenzora do funkce novinářů. – „Jsme si vědomi toho, že státní a některá hospodářská tajemství nemohou a nesmí být vyzrazena. Tato skutečnost však je a musí být známá především těm pracovníkům, kteří s těmito utajovanými materiály jsou ve styku a jsou vázáni jejich zachováním. Odpovědnost za vyzrazení těchto tajemství padá v první řadě na tyto občany a teprve v druhé řadě na novináře, který je zveřejnil. Podobný dopis přišel také od Dělnického výboru na obranu svobody tisku a projevu z Pražských pekáren a mlýnů.“ – *Práce* 23.6.1968, s. 3. (Srov. dok. č. 7.)
- 4 Viz dok. č. 93, pozn. 3.

## 76

1968, 19. červenec, *Mníšek pod Brdy*. – Výbor na ochranu svobody tisku, projevu a občanských práv n.p. Kovohutě Literárním listům (J. Ledererovi). *Příhláška k celostátní evidenci a zpráva o činnosti*.

[...]<sup>a</sup>

Výbor na ochranu svobody tisku, projevu a občanských práv n.p. Kovohutě Mníšek pod Brdy ohlašuje Vám svoji činnost na podkladě výzvy v LL.<sup>1</sup> Naprosto souhlasíme, aby naše výbory byly celostátně vedeny, nebo správně řečeno, abychom o sobě navzájem věděli.

Naše dosavadní akce:

V měsíci květnu podpisová akce (rezoluce) k podpoře ochrany svobody tisku a projevu. Podpisové akce se zúčastnilo přes 400 našich zaměstnanců.<sup>2</sup>

V měsíci červenci – rezoluce, kde vyslovujeme naprostý souhlas s obsahem článku „2000 slov“, protest proti sestavení kandidátů pro ČNR a žádost pode názoru veřejného mínění, tj. naši svrchovanost, řešení našich otázek vlastní cestou apod.

Obě rezoluce byly odeslány předsednictvu ÚV KSČ, předsednictvu Národního shromáždění, Svazu čs. spisovatelů, Svazu čs. novinářů, Čs. televizi, Čs. rozhlasu a i jednotlivým denním listům.<sup>b</sup>

Naše akce v závodě:

Podpora ve vydávání časopisu mladých na našem závodě. Časopis „Průvan“ vznikl v březnu t.r. Rozšířena jejich redakční rada o některé naše členy

výboru a požadavek k ZV ROH, aby zajistil částečné financování, anebo zcela z haléřového fondu, který je strhován z našich mezd právě na tyto shora uvedené účely.<sup>3</sup>

Uskutečňovat veřejné diskuse na našem závodě. První host, kterého jsme požádali o schůzku, je prof. Ed. Goldstücker. V plánu máme ing. Hanzelku, dr. I. Svitáka apod.<sup>4</sup>

Veškeré rezoluce (opisy), tak i odpovědi, které na rezoluce obdržíme, zveřejňujeme na všech pracovištích.

Mníšek pod Brdy, dne 19.7.1968

Výbor na ochranu svobody tisku,  
projevu a občanských práv  
n.p. Kovohutě, Mníšek p. Brdy  
předseda Josef Meyer<sup>c</sup>

CSDS Scheinfeld, PJJ, *Dělnické výbory*, 19.7.1968. – *Originál strojopis A4, 1 s.*

- Strojem psaná adresa, vpravo kancelářská poznámka příjemce psaná tužkou: STŘ. ČECHY.
- S výjimkou dokumentů č. 12 a 45 zachovaných v písemnostech SČSS a v PJJ se mi nepodařilo v archivech uvedených institucí nalézt ohlášené písemnosti z července 1968.
- Připojen vlastnoruční podpis předsedy.

1 *Literární listy* 1968, č. 16, s. 2.

2 Srov. dok. č. 12.

3 Srov. *Literární listy* 1968, č. 23, s. 2.

4 Zejména veřejná vystoupení I. Svitáka se stala předmětem vyhrcovaných polemik na stránkách *Literárních listů* 1968, č. 1 a 8 a regionálního tisku (*Nová svoboda* 30.3. a 3.4. 1968.) I. Sviták je později zařadil do své knihy *Kulatý čtverec*, Praha 1990, s. 44–48.

## 77

1968, 20. červenec, *Náchod*. – *Josef Bureš Svazu čs. novinářů. Dopis o potížích s ustavením Výboru na obranu tisku v Teplárně Náchod s žádostí o radu, jak postupovat*.

[...]<sup>a</sup>

Na podkladě informací v LL<sup>1</sup> i situace v současné době jsem vyzval na celozávodní schůzi ROH našeho závodu k utvoření Výboru na ochranu svobody tisku a občanských práv. Proti se postavil jeden člen místní organizace KSČ

a předseda ZV ROH a o návrhu nebylo dále diskutováno. Po schůzi jsem byl dotazován několika dělníky, jak by to vlastně mělo být organizováno, kolik je třeba získat členů, zda by stačilo k založení i jen několik jednotlivců apod. Několik nás má opravdový zájem, ale nevíme, jak to provést, když ZO KSČ neposkytl podporu (předseda i většina členů byli přítomni) a předseda ZV se postavil proti se zdůvodněním, že by to bylo zbytečné.

Je-li to možné, poradte.<sup>2</sup> Děkuji předem.

20.7.1968

Jos. Bureš<sup>b</sup>  
Teplárna Náchod

[...]<sup>c</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 20.7.1968. – Originál strojopis 21x15, 1 s.*

- a Strojem psaná adresa, vpravo kancelářská poznámka příjemce: Lederer.
- b Připojen vlastnoruční podpis.
- c Prezentační razítko SČSN s datem 24.7.1968.

1 *Literární listy 1968*, č. 16, s. 2.

2 Viz *Literární listy 1968*, č. 23, s. 2, kde J. Lederer odpovídá: „S dopisem plným rozpaků se na nás obrátil J. B. z náhodské teplárny. O založení dělnického výboru má zájem několik dělníků, ale je proti tomu předseda ZV ROH a ZO KSČ neposkytl podporu. Co prý tedy mají dělat? Na to je jedna jediná odpověď: Vy, kteří máte zájem, dejte se dohromady, promyslete, čeho chcete dosáhnout, sepište své názory a rozejděte se po dílnách a získávejte ostatní! Takhle začínali ve většině závodů a mnohde si již dělnické výbory získaly vážnost a autoritu.“ Tato zveřejněná odpověď vyvolala další korespondenci (viz zde dok. č. 80, 81, 86), o níž J. Lederer informoval 1. srpna 1968: „Pod titulkem *Na obranu svobody* (LL č. 23) jsme otiskli část dopisu z náhodské teplárny, v němž bylo řečeno, že předseda ZV ROH je proti založení dělnického výboru a že ZO KSČ také neposkytl podporu. K tomu nám napsal výbor ZO KSČ. Z dopisu vyplývá, že skutečnost byla jiná: předseda ZV ROH se domníval, že se založením dělnického výboru možno počkat a ZO KSČ se k věci vůbec nevyjádřila. Na poslední celozávodní schůzi došlo k prudké výměně názorů mezi pisatelem citovaného dopisu J. Burešem a předsedou ZV KSČ. Ale konec schůze dopadl dobře: bylo přijato usnesení uspořádat podpisovou akci k vytvoření dělnického výboru – a s tím souhlasili přítomní členové KSČ.“ – *Literární listy 1968*, č. 25, s. 12.

*1968, 27. červenec, Praha. – Redaktoři podnikových novin ČKD Dukla Praha–Karlín Svazu čs. novinářů. Dopis vyjadřující souhlas s veřejným prohlášením Svazu novinářů, které téhož dne přinesl denní tisk.*

[...]<sup>a</sup>

Vážení soudruzi,

také my bychom rádi připojili své podpisy pod prohlášení našeho Svazu a pod veřejné prohlášení, adresované předsednictvu ÚV KSČ, publikované v dnešních novinách.<sup>1</sup>

Dovolte také, abychom vyjádřili svůj obdiv a úctu těm našim kolegům, kteří tak účinně přispívají svou prací k zdravému vývoji naší společnosti.

S přátelskými pozdravy

[...]<sup>b</sup>

redaktoři podnikových novin  
P. Smrž L. Pelouchová

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 27.7.1968. – Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*

a Předtištěné záhlaví a strojem psaná adresa. Vpravo datum podání, prezentační razítko SČSN s datem 6.8.1968 a kancelářská poznámka: Mal. Jde nepochybně o tehdejšího tajemníka Svazu novinářů Stanislava Malečka (1917), který zřejmě J. Lederera v agendě dělnických výborů zastupoval. Svědčí o tom obdobné kancelářské poznámky na některých písemnostech z konce července 1968 (viz. dok. č. 79, 88). Od něho se dopis dostal do rukou J. Lederera, který jej zařadil do skupiny písemností se vztahem k dělnickým výborům spolu s prohlášením zaměstnanců závodů Kompresory a slévárny ČKD (dok. č. 44). Pro tuto souvislost zařazují oba dokumenty do přítomné edice, i když se výslovně dělnických výborů na obranu tisku netýkají.

b Razítko podnikových novin ČKD a vlastnoruční podpisy obou redaktorů.

1 Viz články *Myslíme na Vás, myslíte na nás*, Rudé právo 27.7.1968, s. 1; *Poselství občanů představitelům ÚV KSČ*, Práce 27.7.1968, s. 1, 2.

1968, 30. červenec, Praha.– ZV ROH reklamního podniku Merkur Svazu čs. novinářů Literárním listům. Zpráva o tom, že v podniku byl 9. července založen Výbor pro ochranu svobody slova, který se dává k dispozici centrálně koordinovanému hnutí.

[...] <sup>a</sup>

Oznamujeme Vám, že skupina zaměstnanců reklamního podniku M E R K U R, Praha 1, na besedě o aktuálních otázkách, konané dne 9.7.1968 v Praze, rozhodla se založit

#### VÝBOR PRO OCHRANU SVOBODY SLOVA.

K tomuto rozhodnutí nás přivedlo [zjištění, že i dnes, po zrušení oficiální cenzury, dochází k pokusům omezovat svobodu projevu, nařizovat novinám, co mají a nemají tisknout a rozhlasu a televizi, co smějí nebo nesmějí vysílat.] <sup>b</sup> Jsme přesvědčeni, že naprostá svoboda slova je jednou ze záruk, že budou rozumně a demokraticky vyřešeny takové životně důležité problémy, jako je demokratický a humanitní socialismus v naší zemi, skutečná státní svrchovanost ČSSR, ekonomický rozvoj našeho hospodářství a mnohé jiné.

Protože pro tento aktivní postoj jsme získali podpisy nadpoloviční většiny našich spolupracovníků, tj. sto dvacet podpisů, oznamujeme Vám, že v případě potřeby jsme Vám plně k dispozici a prosíme, abyste počítali s podporou našeho ZV ROH reklamního podniku MERKUR, [Josef Souček na adrese Praha 1, Václavské nám. 28, tel. 224627.] <sup>c</sup>

[...] <sup>d</sup>

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.7.1968. – Ověřený originál strojepis A4, 2 s.

a Předtištěné záhlaví s emblémem podniku, vpravo strojem psaná adresa a kancelářská poznámka příjemce (SČSN): Mal. Kopii této zprávy zaslal ZV ROH také redakci Literárních listů, a to s průvodním dopisem o 7 řádcích, informujícím, že je „výbor zastoupený trvale ZV ROH“ a že je „plně k dispozici.“ Tento dopis i ověřená kopie vlastního textu se zachovaly v PJJ. Při horním okraji je přidělující poznámka příjemce: Lederer/Kolář.

b Tato pasáž je citována v informativním článku *Na obranu svobody*, Literární listy 1968, č. 25, s. 2.

c Podtrženo u příjemce.

d Razítko ZV ROH a vlastnoruční podpis: Josef Souček.

1968, 2. srpen, Náchod. – ZO KSČ Teplárny Náchod redakci Literárních listů. Dopis reagující kriticky na sdělení Josefa Bureše o problémech s ustavením výboru tisku, citované v Literárních listech.

[...] <sup>a</sup>

Vážená redakce!

Výbor naší ZO KSČ byl nemile překvapen Vaším článkem – *Na obranu svobody* uveřejněném v č. 23 ze dne 1.8.1968, kterým navazujete na obdržení dopis pracovníka našeho závodu Josefa Bureše. <sup>1</sup>

Považujeme v zájmu pravdy za nutné na tento článek odpovědět.

Na mimořádné celozávodní schůzi svolané v prac. době na vyjádření a podporu ÚV KSČ při jednání s představiteli KSSS <sup>2</sup> byla přijata příslušná rezoluce a po ní zahájena krátká diskuse. V ní J. Bureš vystoupil s návrhem na založení závodního výboru na obranu svobody tisku.

K jeho diskusnímu příspěvku se z přítomných vyjádřili celkem 2 zaměstnanci, z nichž jeden vyslovil názor, že prozatím není nutné podobný výbor ustavovat, když byla zrušena cenzura tisku. Předseda ZV ROH sdílel názor, že jestliže se posílá rezoluce na podporu politiky strany, že se může prozatím s vyslovením navrhovaného výboru posečkat.

Nikdo jiný k návrhu J. Bureše na schůzi nediskutoval, dotýčný se také o oficiální vyjádření ZV a výboru KSČ neobrátil. Z toho, že předseda ZV vyslovil opačný názor a přítomný předseda KSČ se k návrhu ihned nevyslovil, přece ještě neznamená, že se organizace strany staví proti. Jak uvádíme v úvodu, předsedové obou výborů závodních složek byli hluboce roztrpčeni, a proto došlo 2.8.1968 k nové mimořádné celozávodní schůzi, na níž byl J. Bureš dotazován, proč se obracel dříve na redakci Literárních listů, aniž by předem jednal s organizací.

Skutečnost je taková, že J. Bureš za lidmi na závodech v širším měřítku nešel, a proto také ani na členské schůzi KSČ 23.7.1968 nikdo z přítomných členů na podporu jeho návrhu nevystoupil.

Tyto skutečnosti vedly k tomu, že na druhé celozávodní schůzi došlo k ostré výměně názorů mezi předsedou ZO KSČ a J. Burešem, na konci schůze bylo přijato usnesení k uspořádání podpisové akce k vytvoření navrhovaného výboru, s čímž souhlasili i přítomní členové organizace KSČ. <sup>3</sup>

S pozdravem „Míru zdar!“

ZO KSČ – Teplárna Náchod

Náchod 2.8.1968

[...] <sup>b</sup>

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 27.7.1968. – Ověřený originál strojopis A4, 1 s.

a Strojem psaná adresa, vpravo prezentační razítko Literárních listů (LN) s datem 5.8.1968. Uprostřed nahoře rukopisná poznámka příjemce: Led[er]er].

- 1 Viz dok. č. 77, pozn. 2. Srov. také dok. č. 81, 86.
- 2 Jedná se o dvoustranné porady delegací ÚV KSČ a ÚV KSSS v Čierné nad Tisou 29.7.–1.8.1968.
- 3 Srov. dok. č. 77, pozn. 2 a dok. č. 86, kde pisatel uvádí, že ve zmíněné podpisové akci získal 60 podpisů.

## 81

1968, 2. srpen, Náchod. – Josef Bureš Jiřímu Ledererovi. Dopis, kterým pisatel sděluje, že bude moci do týdne oznámit založení tiskového výboru a zároveň vysvětluje nedorozumění, která v té věci vznikla po zveřejnění předchozí informace.

[...] <sup>a</sup>

Vážený soudruhu redaktore,  
děkuji Vám za dopis a jsem přesvědčen, že během týdne zašleme formální oznámení o ustavení Dělnického výboru v závodě Teplárna – Náchod.

Dnes Vám však píši jen proto, že jsem slíbil odeslání níže uvedeného upřesnění na celozávodní schůzi ROH. Je mou povinností Vám sdělit protest soudruhů, o kterých jsem se v dotaze zmínil. Oba soudruzi se naprosto kategoricky ohrazují a vysvětlili, že se nepostavili p r o t i, že pouze projeví svůj osobní názor. Že totiž svoboda tisku je uzákoněna, a proto je zbytečné vytvářet další organizace. Stejně protestoval i předseda KSČ. Vyvětlil, že organizace ani on nebyl nikým o tuto podporu požádán, což je pravda. Můj dojem vyjádřený: „ZO KSČ neposkytla podporu“ vznikl pouze z toho, že nikdo z přítomných členů ZO KSČ včetně předsedy se k mé výzvě nepřipojil. Chápu nyní, že je jistý rozdíl mezi nepřipojit se a neposkytnout podporu. Další skutečností je můj dotaz, jak výbor založit. Nemohu jinak než prohlásit, že byl psán pouze s úmyslem získat informaci jak si počínat, aby nedošlo k omylům a chybnému postupu. Nepsal jsem redakci LL, neboť nebylo mým přáním, aby tento můj dotaz byl zveřejněn, což je patrné z celkové formulace. Toto uvádím pro eventuální opravu.<sup>1</sup>

Pro Vaši informaci považuji za potřebné sdělit i to, že jsem odmítl seznámit se s obsahem dopisu, který zaslal ZO KSČ do redakce LL<sup>2</sup> jen proto, že

dle mého přesvědčení neexistuje rozpor mezi tím, co jsem uvedl ve svém dotaze, a skutečností (bylo to potvrzeno veřejně spoluzaměstnanci na mimořádné celozávodní schůzi, o níž jsem se již zmínil), že existují pouze chyby. Je mou chybou, že jsem se dotazoval, snad Vaší chybou, že došlo k zveřejnění mého dotazu bez uvedení doplňků v závorkách a chybou obou předsedů přinejmenším unáhlené jednání. Nevěřím však, že chyby se nechají odstraňovat dalšími chybami a že by prospělo spolupráci v závodě, kdybychom si vysvětlovali vzájemná stanoviska na stránkách tisku.

S upřímným pozdravem

Jos. Bureš<sup>b</sup>

2.8.1968 Teplárna – Náchod

(opis: ZV ROH Teplárna)

[...] <sup>c</sup>

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 2.8.1968. – Ověřený originál strojopis A4, 1 s.

- a Strojem psaná adresa, vpravo kancelářská poznámka tužkou: Lederer.  
b Připojen vlastnoruční podpis.  
c Prezentační razítko SČSN s datem 7.8.1968.

- 1 Srov. dok. č. 77, pozn. 2.
- 2 Tamtéž.

## 82

1968, 4. srpen, Frýdek-Místek. – Předseda severomoravské Rady tiskových výborů Jiřímu Ledererovi. Dopis s rozбором situace a perspektiv dělnické aktivity na Ostravsku a návrh programového prohlášení dělnických výborů na obranu demokratických svobod.

Frýdek-Místek dne 4.8.1968

Vážený pane redaktore!

Zasílám Vám „Návrh programového prohlášení dělnických výborů“, o kterém jsme spolu telefonicky hovořili ve čtvrtek.<sup>a</sup>

Je to samozřejmě materiál velmi stručný, ale opravdu nebylo možno sestavit něco podrobnějšího a určitějšího, neboť názory o poslání a práci celého našeho hnutí se navzájem velmi liší. Dokonce ani tento vcelku nic neříkající pro-

gram nebyl všemi bez výhrad přijat a lidé, kteří nemají demokratického myšlenkového založení a nejsou schopni polemizovat, mají tendence se od naší Rady odpojit. K tomu bohužel již došlo v případě Vítkovických železáren; zde rovněž lidé, kteří se dostali do čela hnutí, byli již dříve ve spojení s tiskem a snaží se tedy podnikovou Radu dělnických výborů, která se tam utvořila, proměnit v něco jako redakční radu podnikového časopisu a do značné míry se jim to podařilo.<sup>1</sup> Přesto, že je to pro naši Radu nepřijemné, ztratit takto kontakt s nejdůležitějším podnikem na Ostravsku, nejsme v této věci pesimisty a věříme, že znovu dojde ke sjednocení. Jejich program podpory podnikového časopisu s pozdějším přestupem do Společnosti pro lidská práva jako jedna její sekce zdá se nám totiž pro lidi nepřiliš přitažlivý; musíme tedy v naší Radě pracovat tak, aby si Vítkovičtí sami našli nebo byli nuceni najít cestu k nám.

Nepokládám za nutné příliš se rozepisovat o nesmyslnosti celé zmíněné koncepce, kdy dělnické hnutí se všemi svými obrovskými možnostmi se chce podřídit nějakému, dosud ještě bezvýznamnému spolku, který nadto směřuje do slepé uličky tím, že se hrne do Národní fronty, aby spolu se všemi, kdo naši bídu způsobili, se podílel na mizerné vládě, a to prakticky bez možnosti rozhodování, ale zato s plnou morální odpovědností. Veškeré úspěchy si bude dále přivlastňovat vedoucí složka, ale neúspěchy (a dá se očekávat, že budou početnější) půjdou na vrub všech, kdo se třeba jako páté kolo u vozu budou na vládě podílet a kteří se výrazně nebudou od celého vládního systému distancovat a nebudou vystupovat jako [opozice].<sup>b</sup> To je ovšem slovo, které má dnes ve vědomí lidu význam záporný; je to důsledek 20 nebo prakticky 30 let totalitní diktatury, stejně jako neuvědomělost nebo spíše nezkušenost některých předáků dělnických výborů, kteří nyní narušují jednotu hnutí. Těm lidem to nelze mít za zlé, ale udivuje mne to u jiných, u kterých bych byl předpokládal větší rozhled. Bohužel, zaměření dělnických výborů jako ochrana [redaktorů],<sup>c</sup> heslo „stát na stráži a čekat, až se někde něco bude dít proti svobodě tisku“, názory, že boj za demokracii jako za celek je a bude nad síly dělnických výborů, prostě chápání dělnických výborů jako nástroje tisku a nikoli naopak jsou vytvářeny a propagovány samými novináři. V tom vidím nebezpečí tendencí, které by mohly význam dělnických výborů zcela paralyzovat, a to proto, že:

- vlastní práce a problémy tisku jsou dělnictvu zcela cizí a dělníci o ně nemají zájem; v dělnických výborech jsou proto, že jinde nemají možnost se politicky angažovat jednoznačně za demokracii
- stát na stráži bez další aktivní činnosti povede k degeneraci dělnických výborů, nečinností se rozpadnou a bude „pracovat“ jen několik aktivistů, kteří v případě potřeby akce nenajdou podpory

- lidé považují (mylně) svobodu tisku za zajištěnu, v tom případě je už vlastní název a nabízená náplň činnosti výborů nepřitažlivá
- vyústění celého hnutí do Společnosti pro lidská práva, která nemá dosud žádné renomé, rovněž není přitažlivé; lidé cítí bezvýznamnost veškerého spolkaření.

Prosím Vás tedy, pokud můžete využít Vašeho vlivu jako činovník Svazu novinářů a jako publicista, abyste přesvědčoval novináře, že tyto zmíněné názory jsou nesprávné a škodlivé pro naše hnutí.

Druhá koncepce bližší právě uvědomělým dělníkům, kteří se k hnutí připojili z lidské snahy sami přispět ke změně nesnesitelných politických poměrů, je dle mého názoru reálnější; byť bude spojena s většími obtížemi a s větší prací, může přinést významnější výsledky.

Vychází z předpokladu, že veškeré organizace, které přežily 20 let stalinismu, musely se mu vnitřně přizpůsobit a nejsou schopny se vlastními silami přeměnit na organizace demokratického rázu. Mají takovou organizační strukturu, která umožňuje centru plně ovládat celou organizaci bez ohledu na mínění a vůli členstva. Centrum, spjaté se stalinským systémem a obsazené lidmi tomtuto systému odpovídajícími, má snahu nekomplikovat si vládnutí zaváděním demokratických reforem a bude se snažit udržet vše tak, jak je nebo bylo před lednem 1968. To platí jak pro jednotlivé organizace, tak pro celou Národní frontu.

Síly, které mohou změnit jak vnitřní strukturu jednotlivých organizací, tak i celý systém státní moci, musí tedy přijít zvenčí těchto institucí. Musí být silnější než ony, aby je ovlivnily. V nynějším období demokracie „na čestné slovo“ bude se síla měřit politickým, ideologickým vlivem, aktivitou. Do doby, než dojde znovu ke konsolidaci vládnoucích kruhů na bázi stalinismu a z toho plynoucího použití mocenských prostředků, které jsou jimi ovládané, je nutno vytvořit takovou organizaci, která by buď změnila jejich vnitřní strukturu, nebo převzala politickou aktivitu do svých rukou. Tato organizace musí stát [mimo všechny dosavadní instituce].<sup>d</sup>

Vytvoření jakéhokoli takového řádného spolku nebo politické strany by však narazilo na řadu nepřekonatelných obtíží:

Represivní opatření státu, nechuť a nedůvěra lidu ke všem spolkům, možnost zkosnatění vlastního aparátu, nevyhnutelně složeného z lidí psychicky a charakterově poznamenaných stalinismem (to jsme my všichni, nikoho nevyjímaje), nutnost vstupu této organizace do NF, tím převzetí podílu zodpovědnosti za vládu a z toho plynoucí ztráta prestiže a jiné.



Nutno tedy vytvořit takovou organizaci, která by se těmto překážkám vy-  
mkla. Je to jistě úkol nesmírně obtížný a bude třeba teprve najít natolik schopné,  
ba geniální lidi, kteří by byli s to jej splnit; ale je to úkol nezbytný. Nebude-li  
jej možno pro horu obtíží a překážek uskutečnit, vzdávám se naděje v usku-  
tečnění demokracie; čekat na ni od bývalých stalinských orgánů by bylo naivní.  
To, co v těchto orgánech nyní probíhá, považuji jen za náhodné porušení konti-  
nuity systému totalitní vlády, které v našem tak oblundně nesmyslném a nepruž-  
ném systému způsobí dost dlouhé politické zmatky a vakuum, ale nic více.  
Budou-li tedy zbytky dřívějších a zárodky budoucích demokratických sil nato-  
lik silné, moudré, lstivé, průbojné a odvážné, že toto vakuum zaplní dříve, než  
se spojitost totalitní vlády obnoví, může rozum u nás znovu zvítězit. Jsem si  
vědom, že nikdo nemůže vytvořit nyní nic, co by již nebylo dnes ve společnosti  
obsaženo, že naše pilné usilování je jen součástí demokratických sil, které dáv-  
no ve společnosti zrály; při svých skrovných schopnostech a omezených infor-  
macích nejsem schopen posoudit, jaký je asi potenciál těchto demokratických  
sil. Jestliže budoucnost ukáže, že tyto síly nejsou dosud schopné, že situace  
není zralá k tomu, aby mohly převzít moc, nezbyvá nám, než se podřídit osudu;  
nečiním si nadějí, že by k těm, kteří se dnes angažují, byl tento osud pak příliš  
přízniv.

Otázka, zda opoziční boj politických sil vést parlamentním způsobem ne-  
bo nějak jinak, zdá se být předčasná. Krize parlamentarismu v současném de-  
mokratickém světě, představovaná rasovým nebo studentským hnutím, zdá se  
svědčit o tom, že parlamentní demokratický systém se přežívá a nemá budouc-  
nosti.

Nedomnívám se ovšem, že by bylo možno nebo spíše radno tuto krizi  
u nás přeskokovat; dějiny ukazují, že přeskočení určité historické epochy vedlo  
ve společnosti k velkým poruchám. Je ovšem předčasné řešit nyní tuto věc.

Podstatným úkolem je nyní stvořit nějaký zárodek opoziční organizace  
jako takové. Domnívám se, že jediným základem, na kterém je možno tuto  
organizaci nyní stavět, jsou právě dělnické výbory. Dosud nedošly tak daleko,  
aby narazily na jedinou z těch závažných překážek, o kterých jsem psal, a bu-  
dou-li rozumně vedeny, mohou je všechny obejít. Mají-li tyto výbory být tedy  
zárodkem nějaké nové opoziční organizace, musí spojit [všechny]<sup>c</sup> politicky  
uvědomělé, aktivní [a statečné] lidi. Není nutno spojit je pod hlavičkou děl-  
nických výborů; tam, kde určitá složka jediné organizace (ROH, KSČ apod.)  
nabyla progresivního charakteru a je v rukou pokrokových funkcionářů, není  
nutno vůbec výbory zakládat, ale stačí se spojit s těmito organizacemi a s nimi  
utvořit akční svazek. Není ovšem pochyb, že jiná sjednocující síla než jednotné  
dělnické výbory v současnosti neexistuje.]<sup>2</sup>

Tímto způsobem vytvořit něco na způsob lidové fronty. Ukáže-li se mož-  
nost vytvoření takovéto fronty, bude nutno vytvořit vůdčí hnutí, spočívající  
v podstatě na principech starých dělnických organizací: masovost, jednota, ak-  
tivita, [solidarita.]<sup>s</sup> Všechny tyto principy spolu souvisí a nelze je posuzovat  
odděleně.

Prakticky by to znamenalo:

Dosavadní aktiv (rady, výbory, předsednictvo) bude činně vystupovat ve všech  
otázkách politiky. Nebude se vyhýbat ani podpoře hospodářských požadavků děl-  
nictva (popularita). K tomu je ovšem nutno bezpodmínečně aktivně a [syste-  
maticky]<sup>h</sup> spolupracovat s tiskem, rozhlasem atd., a to v celostátním měřítku,  
nikoliv jen v krajích. Vůdčí myšlenkou je aktivizace dělnictva, zbavit je obav  
a odporu k politické práci. Získat popularitu a prestiž dělnických výborů jako  
hnutí a důvěru k jejich koordinačním orgánům. Zapojit do jejich práce aspoň  
30 % dělnictva, tím získat 90 % politické aktivity. Postupně se získáváním vli-  
vu pokládat stále větší konkrétní politické požadavky jako: zrušení registrace  
organizací, zrušení seznamu utajovaných skutečností, zavedení alternativních  
voleb apod., a to takovou formou, na kterou by vládnoucí orgány musely od-  
povědět.

Dále se uvidí; nelze vyloučit, že pod tlakem dělnických výborů se [funkce  
politické opozice ujme ROH nebo jiná organizace. Již dnes na řadě závodů  
ovládají dělnické výbory nepřimo ROH i KSČ tím, že mají vliv na členstvo  
a toho se funkcionáři těchto organizací bojí, a proto ustupují. Nebylo by možno  
toho dosáhnout i v celostátním měřítku?] <sup>ch</sup>

Promiňte mi prosím rozsah tohoto dopisu, který Vás snad unavuje; nejsem  
tak zblhlý ve vyjadřování, abych to napsal hutněji.

Chtěl bych Vám poděkovat za Vaše předchozí rady a informace, které  
jsou pro nás neocenitelné. Snad by Vám nebylo na obtíž, kdybychom zůstali  
v pravidelném styku telefonickým nebo písemným, pro nás by to znamenalo  
značnou podporu.

Nevím, zda Vás můžeme požádat o pomoc při prvních našich konkrétních  
akcích, ale bez ní by byly skutečně těžko uskutečnitelné. Jsou to:

- uspořádání mítinku (o kterém jsme již spolu mluvili)
- setkání našich představitelů s členy Svazu vysokoškolského studentstva,  
případně navázání spojení s nimi, nebo dokonce vytvoření akčního svazku
- Televizní beseda v ostravském studiu dne 21.8. (redaktor s. Nepeřil počítá  
s Vaší účastí)
- zřízení pravidelné týdenní tribuny Rady dělnických výborů v ostravském  
rozhlasu a zajištění její programové náplně

– veřejná expertiza „Seznamu utajovaných skutečností“<sup>3</sup> (ze stanoviska dělnictva).

Prozatím počítáme s tím, že se studenty a pokud budete mít čas i s Vámi bychom se sešli v sobotu 17.8. v Praze. Pokud byste byl ochoten toto setkání se studenty nám zprostředkovat, byli bychom Vám velmi vděční.

Doufám, že Vás nebudu příliš obtěžovat, když Vám ještě tento týden telefonem zavolám. S „Návrhem programového prohlášení“ naložte podle vlastní úvahy, ale uvítali bychom, kdybyste po odstranění hrubých slohových nedostatků, které tam jsou, alespoň podstatu uveřejnil ve Vašem listě.

S pozdravem

Ing. Zbyněk Mička<sup>1</sup>  
Důl Staříč, OKR, Sviadnov,  
okr. Frýdek–Místek  
tel. Ostrava 82, kl. jih 499, 491

[Příloha]:

[N á v r h

programového prohlášení dělnických výborů na obranu  
demokratických svobod

Dělnické výbory na obranu demokratických svobod jsou zcela dobrovolným neformálním hnutím pracujících všech oborů, bez rozdílu politické příslušnosti, národnosti a náboženského vyznání, kteří se chtějí aktivně podílet na budování demokratického socialismu v naší vlasti.<sup>1</sup> Jejich zájem se váže ke všem oblastem společenského života. Za hlavní cíl považují uskutečnění zásad Deklarace lidských práv OSN z r. 1948.

Jejich cílem je stát se společenskou silou, která by přispívala k tomu, aby politika našeho státu byla politikou dělnickou, sloužící zájmům všeho pracujícího lidu, na rozdíl od politiky kabinetní, která v minulosti často sloužila jen zájmům úzkých mocenských skupin. Tohoto cíle bude dosahovat nikoli prostředky parlamentního boje, ale ovlivňováním vládních činitelů všech stupňů vytvářením a prosazováním veřejného mínění. K tomu chce sjednotit všechny politicky angažované pracující a spojit se se všemi pokrokovými organizacemi nebo jejich složkami do jednotného akčního svazku. Tento svazek všech uvědomělých dělníků, rolníků, inteligence a všech ostatních pracujících by měl být trvalou složkou našeho politického života, bez ohledu na to, jak se bude

vyvíjet jeho formální uspořádání v nových dosud nebývalých podmínkách demokratického socialismu.

Dělnické výbory pro obranu demokratických svobod budou působit na politické poměry formou jednoznačného vyjadřování vůle pracujících, prosazováním veřejného mínění do politické činnosti. K tomu budou používat prostředků demokratických, zákonných, které si organizovaná dělnická třída v historii své politické činnosti vytvořila a které jsou jí vlastní.

Jsou to:

1. Seznamování široké veřejnosti s politickými problémy
2. Písemné vyjadřování mínění pracujících formou prohlášení a rezolucí
3. Konání veřejných shromáždění a mítinků, kde bude hromadně vyjadřován názor dělnictva
4. Otevřená diskuse a dialog s veřejnými činiteli
5. V případě ostrého nesouhlasu protestní stávka

Ve své politické činnosti budou se dělnické výbory sdružovat se všemi demokratickými a pokrokovými organizacemi a především se budou opírat o tisk a ostatní sdělovací prostředky.

Podle místních podmínek a okamžitých okolností budou jednotlivé výbory, nezávisle na ostatních a na ústředních orgánech, pracovat zcela samostatně.

Za nejbližší cíl politické činnosti, ke kterému budou směřovat a za který budou bojovat dělnické výbory pro obranu demokratických svobod, považujeme:

1. Vytvoření takových orgánů vlády a politické správy všech stupňů, které by skutečně zastupovaly pracující a hájily jejich zájmy. Tyto orgány zvolit novými volbami, které musí být provedeny co nejdříve a hlavně demokraticky. K tomu účelu musí být vydán nový demokratický volební zákon.<sup>4</sup>
2. Zabezpečení všech demokratických svobod a lidských práv dle Deklarace OSN, které jsou nutnou podmínkou řádné organizace moderní společnosti, která chce spět k rozvoji a nikoli k úpadku. To provést zásadními zákonodárnými úpravami, a to jak ústavními, tak i ostatních zákonů.<sup>5</sup>
3. Vybudovat účinný systém záruk dodržování všech zákonů. Je nutno zaručit, aby každý, kdo poruší zákon, byl se jednalo o nejdříve postaveného vládního činitele, byl vzat k zodpovědnosti za porušení zákona. Naopak každý, kdo zákony dodržuje, musí mít záruky, že nebude perzekvován. Vytvořit účinnou společenskou a institucionální kontrolu vládní moci na všech stupních.

Věříme, že naše činnost bude účinnou podporou progresivních sil ve všech společenských složkách v našem státě a že tyto síly naše úsilí podpoří, tak jako my budeme podporovat práci jejich.

Věříme, že celá pokroková veřejnost, všichni pracující se aktivně zúčastní boje o uskutečnění nového, lidštějšího a dokonalejšího společenského zřízení než všechna předchozí bpke, [?] v němž se dělnické výbory pro obranu demokratických svobod chtějí stát složkou neaktivnější.

Tento návrh programového prohlášení byl vypracován na schůzi předsednictva Rady dělnických výborů dne 26.7.1968, kde bylo též usneseno, že návrh bude ještě před projednáním jednotlivými dělnickými výbory zveřejněn v tisku.

Jeho účelem je seznámení veřejnosti s cíli dělnických výborů. Vzhledem k tomu, že zájem veřejnosti je nyní soustředěn k mezinárodnímu dění, nepovažují za vhodné zveřejňování dokumentů dělnických výborů, které by v tisku zanikly bez většího ohlasu. Proto Vám zasílám tento návrh k vyjádření s tím, abyste jej chápali jako prozatímní dokument. Podrobnější a obsáhlejší program dělnických výborů je v současné době obtížné sestavit, neboť každý jednotlivý dělnický výbor si při svém vzniku stanovil odlišné cíle a odlišný program. V tomto návrhu je tedy uvedeno pouze to, co je dle názoru předsednictva v programech jednotlivých výborů společné. Předsednictvo je toho názoru, že toto stručné programové prohlášení je postačující pro začáteční období politické činnosti dělnických výborů a může sloužit jako podklad pro vlastní práci organizační.

Žádáme všechny členy Rady, aby tento návrh projednali se členy dělnických výborů a při nejbližší schůzi Rady, která bude včas svolána, bude se konat v termínu pravděpodobně 9. srpna 1968, vznesli k němu své připomínky a návrhy na změnu.

Dále bylo na schůzi předsednictva Rady sestaveno „Provolání předsednictva Rady dělnických výborů pro obranu demokratických svobod“. V tomto svolání, jehož text bude zveřejněn v tisku ihned, jakmile se uklidní mezinárodní situace, vyzýváme všechny pracující, aby za hlavní úkol nynějšího období nepřestali považovat řešení vnitropolitické situace ve prospěch progresivních sil. Provolání obsahuje výzvu k tvoření dělnických výborů a aktivizaci výborů, které byly již utvořeny a k jejich sdružování koordinované činnosti.

Předsednictvo Rady dále jednalo o názvu Rady. Vzhledem k tomu, že názvy jednotlivých výborů jsou rozdílné, ale jejich cílem je obrana všech demokratických svobod, navrhuje předsednictvo, aby Rada přijala tento název: „Rada dělnických výborů pro obranu demokratických svobod Ostravské oblasti“. Dále byly projednávány návrhy na navázání spojení se Svazem vysokoškol-

ského studentstva v Praze a na uspořádání mítinku dělnických výborů v Ostravě. Oba tyto návrhy byly schváleny a jejich realizace bude projednána na nejbližší schůzi Rady dělnických výborů.

Za předsednictvo Rady  
Ing. Mička

*CSDS Scheinfeld, P.J.L., Dělnické výbory, 4.8.1968. – Originál strojopis A4, 5 s.; příl. cyklostyl A4, 4 s.*

- a Dne 4.8., kdy je dopis datován, byla neděle. Znamená to tedy, že o programovém prohlášení jednali oba účastníci telefonicky předcházející čtvrtek, tj. 1.8.1968.
- b V originále proložené.
- c V originále proložené.
- d U příjímce podrženo modrou propisovací tužkou. Při pravém okraji touž rukou připsán otazník.
- e V originále proložené.
- f Celý odstavec u příjímce zatřesen po levé straně dvěma svislými čarami.
- g V originále proložené.
- h V originále proložené.
- ch Tato pasáž u příjímce označena po levé straně dvěma velkými vykřičníky.
- i Připojen vlastnoruční podpis.
- j Cyklostylový výtisk (modrý) je v této pasáži značně porušen a těžko čitelný.

- 1 Srov. dok. č. 83.
- 2 Viz úvahy J. Lederera o demokratické „federaci“ jako „alternativě“ vedle komunistické strany. C.d. *Touhy a iluze I*, s. 246. Srov. také dok. č. 70, pozn. 4.
- 3 Jedná se o seznam utajovaných skutečností, o nichž se nesmělo psát, který 29.7.1968 rozeslalo ministerstvo vnitra všem redakcím novin a časopisů.
- 4 Volby do zastupitelských sborů se měly původně konat 19.5.1968. Pro všeobecnou nespokojenost s kandidáty, vybranými ještě před lednem, rozhodlo předsednictvo NS volby odložit. Na zákonnou úpravu demokratických voleb však už nezbyl čas. Vývoj, který k tomu směřoval, zastavila srpnová okupace a volby zorganizovala až normalizovaná moc 26.–27.11.1971. První demokratické volby, které proklamovaly výbory na obranu občanských práv 1968, se vlastně uskutečnily na základě nového volebního zákona č. 47/1990 Sb. až ve dnech 8. a 9. června 1990.
- 5 Také tento požadavek byl po celé období „normalizace“ vykázan z oficiálních programů a struktur a žil jen v ilegálně jako sjednocující prvek mnohohrstevného disentu a opozičních iniciativ občanského hnutí. Prvním pokusem o novou úpravu demokratické struktury bylo zrušení vedoucí úlohy KSČ, NF, a vypuštění ústavního ustanovení o marxismu-leninismu jako jediném státně uznávaném světovém názoru (ústavní zák. č. 135/1989 Sb. ze dne 29.11.1989). Následoval tzv. malý zákon o politických stranách (č. 15/1990 Sb. z 23.1.1990), kterým se vlastně realizoval základní požadavek roku 1968 na svobodnou a demokratickou „organizaci moderní společnosti“.

1968, 6. srpen, Vítkovice. – Tisková zpráva o poradě zástupců jednotlivých výborů na obranu tisku v provozech VŽKG, na níž se ustavil podnikový výbor.

Ve čtvrtek odpoledne<sup>a</sup> sešli se v redakci Jiskry zástupci kolektivů na obranu svobody projevu, ustavených z vlastní vůle a vlastního rozhodnutí v našem podniku. Současně s nimi tři zástupci přípravného výboru Společnosti pro lidská práva.

Na programu jednání byla příprava programu činnosti a ustavení podnikového výboru na obranu svobody projevu.

Účastníci se shodli v názoru, že přes vydání novely tiskového zákona je existence a činnost hnutí na obranu svobody projevu stále platná a účelná, že tedy výbory budou dále pracovat. Činnost výborů v našem podniku bude zaměřena především a hlavně na ochranu svobody projevu. Současně ovšem budou zástupci podnikového výboru členy Společnosti pro lidská práva, která bude založena ještě v tomto měsíci. (Příhlášky jsou k dispozici u zástupců výborů na obranu svobody projevu a v redakci Jiskry.) Podnikový výbor bude úzce spolupracovat s redakcí Jiskry. Bude však nezávislým orgánem.<sup>1</sup>

V podnikovém výboru budou členy vždy dva delegáti z každého kolektivu na obranu svobody projevu. Plénum výboru se sejde ve čtvrtek 8. srpna v 15 hodin v redakci Jiskry. Zvolí si předsednictvo, zástupce do redakční rady Jiskry, zástupce do Společnosti pro lidská práva a projedná program činnosti.

*Jiskra (Vítkovice) 6.8.1968, s. 1.*

a V roce 1968 připadl 6. srpen na úterý, což znamená, že schůzka v redakci Jiskry se konala ve čtvrtek před tím, tj. 1. srpna.

1 Srov. dok. č. 82.

1968, 8. srpen, Praha. – Prohlášení Výboru pro ochranu svobody slova a projevu, který se ustavil v Orientálním ústavu ČSAV bezprostředně po schůzkách nejvyšších představitelů v Čierné nad Tisou a v Bratislavě jako odezva na snahy „usměrnit“ masové sdělovací prostředky.

[...] <sup>a</sup>

Prohlášení Výboru pro ochranu svobody slova a projevu  
v Orientálním ústavu ČSAV <sup>b</sup>

Zaměstnanci Orientálního ústavu ČSAV na veřejné schůzi KSČ dne 6. srpna 1968 vyslechli informace z aktivu funkcionářů ve Sjezdovém paláci o jednání v Čierné a Bratislavě.<sup>1</sup> Výsledkem této [schůze bylo rozhodnutí založit Výbor na obranu slova a projevu i v našem ústavu.]<sup>c</sup> [Znepokojilo nás]<sup>d</sup> totiž už to, [že se znovu rozlišují informace pro členy KSČ a ostatní veřejnost]<sup>e</sup> namísto slíbeného všelidového mítinku. [Celkový tón oficiálního zpravodajství z tohoto aktivu – stejně jako i jiné projevy – vzbuzují obavy, že začínají převládat tendence usměrnit tisk a masové komunikační prostředky.]<sup>f</sup> Četli jsme například: „Při zabezpečení plné svobody půjde o to, aby novináři měli vždy na paměti zájmy naší strany a státu, jež jsou současně zájmy celé naší společnosti.“ (RP, 6.8.68). [Jsme přesvědčeni, že svoboda projevu může být omezena pouze zákonem;]<sup>g</sup> kromě toho je tento výrok v rozporu se základní myšlenkou Akčního programu KSČ, že totiž komunistická strana se musí o vedoucí úlohu ucházet u celé společnosti svou každodenní činností. Stejně není a priori dána ani totožnost zájmů strany a společnosti, nýbrž musí být průběžně utvářena, prověřována a kontrolována. Prozatím jediným garantem toho může být plná<sup>h</sup> svoboda slova a projevu. Takto jsme rozuměli i prohlášení vedení Svazu novinářů ze dne 3.8.1968 v Bratislavě, a proto je plně podporujeme.

Události československého jara a léta 1968 dokazují, že právo lidu na vládu nevyplývá u nás pouze z nějakého deklarativního vyhlášení, nýbrž že si je lid vydobyl svou aktivitou a angažovaností, svým klidným a moudrým postojem. Ve své absolutní většině se československý lid vyslovil i pro socialismus v této zemi.<sup>2</sup> Toto jeho socialistické přesvědčení je dnes podle našeho názoru základní zárukou socialistického vývoje u nás. KSČ svým Akčním programem předložila reálný a promyšlený plán tohoto vývoje a všichni lidé jej přijali a [v] diskusích dále rozvíjeli. Celý politický vývoj posledních měsíců probíhal jako tvůrčí diskuse a oponentura mezi vedením KSČ a lidem a vyústil v jednoznačnou podporu předsednictvu ÚV KSČ při jednáních v Čierné nad Tisou. Byl to projev ozdravení politického života u nás a domníváme se, že se samozřejmě bude KSČ o tuto podporu znovu ucházet při každém novém kroku. Ptáme se proto soudruha Smrkovského, jak rozumět jeho výroku: „Uvidíme, zda ti, co nám nyní tleskali, když jsme se, abych tak řekl, prali, budou tleskat i nyní, když jsme opět vykročili s našimi přáteli po společné cestě. Nyní se ukáže, kdo to myslí jako my – komunisté, a kdo spekuloval.“ (MF, 6.8.1968.)

Kdo tady spekuloval a s čím?

Výbor na obranu <svobody><sup>ch</sup> slova a projevu  
v Orientálním ústavu ČSAV  
za: O. Švarný [v.r.] Zlata Černá [v.r.]  
[Připojeno 24 podpisů, v podpisování se pokračuje]<sup>1</sup>

Na vědomí<sup>1</sup>

Svazu novinářů  
předsednictvu ÚV KS  
s. Smrkovskému  
redakci Mladé fronty  
redakci Práce  
redakci Literárních listů

CSDS Scheinfeld, PJL, Dělnické výbory, 8.8.1968. – *Ověřený originál strojopisu A4, 2 s.*

- a Předtištěné záhlaví, vpravo datum podání a kancelářská poznámka tužkou: Lederer. Uprostřed prezentační razítko SČSN s datem 9.8.1968.
  - b Toto prohlášení se zachovalo v originále určeném SČSN a v kopii pro Literární listy. Obě verze jsou totožné, kopie psaná přes uhlový papír. Liší se jen v nadpisu, který byl do obou textů vepsán dodatečně. V kopii chybělo slovo „svobody“, které tam kdosi vepsal ještě u původce.
  - c V kopii podtrženo u příjemce.
  - d–g Tuto pasáž v hranatých závorkách přetiskl J. Lederer v *Literárních listech* 1968, č. 25, s. 2.
  - h V originále podtrženo.
  - ch Vepsáno dodatečně u původce.
  - i Tato věta je vepsána jen do kopie pro Literární listy. V originále určeném SČSN je místo ní připojeno 11 vlastnoručních podpisů.
  - j Cit. originál uvádí mezi adresáty také Čs. rozhlas. Ze všech jmenovaných podání se však zachovaly jen dva citované texty.
- 1 Jednání proběhlo krátce po manifestaci na Staroměstském náměstí v Praze 1.8.1968. Na obou shromážděních referoval J. Smrkovský, který se pokusil uklidnit veřejné mínění tvrzením, že jsme u sovětské delegace „nalezli pochopení“. Z hlediska dobové citlivosti na svobodu tisku má svou důležitost i fakt, že ještě v noci z 31.7. na 1.8. dostali vedoucí redaktori novin a časopisů důvěrný pokyn, aby ustali v polemikách s názory zemí Varšavského paktu.
  - 2 Srov. dok. č. 9. pozn. 2.

85

1968, 9. srpen, Ostrava. – *Usnesení druhé schůze severomoravské Rady dělnických výborů pro obranu demokratických svobod.*

### U s n e s e n í

z druhé schůze Rady dělnických výborů pro obranu demokratických svobod, konané dne 9.8.1968 v Ostravě.

1. Rada dělnických výborů ve spolupráci s ROH uspořádá mítink dělnické veřejnosti. Termín konání 30.8.1968 v hale Tatran. Zaměření mítinku: problémy ekonomické a aktuální, problémy politické.

K tomu bude zajištěno:

- a) hala Tatran – s. Vystavěl
- b) záštita ROH, Svaz novinářů, Společnost pro lidská práva – předsednictvo
- c) propagace v závodních časopisech a plakáty – všichni členové rady
- d) význačné osobnosti politického života pro vystoupení – předseda

2. Schvaluje se návrh programového prohlášení, který byl vypracován předsednictvem s tím, že bude blíže vysvětlen název výboru jako dělnický a odstraněny formální nedostatky tohoto návrhu.

3. Rada souhlasí se zavedením pravidelného rozhlasového pořadu, věnovaného dělnickým výborům. Pro sestavování pořadů je určena tato redakční rada:

- s. Chodil – Důl Petr Bezruč
- s. Nagy – Důl Doubrava
- Ing. Kýnl – VŽKG
- s. Kešel – Důl Petr Bezruč
- s. Kudělka – NHKG

Tato redakční rada bude sestavovat pořady na témata, která obdrží od předsednictva rady. Veškeré náměty ze všech dělnických výborů budou zaslány předsedovi Rady dělnických výborů – s. Mičkovi.

4. Bude uskutečněn rozhovor s redaktory ostravské televize o zlepšení spolupráce s Dělnickými výbory. Uskutečnění rozhovorů zajistí Ing. Říman a s. Vystrčil. O schůzce budou informovat předsednictvo Rady.

5. Bude proveden zájezd členů Dělnických výborů do Prahy za účelem navázání spolupráce se Svazem vysokoškolských studentů, příp. jinými organizacemi nebo osobnostmi, které by se měly zúčastnit mítinku.

Zájezdu se zúčastní: Blaha Alois, Postl Rudolf, Kýnl Václ., Zástřešek Jan, Svoboda Jaroslav, Nagy Viliám, Prokeš, Vystavěl, Mička.

Další prohlášení se dostaví přímo na sjednané místo, které bude spolu s termínem odjezdu oznámeno všem zájemcům krátkou cestou. Zajistí – s. Ing. Mička.

6. Bude vyslána delegace Rady dělnických výborů do redakcí ostravských deníků se žádostí o poskytnutí pravidelné týdenní rubriky Dělnických výborů.

Členové delegace:

s. Misař

s. Homerle

s. Vidovič

s. Prokeš

O výsledku jednání podají členové delegace zprávu na nejbližší schůzi Rady.

7. Schůze Rady dělnických výborů budou se konat pravidelně co 14 dnů v návaznosti na dnešní schůzi. Místem konání pravidelných schůzí bude Závodní klub Dolu Petr Bezruč ve Slezské Ostravě. Předsednictvo Rady se bude dále scházet dle potřeby.

8. Schvaluje se znění dopisu ÚV KSČ o gen. Prchlíkovi.<sup>1</sup> Odeslání zajistí s. Kešel.

9. Rada dělnických výborů se ztotožňuje s názory vyslovenými v diskusním příspěvku s. Kudělky. Tento diskusní příspěvek bude pro potřeby všech členů rady cyklostylován a všem členům zaslán. Po dohodě s redakcí Nové Svobody budou některé části tohoto příspěvku zveřejněny. Zajistí – Ing. Mička.

10. Bude zpracována a zaslána všem členům expertiza Seznamu utajovaných skutečností. Na základě této expertizy bude uskutečněn pořad v rozhlase nebo článek v denním tisku. Zajistí – Ing. Mička a redakční rada.<sup>2</sup>

Další členové Rady dělnických výborů:

Molík Alois, Bytostav, n.p. Bohumín, telefon 3643

Mana Alois, Ostrava 4, Gerasimovova 40

*CSDS Scheinfeld, PJL, Dělnické výbory, 9.8.1968. – Cyklostyl A4, 2 s.*

1 Dopis se v PA ostravských podniků nezachoval. Podle celkového vyznění lze předpokládat, že souvisel s akcí předcházejícího dne (8.8.1968), kdy 90 kulturních pracovníků podepsalo protestní dopis A. Dubčekovi proti odvolání gen. V. Prchlíka.

2 Seznam ministerstva vnitra rozeslaný 29.7.1968 všem redakcím. Srov. dok. č. 82, pozn. 3.

1968, 11. srpen, Náchod. – Josef Bureš Jiřímu Ledererovi. Dopis o předvolání pisatele na celozávodní schůzi KSČ ve věci předchozí korespondence a zpráva o získání 60 podpisů pro ustavení Výboru na obranu tiskové svobody.

[...]<sup>a</sup>

Vážený soudruhu redaktore,

děkuji Vám za dopis i nevšední ochotu navštívit nás. Jsem však přesvědčen o potřebě Vaší práce na důležitějších úsecích, neboť vím z osobní zkušenosti, jak často drobná, téměř bezvýznamná věc spotřebuje mnoho energie, než se dostane přes všechny překážky lhostejnosti, nepochopení a předsudků „na světě Boží“. Obdivuji se heroickému vzhopení všech novinářů, redaktorů i ostatních pracovníků, kteří dovedli svou aktivitou probudit národ a zaktivizovat veřejné mínění k tak bohaté činnosti. Bylo by jistě nezodpovědné chtít Vás zatěžovat lokálními případy jako je náš, abyste ujel 300 km kvůli pár zaměstnancům malého pohraničního závodu. Avšak právě tato Vaše ochota je povzbuzující. Je příkladem obětavosti proti dosavadní pohodlnosti mnoha schopných lidí. Je přímo bolestné slyšet od těch, kteří dříve v soukromí vedli bojové řeči, jako: „kdyby byla svoboda... to bysme...“ a nyní, když se neuvěřitelné stalo bez jejich přičinění skutečností, změnili slova své písničky: „Dej mi s tím pokoj, mám dost práce na zahrádce, s autem, a vůbec; žádný neví, co ještě bude...“

Nepsal bych Vám o schůzi u nás, ani o dotazu. Když jsem však byl předvolán na celozávodní schůzi, nevěděl jsem o zveřejnění těch několik vět a na dotaz, zda jsem psal článek do LL, jsem odpověděl, že nepsal. Slíbil jsem odeslání předchozího dopisu<sup>1</sup> více z reakce na překvapení, než z jiného důvodu. Mohu Vás však ujistit, že kdyby k tomu zveřejnění nedošlo, nedošlo by ani k dalšímu. Nechci Vás však unavovat podrobnostmi. Po prvním nárazu vzala diskuse opačný směr a dnes mám již přes 60 podpisů. (Schází jen jasnovidec, který by provedl roztržidění úmyslů za těmi podpisy.) Opravdu nerad Vás obtěžuji, ale jak mám dále postupovat?

Domnívám se, že by bylo vhodné svolat schůzku všech podepsaných a zvolit 3–5 členů jako skutečný výbor, který by v případě potřeby jednal a svolával ostatní. Potom zaslat formální oznámení LL s požadavkem, abychom byli informováni o eventuálních potížích se svobodou projevu a mohli k tomu zaujmout stanovisko. Dále si myslím, že tento výbor by mohl sledovat dění v závodě, dávat připomínky a protestovat v těch případech, kdy by došlo k porušování vyjádřených zásad. Jednat potom s vedením závodu, ZV ROH či politickými

organizacemi apod. Je-li můj názor správný, stačí, když několika slovy vyjádříte svůj souhlas. Pokud je třeba řešit věc jinak, napište laskavě jak.

Děkuji Vám mnohokrát za Vaši obětavost a končím s pozdravem:

„Dobrá věc se podařila...“

Přeji Vám hodně úspěchů ve Vaší práci. Bude jí ještě mnoho potřeba.

Váš: Josef Bureš<sup>b</sup>  
Teplárna – Náchod

11.8.1968

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 11.8.1968. – Originál strojopis A4, 1 s.

a Strojem psaná adresa, vpravo prezentační razítko SČSN s datem 14.8.1968 a nad ním černým fixem přidělující poznámka: Lederer.

b Připojen vlastnoruční podpis.

1 Srov. dok. č. 77, 80, 81.

87

1968, 15. srpen, Praha. – Prohlášení skupiny pěti pracovníků ministerstva zemědělství a výživy, kteří se rozhodli vytvořit Výbor na obranu svobody projevu bezprostředně potom, co předsednictvo ÚV KSČ odsoudilo 14. srpna podpisovou akci v Praze.

<...><sup>a</sup>

My, podepsaní pracovníci Ministerstva zemědělství a výživy, rozhodli jsme se vytvořit Výbor na obranu svobody projevu. Bezprostředním podnětem k tomu je zpráva ze zasedání předsednictva ÚV KSČ ze 14. srpna, která odsuzuje podpisovou akci v Praze.<sup>1</sup>

Ani my nejsme spokojeni s informacemi, které dostáváme v posledním týdnu tiskem, rozhlasem a televizí. Smířili jsme se s informačním vakuem, vytvořeným zejména kolem porad v Čierné<sup>2</sup>, a snažili jsme se pochopit jeho příčiny, jak nám je vysvětlovali na různých aktivech ss. Smrkovský, Šimon, Císař a další. Nyní musíme konstatovat, že tok informací od porad v Čierné je stále filtrovanější. Současně dochází k tomu, že předsednictvo ÚV KSČ odsuzuje podpisovou akci, která se týká Lidových milic.

Nepovažujeme tuto akci rovněž za vhodný způsob k řešení problému Lidových milic a pochybujeme zejména o její účinnosti. V této otázce se nám

zdá daleko závažnější formulace 3. bodu I. části návrhu stanov KSČ, kde se konstatuje, že „...vytváření seskupení členů strany s vlastní frakční kázní je nepřijatelné“.<sup>3</sup> Jsme toho názoru, že tento článek řeší i problém milic, tj. stranické menšiny s vlastní vnitřní vojenskou kázní a uzavřenou vojenskou organizací, utajovanou i před ostatními členy strany. Milice konají vlastní schůze, nepřístupné ostatním členům KSČ – ačkoliv tvoří většinu, vytvářejí vlastní programové dokumenty, obracející se dokonce za hranice apod.<sup>4</sup>

Nemůžeme zásadně souhlasit s tím, aby podpisové akce byly odsuzovány, naopak petiční právo považujeme za součást svobody projevu a požadujeme jeho uzákonění. Připomínáme význam a rozsah podpisové akce před jednáními v Čierné.<sup>5</sup> Souhlasíme s tím, že podpisové akce je třeba organizovat, odstranit z nich anonymitu podpisujících a organizátorů, nemístnou hysterii při jejich publikování, a to z obou stran, tedy těch, kteří souhlasí, i těch, kteří jsou proti. Petice je třeba brát v úvahu při vytváření politiky, i když není nutné s nimi doslova souhlasit.

Proto jsme se rozhodli vytvořit Výbor na obranu svobody projevu, pravděpodobně první ve státních úřadech. Podporujeme úsilí humanitní a technické inteligence, zejména inteligence marxistické [a nechceme podporovat dojem, že ve státních úřadech pracují jen dobře placení byrokraté, kterým je v zájmu jejich existenčních podmínek lhostejné, kdo a jak je vede, a kteří jsou vždy pevným zázemím jakýchkoliv oficiálních názorů]. Jsme připraveni přeměnit náš výbor ve výbor k obraně všech základních občanských svobod a lidských práv, bude-li to nutné.]<sup>b</sup>

Vystupujeme pouze jménem svým, nikoliv jménem všech pracovníků úřadu. Vyzýváme pracovníky centrálních úřadů a institucí, aby ustavovali výbory na obranu svobody projevu a dali tak najevo, že i v těchto aparátech pracují lidé, kteří usilují o důslednou realizaci socialistické demokracie.

V Praze, 15. srpna 1968.

[Zatím 29 podpisů]<sup>c</sup>  
[...]<sup>d</sup>

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 15.8.1968. – Strojopisná kopie ověřená podpisy, A4, 2 s.

a Při horním okraji je kancelářská poznámka příjemce, psaná modrou propisovací tužkou:

„Jirko, snad by to šlo! S.“ Vedle je připsáno černou tužkou: „NA OBRANU“.

b Tato pasáž je při levém okraji silně zatržena černým fixem.

c Připsáno rukou.

d Pět vlastnoručních podpisů s čísly telefonů: inž. Vladimír Husák, Aleš Matoušek, Pavel [...], Lad. Slavík, inž. Kletenský. Všechny podpisy jsou psány modrou propisovací tužkou, jen příjmení prvního signatáře kdosi černě obtáhl a zvýraznil.

- 1 Zasedání PÚV KSČ se konalo už 13.8. a jednalo o přípravě mimořádného sjezdu a federalizaci ČSSR. Ve snaze vyhovět sovětskému tlaku a požadavkům z Čierné nad Tisou odsouhlasilo některé spontánní akce jako „výstřelky“ a vyhradilo pro podobné diskuse Letenskou pláň. Zprávu o tom přinesl denní tisk 14.8.1968. Srov. také *c.d. Rok šedesátý osmý v usneseních...*, s. 292 n; *Proměny Pražského jara*, s. 366.
- 2 Srov. dok. č. 84, pozn. 1.
- 3 *Rudé právo* 10.8.1968, s. 5; *c.d. Rok šedesátý osmý v usneseních...*, s. 274.
- 4 Srov. dok. č. 20, pozn. 2; č. 43, pozn. 3; č. 63, pozn. 4.
- 5 Srov. dok. č. 70, pozn. 6; č. 78, pozn. 1.

## 88

1968, 30. srpen, Zlín. – Zaměstnanci Závodů přesného strojírenství Svazu čs. novinářů. Dopis o důvodech ustavení Výboru na ochranu tisku a slova, který je zároveň přihláškou do uvažované celostátní organizace.

[...]<sup>a</sup>

Vážení soudruzi,

také v našem závodě jsme vytvořili Výbor na ochranu svobody tisku a slova.

[Nemyslíme si, že schválením zákona o svobodě tisku a zrušením cenzury máme tuto elementární svobodu zaručenu na „věčné časy“. Skutečnost, že pro zákon nehlasovalo bezmála padesát poslanců, nás přesvědčuje, že v tomto státě je ještě mnoho jedinců, kteří měli zájem na tom, aby svobod u nás nebylo příliš mnoho.]<sup>b</sup>

Poněvadž však svobodu tisku považujeme za základní (viz usnesení „informovanost“ v zemích přátel o pravém stavu věcí u nás),<sup>1</sup> musíme být připraveni ji hájit, pokud nezakoření tak hluboko, aby se stala naprosto samozřejmou.

Hlásíme se tímto [do] celostátní organizace, která, doufáme, bude Svazem uskutečněna.

[...]<sup>c</sup>

Za „Výbor na ochranu tisku a slova“  
v Závodě přesného strojírenství  
G o t t w a l d o v

CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.8.1968.– Originál strojopis A4, 1 s.

a Strojem psaná adresa, vpravo datum podání a kancelářská poznámka psaná tužkou u příjemce: Mal.

b Tuto pasáž přetiskl J. Lederer v *Literárních listech* 1968, č. 25, s. 2.

c Dva nečitelné podpisy.

1 Zhruba od poloviny července se rozvíjela spontánní akce – informovat prosté lidi v SSSR osobními dopisy o skutečných poměrech v Československu. Viz o tom např. články ve dvou tehdy nejčtenějších listech: *Práce* 14.7.1968, s. 2 a 3; 17.7., s. 2 a 5; 21.7., s. 2; 27.7., s. 1, 2; *Literární listy* 1968, č. 22, s. 2; č. 23, s. 2 aj.

## 89

1968, 9. listopad, Praha. – Manželé Zátokovi a Luděk Pachman Národnímu shromáždění, vládě a ÚVKŠČ. Prohlášení na obranu svobody tisku, které kolovalo v opisech a stalo se podkladem široké podpisové akce.

### PROHLÁŠENÍ NA OBRANU SVOBODY TISKU

Rozhodnutím naší vlády byl zastaven časopis Reportér.<sup>1</sup> Jeho redaktoři dobře neznají důvody tohoto postupu. Reportér je list Svazu čs. novinářů a každý z nás ví, že se nejedná jen o něj. Jde o zastrašení všech našich novinářů, o to, aby v budoucnu už nevyjadřovali mínění lidu naší země, aby se sklonili před cizí zvůli a mlčeli k bezpráví. Zakazuje se jim současně i polemizovat se sborníkem lži, nazývaným Bílá kniha.<sup>2</sup> Zakazuje se jim tedy odpovídat na urážky, křivá obvinění a nadávky.

Tisková svoboda byla jednou z nejdůležitějších součástí polednového vývoje a její zbytek je symbolem toho, co nám z toho vývoje dosud zbývá. Přijdeme-li o něj, ztratíme naději, že cesta k humanitnímu socialismu v naší zemi bude pokračovat.

Víme, že útok na Reportéra a na celý náš tisk není inspirován v Praze, ale v Moskvě.<sup>3</sup> Ptáme se však naší vlády, kam až bude ustupovat. Ptáme se, zda je ochotna překročit všechny hranice ústupků, které může lid naší země přijmout bez ztráty své cti. Ptáme se, zda zvůle těch, kteří jsou ostatním národům ochotni ponechat jen jakousi okleštěnou suverenitu, začne definitivně platit v naší zemi namísto vůle jejího lidu.

Milujeme svou zemi a neopustíme ji, poněvadž bychom bez ní nemohli žít. Bojíme se však, že nebude brzo možno žít v ní, bude-li naše vedení dále ustupovat. Bojíme se nového období temna, v němž neupřímnost bude ctností, lež pravdou a mlčení existenční nezbytností.



Po návratu z Moskvy řekl jeden z našich čelných politiků, že ještě nenastal čas, abychom nastavili hruď tankům.<sup>4</sup> Ptáme se, zda ještě tento čas nenastal, anebo zda není už za námi. Od ledna jsme si zvykli žít svobodně a nedovedeme už žít jinak. Budeme dále vyjadřovat všemi možnými prostředky svůj názor a umlčet nás bude možno jen násilím. Nemůžeme jinak, protože nám to naše svědomí nedovolí. Nežádáme od nikoho, aby nás na této cestě následoval, ale víme, že na ní nebudeme sami. Věříme totiž v náš lid a v jeho budoucnost.

Dana Zátopková, v.r.                      Emil Zátopek, v.r.                      Luděk Pachman, v.r.

(Zasláno 9.11. Národnímu shromáždění, vládě a ÚV KSČ.)

[...] <sup>a</sup>

ÚSD, Sb. 1968–1969, SVS ČBU. – Originál strojopis A4, 1 s.

a V archivu SVS Č. Budějovice, jehož torzo je součástí dokumentace ÚSD, se zachovala rovněž kopie s připojeným archem podpisové akce VŠZ s 51 podpisy. Podle sdělení dr. P. Kadrmase, který byl v té době členem AR SVS, je to pouze omylem neodeslaný zlomek podpisových archů. V cit. *PJL* je uloženo rovněž *Provolání na obranu svobody tisku*, které je s tímto textem identické. Neobsahuje sice podpisy iniciátorů, ale v průvodním dopise MV ROH školských zařízení Úštěk se doslova píše: „Posíláme zátopkovské Provolání...“ Připojeno je 38 vlastnoručních podpisů. Z toho lze soudit, že přítomný dokument byl podkladem pro více podpisových akcí.

1 Vydavateli časopisu Reportér byla nejprve udělena 4.11. důtka za nerespektování normalizačních předpisů; 8.11. byl časopis úředně zastaven na dobu jednoho měsíce. Svaz čs. novinářů se v této záležitosti obrátil na soud a vláda ustoupila: 27.11. povolila další vydávání časopisu. S konečnou platností mu však byla zrušena registrace 15.5.1969. – A. Hradecký, *Jak zabili Reportéra*, Reportér 1990, č. 8, s. 32 n.

2 *K událostem v Československu. Fakta, dokumenty, svědectví tisku a očitých svědků, Tisková skupina sovětských žurnalistů*, Moskva 1968. Srov. též *Obrana socialismu – nejvyšší internacionální ovinnost*, Agentura Novosti, Moskva 1968.

3 Požadavek sovětského politbyra na mocenské ovládnutí sdělovacích prostředků provázela všechna jednání v průběhu Pražského jara. Bezprostředně tomuto „zátopkovskému prohlášení“ předcházelo jednání čs. delegace v Moskvě 3.–4. října 1968. O jeho obsahu hovořil Z. Mlynář na schůzi ZO KSČ ČKD Praha. Podle zápisu, kolujícího tehdy v opisech, mimo jiné řekl: „Na tomto jednání seznámil s. Dubček sovětskou stranu s plněním jednotlivých bodů o normalizaci (kádrové změny – Pavel, Hájek, Hejzlar, Pelikán atd. Kontrola telekomunikačních prostředků, normalizace v hospodářství a kulturním životě.) Zprávu... nepřijala sovětská strana s uspokojením... Požaduje nasazení politického kurzu, neboť podle jejich názorů nemá být politický protivník přesvědčován, ale likvidován!“ – ÚSD, Sb. 1968–1969, ČBU.

4 J. Smrkovský řekl tehdy v rozhlasovém projevu, který 30.8.1968 přetiskl deník Práce, mj. toto: „Podotýkám, že jsme brali do úvahy i to, že... někdy je v zájmu cti a charakteru národa lepší nastavit bodákům rozhalenou hruď. Vedle toho jsme se však domnívali, že přece jen takovýto krajní moment ještě nenastal.“ – *Sedm pražských dnů. 21.–27. srpen 1968*, Dokumentace, Praha 1990, s. 314.

90

1968, 18. listopad, Gottwaldov (nyní Zlín). Pracující polygrafického závodu Grafia Svazu novinářů a spisovatelů a Českému odborovému svazu pracovníků v tisku. Dopis vyjadřující obavy z nátlaku na sdělovací prostředky a výzva ke společnému postupu na podporu spisovatelů a novinářů.

[...] <sup>a</sup>

Vážení soudruzi,

s obavami a nedůvěrou sledujeme poslední vývoj v politické a hospodářské situaci v naší republice.

Jako pracovníků polygrafického závodu se nás dotýká zejména nátlak, vytvářený na potlačení objektivity našich sdělovacích prostředků, což je neúměrné všem předpokladům i dohodám. Je pro nás ponižující sledovat lživou kampaň propagandy spřátelených zemí Varšavské smlouvy a nehoráznost, s níž jsou k nám nezákonně kolportovány tiskoviny vydávané mimo naše území.<sup>1</sup>

Žádáme odpovědné orgány o zaujetí pevného stanoviska k těmto akcím v zájmu našeho socialistického vývoje. Prostřednictvím Svazu vyzýváme všechny pracovníky tisku, aby učinili konkrétní opatření v oblasti své pracovní činnosti na podporu práce našich spisovatelů a novinářů. Jejich rezoluce<sup>2</sup> vyjadřuje i naše myšlení, a obracíme se proto s důvěrou na všechny spolupracovníky a kolegy k organizovaným výzvám na obnovu práv Svazu spisovatelů a novinářů i k těsnější spolupráci obou našich příbuzných svazů.

Pracující polygr. závodu  
v org. ROH Grafia Gottwaldov  
[...] <sup>b</sup>

V Gottwaldově 18.11.1968

CSDS Scheinfeld, *PJL, Dělnické výbory, 18.11.1968. – Ověřená strojopisná kopie A4, 1 s.*

a Strojem psané adresy tří z uvedených institucí, vpravo kancelářská poznámka: Lederer a prezentační razítko SČSN s datem 22.11.1968.

b Razítko ZV ROH a tři vlastnoruční podpisy, z nichž jen jeden je čitelný: Beránek.

1 Jedná se především o periodikum Zprávy, jejichž 1. číslo vyšlo 30.8.1968. Dne 28.11. vystoupili poslanci kulturního výboru NS s požadavkem na jejich zákaz. Také generální prokurátor vydal upozornění, že „obsahem tiskoviny Zprávy je páchán trestný čin“. V průběhu prosince se k této záležitosti vyjadřovaly také odborové svazy. K dramatickému vyvrcholení pak došlo v lednu 1969, kdy Jan Palach uvedl „zákaz rozšiřování Zpráv“ jako jeden ze dvou požadavků, za něž podstoupil nejvyšší oběť. – J. Lederer, *Jan Palach. Zpráva o životě, činu a smrti českého studenta*, Praha 1990, s. 90. Srov. také c.d. *Proměny Pražského jara*, s. 216. Normalizační moc se naopak k této okupační tiskovině hlásila. Viz *Zprávy v boji proti kontrarevoluci. Výbor článků z časopisu Zprávy*, Praha 1971.

2 Vzhledem k tomu, že dopis je datován 18.11., mohlo se jednat o časově nejbližší rezoluci z aktivy čs. spisovatelů z 31.10.1968, kterou zveřejnil týdeník *Listy* 1968, č. 1, s. 9, nebo o schůzi městské organizace SČN v Praze, která se právě 18.11. sešla v sále Lucerny. Ještě téhož dne na ni reagovali zaměstnanci Výzkumného ústavu matematických strojů v Praze–Jinonicích, o den později zaměstnanci Avia, PZO Metalimex, OÚNZ Praha 3, Skloprojekt Praha 3. – Cit. *PJL*.

## 91

1968, 20. listopad, Praha. – Výbor na obranu svobody tisku při stavebním středisku Skloprojekt Svazu čs. novinářů. Dopis informující o vzniku výboru a podpisové akci na podporu prohlášení svazu novinářů z 18. listopadu.

[...] <sup>a</sup>

Vážení soudruzi.

Z iniciativy zaměstnanců stavebního střediska Skloprojektu se u nás ustavil v srpnových dnech Výbor na obranu svobody tisku a dnes proběhla podpisová akce jako projev souhlasu s vaším prohlášením z 18. t. m. <sup>1</sup> Své podpisy připojili další zaměstnanci našeho ústavu, kteří byli v té době přítomni.

V příloze Vám posíláme rezoluci, kterou podepsalo celkem 180 spolupracovníků. <sup>b</sup>

S pozdravem

Výbor na obranu svobody tisku  
při stavebním středisku Skloprojektu  
[...] <sup>c</sup>

*CSDS Scheinfeld, PJL, Dělnické výbory, 20.11.1968. – Originál strojopis, ověřené podpisy, A4, 1 s.*

a Strojem psaná adresa, vpravo datum a kancelářská poznámka tužkou: Led[er]er].

b Tato příloha se nezachovala.

c Tři vlastnoruční podpisy: Pavlíčková, [...], Kraibich.

1 Srov. dok. č. 90, pozn. 2.

## 92

1968, 21. listopad, Praha. – ZV ROH Ekonomického ústavu ČSAV Svazu československých novinářů. Prohlášení proti nepřiměřeným administrativním zásahům do činnosti tisku.

Prohlášení k nálehavým otázkám dne

[...] <sup>a</sup>

Množí se nespravedlivá obvinění a nevhodné zásahy proti čs. tisku. Pracovníci Ekonomického ústavu ČSAV považují svobodu informací a ochranu tvůrčí publicistiky za součást přirozených lidských práv a naprosto nezbytný předpoklad vědecké činnosti. Mnohé podněty tvůrčí novinářské práce jsou jednak cennými podněty pro vědeckou činnost, jednak mnohé výsledky a problémy vědecké práce se minou účinkem bez tvůrčí novinářské práce. Stavíme se proto proti nepřiměřeným administrativním a případným neuváženým kadrovým zásahům do činnosti tisku, jakož i proti pokusům obnovit předlednovou jednostrannost informací. Svoboda tisku hájit pokrokovou podstatu polednového obrodného vývoje, socialismus demokratický a humanistický, má být plně zachována.

Zároveň vítají pracovníci Ekonomického ústavu ČSAV vydání manifestu solidarity všech tvůrčích pracovníků s každým z řad umělců, spisovatelů, novinářů a vědeckých pracovníků, kdo by byl pro své socialistické názory a práci ve prospěch demokratického socialismu v naší zemi postihován.

Pracovníci Ekonomického ústavu  
ČSAV

V Praze, 21. listopadu 1968

*CSDS Scheinfeld, PJL, Dělnické výbory, 21.11.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

a Prezentační razítko SČSN s datem 22.11.1968, nad ním kancelářská poznámka tužkou: Lederer.

b Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.

1968, 20. prosinec, Praha. – *Dělnický výbor na obranu občanských svobod a pracovníci n.p. Polygrafia Národnímu shromáždění. Stanovisko k názorům Vasila Biřaka zveřejněným v deníku KS USA Daily World a ke kampani kolem kandidatury Josefa Smrkovského na funkci předsedy Federálního shromáždění.*

[...] <sup>a</sup>

Praha dne 20. prosince 1968

Pracující n.p. Polygrafia, Praha 2, Svobodova 1, s rozhořčením odsuzují názory tajemníka ÚV KSČ Vasila Biřaka uveřejněné v interviewu s deníkem KS USA Daily World a přetištěném našimi denními listy dne 19.12.1968 a žádají jeho okamžité odvolání ze všech stranických funkcí.<sup>1</sup>

Stanovisko s. Biřaka hrubě uráží dělnickou třídu a snižuje její historické poslání v naší socialistické vlasti. Byla to právě dělnická třída, která v roce 1948 rozpoznala, kde je její místo a jaké státní zřízení si zvolí. Tato dělnická třída těžce nesla a nejvíce také doplácela na léta tak zvaných „deformací“ a velkých omylů vedoucích státních a stranických pracovníků. Byla to opět dělnická třída, která s nadšením přivítala výsledky prosincového a lednového zasedání ÚV [KSČ] v letošním roce a ihned pochopila jeho velký obrodný význam. Důkazem toho je i současné jednání českého sjezdu odborového svazu pracovníků v kovoprůmyslu, kde se soudruzi jednoznačně postavili za důsledné pokračování v pozitivních rysech polednového vývoje tak, aby pracující měli možnost plného vlivu na další utváření socialismu v ČSSR a na jeho osudu.

Odmítáme také jakékoliv pokusy o rozdělení jednoty dělnické třídy a pokrokové inteligence. Ano, stojíme pevně za stranou, ale oproštěnou od všech, kteří více nebo méně skrytě vracejí vývoj do minulých let a přispívají tak k rozkolu i v naší společnosti.

Odsouhlasíme ani s hodnocením, které pronesl s. Biřak na adresu novinářů, [sdělovacích prostředků a intelektuální fronty včetně postoje studentů, za jejichž požadavky jsme se plně postavili]<sup>b</sup> a nadále je podporujeme.<sup>2</sup> Jsme přesvědčení, že sdělovací prostředky přispěly v letošním roce značnou měrou k aktivizaci národa v duchu polednové politiky strany, i když jednotlivci, jako kupř. Kamil Winter nebo Sláva Volný, zklamali.<sup>3</sup>

Připojujeme se ke stanovisku sjezdu kovářů, aby v případě, že bude Josef Smrkovský nebo jiný z předních politických osobností, které mají důvěru ná-

roda, odvolán z funkce, vystoupíme i my nejkrajnějšími prostředky na jejich obranu.<sup>4</sup>

[...] <sup>c</sup> Dělnický výbor [...] <sup>d</sup>  
na obranu občanských svobod<sup>d</sup>

Dosud podepsalo 520 pracovníků – akce dále pokračuje.

*AFS ČSFR Praha, R 127, k. 7. – Originál strojopis A4, ověřený razítky a podpisy, 1 s.*

- a Předtištěné záhlaví a strojem psaná adresa.
- b Podtrženo u příjemce.
- c Razítko ZV ROH a nečitelný podpis.
- d Připojen nečitelný podpis.
- e Razítko ZO KSČ a nečitelný podpis.

- 1 Interview otiskl Daily World 17.12.1968. Bezprostředně po zveřejnění v čs. tisku zaslali delegáti I. sjezdu Českého odborového svazu pracovníků kovoprůmyslu V. Biřakovi otevřený dopis, ve kterém odmítli jeho výroky, že čs. lid podléhá ve svých spontánních akcích vlivu zahraničí, a svůj dopis uzavřeli slovy: „S Vámi můžeme souhlasit pouze v jednom – že dělnická třída není jednotná. Není jednotná s Vámi, neboť Vás již během letošního jara přestala považovat za mluvčího a natož za svého představitele.“ – *Práce* 20.12.1968, s. 3.
- 2 Byly to tyto požadavky šířené jako „Studentské desatero“:
  1. Základem naší politiky je a bude Akční program KSČ, přijatý na dubnovém zasedání ÚV KSČ.
  2. Nedojde ke kabinetní politice, zejména se obnoví proud informací v obou směrech mezi občanstvem a vedením.
  3. Zavedení cenzury v hromadných sdělovacích prostředcích je dočasné a nebude trvat déle než půl roku.
  4. Nesmí být dotčena svoboda shromažďovací a spolčovací.
  5. Bude zaručena svoboda vědeckého bádání, literárního a kulturního projevu.
  6. Osobní a právní jistota občana bude zaručena.
  7. Ti, kteří ztratili důvěru a nikdy dostatečně neobjasnili svá stanoviska, nebudou setrvávat ve významných funkcích.
  8. Bude se pokračovat v ustavování podnikových rad pracujících jako orgánů podnikové samosprávy.
  9. Bude zaručena svoboda výjezdů do zahraničí.
  10. V oblasti zahraniční politiky nesmí dojít k naší participaci na akcích, jež jsou v rozporu s city československého lidu, Chartou OSN a Všeobecnou deklarací lidských práv. – *ÚSD*, Sb. 1968–1969, SVS, dopis dělníkům a rolníkům, 18.11.1968, příl. 2.
- 3 Je to hodnocení dvou redaktorů, kteří odešli pracovat do exilu, vyslovené z perspektivy zúženého horizontu doby. Podobný nádech měl ostatně i otevřený dopis M. Hübla O. Šiko-

vi (16.12.1968). *Pokus o nové hodnocení osobnosti Slávy Volného* viz Studentské listy 1990, č. 19, s. 3.

- 4 Pro dokumenty z konce roku 1968 a z ledna 1969 je vůbec příznačný jakýsi ostych před slovem stávka nebo dokonce generální stávka. V tuto chvíli se totiž stará dělnická zbraň obrací proti vedení KSČ, tedy i proti osobnostem spojovaným s nadějami Pražského jara a srpnovým odporem proti okupaci. Snad proto se mnohé rezoluce uchylují k formulacím o radikálních prostředcích, o solidarizaci s usnesením odborového svazu kováků apod. Jak si povšiml J. Vančura (*Naděje a zklamání. Pražské jaro 1968*, Praha 1990, s. 125), i Josef Smrkovský jako by se bál vyslovit termín generální stávka a pokud nebylo vyhnoutí, mluvil jen o stávce.

## SOUPIS VÝBORŮ NA OBRANU TISKU

(Tento soupis a ostatní přílohy a rejstříky odkazují výhradně na čísla dokumentů; p = poznámka.)

Poř. čís.	Název	Místo působení	čís. dok.
1.	Celoakademický výbor na obranu tisku	ROH ČSAV Praha	18p
2.	Celopodnikový Výbor na obranu tisku	VŽKG	83 1p
3.	Dělnický kolektiv na obranu svobody tisku, slova a projevu	Provoz údržby jeřábů, výroby náhr. dílů a obnovy všeobecné válcovny	1p 3 3p
4.	Dělnický kolektiv na ochranu svobody tisku a projevu	Králodvorské železárný Králov Dvůr u Berouna	23
5.	Dělnický výbor na obranu občanských svobod	Polygrafia, pod. řed. Praha 2	24, 93
6.	Dělnický výbor na obranu svobody slova a tisku	Tesla Blatná	10
7.	Dělnický výbor na obranu svobody slova a tisku	Armabeton Prefa Neratovice	27 44p
8.	Dělnický výbor na obranu svobody tisku	Válcovny plechu	2, 47
9.	Výbor na obranu svobody tisku	Důl Hlubina	1p

Poř. čís.	Název	Místo působení	čís. dok.
10.	Dělnický výbor na obranu svobody tisku a slova	Avia Praha-Letňany	42,75
11.	Dělnický výbor na obranu tiskové svobody	MCHZ Ostrava	1
12.	Dělnický výbor na obranu tisku	Keramické závody Bechyně	1p
13.	Dělnický výbor na obranu tisku	Dopravní podnik Ostrava	1p
14.	Dělnický výbor na obranu tisku	NHKG Ostrava-Kunčice	1p
15.	Dělnický výbor na obranu tisku	Prefa Přeštice závod II, Cheb	51
16.	Dělnický výbor na obranu tisku	Závod 6 elektro- údržba VŽKG	1p
17.	Dělnický výbor na obranu tisku	Frýdek-Místek	68, 69 70, 1p
18.	Dělnický výbor na ochranu slova a tisku	Borské sklo Nový Bor	62p
19.	Dělnický výbor na ochranu slova a tisku	Západočeské pekárny a cukrárny Klatovy	29
20.	Dělnický výbor na ochranu svobody tisku	Důl Milada-Petri Chabařovice	8, 53

Poř. čís.	Název	Místo působení	čís. dok.
21.	Dělnický výbor na ochranu tisku a slova	ČVUT, fakulta technické a jaderné fyziky Praha	21p
22.	Dělnický výbor pro ochranu demokratických práv	Důl Staříč OKR Sviadnov	1p
23.	Prozatímní dělnický tiskový výbor	Důl Petr Bezruč Ostrava	63 1p
24.	Rada dělnických výborů pro ochranu demokratických svobod	Ostravsko	82, 85 1p
25.	Sdružení dělníků na obranu svobody tisku a slova	Nová výroba dílna II Ostrava-Kunčice	11 44p
26.	Výbor na obranu občanských svobod	ÚV Socialistické akademie Praha	37
27.	Výbor na obranu práva, svobody a přesvědčení	Městské divadlo v Kolíně	39
28.	Výbor na obranu svobody	Ústav pro výzkum motorových vozidel Praha-Kobylysy	18p 63p
29.	Výbor na obranu svobody projevu	Ministerstvo země- dělství a výživy Praha	87

Poř. čís.	Název	Místo působení	čís. dok.
30.	Výbor na obranu svobody slova	Karlovarský porcelán Stará Role	57
31.	Výbor na obranu svobody slova	Koksovna VŽKG	1p
32.	Výbor na obranu svobody slova	Provoz měřicí a informační techniky VŽKG	1p
33.	Výbor na obranu svobody slova	Provoz údržby VŽKG	1p
34.	Výbor na obranu svobody slova a osobnosti	Královopolská strojárna Brno	61, 64, 66
35.	Výbor na obranu svobody slova a projevu	Orientální ústav ČSAV Praha	84 18p
36.	Výbor na obranu svobody slova a tisku	Závody průmyslové automatizace Praha-Jinonice	43
37.	Výbor na obranu svobody tisku	Matematický ústav ČSAV Praha	18p
38.	Výbor na obranu svobody tisku	Výzkumný ústav Chepos IV. výzkumná skupina Praha	18p
39.	Výbor na obranu svobody tisku	Mikrotechna Praha-Modřany	9

Poř. čís.	Název	Místo působení	čís. dok.
40.	Výbor na obranu svobody tisku	Bižuterie Jablonec n. Nisou	30
41.	Výbor na obranu svobody tisku	Fyziologický ústav ČSAV Praha	31 18p
42.	Výbor na obranu svobody tisku	Skloprojekt Praha	91
43.	Výbor na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize	SVVŠ, Lerchova ul. Brno	73
44.	Výbor na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize	NHKG, směna D kontidrátové trati Ostrava	1p, 2p, 3p
45.	Výbor na obranu tiskové svobody	Provoz hutního zednictví VŽKG	40
46.	Výbor na obranu tiskové svobody	Útvar technického rozvoje VŽKG	1p 72
47.	Výbor na obranu tisku	Pražské pekárny a mlýny	7
48.	Výbor na obranu tisku	Tiskárenský provoz Svitavy	38
49.	Výbor na obranu tisku	Autobrzdý Jilemnice	41
50.	Výbor na obranu tisku	Technomat Kynšperk n. Ohří	13, 45

Poř. čís.	Název	Místo působení	čís. dok.
51.	Výbor na obranu tisku	Mototechna Praha 3	19, 45
52.	Výbor na obranu tisku	ČSAO Holešov	14, 45
53.	Výbor na obranu tisku	AKU, n.p., (Rudý říjen) Otrokovice	45
54.	Výbor na obranu tisku	Teplárna Náchod	77, 80 81, 86
55.	Výbor na obranu tisku	ČKD závod Žandov	44p
56.	Výbor na obranu tisku	Vojenská akademie A. Zápotockého Brno	21p
57.	Výbor na ochranu občanských svobod	Sítovna Strakonice	74
58.	Výbor na ochranu občanských svobod	Výrobní družstvo invalidů Obzor	49
59.	Výbor na ochranu svobodného projevu tisku	Fyzikální ústav ČSAV Praha	18, 28
60.	Výbor na ochranu svobody slova	Výzkumný ústav pro farmacii a biochemii Praha	20

Poř. čís.	Název	Místo působení	čís. dok.
61.	Výbor na ochranu svobody slova	Škoda, o.p., turbínová hala Plzeň	5
62.	Výbor na ochranu svobody slova a tisku	Sklárny Kavalier Držkov	62
63.	Výbor na ochranu svobody slova a tisku	Učňovské školy a učiliště 1p Frýdek-Místek	52
64.	Výbor na ochranu svobody tisku	Dům pionýrů a mládeže hl. m. Prahy	56
65.	Výbor na ochranu svobody tisku	Polygrafia závod 3 Praha 7	34
66.	Výbor na ochranu svobody tisku a veřejného projevu	AZNP Mladá Boleslav	33
67.	Výbor na ochranu svobody tisku, projevu a občanských práv	Kovohutě Mníšek p. Brdy	12, 45 76
68.	Výbor na ochranu svobody tisku, projevu a práva shromažďovacího	Tesla Hradec Králové	32
69.	Výbor na ochranu tiskové svobody	Útvar technického rozvoje VŽKG	72 1p

Poř. čís.	Název	Místo působení	čís. dok.
70.	Výbor na ochranu tisku a slova	Závody přesného strojírenství Gottwaldov (nyní Zlín)	88
71.	Výbor na ochranu základních občanských svobod	Učiliště dolů 1. máj, Doubrava, Čs. armády Karviná	46 1p
72.	Výbor občanských svobod	ZDŠ Vratislavova Praha 2	13, 48
73.	Výbor pro ochranu svobody slova a tisku	KÚNZ Hradec Králové	67
74.	Výbor pro ochranu občanských práv	Ostrov n. Ohří	55, 60 71
75.	Výbor pro ochranu slova a tisku	SEŠ a učňovské školy Náchod	58
76.	Výbor pro ochranu svobody slova	Merkur reklamní podnik Praha	79
77.	Výbor pro ochranu svobody tisku a projevu	SVVŠ Karviná	21 1p

## MÍSTA, KDE V ROCE 1968 VZNIKLY VÝBORY NA OBRANU TISKU

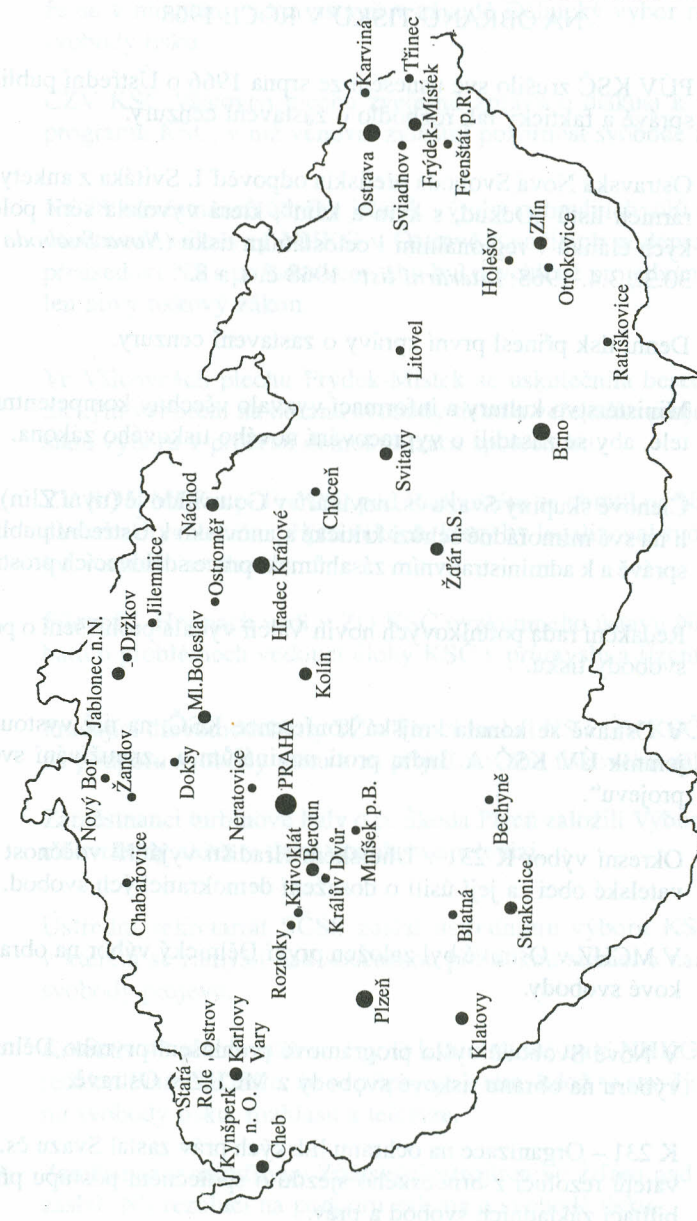
Poř. čís.	Místo	Okres	Oblast
1	Bechyně	Tábor	JČ
2	Blatná	Strakonice	JČ
3	Brno*	Brno	JČ
4	Doksy	Česká Lípa	SČ
5	Držkov	Jablonec n. Nisou	SČ
6	Frenštát p. Radh.	Nový Jičín	SM
7	Frýdek-Místek*	Frýdek-Místek	SM
8	Holešov	Kroměříž	JM
9	Hradec Králové*	Hradec Králové	VČ
10	Chabařovice	Ústí n. Labem	SČ
11	Cheb	Cheb	ZČ
12	Choceň	Ústí n. Orlicí	VČ
13	Jablonec n. Nisou	Jablonec n. Nisou	SČ
14	Jilemnice	Semily	VČ
15	Karlovy Vary	Karlovy Vary	ZČ
16	Karviná*	Karviná	ZČ
17	Klatovy	Klatovy	ZČ
18	Kolín	Kolín	STČ
19	Králův Dvůr	Beroun	STČ
20	Křivoklát	Rakovník	STČ
21	Kynšperk n. Ohří	Sokolov	ZČ
22	Litovel	Olomouc	SM
23	Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	STČ
24	Mníšek p. Brdy	Příbram	STČ
25	Náchod	Náchod	VČ
26	Neratovice	Mělník	STČ
27	Nový Bor	Česká Lípa	SČ
28	Ostrava*	Ostrava	SM
29	Ostoměř	Jičín	VČ
30	Ostrov n. Ohří	Karlovy Vary	ZČ
31	Otrokovice	Zlín	JM
32	Plzeň	Plzeň	ZČ
33	Praha*	Praha	STČ
34	Ratíškovice	Hodonín	JM
35	Roztoky	Rakovník	STČ



Poř. čís.	Místo	Okres	Oblast
36	Stará Role	Karlovy Vary	ZČ
37	Strakonice	Strakonice	JČ
38	Sviadnov	Frýdek-Místek	SM
39	Svitavy	Svitavy	VČ
40	Třinec	Frýdek-Místek	SM
41	Vítkovice*	Ostrava město	SM
42	Zlín (dříve Gottwaldov)*	Zlín	JM
43	Žandov	Česká Lípa	SČ
44	Žďár n. Sázavou	Žďár nad Sázavou	JM

Pozn.: V místech označených hvězdičkou vzniklo více dělnických výborů v jednom nebo v několika závodech. Označení oblasti odpovídá územnímu členění podle zák. č. 36/1960, neboť jiné vymezení v době práce na této edici neexistovalo. Použité zkratky znamenají: JČ (jižní Čechy), SČ (severní Čechy), STČ (střední Čechy), VČ (východní Čechy), ZČ (západní Čechy), JM, (jižní Morava), SM (severní Morava).

### DĚLNICKÉ VÝBORY NA OBRANU TISKU 1968



## CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED Hnutí DĚLNICKÝH VÝBORŮ NA OBRANU TISKU V ROCE 1968

- 4.3. PÚV KSČ zrušilo své usnesení ze srpna 1966 o Ústřední publikační správě a fakticky tak rozhodlo o zastavení cenzury.
- 5.3. Ostravská Nová Svoboda přetiskla odpověď I. Svitáka z ankety Literárních listů „Odkud, s kým a kam“, která vyvolala sérii polemických článků v regionálním i celostátním tisku (*Nová Svoboda* 16.3, 30.3., 3.4. 1968; *Literární listy* 1968 č. 1 a 8).
- 6.3. Denní tisk přinesl první zprávy o zastavení cenzury.
- 13.3. Ministerstvo kultury a informací vyzvalo všechny kompetentní činitele, aby se zasadili o vypracování nového tiskového zákona.
- 15.3. Členové skupiny Svazu čs. novinářů v Gottwaldově (nyní Zlín) přijali na své mimořádné schůzi kritické stanovisko k Ústřední publikační správě a k administrativním zásahům do práce sdělovacích prostředků.
- 10.4. Redakční rada podnikových novin Valcír vydala prohlášení o potřebě svobody tisku.
- 19.–21.4. V Ostravě se konala krajská konference KSČ, na níž vystoupil tajemník ÚV KSČ A. Indra proti novinářům a „zneužívání svobody projevu“.
- 21.4. Okresní výbor K 231 v Uherském Hradišti vyjádřil vděčnost spisovatelské obci za její úsilí o dosažení demokratických svobod.
- 23.4. V MCHZ v Ostravě byl založen první Dělnický výbor na obranu tiskové svobody.
- 26.4. V Nové Svobodě vyšlo programové prohlášení prvního Dělnického výboru na obranu tiskové svobody z MCHZ v Ostravě.
- 27.4. K 231 – Organizace na ochranu lidských práv zaslal Svazu čs. spisovatelů rezoluci z brněnského sjezdu o společném postupu při rehabilitaci základních svobod a práv.

8.5. Závodní noviny Válcoven plechu ve Frýdku-Místku otiskly zprávu, že se v minulém týdnu ustavil v závodě Dělnický výbor na obranu svobody tisku.

CZV KSČ Válcoven plechu zveřejnil zprávu o diskusi k Akčnímu programu KSČ, v níž věnoval zvláštní pozornost svobodě tisku.

21.5. Na 78 zaměstnanců údržby jeřábů, výroby náhradních dílů a obnovy všeobecné válcovny NHKG v Ostravě-Kunčicích podepsalo dopis předsedovi NS s požadavkem, aby byl urychleně projednán a schválen nový tiskový zákon.

22.5. Ve Válcovnách plechu Frýdek-Místek se uskutečnila beseda s Dělnickým výborem na obranu svobody tisku a veřejného projevu o poslání výboru v procesu demokratizace společnosti.

ZV ROH MEZ n.p. Frenštát pod Radhoštěm se obrátil na NS s požadavkem urychleného přijetí zákona, který by legalizoval svobodu tisku, rozhlasu a televize.

Filozof J. Hermach vedl v ZO KSČ výzkumného ústavu NHKG debatu o problémech vedoucí úlohy KSČ v průmyslu a řízení výroby.

27.5. Pracující dřevomodelárny TŽ v Třinci zaslali NS a ÚV KSČ rezoluci na podporu svobody tisku a za přijetí nového tiskového zákona.

Zaměstnanci turbínové haly o.p. Škoda Plzeň založili Výbor na obranu svobody slova v tisku, rozhlasu a televizi.

28.5. Ústřední sekretariát SČSS zaslal ústřednímu výboru KSČ dopis, v kterém se zamýšlí nad současnou politickou situací a nad stavem svobody projevu.

Kolektiv 45 pracovníků směny D kontidrátové tratě NHKG oznámil redakci Plamenu míru, že se připojuje k těm, kdož se stavějí na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize.

Zaměstnanci nářadovny Žďárských strojíren ve Žďáru nad Sázavou zaslali NS rezoluci na podporu zákona o svobodě tisku.

- Práce otiskla zprávu o ustavení dělnických výborů na ochranu tisku a slova v závodě Borské sklo v Novém Boru a na Fakultě technické a jaderné fyziky ČVUT v Praze.
- Zaměstnanci Pražských pekáren a mlýnů, provozovny 05, oznámili sdělovacím prostředkům ustavení Výboru na obranu tisku.
- Další tiskové výbory vznikly ve Fyzikálním ústavu ČSAV a v Dole Milada-Petri v Chabařovicích.
- 29.5. Podnikové noviny Valcír (Frýdek-Místek) přinesly zprávu o existenci dělnických výborů na obranu tisku v NHKG v Kunčicích, v Dopravním podniku města Ostravy, na Dole Hlubina a v Keramických závodech v Bechyni.
- Ustavení dělnických výborů zveřejnily závod Mikrotechna, n.p., Modřany a Západočeské pekárny a cukrárny.
- 30.5. J. Lederer se vyslovil v Literárních listech pro to, aby dělnické výbory trvaly i po zákonném zajištění svobody tisku a navrhl vytvořit celostátní koordinační orgán.
- ZV ROH Fyzikálního ústavu ČSAV vydal výzvu všem pracovníkům k utvoření výboru na obranu svobodného projevu v tisku.
- Týdeník Nové hutě K. Gottwalda Plamen míru zveřejnil zprávu dělnického kolektivu na obranu svobody tisku, slova a projevu v údržbě jeřábů a dalších provozech (viz 21.5).
- V závodu Tesla Blatná převzal funkci dělnického výboru na obranu tisku ZV ROH.
- V Ostravě-Kunčicích (závod 28 Nová výroba) vzniklo Sdružení dělníků na obranu svobody tisku a slova.
- Závody ČKD Choceň, Důl Osvobození Ratíškovice, Žďárské strojírní, Kovohutě Mníšek pod Brdy, Technomat Kynšperk nad Ohří, ČSAO Holešov zaslaly ústavním orgánům otevřené dopisy a rezoluce požadující nový tiskový zákon, odchod zkompromitovaných politiků a garance občanských svobod.

- 31.5. Zaměstnanci válcovny za studena Královodvorské železářny ustavili Dělnický kolektiv na obranu svobody tisku a projevu.

OZV KSČ ocelárny NHKG a ZO KSČ Pedagogické fakulty v Ostravě uspořádaly společný aktiv na téma „Otázky jednoty dělnické třídy a nutnosti skutečné dělnické politiky“. Hlavní projev měl E. Erban.

ZV ROH n.p. Mototechna v Praze 3 vydal rezoluci na podporu svobody slova a úplné očisty veřejného života.

- květen Ve Výzkumném ústavu pro farmacii a biochemii v Praze ustaven Výbor na ochranu svobody slova.

- 1.6. Vznikly tiskové výbory na SVVŠ v Karviné, ZDŠ Křivoklát a v n.p. Náradí Roztoky.

- 3.6. Dílenský výbor střediska 260 Montážního podniku spojů v Praze a zaměstnanci Čs. státních lázní v Karlových Varech přijali na veřejných shromážděních rezoluce za zrušení cenzury a přijetí nového tiskového zákona.

Dělnický výbor na obranu občanských svobod při ZO ROH Polygrafia Praha 2 se přihlásil redakci Literárních listů k celostátně koordinovanému hnutí.

- 4.6. Vítkovický týdeník Jiskra otiskl první zprávy o ustavení výborů na obranu svobody slova v provozech VŽKG (organizace a výpočetní technika, údržba měřicí a informační techniky, koksovna).

Zaměstnanci závodu Tesla Litovel se obrátili na NS s požadavkem na urychlené uzákonění svobody tisku a projevu.

- 5.6. V závodech Armabeton, n.p. Prefa Neratovice a ZPA v Praze Jinočicích se ustavily výbory na obranu tisku.

Výbor pro ochranu svobody projevu v tisku Fyzikálního ústavu ČSAV v Praze vydal první prohlášení o své činnosti a zaslal je deníku Práce a Literárním listům.

- 7.6. ZV ROH Západočeských pekáren a cukráren v Klatovech zaslal NS usnesení členské schůze ROH o ustavení Dělnického výboru na ochranu svobody slova a tisku.
- 11.6. Při SVVŠ v Brně, Lerchova 63, se ustavil Výbor na ochranu svobody tisku, rozhlasu a televize.
- Vítkovická Jiskra oznámila ustavení Dělnického výboru na obranu tisku v závodě 6 elektroúdržba VŽKG.
- 13.6. Při MV ROH učitelů odborných učilišť v Karvině 6 vznikl Výbor na ochranu občanských svobod.
- Literární listy oznámily vznik dalších výborů: Vojenská akademie A. Zápotockého v Brně, Matematický ústav ČSAV, MV ROH obvodu ZDŠ Křivoklát, Celoakademický výbor ROH ČSAV, ČKD Žandov, Tesla Blatná, ZV ROH Náradí n.p. Roztoky, Polygrafia Praha 2.
- J. Lederer otiskl návrh, aby se celostátní výbor zabýval všemi občanskými svobodami.
- 14.6. V Tesle Hradec Králové se ustavil Výbor na ochranu tisku, projevu a práva shromažďovacího.
- Výbor na obranu svobody tisku Fyzikálního ústavu ČSAV se přihlásil k celostátně organizovanému hnutí.
- 16.6. V AZNP Mladá Boleslav založen Výbor na ochranu svobody tisku a veřejného projevu.
- 17.6. V závodě Polygrafia 3 v Praze 7 byl založen čtyřčlenný výbor na ochranu svobody tisku.
- Zaměstnanci Čs. fondu výtvarných umění – Dílo Praha zahájili podpisovou akci k ustavení Výboru na obranu svobody slova.
- Tiskové výbory Výzkumného ústavu pro farmacii a biochemii v Praze a Dolu Milada-Petri v Chabařovicích se přihlásily na výzvu Literárních listů k celostátně koordinovanému hnutí.

- 18.6. Další tiskové výbory vznikly v tiskárenském provozu Svitavy, v ústředním sekretariátu Socialistické akademie v Praze a v Městském divadle v Kolíně.
- 19.6. Týdeník Jiskra (Vítkovice) otiskl zprávu o ustavení Výboru na obranu tiskové svobody v provozu hutního zednictví VŽKG.
- 20.6. V Autobrzdách Jablonec n. Nisou, závod 04 Jilemnice, vznikl Výbor na obranu tisku.
- Dělnický výbor 10. DV Avia Letňany se přihlásil k celostátně organizovanému hnutí na ochranu svobody slova.
- Literární listy informovaly o činnosti dělnických výborů v Praze, Neratovicích a v Ostravě-Kunčicích.
- 21.6. SČSS informoval J. Lederera o rezolucích tiskových výborů, které mu došly z Kovohutí Mníšek pod Brdy, Technomatu Kynšperk n. Ohří, Mototechny Praha 3, ČSAO Holešov, Rudý říjen, n.p., Aku Otrokovice.
- 23.6. Činnost Výboru na ochranu základních občanských svobod při ZO ROH odborných učilišť dolů 1. máj, Doubrava a Čs. armády v Karvině zaslali ÚV KSČ a sdělovacím prostředkům petici na podporu svobody slova.
- Dělnický výbor na obranu svobody tisku ve Válcovnách plechu (Frydek-Místek) se přihlásil k registraci pro celostátní hnutí.
- V Praze se konaly ustavující sjezdy Svazu českých novinářů a Svazu slovenských novinářů.
- 25.6. Ve výrobním družstvu invalidů Obzor Praha 10 se ustavil Výbor na ochranu občanských svobod.
- Zaměstnanci Kamenoprůmyslu Ostroměř vydali prohlášení na obranu svobody projevu a informací.
- 26.6. ZV ROH Prefa, n.p., Přeštice, závod II Cheb oznámil J. Ledererovi ustavení Dělnického výboru na obranu tisku.

27.6. V Literárních listech, Práci, Zemědělských novinách a Mladé frontě vyšel manifest „2000 slov“, který mj. vyzýval: „Ustavujme výbory na obranu svobody slova.“

Při ZV ROH učňovských škol a učilišť ve Frýdku-Místku vznikl Výbor na ochranu svobody slova.

28.6. Ustavení dalších tiskových výborů oznámily: SEŠ v Náchodě, Dům pionýrů a mládeže hl. m. Prahy, o.p. Karlovarský porcelán ve Staré Roli.

Skupina historiků novějších dějin se obrátila na všechny spolky, svazy a dělnické výbory s žádostí, aby do svého programu zahrnuly ochranu svobody vědeckého bádání.

V přednáškovém sále Společenského domu ve Vítkovicích se konala beseda členů Dělnického výboru s účastníkem novinářského sjezdu.

Výbor pro ochranu občanských práv v Ostrově n. Ohří zaslal NS rezoluci o potřebě zákonných záruk lidských práv a demokracie.

29.6. Nová svoboda v Ostravě otiskla prohlášení „2000 slov“ a první reakce na ně.

Učitelé a zaměstnanci ZŠ a SVVŠ v Doksech zaslali Svazu čs. novinářů své rozhodnutí podporovat požadavky na zákonné zajištění svobody slova a vědeckého bádání.

29.–30.6. Mimořádná městská konference KSC v Ostravě, na níž referoval O. Černík, vyjádřila souhlas s některými pasážemi článku 2000 slov, ale postavila se proti urychlování demokratizačního procesu demonstracemi a stávkami.

30.6. V reklamním podniku Merkur Praha se ustavil Výbor na ochranu svobody slova.

1.7. V Královopolské strojárně v Brně se ustavil přípravný výbor pro obranu svobody slova.

2.7. Výbor na obranu svobody tisku a veřejného projevu Díla, podniku Čs. fondu výtvarných umění, zaslal J. Ledererovi svou zakládací listinu k celostátní registraci.

ZV ROH Sklářny Kavalier, závod 02 Držkov, oznámil sdělovacím prostředkům založení Výboru na ochranu svobody slova a tisku.

3.7. Delegace novinářů jednala na setkání s polskou redakcí Sztandar Młodych ve Varšavě o dělnické politice a právech dělníků na informace a stávku.

Zaměstnanci Dolu Petr Bezruč v Ostravě ustavili Prozatímní dělnický tiskový výbor.

4.7. Literární listy informovaly o činnosti dělnických výborů těchto závodů a institucí: Důl Staříč, ÚV Socialistické akademie, Kamenoprůmysl Ostroměř, Výzkumný ústav Chepos Praha, Bižuterie, záv. 2 Jablonec n. Nisou, ZDŠ Praha 2, Vratislavova 13, Městské divadlo Kolín.

V KÚNZ Hradec Králové se ustavil Výbor pro obranu svobody slova a tisku.

Tiskový výbor Královopolské strojárny v Brně vydal prohlášení na podporu demokracie a progresivních sil v zemi.

Redaktor okresního vysílání v Chebu Zdeněk Martan upozornil v Literárních listech, že v okresech je situace se svobodou tisku horší než v Praze.

5.7. Výbor na ochranu občanských svobod výrobního družstva Obzor Praha se přihlásil na výzvu z Literárních listů k celostátní organizaci hnutí za tiskovou svobodu.

Ve Frýdku-Místku se uskutečnilo první shromáždění zástupců dělnických výborů na obranu tisku Severomoravského kraje. Zvolili Krajskou radu, jejímž předsedou se stal ing. Z. Mička.

8.7. Výbor pro ochranu občanských práv v Ostrově nad Ohří a Výbor pro obranu občanských svobod Čs. fondu výtvarných umění zaslali Literárním listům své zakládací listiny s podpisy členů.

- 9.7. Zaměstnanci Sítovny Strakonice oznámili J. Ledererovi ustavení Výboru na obranu občanských svobod a vyjádřili souhlas s prohlášením „2000 slov“.
- Vítkovický týdeník Jiskra otiskl první rezoluci Výboru na obranu tiskové svobody ustaveného v útvaru technického rozvoje ředitelství VŽKG.
- 11.7. Závodní časopis Směr otiskl prohlášení Výboru na obranu svobody tisku Královopolské strojírny Brno. K tomuto dni se pod ně podepsalo 83 zaměstnanců.
- 18.7. Literární listy informovaly o činnosti tiskových výborů: Ostrov nad Ohří, Škoda Plzeň, Královopolská strojírna Brno, Výrobní družstvo invalidů Obzor Praha, KÚNZ Hradec Králové, SVVŠ Brno, Lerchova 63. J. Lederer tu zároveň vyslovil myšlenku, že situace je zralá pro vznik krajských výborů.
- 1.8. V redakci týdeníku Jiskra ve Vítkovicích se sešli zástupci sedmi výborů na obranu tisku, aby založili společný podnikový výbor VŽKG.
- 4.8. Dělnický výbor na obranu tisku VŽKG odešel ze svazku krajské organizace a přeměnil se na orgán blízký redakční radě.
- 8.8. V redakci vítkovické Jiskry se sešlo plénum celopodnikového Výboru na obranu tisku VŽKG, které zvolilo předsednictvo a zástupce do Společnosti pro lidská práva a do redakční rady podnikového časopisu.
- V Orientálním ústavu ČSAV se ustavil Výbor na obranu slova a projevu.
- 9.8. V Ostravě se konala 2. schůzka Rady dělnických výborů pro obranu demokratických svobod Severomoravského kraje.
- 15.8. Skupina pracovníků ministerstva zemědělství a výživy založila Výbor na obranu svobody tisku.
- Literární listy informovaly o činnosti nových výborů v těchto závodech a institucích: Orientální ústav ČSAV, Gottwaldovské závody

přesného strojírenství, Merkur – reklamní podnik Praha, Teplárna Náchod.

- 28.8. Předseda vlády O. Černík uspořádal tiskovou konferenci se šéfredaktory denního tisku o moskevském jednání, z něhož mj. vyplynula nutnost znovuzavedení cenzury. Informace z této konference se nesměly zveřejnit.
- Proveden výzkum veřejného mínění, v němž dotazovaní odpovídali na otázku: Jak hodnotíte činnost žurnalistů, kteří po celou dobu složité situace vysílali a vydávali zprávy? Výsledek: vysoce kladně 89 %, kladně 9 %, záporně 2 %.
- srpen Ve Skloprojektu Praha vznikl Výbor na obranu svobody tisku.
- 14.9. Skupina stoupců Výboru na obranu tisku NHKG se pokusila zabránit obsazení redakce Nové svobody sovětskými vojsky.
- 9.11. Manželé Zátopkovi a L. Pachman vydali výzvu na obranu svobody tisku, která se stala podkladem široké podpisové akce.
- 18.11. V pražském sále Lucerna se konalo shromáždění městské organizace SČSN. K rezoluci, která z tohoto jednání vzešla, se hlásily pražské i mimopražské výbory na obranu tisku.
- Zaměstnanci polygrafického závodu Grafia Gottwaldov (nyní Zlín) vydali prohlášení proti snahám o potlačení svobody tisku.
- 20.11. Výbor na obranu svobody tisku při stavebním středisku Skloprojekt Praha vyjádřil podporu Svazu novinářů v úsilí o svobodu tisku.
- 21.11. ZV ROH Ekonomického ústavu ČSAV vydal prohlášení o nutnosti hájit svobodu a slova.
- MV ROH školských zařízení v Ústěku zaslal Svazu novinářů „zátopkovské provolání“ s podpisy zaměstnanců.
- 26.11. Shromáždění vědců, umělců a novinářů, které se sešlo 22. a 25.11. ve Slovanském domě v Praze, zveřejnilo své „Stanovisko k současně

situaci“. Opírá se o rezoluce občanů, které „hovoří naprosto jednoznačně, jak lidé myslí a cítí“.

20.12. Dělnický výbor na obranu občanských svobod n.p. Polygrafia Praha zaslal NS svůj protest proti výročkům V. Biřáka v americkém Daily World a vyslovil se pro kandidaturu J. Smrkovského na funkci předsedy FS.

## JMENNÝ REJSTŘÍK

### B

Bačáková B. 55, 60  
Barák R. 44  
Benčík A. 66, 74, 75  
Beránek 90  
Bezruč P. 63, 85  
Biřák V. 20, 93  
Blaha A. 85  
Blažek 22  
Blažil 42  
Borák M. 21  
Borovská 67  
Brežněv L. I. 14, 20, 75  
Brügerová 48  
Buděšínský Z. 20  
Budín S. 36  
Bureš J. 77, 80, 81, 86

### C

Cigánek F. 3, 74, 75  
Císař Č. 87  
Cvekl J. 42

### Č

Čapek V. 73  
Čelakovský F. L. 74  
Čermák 61  
Černá O. 73  
Černá Z. 84  
Černík O. 14, 20, 46, 66  
Černý V. 42  
Čížek O. 75  
Čížek P. 42

### D

Dobiášová 67  
Dolanský J. 42  
Domaňský J. 66, 74, 75  
Dubček A. 1, 2, 3, 4, 5, 20, 22, 43, 46,  
52, 61, 85, 89  
Ducháček R. 58  
Dvořák V. 25

### E

Erhart G. 33

### F

Fedosejev P. N. 3  
Fischer J. 48  
Fořt 1  
Frolík J. 1

### G

Gierek E. 21  
Goldstücker E. 42, 48, 74, 76

### H

Hagera K. 3  
Hahn P. 31  
Hanč O. 20  
Handrych 42  
Hendrych J. 1  
Hanzelka J. 46  
Hausdorfová 58  
Havlíček-Borovský K. 57  
Hejzlar (Frýdek-Místek) 47  
Hejzlar Z. 89  
Hermach J. 43  
Hobst E. 73  
Hoffmann K. 10  
Holaň M. 11  
Holotík V. 20  
Homerle 85  
Hošková V. 67  
Hradecký A. 89  
Hübl M. 93  
Hudlický M. 20  
Hus M. J. 42  
Husák G. 14  
Husák V. 87

### CH

Charous V. 33  
Chňoupek B. 1  
Chodil 85  
Chvapil M. 31

### I

Indra A. 1, 20, 21, 74

### J

Janák D. 21  
Jelínek F. 30

Jepišev A. A. 3  
Jičínský Z. 74  
Jiřík K. 1

## K

Kaplan K. 44  
Kašpar V. 14  
Kešel M. 63, 85  
Kislinger J. 16  
Kletenský 87  
Klíma I. 10, 11, 27, 36, 46  
Kliment A. 36  
Kojecký Z. 36  
Kodaj S. 56, 61, 71, 73, 74  
Kolář 89

Kolder D. 20, 44, 46  
Körbl J. 20  
Košťář J. 31  
Kotala V. 61, 66  
Koucký V. 74  
Koutný 61  
Kraibich 91  
Kraus V. 70  
Kresbová 58  
Kriegel F. 74  
Kruml J. 66  
Kružík S. 73  
Kubinec J. 55, 60  
Kučera B. 42  
Kučerová S. 73  
Kudělka K. 11, 85  
Kuchař O. 11  
Kuličenko L. S. 21  
Kupka J. S. 45, 62  
Kýnl V. 85

## L

Laněk K. 24  
Larischové 21  
Lebeda V. 63  
Lederer J. 5, 7, 8, 9, 10, 11, 18, 20, 24,  
25, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34,  
35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 45,  
46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53,  
54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,  
62, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 71,  
73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80,

81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 89,  
90, 91, 92

Lenárt J. 20, 44, 46  
Lišková J. 73  
Lorek I. 64, 66  
Ludka J. 63  
Ludvík E. 42

## M

Mácha K. H. 59  
Machovec M. 42  
Maleček S. 78, 88  
Mana A. 85  
Marx K. 46  
Masaryk J. 1  
Masaryk T. G. 1, 3  
Matějček V. 58  
Matoušek A. 87  
Mencl V. 14, 38  
Meyer J. 12, 76  
Mička Z. 85  
Mihálik V. 74  
Misař 85  
Mlynář Z. 14, 70  
Molík A. 85  
Moravec J. 66, 74  
Munzar V. 58

## N

Nagy V. 85  
Novák I. 67  
Novomeský L. 74  
Novotný A. 1, 13, 21, 43  
Novotný M. 35  
Nový V. 3

## O

Obracaník F. 11  
Ondračka 2

## P

Pachman L. 89  
Palach J. 90  
Pastyřík M. 43  
Pauer J. 57  
Pavel J. 89  
Pavlíčková 91  
Pecka E. 14

Pecka J. 14, 57  
Pelant 67  
Pelikán J. 20, 89  
Pelouchová L. 78  
Peterková O. 58  
Petirová 58  
Petschkové 21  
Piller J. 44  
Pixa J. 42  
Pokorná J. 73  
Poláček K. 10  
Postl R. 85  
Poradna J. 58  
Prchlík V. 85  
Prokeš 85  
Protiva M. 20

## R

Rousková 58  
Ruml J. 14

## Ř

Řehák V. 58  
Říman 85

## S

Sekla V. 31  
Servít Z. 31  
Sirůčková J. 67  
Skalová M. 32  
Slavík L. 87  
Slawisch J. 8, 53  
Smělý K. 7  
Smrkovský J. 14, 20, 40, 46, 61, 74, 84,  
87, 89, 93  
Smrž P. 4, 78  
Souček J. 79  
Staniek 4  
Stašek V. 47  
Svatek L. 74  
Sviták I. 1, 76  
Svoboda J. 85  
Svoboda L. 46

## Š

Šára M. 42, 75  
Šik O. 70, 74, 93  
Šimon B. 87  
Škutina V. 63

Šmahel O. 31  
Šmíd 61  
Špolc J. 55, 60, 71  
Štumpf M. 35  
Šula M. 18  
Švarný O. 84  
Švestka O. 74

## T

Tomášek F. 42  
Trávníčková B. 58  
Trčka V. 20  
Trojáněk 20

## U

Ulbricht W. 20  
Ungr V. 14

## V

Václavík M. 55, 60, 71  
Vaculík L. 61, 68, 70  
Válka M. 74  
Vančura J. 93  
Veselý J. 18, 28  
Vidovič P. 63, 85  
Viňšová R. 33  
Vlček V. 42  
Volný S. 75, 93  
Vondráček 62  
Vosmek J. 33  
Vranovský 65  
Vystavěl 85

## W

Waldrich 61  
Wichterle O. 42  
Winter K. 93

## Z

Zátopek E. 89  
Zátoková D. 89  
Zástřešek J. 85  
Zikán J. 58

## Ž

Žižka 67



## MÍSTNÍ REJSTŘÍK

### B

Bechyně 1  
Belgie 74  
Berlín 3, 20,  
Blatná 10  
Bratislava 84  
Brno 21, 36, 61, 64, 66, 73, 74  
Budapešť 20

### Č

Čechy 9, 49, 76  
Česká Lípa 44  
České Budějovice 89  
Československo (ČSSR, ČSFR) 1, 3, 9,  
11, 12, 18, 20, 41, 44, 55, 57,  
60, 62, 64, 79, 87, 88, 89, 93  
Český Těšín 21  
Čiarná nad Tisou 70, 80, 84, 87

### D

Doksy 59  
Drážďany 20  
Držkov 62

### F

Frenštát pod Radhoštěm 6  
Frýdek-Místek 1, 2, 21, 47, 52, 68, 69,  
70, 82

### G

Gottwaldov (viz Zlín)

### H

Holešov 14, 45  
Hradec Králové 32, 67

### CH

Chabařovice 8, 53  
Cheb 51  
Choceň 17

### I

Itálie 74  
Izrael 74

### J

Jablonec nad Nisou 30  
Jáchymov 46  
Jilemnice 41

Jugoslávie 46

### K

Karlovy Vary 57, 65  
Karviná 21, 46, 70  
Klatovy 29  
Kolín 39  
Kolín nad Rýnem 74  
Králov Dvůr 23  
Křivoklát 22  
Kynšperk nad Ohří 13, 45

### L

Leopoldov 46  
Litovel 26

### M

Mladá Boleslav 33  
Mníšek pod Brdy 12, 45, 70, 76  
Morava 1, 68, 69, 70  
Moskva 20, 74, 89

### N

Náchod 21, 58, 77, 80, 81, 86  
NDR 3  
Neratovice 27, 44  
Nový Bor 62

### O

Olomouc 63  
Ostrava 1, 2, 5, 20, 21, 28, 40, 43, 50, 53,  
63, 70, 82, 85  
Ostrava-Kunčice 1, 3, 11, 44  
Ostroměř 50  
Ostrov nad Ohří 5, 55, 60, 70, 71  
Otrokovice 45

### P

Plzeň 1, 5, 13, 70  
Polsko 21  
Poznaň 20  
Praha 1, 7, 9, 14, 18, 19, 20, 21, 24, 25,  
28, 31, 34, 37, 38, 39, 42, 43,  
44, 45, 46, 48, 49, 54, 56, 62,  
63, 66, 70, 73, 75, 76, 78, 79,  
82, 84, 87, 89, 90, 91, 92, 93  
Přerov 21  
Příbram 45

### R

Ratíškovice 15  
Roztoky 22

### S

Scheinfeld 5, 7, 8, 9, 10, 11, 18, 20, 24,  
25, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34,  
35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 45,  
46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53,  
54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,  
62, 63, 64, 66, 67, 70, 71, 73,  
74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81,  
82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91,  
92

Slovensko 9, 46, 49, 61, 69  
SSSR 20, 57, 64, 74, 88

Stará Role 57  
Strakonice 10, 74  
Sviadnov 1, 82  
Svitavy 38

### Š

Štěpánov nad Svratkou 8

### T

Toronto 51  
Třinec 4

### U

USA 93  
Ústí nad Labem 53  
Úštěk 89

### V

Varšava 75  
Vítkovice 1, 40, 72, 82, 83  
Vsetín 21

### Z

Zlín 88, 90

### Ž

Žandov 44  
Žďár nad Sázavou 10, 16

## REJSTRÍK PŮVODCŮ PUBLIKOVANÝCH DOKUMENTŮ

### A

Armabeton, n.p., Prefa Neratovice 27

### B

Bureš Josef, Teplárna Náchod 77, 81, 86

### Č

Československý výbor pro dějiny protifašistického odboje 54

ČSAO, n.p., Holešov 14

### D

Dějiny a současnost (redakce kulturně-historické revue) 54

Dělnický kolektiv na obranu svobody tisku a projevu Královodvorských železáren, Králův Dvůr 23

Dělnický výbor... závodu 2 n.p. Bižuterie Jablonec nad Nisou 30

Dělnický výbor na obranu občanských svobod n.p. Polygrafia, pod. ředitelství Praha 2 24, 93

Dělnický výbor na obranu občanských svobod n.p. Polygrafia, závod 3, Praha 7 34

Dělnický výbor na obranu tisku a slova při 10. DV fy Avia Praha 9—Letňany 42, 75

Dělnický výbor na obranu svobody tisku ve Válcovnách plechu Frýdek-Místek 47

Dělnický výbor na obranu tiskové svobody MCHZ 1

Dělnický výbor na obranu tiskové svobody ve Válcovnách plechu Frýdek-Místek 2

Dřevomodelárna TŽ VŘSR Třinec 4

Dílo, Čs. fond výtvarných umění 35

Dům pionýrů a mládeže hl. m. Prahy 56

### F

Fyzikální ústav ČSAV 28

### H

Historický klub 54

Hospodářské středisko 260 Montážního podniku spojů, závod 02 Praha 5 25

### J

Jiskra (závodní noviny Vítkovice) 83

### K

Karlovarský porcelán, oborový podnik, Stará Role 57

Kojecký, Zdeněk, Brno 36

Komise pro nejnovější dějiny Československa po roce 1945 54

Kompresory, n.p., ČKD Praha 44

Kovohutě Mníšek pod Brdy, středisko aluminotermie 12

KÚNZ Hradec Králové (zástupci poliklinik) 67

### L

Lederer, Jiří 70

### M

Městské divadlo v Kolíně 39

Mikrotechna, n.p., Praha-Modřany 9

Mototechna, OZ 20, Praha 3 19

### N

Náradí, n.p., Roztoky (okr. Rakovník) 22

### P

Pachman, Luděk 89

Pražské pekárny a mlýny, Praha-Dejvice 7

Prozatímní Dělnický tiskový výbor Dolu Petr Bezruč v Ostravě 83

Prozatímní Výbor na obranu svobody slova, svědomí a osobnosti v Královopolské strojírně

Brno 61, 64

Předseda (ing. Zbyněk Mička) severomoravské Rady tiskových výborů, Důl Staříč, OKR

Sviadnov 82

### R

Rada dělnických výborů pro ochranu demokratických svobod Ostrava 85

Redaktoři podnikových novin ČKD Dukla Praha-Karlín 78

### S

Sdružení dělníků na ochranu svobody tisku a slova závodu 28-Nová výroba v Ostravě-Kunčičích 11

SEŠ v Náchodě 58

Shromáždění dělnických výborů na obranu svobody tisku Severomoravského kraje ve Frýdku-Místku 68, 69

Skupina pro novější dějiny Československé historické společnosti 54

Skupina pěti pracovníků ministerstva zemědělství a výživy 87

Slévárny ČKD Praha 44

SVVŠ Karla Hynka Máchy v Doksech 59

SVVŠ Karviná (ředitelství školy, ZO KSČ a MV ROH) 21

### Š

Škoda, n.p., Plzeň 5

### T

Technomat, KZ 3, středisko Kynšperk n. Ohří (veřejná schůze KSČ) 13

Tiskárenský provoz Svitavy 38

### U

Učňovská škola pro prodavače v Náchodě 58

### Ú

Ústřední sekretariát Socialistické akademie Praha 37

Ústřední sekretariát Svazu československých spisovatelů, ideově-tvůrčí oddělení 45

Útvar technického rozvoje ředitelství VŽKG Vítkovice 72

### V

Válcovny NHKG Ostrava 3

Výbor na obranu občanských svobod a zaměstnanci Sítovny Strakonice 74

Výbor na obranu svobody slova a projevu v Orientálním ústavu ČSAV 84

Výbor na obranu svobody tisku Fyziologického ústavu ČSAV 31

Výbor na obranu svobody tisku při stavebním středisku Skloprojektu Praha 91

Výbor na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize SVVŠ v Lerchově ul. v Brně 73

Výbor na ochranu občanských práv Ostrov n. Ohří 55, 60, 71

## REJSTŘÍK PŘÍJEMCŮ PUBLIKOVANÝCH DOKUMENTŮ

Výbor na ochranu svobody tisku při ZV ROH n.p. Sklárný Kavalier Držkov 62  
 Výbor na ochranu svobody tisku a veřejného projevu AZNP Mladá Boleslav 33  
 Výbor na ochranu svobody tisku, projevu a občanských práv n.p. Kovohutě Mníšek pod Brdy 76  
 Výbor na ochranu svobody tisku, projevu a práva shromažďovacího n.p. Tesla Hradec Králové 32  
 Výbor na ochranu tisku a slova v Závodech přesného strojírenství Gottwaldov (nyní Zlín) 88  
 Výbor na ochranu základních občanských svobod při ZO ROH odborných učilišť dolů 1. máje, Doubrava a Čs. armády 46  
 Výbor pro obranu svobody slova, svědomí a osobnosti, Královopolská strojírna Brno 66  
 Výrobní družstvo invalidů Obzor Praha 49  
 VŽKG Vítkovice, Provoz hutního zednictví 40

**Z**

Zátopek, Emil 89  
 Zátopková, Dana 89  
 Závody průmyslové automatizace v Jinonicích 43  
 ZDŠ Křivoklát 22  
 ZO KSČ Československé státní lázně Karlovy Vary 65  
 ZO KSČ Teplárny Náchod 80  
 ZO KSČ Tesla Litovel 26  
 ZO KSČ Výzkumného ústavu pro farmacii a biochemii Praha 20  
 ZO KSČ Žďárských strojřen, Žďár nad Sázavou 16  
 ZO ROH Dolu Milada-Petri Chabařovice 8  
 ZO ROH Dolu Osvobození Ratíškovice 15  
 ZO ROH polygrafického závodu Grafia Gottwaldov (nyní Zlín) 30  
 ZO ROH Západočeských pekáren a cukráren Klatovy 29  
 ZŠ Doksy 59  
 ZV ROH Autobrzd, n.p. 04 Jilemnice 41  
 ZV ROH ČKD Choceň 17  
 ZV ROH Českomoravského průmyslu kamene, n.p., provoz Ostroměř 50  
 ZV ROH Dolu Milada-Petri Chabařovice 8, 53  
 ZV ROH Ekonomického ústavu ČSAV 92  
 ZV ROH Fyzikálního ústavu ČSAV 18  
 ZV ROH MEZ n.p., Frenštát p. Radhoštěm 6  
 ZV ROH Polygrafie 3, Praha 7 34  
 ZV ROH Prefa, n.p., II Cheb  
 ZV ROH reklamního podniku Merkur Praha 1 79  
 ZV ROH Tesla Blatná 10  
 ZV ROH Tesla Litovel 26  
 ZV ROH učňovských škol a učilišť ve Frýdku-Místku 52  
 ZV ROH ZDŠ v Praze 2, Vratislavova ulice 48

## Č

Československá televize 5, 9, 10, 12, 21, 24, 46, 62, 74  
 Československý rozhlas 9, 10, 12, 21, 24, 46, 62, 75, 84  
 Český odborový svaz pracovníků v tisku 90  
 ČTK 24

## D

Dílo, Český fond výtvarných umění 35  
 Dubček, Alexander 5

## H

Havíř (závodní noviny, Karviná) 46  
 Hlas havířů (závodní noviny, sev. Čechy) 53

## J

Jiskra (závodní noviny, Vítkovice) 40, 72

## K

Karvinské noviny 21, 46  
 Lederer, Jiří 24, 25, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 38, 42, 45, 47, 51, 53, 63, 66, 67, 71, 73, 75, 76, 81, 82, 85, 86  
 Lidová demokracie (deník Československé strany lidové) 9, 10  
 Literární listy (týdeník Svazu čs. spisovatelů) 5, 9, 10, 11, 25, 27, 28, 31, 32, 34, 35, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 54, 64, 66, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 76, 79, 80, 84, 87

## M

Mladá fronta (deník ÚV ČSM) 9, 10, 84

## N

Národní shromáždění 6, 9, 12, 15, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 55, 60, 65, 89, 93,  
 předseda (Josef Smrkovský) 3, 40, 84  
 předsednictvo 4, 16, 17, 21  
 Nová svoboda (regionální tisk, Ostrava) 1, 21, 46

## P

Poláček, Karel (předseda ÚRO) 10  
 Práce (deník ROH) 5, 9, 25, 28, 46, 53, 61, 74, 75, 84  
 Pražský tisk (redakce) 7  
 Prezident republiky 21  
 Průboj (regionální tisk, sev. Čechy) 53

## R

Rudé právo (ústřední deník KSČ) 9, 10, 46

## S

Společnost pro lidská práva 42  
 Student (týdeník Svazu vysokoškol. studentstva) 10  
 Svaz československých novinářů 12, 41, 52, 56, 57, 59, 62, 70, 77, 78, 79, 84, 88, 90, 91, 92  
 Svaz československých spisovatelů 12, 13, 14, 19, 58, 62, 90  
 Svobodné slovo (deník Československé strany socialistické) 9, 10

**U**

Učitel'ské noviny 46  
 Ústřední rada odborů 8, 10  
 ÚV KSČ 4, 9, 12, 24, 46, 75, 84, 89

**V**

Valcír (závodní noviny, Frýdek-Místek) 2  
 Vláda ČSSR 89

Výzkumný ústav pro farmacii a biochemii Praha 20

**Z**

ZO ROH Fyzikální ústavu ČSAV 18

**ARCHIVNÍ PRAMENY****Archiwum Akt Nowych Warszawa:**

KC PZPR 237/XIX-348

**CSDS Scheinfeld-Schwarzenberg:**

Pozůstalost Jiřího Lederera (PJL), Dělnické výbory 1968

**SÚA Praha:**

A ÚV KSČ: útvar svodných informací, květen–září 1968

**ÚSD Praha:**

Archiv (sbírka) Komise vlády ČSFR pro analýzu událostí let 1967–1970

Sbírka 1968–1969 Jč., SVS ČBU

Sbírka Františka Cigánka (1968–1969)

Sbírka Karla Jaroše (1968–1969)

Sbírka Jiřího Rumla (1968–1969)

Sbírka samizdatových periodik

**A FS ČSFR Praha:**

Spisy – R (tiskový zákon 1968)

**Archiv ROH Praha:**

Předsednictvo ÚRO (03/466, 94/468, 97/477)

Sekretariát ÚRO (357/1390/VII)

**SOKa Frýdek-Místek:**

Sbírka tisku 1968

**PA Zbrojovka Brno:**

Informativní zpráva PARCH/4, Volfová/2392, 22.4.1993

**PA Tepna Náchod:**

Informativní zpráva KJ. Kubeček/193, 23.4.1993

**PA Nová huť, a.s., Ostrava:**

Sbírka tisku 1968

**PA SHD-KOMES, a.s., Most:**

Sbírka tisku 1968

**PA Železářny a strojírny, a.s., Ostrava-Kunčice:**

Sbírka tisku 1968

**PA Plzeňské pivovary, a.s.:**  
Informativní zpráva Ar-2/93, 21.4.1993

**PA Škoda Plzeň, a.s.:**  
Informativní zpráva OP/228/93, 19.8.1993

**PA Severočeské tukové závody (SETUZA) Ústí nad Labem:**  
Informativní zpráva Králová/2014, 20.4.1993

**PA Svit, a.s., Zlín:**  
Sbírka tisku 1968

**SPA Palivový kombinát Vřesová (Sokolov):**  
Informativní zpráva SPA/27821/15/208, Beran 318-3454, 21.4.1993

**Noviny a časopisy:**

Daily World (KS USA) 1968  
Dějiny a současnost 1969

Hornický sever (Most) 1968

Informace SČSS (Bulletin Svazu čs. spisovatelů) 1968

Jiskra (Vítkovice) 1968

Klub novinářů Pražské jaro 68. Členský zpravodaj 1990-1993  
Kulturní tvorba 1968

Le Monde (Paris) 1968  
Lidové noviny 1989, 1992  
Listy 1968-1969  
Listy (Řím) 1978, 1980  
Literární listy 1968

Mladá fronta 1968

Nová mysl 1968  
Nová svoboda (Ostrava) 1968, 1970

Plamen míru (Ostrava-Kunčice) 1968  
Práce 1968  
Pravda (Moskva) 1968

Reportér 1968, 1990  
Rudé právo 1968

Směr (Brno) 1968  
Studentské listy 1990

Tep (Gottwaldov, nyní Zlín) 1968

Valcír (Frýdek-Místek) 1968

Zemědělské noviny 1968

Informace poskytli:

(uvedeno zkráceně bez akademických titulů)

František Cigánek (Praha), Eva Cironisová (Plzeň), Jiří Hoppe (Praha), Rudolf Dostál (Náchod), Gustav Erhart (Praha), Zdeněk Flídr (Praha), Vít Charous (Praha), Zdeňka Janischová (Ostrov nad Ohří), Vlastislav Jaroš (Vřesová), Jiří Jindra (Praha), Karel Jiřík (Ostrava), Pavel Kadrmaz (Kamenný Újezd), Zdeněk Knopp (Ostrava), Josef Konáš (Beroun), Stanislav Kondas (Ostrava-Vítkovice), Eva Králová (Most), Iva Králová (Ústí nad Labem), Ota Křižanovský (Rakovník), Václav Lehečka (Plzeň), Václav Macháček (Liberec), Alena Matějová (Frýdek-Místek), Jaroslava Nováková (Praha), Jiří Petráš (České Budějovice), Vilém Prečan (Praha-Scheinfeld), Oldřich Šeda (České Budějovice), Marie Šustková (Zlín), Jiřina Volfová (Brno).

## LITERATURA A TIŠTĚNÉ PRAMENY

### A) Knižní produkce

- Benčík, Antonín–Domaňský, Josef: *21. srpen, Praha*, Tvorba 1990.
- Borák M.–Jonák D.: *Přehled dějin KSČ v Severomoravském kraji v letech 1848–1981, Ostrava, Profil 1983.*
- Bradáč, Antonín: *Lidové milice v Severomoravském kraji, Ostrava, KV KSČ 1968.*
- Byli jsme při tom. Čeští novináři a publicisté vzpomínají na události let 1968–1969, doby, kterou celý svět znal jako Pražské jaro.* (Sestavil Stanislav Maleček), Praha, KNPJ '68, 1993.
- Černá kniha.* (Chronologicky seřazený výběr anonymních dopisů zaslanych v roce 1968 redakci Nové svobody), Ostrava, Nová Svoboda 1968.
- Československo 1968.* Přehled událostí. (Zpracovali Růžena Kříženecká a Zdeněk Šel), Praha, Ústav dějin socialismu 1969.
- Čomaj, Ján – Vereš, Juraj: *Čo nebolo v novinách*, Bratislava, Mladé letá 1990.
- Dienstbier, Jiří – Lánský, Karel: *Rozhlas proti tankům, in: Srpen 1968*, Praha, Práce 1990, s. 17–116.
- Frolík, Josef: *Špion vypovídá*, Praha, Orbis 1990.
- Havel, Václav: *Dálkový výslech: rozhovor s Karlem Hviždárou*, Rozmluvy 1986.
- Hejzlar, Zdeněk: „*Pražské jaro*“ 1968 a jeho odkaz. *Výběr statí a komentářů z let 1970–1987*, Köln, Index 1988.
- Hejzlar, Zdeněk: *Praha ve stínu Stalina a Brežněva*, Praha, Práce 1991.
- Hermach, Jiří: *Uskutečnění současného člověka*, Praha, Symposium 1969.
- Jaká bude nová politika odborů?*, Praha, ÚRO 1968.
- Jičínský, Zdeněk: *Vznik České národní rady v době Pražského jara 1968 a její působení do podzimu 1969*, Köln, Index 1984.
- Klofáč, Jaroslav: *Sociální struktura ČSSR a její změny v letech 1945–1980*, Köln, Index 1985.
- Kural, Václav a kol.: *Československo roku 1968, 1. díl: obrodný proces*, Praha, Parta 1993.
- Lederer, Jiří: *Touhy a iluze I*, Toronto, Sixty–Eight Publishers 1984.
- Lederer, Jiří: *Jan Palach. Zpráva o životě, činu a smrti českého studenta*, Praha, Novinář 1990.
- Levy, Alan: *Pražské peřeje*, Praha, Primus 1991.
- Machonin, Pavel: *Sociální struktura Československa v předvečer Pražského jara 1968*, Praha, Karolinum 1992.

- Mencl, Vojtěch a kol.: *Osm měsíců Pražského jara 1968*, Praha, Práce 1991.
- Mezinárodní dokumenty o lidských právech a humanitárních otázkách*, Praha, Melantrich 1989.
- Mlynář, Zdeněk: *Československý pokus o reformu 1968*, Köln, Index 1975.
- Moravec, Jan: *Antipoučení*, Praha, Naše vojsko 1990.
- Naděje umírá poslední. Vlastní životopis Alexandra Dubčeka*, Praha, Práce 1993.
- Nově vzniklé společenské, zájmové a profesní organizace, hnutí, sdružení, spolky*, Praha, Spektrum 1990.
- Pauer, Jan: *Západ a československá krize 1968*, ÚSD Praha 1992 (rkp.).
- Pecka, Emanuel – Pecka, Jindřich – Unger, Vladimír: *Každodennost konce 60. let. Tři výzkumné sondy. Výzkumná zpráva*, ÚSD Praha 1993.
- Pecka, Jindřich: *Spontánní projevy Pražského jara 1956–1969*, ÚSD Praha 1993.
- Pithart, Petr: *Osmašedesátý*, Praha, Rozmluvy 1990.
- Postavení a úloha odborů v naší společnosti*, Praha, Institut ROH 1968.
- Pracovní návrh nových stanov KSČ*, Praha, ÚV KSČ 1968.
- Procházka, Jan: *Politika pro každého*, Praha, Mladá fronta 1968.
- Proměny Pražského jara.* Sborník studií a dokumentů o nekapitulantských postojích v československé společnosti 1968–1969 (red. J. Pecka, V. Prečan), Praha ÚSD 1993.
- Rok šedesátý osmý v usneseních a dokumentech ÚV KSČ*, Praha, Svoboda 1969.
- Ruml, Jiří: *Kalendárium. (Leden–prosinec 1968)*, Praha, Novinář 1990.
- Sbírka zákonů Československé socialistické republiky 1968.*
- Sejm pražských dnů. 21.–27. srpen 1968.* Dokumentace, Praha, Academia 1990 (2. vyd.).
- Sígl, Miroslav: *Na vlně 490 metrů*, Praha, Magnet 1990.
- Slejška, Dragoslav – Herzmann, Jan: *Sondy do veřejného mínění. Jaro 1968, podzim 1989*, Praha, Svoboda 1990.
- Sviták, Ivan: *Kulatý čtverec. Dialektika demokratizace 1968–1969*, Praha, Naše vojsko 1990.
- Šik, Ota: *Jarní probuzení – skutečnost*, Praha, Mladá fronta 1990.
- Vančura, Jiří: *Naděje a zklamání. Pražské jaro, 1968*, Praha, Mladá fronta 1990.
- Vrabec, Václav: *Výbočil z řady*, Praha, Naše vojsko 1991. Zprávy v boji proti kontrarevoluci. Výbor článků z časopisu Zprávy, Praha, Svoboda 1971.

## B) Noviny a časopisy

- Anděl, Ladislav: *Intelligence a dělnická třída*, Literární listy 1968, č. 5, s. 4.
- Bartošek, Karel: *Otevřený dopis dělníkům Československa*, Reportér 1968, č. 19.
- Beránek, Jindřich: *Byli jsme při tom*. Listujeme knížkou S. Malečka o práci a osudech některých novinářů z roku '68, Práce 24.8.1968, s. 4.
- Beseda s dělnickým výborem na obranu tisku, *Valcíř* (Frýdek-Místek) 29. 5. 1968, s. 1.
- Boj o cenzuru, *Listy* 1978, č. 5, s. 60–62.
- Bouře kolem 2000 slov, *Listy* 1978, č. 3–4, s. 30–33.
- Bystřina, Ivan: *Takzvaná dělnická politika*, Literární listy 1968, č. 22, s. 5.
- Císař, Čestmír: *Úloha tisku v naší společnosti*, Rudé právo 3.5.1968.
- Československo 1968. Dokumenty a komentáře, *Svědectví* 1969, č. 34–36.
- Další dělnický výbor na obranu tisku, *Jiskra* (Vítkovice) 11.6.1968, s. 2.
- Další výbor na ochranu tiskové svobody, *Jiskra* (Vítkovice) 9.7.1968, s. 1.
- Desetitisíce podpisů pod 2000 slov, *Práce* 4.7.1968, s. 3.
- Dělnické výbory na obranu tiskové svobody, *Nová svoboda* (Ostrava) 26.4. 1968, s., 2.
- Dotaz, *Listy* 1969, č. 6, s. 2.
- Druhý sjezd novinářů, *Práce* 23.6.1968, s. 3.
- Dva tisíce slov, která patří dělníkům, zemědělcům, úředníkům, umělcům, všem, *Literární listy* 1968, č. 18, s., 3.
- Hudagy, Štefan: *Obraz veřejného mínění*, Práce 3.7.1968, s. 4.
- Hudagy, Štefan: *Voliči o svém poslanci (S. Kodaj)*, Práce 6.7.1968, s. 5.
- Churáň, Milan: *Dělníci a intelligence*, Dějiny a současnost 1969, č. 1, s. 45–48.
- Jak hodnotíte odbory a situaci, *Práce* 8.3. 1968.
- Jde jen o slova?, *Práce* 12.7.1968, s. 1, 2.
- Jičínský, Zdeněk: *Polednový vývoj a sdělovací prostředky*, Práce 26.11.1968, s. 1, 4, 5.
- Klíma, Ivan: *Dělníci, intelligence a svoboda projevu*, Literární listy 1968, č. 17, s. 4.
- K ochraně svobody tisku a slova, *Práce* 28.5.1968, s. 1.
- Kraus, Václav: *Nechť mluví dělníci*, Práce 25.6.1968, s. 5.
- Kredit důvěry novinářům, *Nová svoboda* (Ostrava) 22.12.1968.
- Kyselý, Milan: *Dělníci a svoboda*, Literární listy 1968, č. 13, s. 2.
- Lederer, Jiří: *Nemlčet o nebezpečích*, Literární listy 1968, č. 14, s. 2.
- Lederer, Jiří: *Společně s dělníky*, Literární listy 1968, č. 16, s. 2.
- Lederer, Jiří: *Dělnické výbory*, Literární listy 1968, č. 21, s. 5.
- Lederer, Jiří: *Případ Reportér*, Listy 1968, č. 2, s. 2.
- Lederer, Jiří: *Dělníci, politika a dnešek*, Reportér 1968, č. 40, s. 3.
- Machonin, Pavel: *O aktivitě dělnické třídy*, Rudé právo 13.8.1968.
- Milice táhnou na Prahu, *Listy* 1978, č. 3–4, s. 33–35.
- Mlynář, Zdeněk: *Co může přinést rozvoj demokracie dělníkům*, Rudé právo 14.3.1968.
- Mlynář, Zdeněk: *Co dál s naší demokracií*, Rudé právo 26.3.1968.
- Na obranu svobody, *Plamen míru* (Ostrava-Kunčice) 30.5.1968, s. 1.
- Na obranu svobody, *Literární listy* 1968, č. 19, s. ; č. 21, s. 2; č. 23, s. 2; č. 25, s. 2.
- Na obranu svobody slova, *Literární listy* 1968, č. 16, s. 2.
- Na obranu svobody slova, *Valcíř* (Frýdek-Místek) 29. 5.1968, s. 1.
- Na obranu svobody slova, *Jiskra* (Vítkovice) 4.6.1968, s. 1.
- Nové možnosti obrany lidských práv, *Listy* 1980, č. 5, s. 62–63.
- Odboráři v Letově nad varšavským dopisem, *Práce* 20.7.1968, s. 1, 3.
- O výboru na obranu svobody slova, *Směr* (Brno) 11.7.1968, s. 3.
- Otevřenost, ne senzace. Stanovisko gottwaldovských novinářů, *Tep* (Gottwaldov, nyní Zlín) 15.3.1968.
- Pacovský, Ludvík: *Jsem jeden s druhým*, Zemědělské noviny 12.11. 1968, s. 3.
- Pastor, Alois: *Stalo se před Domem tisku*, Nová Svoboda (Ostrava) 5.5.1970.
- Pithart, Petr: *Politické strany a svoboda slova*, Literární listy 1968, č. 17, s. 1, 3.
- Podepsalo 464 zaměstnanců, *Jiskra* (Vítkovice) 19.6.1968, s. 1.
- Požadavek novinářů: Zrušit cenzuru, *Práce* 24.4.1968, s. 3.
- Prečan, Vilém: *Lid, veřejnost, občanská společnost jako aktér Pražského jara*, Reportér 1990, č. 1, příl. s. VIII–XVI.
- Přijďte všichni na besedu s novináři a televizními pracovníky, *Valcíř* (Frýdek-Místek) 8.5.1968, s. 2.
- Ruml, Jiří: *Portrét publicisty (J. Lederer)*, Lidové noviny 1989, č. 1 (samizdat).
- Smrkovský, Josef: *Dělnická politika*, Práce 26.5.1968.
- Smrkovský, Josef: *Jeden tisíc slov*, Práce 5.7.1968, s. 4.
- Sportovci a svoboda, *Listy* 1968, č. 2, s. 2.
- Stanovisko předsednictva ÚV KSS. Odmítá 2000 slov, *Práce* 3.7.1968, s. 1.
- Také ve Válcovných plechu se ustavil Dělnický výbor na obranu svobody tisku, *Valcíř* (Frýdek-Místek) 8.5.1968, s. 1, 2.
- Ustavíme podnikový výbor na obranu tisku, *Jiskra* (Vítkovice) 30.7.1968, s. 1.
- Vaculík, Ludvík: *A co dělníci*, Literární listy 1968, č. 6, s. 4.
- Velenský, Ladislav: *Lidé – doba – 2000 slov*, Práce 7.7.1968, s. 1, 3.

- „Voláme po svobodě slova“, *Práce* 30.4.1968, s. 3.
- Zahradil, Jiří – Herold, Vilém: *Cenzura trvá*, Literární listy 1968, č. 9, s. 7.  
Z redakční pošty. Dělnické výbory na obranu tiskové svobody, *Práce* 16.5.1968, s. 5.
- Z redakční pošty. Ještě k článku 2000 slov, *Práce* 6.7.1968, s. 4.
- Z redakční pošty. Poslanci NS gen. Samuelu Kodajovi, *Práce* 5.7.1968, s. 5.
- Zveme dělnické výbory, *Jiskra* (Vítkovice) 26.6.1968, s. 1.
- Z vlastní vůle a z vůle spolupracovníků, *Jiskra* (Vítkovice) 6.8.1968, s. 1.

## SEZNAM PUBLIKOVANÝCH DOKUMENTŮ

1. 1968, 23. duben, Ostrava.– Programové prohlášení Dělnického výboru na obranu tiskové svobody, ustaveného v Moravských chemických závodech v Ostravě.  
*Nová svoboda (Ostrava) 26.4.1968, s. 1, 2.*
2. 1968, 8. květen, Frýdek-Místek.– Programové prohlášení Dělnického výboru na obranu tiskové svobody, otištěné v závodních novinách Válcoven plechu, které se po příkladu Moravských chemických závodů v Ostravě staví proti zavedení cenzury a požaduje přijetí zákona o publicistické imunitě.  
*Valcíř (Frýdek-Místek) 8.5.1968, s. 1, 2.*
3. 1968, 21. květen, Ostrava. – Zaměstnanci válcovny NHKG předsedovi Národního shromáždění. Dopis požadující urychlené přijetí nového tiskového zákona.  
*ÚSD – AKV, Zpráva zmocněnce pro okres Ostrava, I, s. 134.*
4. 1968, 27. květen, Třinec. – Pracující Třineckých železáren předsedovi Národního shromáždění a ÚV KSČ. Rezoluce za urychlené přijetí nového tiskového zákona.  
*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon, kart. 3. Ověřená kopie strojopisu A4, 1 s.*
5. 1968, 27. květen, Plzeň. – Zaměstnanci n.p. Škoda Alexandru Dubčekovi a sdělovacím prostředkům. Prohlášení o vzniku Výboru na ochranu svobody slova, jehož členové se rozhodli vyvíjet aktivní činnost do té doby, dokud tato svoboda nebude zaručena zákonem.  
*CSDS Scheinfeld, Pozůstalost Jiřího Lederera (dále jen PJJ), Dělnické výbory, 27.5.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*
6. 1968, 28. květen, Frenštát pod Radhoštěm. – ZV ROH n.p. MEZ kanceláři Národního shromáždění. Dopis vyjadřující důvěru, že nový tiskový zákon bude projednán a schválen tak, aby byl zárukou svobody tisku, rozhlasu a televize.



- AFS, Spisy R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. *Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*
7. 1968, 28. květen, Praha. – Zaměstnanci Pražských pekáren a mlýnů v Dejvicích redakcím na území hlavního města. Dopis o ustavení Výboru na obranu tisku s výzvou pražským závodům k následování.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.5.1968. Originál 21x14,5, část psaná strojem, část rukou, 2 s.*
8. 1968, 28. květen, Chabařovice. – Otevřený dopis 250 odborářů z Dolu Milada-Petri Ústřední radě odborů, kterým pisatelé oznamují, že se hlásí k hnutí dělnických výborů na ochranu svobody tisku a vyzývají ÚRO, aby se postavila do čela tohoto hnutí.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.5.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
9. 1968, 29. květen, Praha. – Zaměstnanci n.p. Mikrotechna Modřany Národnímu shromáždění, ÚV KSČ a sdělovacím prostředkům. Rezoluce vyjadřující znepokojení nad snahami omezovat svobodu informací a rozhodnutí zasadit se o ni prostřednictvím ustavujícího se Výboru na obranu svobody tisku.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 29.5.1968. Cyklostyl A4, 1 s.*
10. 1968, 30. květen, Blatná. – ZV ROH Tesla předsedovi ÚRO Karlu Poláčkovi. Otevřený dopis, který vyslovuje požadavek, aby odbory nekompromisně vystoupily proti snahám omezit informovanost veřejnosti a oznamuje, že v podniku Tesla bude funkci Dělnického výboru na obranu svobody slova a tisku plnit ZV ROH.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.5.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*
11. 1968, 30. květen, Ostrava–Kunčice. Zaměstnanci závodu 28 Nová výroba Literárním listům. Prohlášení o vzniku Sdružení dělníků na obranu svobody tisku a slova s požadavkem, aby Národní shromáždění zrušilo cenzuru a uzákonilo občanské svobody.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.5.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
12. 1968, 30. květen, Mníšek pod Brdy. – Pracující Kovohutí Svazu čs. spisovatelů, NS, ÚV KSČ, Svazu novinářů, rozhlasu a televizi. Průvodní list a rezoluce na ochranu svobody tisku a svobody projevu.
- ÚSD, AKV, Inf. SČSS. Interní zprávy Svazu čs. spisovatelů pro členy, kandidáty a členy překladatelské sekce, 1968, č. 77, s. 11–12.*
13. 1968, 30. květen, Kynšperk nad Ohří. – Zaměstnanci n.p. Technomat Svazu čs. spisovatelů. Rezoluce požadující urychlené přijetí nového tiskového zákona a odstoupení zkompromitovaných funkcionářů.
- ÚSD, AKV, Inf. SČSS. Interní zprávy Svazu čs. spisovatelů pro členy, kandidáty a členy překladatelské sekce, 1968, č. 7, s. 13.*
14. 1968, 30. květen, Holešov. – Zaměstnanci ČSAO Svazu čs. spisovatelů. Dopis, kterým se pisatelé staví za zrušení cenzury a za svobody obsažené v Chartě OSN.
- ÚSD, AKV, Inf. SČSS. Interní zprávy Svazu čs. spisovatelů pro členy, kandidáty a členy překladatelské sekce, 1968, č. 7, s. 15.*
15. 1968, 30. květen, Ratiškovice. – Zaměstnanci Dolu Osvobození Národnímu shromáždění. Rezoluce požadující přijetí tiskového zákona, který by zaručil svobodu tisku, rozhlasu a televize a zamezil jejich zneužití.
- AFS, Spisy – R, inv. č. 33, kart. 3. Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*
16. 1968, 30. květen, Žďár nad Sázavou. – ZO KSČ Žďárských strojírén předsednictvu NS. Dopis CZV KSČ doplňuje „Prohlášení“ zaměstnanců z 28.5.1968 o požadavek, aby tiskový zákon řešil také odpovědnost za pravdivé zprávy sdělovacích prostředků.
- AFS, Spisy – R, inv. č. 33, kart. 3. Originál strojopis A4, 1 s.*
17. 1968, 30. květen, Choceň. – ZV ROH ČKD Choceň Národnímu shromáždění. Rezoluce požadující odstoupení zdiskreditovaných politiků a uzákonění svobody tisku, shromažďování a projevu.

18. *AFS, Spisy – R, č. inv. 33, kart. 3. Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*  
1968, 30. květen, Praha.– ZV ROH Fyzikálního ústavu ČSAV úsekovým důvěrníkům a členům ROH. Výzva k ustavení Výboru na obranu svobodného projevu tisku.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.5.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*
19. 1968, 31. květen, Praha. – Zaměstnanci n.p. Mototechna v Praze 3 Svazu čs. spisovatelů. Rezoluce za očistu veřejného života a svobodu projevu.  
*ÚSD, AKV, Inf. SČSS. Interní zprávy Svazu čs. spisovatelů pro členy, kandidáty a členy překladatelské sekce, 1968, č. 7, s. 14.*
20. 1968, květen, Praha. – ZO KSČ Výzkumného ústavu pro farmacie a biochemii všem pracovníkům ústavu. Výzva k založení Výboru na ochranu svobody slova.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, květen 1968. Strojopisná kopie A4, 2 s.*
21. 1968, 1. červen, Karviná. – SVVŠ v Karviné prezidentu republiky, předsednictvu NS a sdělovacím prostředkům. Rezoluce o politické situaci, která vedla k ustavení Výboru pro ochranu svobody tisku a projevu.  
*AFS, Spisy – R, kart. 3, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon). Ověřená kopie A4, 2 s.*
22. 1968, 1. červen, Křivoklát. – Zástupci n.p. Náradí Roztoky a ZDŠ Křivoklát Národnímu shromáždění. Rezoluce na podporu demokratických sil a urychlené legalizace svobody tisku.  
*AFS, Spisy R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*
23. 1968, 1. červen, Králův Dvůr u Berouna. – Zaměstnanci Královských železáren předsednictvu NS. Oznámení o vzniku Dělnického

výboru na ochranu svobody tisku a projevu s příloženou ustavující listinou.

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. Ověřený originál strojopis A4, 2 s.*

24. 1968, 3. červen, Praha. – Zaměstnanci n.p. Polygrafia Jiřímu Ledererovi. Dopis, kterým se Dělnický výbor na obranu občanských svobod hlásí k myšlence o celostátní koordinaci tohoto hnutí.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 3.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
25. 1968, 3. červen, Praha. – Zaměstnanci hospodářského střediska Montážního podniku spojí Národnímu shromáždění a Literárním listům (J. Ledererovi). Rezoluce s požadavkem na zrušení cenzury a urychlené přijetí nového tiskového zákona.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 3.6.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*
26. 1968, 4. červen, Litovel. – ZO KSČ a ZV ROH n.p. Tesla Národnímu shromáždění. Rezoluce na podporu rychlého uzákonění svobody tisku a projevu.  
*AFS, Spisy – R, č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. Ověřený originál strojopis A4, 1 s.*
27. 1968, 5. červen, Neratovice. – Zaměstnanci n.p. Armabeton Prefa Neratovice redakci Literárních listů. Dopis o ustavení Dělnického výboru na obranu svobody slova a tisku.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 5.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
28. 1968, 5. červen, Praha. – Pracovníci Fyzikálního ústavu ČSAV redakci Práce a Literárních listů. Prohlášení o vzniku Výboru pro ochranu svobody tisku a projevu.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 5.6.1968. Strojopisná kopie A4, 2 s.*

29. 1968, 7. červen, Klatovy. – Odborová organizace Západočeských pekáren a cukráren Národnímu shromáždění. Usnesení členské schůze ROH o vzniku Dělnického výboru na ochranu svobody slova a tisku s přáním, aby tato svoboda byla zakotvena v ústavě.  
*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. Ověřený originál strojopisu A4, 1 s.*
30. 1968, červen, Jablonec nad Nisou. – Dělníci závodu 2 n.p. Bižuterie Jiřímu Ledererovi. Zpráva o ustavení Výboru na obranu svobody tisku.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, červen 1968. Originál strojopisu A4, 2 s.*
31. 1968, 14. červen, Praha. – Výbor na obranu svobody tisku Fyziologického ústavu ČSAV Literárním listům (J. Ledererovi). Dopis oznamující ustavení výboru a nabídku další spolupráce.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 14.6.1968. Ověřený originál strojopisu A4, 1 s.*
32. 1968, 14. červen, Hradec Králové. – Prohlášení Výboru na ochranu svobody tisku, projevu a práva shromažďovacího v n.p. Tesla o potřebě legislativních garancí občanských svobod a vytvoření koordináčního orgánu s celostátní působností.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 14.6.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*
33. 1968, 16. červen, Mladá Boleslav. – Zaměstnanci AZNP Jiřímu Ledererovi. Zpráva o ustavení Výboru na ochranu svobody tisku a veřejného projevu, vyjadřující podporu snahám o celostátní koordinaci.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 16.6.1968. Originál strojopisu A4, 1 s.*
34. 1968, 17. červen, Praha. – ZV ROH Polygrafie 3 v Praze Literárním listům (J. Ledererovi). Dopis o založení čtyčlenného Výboru na ochranu svobody tisku, který podporuje snahy o vytvoření celostátní organizace.

- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 17.6.1968. Ověřená kopie strojopisu A4, 1 s.*
35. 1968, 17. červen, Praha. Text podpisového archu k založení Výboru pro obranu občanských svobod v podniku Dílo při Českém fondu výtvarných umění.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 17.6.1968. Ověřená kopie strojopisu A4, 1 s.*
36. 1968, 17. červen, Brno. – Dr. Zdeněk Koječký Jiřímu Ledererovi. Dopis bývalého sociálního demokrata o potlačování svobody tisku.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 17.6.1968. Originál strojopisu A4, 1 s.*
37. 1968, 18. červen, Praha. – Ústřední sekretariát Socialistické akademie Literárním listům (J. Ledererovi). Dopis vyjadřující odhodlání k solidárním akcím, vzájemné informovanosti a zakládání výborů na obranu občanských svobod v rámci organizační sítě Socialistické akademie.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 18.6.1968. Originál strojopisu A4, 1 s.*
38. 1968, 18. červen, Svitavy. – Dělníci tiskárenského provozu Jiřímu Ledererovi. Dopis, v kterém pisatelé upozorňují na potřebu vytvářet výbory na obranu tisku především v polygrafických závodech společně s redaktory.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 18.6.1968. Originál rukopis psaný perem, A4, 2 s.*
39. 1968, 18. červen, Kolín. – Prohlášení členů a zaměstnanců Městského divadla v Kolíně, kteří se v souladu s Deklarací lidských práv rozhodli ustavit Výbor na obranu práva svobody slova a přesvědčení.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 18.6.1968. Originál strojopisu A4, 2 s.*

40. 1968, 19. červen, Vítkovice. – Zaměstnanci provozu hutního zednictví VŽKG předsedovi NS. Otevřený dopis, kterým pisatelé oznamují vznik Výboru na obranu tiskové svobody a připomínají nutnost uzákonit základní občanská práva.  
*Jiskra (Vítkovice) 19.6.1968, s. 1.*
41. 1968, 20. červen, Jilemnice. – Členové ZV ROH Autobrzd, n.p. 04, redakci Literárních listů a Svazu čs. novinářů. Dopis o rozhodnutí založit v závodě Výbor na obranu tisku.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 20.6.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*
42. 1968, 20. červen, Praha. – Dělnický výbor na obranu svobody tisku a slova při 10. DV ROH Avia Letňany redakci Literárních listů a Společnosti pro lidská práva. Dopis, kterým pisatelé navrhují, aby se výbor s celostátní působností ustavil jako samostatná komise Společnosti pro lidská práva.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 20.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
43. 1968, 20. červen, Praha. – Zaměstnanci Závodů průmyslové automatizace v Jinonicích Literárním listům. Stanovisko k politické situaci a nutnosti bránit tiskovou svobodu, zveřejněné v rubrice Dělnická tribuna.  
*Literární listy 1, 1968, č. 17, s. 4.*
44. 1968, 20. červen, Praha. – Zaměstnanci závodů Kompresory a Slévárny ČKD Vysočany Literárním listům. Vyjádření ke svobodě slova, otištěné v rubrice Dělnická tribuna.  
*Literární listy 1, 1968, č. 17, s. 4.*
45. 1968, 21. červen, Praha. – Ústřední sekretariát Svazu čs. spisovatelů Jiřímu Ledererovi. Dopis informující o rezolucích dělnických výborů na obranu tisku došlých svazu spisovatelů.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 21.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
46. 1968, 23. červen, Karviná. – Výbor na ochranu základních občanských svobod při učilištích dolů 1. máj, Doubrava a Čs. armáda ústřednímu výboru KSČ a sdělovacím prostředkům. Dopis a rezoluce vyjadřující význam svobodného tisku pro demokratický vývoj v zemi a odhodlání použít všech dostupných prostředků proti znovuzavedení cenzury a nedemokratických opatření.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 23.6.1968. Strojopisná kopie A4, 3 s.*
47. 1968, 23. červen, Frýdek-Místek. – Dělnický výbor na obranu svobody tisku ve Válcovnách plechu Jiřímu Ledererovi. Přihláška k registraci v celostátním výboru.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 23.6.1968. Originál strojopis 21x14,5, 1 s.*
48. 1968, 25. červen, Praha. – ZV ROH ZDŠ v Praze 2, Vratislavova 13, Literárním listům. Přihláška do celostátního Výboru občanských svobod.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 25.6.1968. Originál strojopisu s rkp. doplňky, 1 s.*
49. 1968, 25. červen, Praha. – Výrobní družstvo invalidů Obzor Literárním listům. Ustavující listina Výboru na ochranu občanských svobod.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 25.6.1968. Originál strojopis, A4, 2 s.*
50. 1968, 25. červen, Ostroměň. – Zaměstnanci Kamenoprůmyslu Literárním listům. Prohlášení na podporu ostravské iniciativy k ochraně tiskových svobod s požadavkem, aby tyto svobody zaručil ústavní zákon.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 25.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

51. 1968, 26. červen, Cheb. – ZV ROH Prefa, n.p., II Cheb Jiřímu Ledererovi. Dopis oznamující ustavení Dělnického výboru na obranu tisku a jeho program na nejbližší dobu.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 26.6.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*

52. 1968, 27. červen, Frýdek-Místek. – ZV ROH učňovských škol a učilišť Svazu čs. novinářů. Rezoluce o ustavení Výboru na ochranu svobody slova a tisku a podpoře demokratického procesu.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 27.6.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*

53. 1968, 27. červen, Chabařovice. ZV ROH Dolu Milada–Petri Jiřímu Ledererovi. Dopis, kterým se pisatelé hlásí k hnutí dělnických výborů na obranu tisku a vyjadřují zklamání nad pasivitou vedení ROH.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 27.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

54. 1968, 28. červen, Praha. – Skupina institucí a výborů čs. obce historické Literárním listům. Prohlášení, v němž se historikové novodobých dějin obrací na závodní výbory na ochranu svobody slova a na další organizace, svazy a spolky s výzvou, aby do svého programu zařadily také svobodu vědeckého bádání.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. Strojopisná kopie A4, 2 s.*

55. 1968, 28. červen, Ostrov nad Ohří. – Výbor pro ochranu občanských práv Národnímu shromáždění. Výzva poslancům, aby se zasadili o urychlenou legalizaci všech občanských svobod.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*

56. 1968, 28. červen, Praha. – Pracovníci Domu pionýrů a mládeže hl. m. Prahy Svazu čs. novinářů. Prohlášení o ustavení Výboru na ochranu svobody tisku, který se hlásí k manifestu Dva tisíce slov.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*

57. 1968, 28. červen, Stará Role. – Zaměstnanci oborového podniku karlovarský porcelán ve Staré Roli Svazu čs. novinářů. Dopis o založení závodního Výboru na obranu svobody slova, který se hlásí k havlíčkovské tradici demokratického tisku.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

58. 1968, 28. červen, Náchod. – Profesori a učitelé střední ekonomické a učňovské školy Svazu čs. spisovatelů. Opis zprávy o ustavení Výboru pro ochranu slov a tisku.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 28.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

59. 1968, 29. červen, Doksy. – Učitelé a zaměstnanci ZDŠ a SVVŠ v Doksech Svazu čs. novinářů. Sdělení vyjadřující podporu požadavkům na zákonné zajištění svobody tisku, slova a vědeckého bádání.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 29.6.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

60. 1968, červen, Ostrov nad Ohří. – Výzva Výboru pro ochranu občanských práv a k podpisové akci pod dopis Národnímu shromáždění s požadavkem urychlené legalizace občanských svobod.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, červen 1968. Strojopisná kopie A4, 1 s.*

61. 1968, 1. červenec, Brno. – Zaměstnanci Královopolské strojírny redakci Práce. Zpráva o ustavení Výboru na obranu svobody slova inspirovaná článkem Dva tisíce slov.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 1.7.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

62. 1968, 2. červenec, Držkov. – Výbor na ochranu svobody slova a tisku sklárny Kavalier svazu novinářů a spisovatelů, rozhlasu a televizi.

Dopis o ustavení výboru s návrhem, aby se při svazových orgánech vytvořily komise, které by činností na ochranu tiskových svobod koordinovaly.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 2.7.1968, Strojopisná kopie A4, 1 s.*

63. 1968, 3. červenec, Ostrava. – Prozatímní Dělnický tiskový výbor Dolu Petr Bezruč Jiřímu Ledererovi. Dopis o okolnostech vzniku podnikového výboru a jeho programové prohlášení.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 3.7.1968. Originál strojopis A4, 2 s.; příl. cyklostyl A4, 3 s.*

64. 1968, 4. červenec, Brno. – Programové prohlášení Výboru na obranu svobody slova, svědomí a osobnosti Královopolské strojírny v Brně.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 4.7.1968. Ověřená strojopisná kopie A4, 1 s.*

65. 1968, 4. červenec, Karlovy Vary. – Zaměstnanci Československých státních lázní Národnímu shromáždění. Dopis vyjadřující zneklidnění nad tím, že dosud nedošlo k zákonému zajištění svobody projevu a tisku.

*AFS, Spisy – R, inv. č. 33 (1968 – tiskový zákon), kart. 3. Originál strojopis A4, 1 s.*

66. 1968, 5. červenec, Brno. – Výbor pro obranu svobody slova, svědomí a osobnosti Královopolské strojírny redakci Literárních listů (J. Ledererovi). Dopis informující o ustavení výboru, o jeho složení a nejbližších záměrech.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 5.7.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

67. 1968, 5. červenec, Hradec Králové. – Zástupci poliklinik KÚNZ Jiřímu Ledererovi. Zpráva o ustavení Výboru pro obranu svobody slova a tisku jako přihláška do celostátní evidence tohoto hnutí.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 5.7.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

68. 1968, 5. červenec, Frýdek-Místek. – Ověřený dopis, kterým první shromáždění dělnických výborů na obranu tisku v Severomoravském kraji vyjadřuje vděčnost Ludvíku Vaculíkovi za manifest Dva tisíce slov.

*Literární listy 1, 1968, č. 21, s. 5.*

69. 1968, 5. červenec, Frýdek-Místek. – Prohlášení, které přijali delegáti prvního shromáždění výborů na obranu svobody tisku Severomoravského kraje.

*Literární listy 1, 1968, č. 21, s. 5.*

70. 1968, červenec, Praha. – Zpráva Jiřího Lederera pro Svaz čs. novinářů o prvním shromáždění výborů na obranu tisku v Severomoravském kraji.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, červenec 1968. Cyklostyl A4, 1 s.*

71. 1968, 8. červenec, Ostrov nad Ohří. – Výbor pro ochranu občanských práv Literárním listům (J. Ledererovi). Dopis o vzniku a činnosti výboru a ochotě spolupracovat v celostátně organizovaném hnutí.

*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 8.7.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*

72. 1968, 9. červenec, Vítkovice. – Útvar technického rozvoje ředitelství VŽKG týdeníku Jiskra. Prohlášení Výboru na ochranu tiskové svobody, které reaguje na antireformní výpady proti sdělovacím prostředkům a považuje za nutné pokračovat v činnosti výboru, i když svoboda projevu byla zaručena zákonem.

*Jiskra (Vítkovice) 9.7.1968, s. 1.*

73. 1968, 9. červenec, Brno. – Výbor na obranu svobody tisku, rozhlasu a televize SVVŠ v Lerchově ulici Literárním listům (J. Ledererovi).



- Dopis, který reaguje na vystoupení poslance Kodaje proti článku Dva tisíce slov a vyslovuje se pro celostátní výbor jako trvalou instituci.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, dělnické výbory, 9.7.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
74. 1968, 9. červenec, Strakonice. – Výbor na ochranu občanských svobod Sítovny Strakonice Literárním listům (J. Ledererovi), Čs. televizi a redakci Práce. Dopis o činnosti výboru s prohlášením na podporu manifestu Dva tisíce slov.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 9.7.1968. Originál strojopis A4, 3 s.*
75. 1968, červenec, Praha. – Dělnický výbor na ochranu svobody tisku a slova n.p., Avia Letňany plenárnímu zasedání ÚV KSČ. Dopis vyslovující souhlas s postojem předsednictva ÚV k tzv. „varšavskému dopisu“ pěti komunistických a dělnických stran.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 19.7.1968. Strojopisná kopie A4, 2 s.*
76. 1968, 19. červenec, Mníšek pod Brdy. – Výbor na ochranu svobody tisku, projevu a občanských práv n.p. Kovohutě Literárním listům (J. Ledererovi). Přihláška k celostátní evidenci a zpráva o činnosti.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 19.7.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
77. 1968, 20. červenec, Náchod. – Josef Bureš Svazu čs. novinářů. Dopis o potížích s ustavením Výboru na obranu tisku v Teplárně Náchod s žádostí o radu, jak postupovat.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 20.7.1968. Originál strojopis 21x15, 1 s.*
78. 1968, 27. červenec, Praha. – Redaktoři podnikových novin ČKD Dukla Praha–Karlín Svazu čs. novinářů. Dopis vyjadřující souhlas s veřejným prohlášením Svazu čs. novinářů, které téhož dne přinesl denní tisk.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 27.7.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
79. 1968, 30. červenec, Praha. – ZV ROH reklamního podniku Merkur Svazu čs. novinářů a Literárním listům. Zpráva o tom, že v podniku byl 9. července založen Výbor pro ochranu svobody slova, který se dává k dispozici centrálně koordinovanému hnutí.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.7.1968. Originál strojopis A4, 2 s.*
80. 1968, 2. srpen, Náchod. – ZO KSČ Teplárny Náchod redakci Literárních listů. Dopis reagující kriticky na sdělení Josefa Bureše o problémech s ustavením Výboru na ochranu tisku, citované v Literárních listech.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 2.8.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
81. 1968, 2. srpen, Náchod. – Josef Bureš Jiřímu Ledererovi. Dopis, kterým pisatel sděluje, že bude moci do týdne oznámit založení tiskového výboru a zároveň vysvětluje nedorozumění, která v té věci vznikla po zveřejnění předchozí informace.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 2.8.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
82. 1968, 4. srpen, Frýdek-Místek. – Předseda severomoravské Rady tiskových výborů Jiřímu Ledererovi. Dopis s rozбором situace a perspektiv dělnické aktivity na Ostravsku a návrh programového prohlášení dělnických výborů na obranu demokratických svobod.
- CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 4.8.1968. Originál strojopis A4, 5 s.; příl. cyklostyl A4, 4 s.*
83. 1968, 6. srpen, Vítkovice. – Tisková zpráva o poradě zástupců jednotlivých výborů na obranu tisku v provozech VŽKG, na níž se ustavil podnikový výbor.
- Jiskra (Vítkovice) 6.8.1968, s. 1*

84. 1968, 8. srpen, Praha. – Prohlášení výboru na obranu svobody slova a projevu v Orientálním ústavu ČSAV, který se ustavil bezprostředně po vrcholných schůzkách v Čierné nad Tisou a Bratislavě jako reakce na snahu „uměrnit“ masové sdělovací prostředky.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 8.8.1968. Originál strojopis A4, 2 s.*
85. 1968, 9. srpen, Ostrava. – Usnesení z druhé schůze severomoravské Rady dělnických výborů pro ochranu demokratických svobod.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 9.8.1968. Cyklostyl A4, 2 s.*
86. 1968, 11. srpen, Náchod. – Josef Bureš Jiřímu Ledererovi. Dopis o předvolání pisatele na celozávodní schůzi KSC ve věci předchozí korespondence a zpráva o získání 60 podpisů pro ustavení Výboru na obranu tiskové svobody.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 11.8.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
87. 1968, 15. srpen, Praha. – Prohlášení skupiny pěti pracovníků ministerstva zemědělství a výživy, kteří se rozhodli vytvořit Výbor na obranu svobody projevu bezprostředně potom, co předsednictvo ÚV KSC odsoudilo 14. srpna podpisovou akci v Praze.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 15.8.1968. Strojopisná kopie A4, 2 s.*
88. 1968, 30. srpen, Gottwaldov (dnes Zlín). – Zaměstnanci Závodů přesného strojírenství Svazu čs. novinářů. Dopis o důvodech ustavení Výboru na ochranu tisku a slova, který je zároveň přihláškou do uvažované celostátní organizace.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 30.8.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
89. 1968, 9. listopad, Praha. – Manželé Zátokovi a Luděk Pachman Národnímu shromáždění, vládě a ÚV KSC. Prohlášení na obranu svobody tisku, které kolovalo v opisech a stalo se podkladem široké podpisové akce.

*ÚSD, Sb. 1968–1969, SVS ČBU. – Originál strojopis A4, 1 s.*

90. 1968, 18. listopad, Gottwaldov (nyní Zlín). – Pracující polygrafického závodu Grafia Svazu čs. novinářů a spisovatelů a Českému odborovému svazu pracovníků tisku. Dopis vyjadřující obavy z nátlaku na sdělovací prostředky a výzva ke společnému postupu na podporu spisovatelů a novinářů.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 18.11.1968. Ověřená strojopisná kopie A4, 1 s.*
91. 1968, 20. listopad, Praha. – Výbor na obranu svobody tisku při stavebním středisku Skloprojekt Svazu čs. novinářů. Dopis informující o vzniku výboru a podpisové akci na podporu prohlášení svazu novinářů z 18. listopadu.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 20.11.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
92. 1968, 21. listopad, Praha. – ZV ROH Ekonomického ústavu ČSAV Svazu čs. novinářů. Prohlášení proti nepřiměřeným administrativním zásahům do činnosti tisku.  
*CSDS Scheinfeld, PJJ, Dělnické výbory, 21.11.1968. Originál strojopis A4, 1 s.*
93. 1968, 20. prosinec, Praha. – Dělnický výbor na obranu občanských svobod a pracovníci n.p. Polygrafia Národnímu shromáždění. Stanovisko k názorům Vasilu Biřaka zveřejněným v deníku KS USA Daily World a ke kampani kolem kandidatury Josefa Smrkovského na funkci předsedy Federálního shromáždění.  
*AFS, Spisy, – R, kart. 7, č. 127. Originál strojopis A4, 1 s.*



WORKERS' COMMITTEES  
IN DEFENCE OF FREEDOM OF THE PRESS,  
1968

Compiled and edited by Jindřich Pecka

Published Documents

1. 23 April 1968, Ostrava. Programme statement of the workers' committee for the defence of press freedom, as formulated in a Moravian chemical plant.
2. 8 May 1968, Frýdek-Místek. Programme statement of the workers' committee for the defence of press freedom, published in the plant newspaper.
3. 21 May 1968, Ostrava. Employees of the Nová Huť Klement Gottwald smelting works to the chairman of the Czechoslovak National Assembly, demanding a speedier passing of a new law on the press.
4. 27 May 1968, Třinec. Employees of the ironworks to the chairman of the National Assembly and the Central Committee of the Czechoslovak Communist Party. A resolution demanding a speedier passing of a new law on the press.
5. 27 May 1968, Pilsen. Employees of the Škoda works to Alexander Dubček and the mass media. A statement on the forming of a committee for the defence of freedom of speech, whose members have resolved to expand their activities until this freedom is guaranteed by law.
6. 28 May 1968, Frenštát pod Radhoštěm. A local trade unions committee at the MEZ electro-technical plant to the office of the National Assembly. A letter expressing confidence that the bill on the press will be debated and passed in order to guarantee freedom of the mass media.
7. 28 May 1968, Prague. Employees of Prague Bakeries and Flour Mills to the editors in Prague. A letter on the establishment of a committee for defence of press freedom with an appeal to Prague branches to do likewise.
8. 28 May 1968, Chabařovice. Open letter of 250 trades unionists from the Milada-Petri Mines to the Central Council of Unions (ÚRO), which states that they have come out in support of the movement of workers' committees for the defence of press freedom and appeals to the Central Council of Unions to lead the movement.
9. 29 May 1968, Prague. Employees of Mikrotechna to the National Assembly, the Central Committee of the Party and the mass media. A resolution expressing dissatisfaction over attempts at limiting freedom of information and the decision to achieve it by means of the nascent committee for the defence of press freedom.
10. 30 May 1968, Blatná. The local trades union committee of Tesla to the chairman of the Central Council of Trades Unions, Karel Poláček. An open letter which demands that unions come out uncompromisingly against attempts to limit public access to information and notifying that in the Tesla enterprise the local trades union committee will fill the function of the workers' committee for the defence of press freedom and freedom of speech.
11. 30 May 1968, Ostrava-Kunčice. Employees of a plant to Literární listy. A statement on the formation of an association of workers for the defence of freedom of the press and of speech, with a demand that the National Assembly lift censorship and legislate for civil liberties.
12. 30 May 1968, Mníšek pod Brdy. Workers of Kovohutí to the Czechoslovak Writers' Union, the National Assembly, the Party's Central Committee, the Journalists Union, radio and television. A cover letter and resolution on the defence of freedom of the press and expression.
13. 30 May 1968, Kynšperk nad Ohří. Employees of Technomat to the Czechoslovak Writers' Union. A resolution demanding faster passing of the bill on a new law on the press and the standing down of compromised politicians.
14. 30 May 1968, Holešov. Employees of ČSAO garages to the Czechoslovak writers' union. A letter for the lifting of censorship and for the freedoms contained in the UN Charter.
15. 30 May 1968, Ratíškovice. Employees of the Osvození mines to the National Assembly. A resolution demanding the passing of a law on the press which would guarantee freedom of the mass media and limit its misuse.
16. 30 May 1968, Žďár nad Sázavou. The Party cell of the machine-tool workers of Žďár to the presidium of the National Assembly. A letter of the factory committee of the Party, which supplements the workers' statement of 28 April 1968 which demanded that the law on the press also deal with responsibility for true reporting in the mass media.
17. 30 May 1968, Choceň. The local trades union committee of the ČKD plant to the National Assembly. A resolution demanding the standing down of discredited politicians and legal guarantees for press freedom, as well as freedom of assembly and expression.
18. 30 May 1968, Prague. The local trades union committee of the Physics Institute to heads of the Institute and members of the ROH (umbrella trades union

- association). An appeal for the establishment of a committee for the defence of press freedom.
19. 31 May 1968, Prague. Employees of Mototechna to the Czechoslovak Writers' Union for a purge of civil servants and politicians and for freedom of expression.
  20. May 1968, Prague. The Party cell of the Research Institute of Pharmacy and Biochemistry to all employees. An appeal for the founding of a committee for the defence of freedom of speech.
  21. 1 June 1968, Karviná. The local secondary school to the president of the republic, the chairman of the National Assembly and the mass media. A resolution on the political situation, which led to the establishment of a committee for the defence of press freedom and freedom of expression.
  22. 1 June 1968, Křivoklát. Representatives of the tool-making enterprise Nářadí Roztoky and the Křivoklát elementary school to the National Assembly. A resolution in support of democratic forces and the speedier legislating of press freedom.
  23. 1 June 1968, Králův Dvůr u Berouna. Employees of the ironworks to the presidium of the National Assembly. Notification of the creation of a workers' committee for the defence of freedom of the press and expression, together with its charter.
  24. 3 June 1968, Prague. Employees of Polygrafia to Jiří Lederer. A letter, in which a workers' committee for the defence of civil liberties comes out in favour of the idea of a state-wide coordination of this movement.
  25. 3 June 1968, Prague. Employees of the accounting centre of a telecommunications enterprise to the National Assembly and Jiří Lederer at Literární listy. A resolution with a demand for the lifting of censorship and a quicker passing of a new law on the press.
  26. 4 June 1968, Litovel. The Party cell and the local trades union committee at Tesla to the National Assembly. A resolution in support of a quicker passing of a law on freedom of the press and expression.
  27. 5 June 1968, Neratovice. Employees of Armabeton Prefa to the editors of Literární listy. A letter on the founding of a workers' committee for the defence of freedom of speech and the press.
  28. 5 June 1968, Prague. Employees of the Physics Institute to the editors of Práce and Literární noviny. Announcement of the creation of a committee for the defence of freedom of the press and of expression.
  29. 7 June 1968, Klatovy. The trades union of the West Bohemian Bakeries and Confectioners to the National Assembly. The resolution of the umbrella trades union movement, ROH, on the creation of a workers' committee for the defence of freedom of speech and the press, with a request that this freedom be constitutionally guaranteed.
  30. June 1968, Jablonec nad Nisou. Employees of Bižuterie to Jiří Lederer. A note on the establishment of a committee for the defence of press freedom.  
31. 14 June 1968, Prague. Committee for the defence of freedom of the press of the Physics Institute to Jiří Lederer at Literární listy.
  31. 14 June 1968, Prague. Committee for the defence of freedom of the press of the Physics Institute to Jiří Lederer at Literární listy.
  32. 14 June 1968, Hradec Králové. A statement of a committee for the defence of freedom of the press, expression and the right to assembly at Tesla on the need for legislative guarantees of civil liberties and the creation of a coordinating organ with state-wide jurisdiction.
  33. 16 June 1968, Mladá Boleslav. Employees of an automobile plant to Jiří Lederer. A note on the establishment of a committee for the defence of freedom of the press and public expression, a show of support for attempts at state-wide coordination.
  34. 17 June 1968, Prague. The local trades union committee of Polygrafie to Jiří Lederer at Literární listy. A letter on the founding of a four-member committee for the defence of press freedom, in support of attempts to create a state-wide organization.
  35. 17 June 1968, Prague. The text of a petition for the founding of a committee for the defence of civil liberties in the Dílo enterprise of the Czech Graphic Arts Foundation.
  36. 17 June 1968, Brno. Zdeněk Kojecký to Jiří Lederer. A letter by a former Social Democrat on the suppression of press freedom.
  37. 18 June 1968, Prague. The central secretariat of the Socialist Academy to Jiří Lederer at Literární listy. A letter about the decision for an show of solidarity, keeping one another informed and the founding of a committee for the defence of civil liberties as part of the organizational network of the Socialist Academy.
  38. 18 June 1968, Svitavy. Printers to Jiří Lederer. A letter pointing out the need to create a committee for the defence of the press, in particular at the polygraphic plants together with the editors.

39. 18 June 1968, Kolín. A statement by members and employees of the Municipal Theatre who have, in accord with the Declaration of Human Rights, decided to found a committee for defence of the right to freedom of speech and conviction.
40. 19 June 1968, Vítkovice. Employees of ironworks to the chairman of the National Assembly. An open letter on the formation of a committee for the defence of press freedom, stressing the need to legislate for basic civil rights.
41. 20 June 1968, Jilemnice. Members of the local trades union of Autobrzdý to the editors of Literární listy and the Czechoslovak Journalists' Union. A letter on the decision to found a committee for defence of the press.
42. 20 June 1968, Prague. A workers' committee for defence of freedom of the press and of speech at the Avia plant to the editors of Literární listy and the Society for Human Rights. A letter suggesting that a committee with state-wide jurisdiction be established as an independent committee of the Society.
43. 20 June 1968, Prague. Employees of a plant for industrial automation to Literární listy. Their opinion on the political situation and the need to defend press freedom, published in the column 'Dělnická tribuna' [Workers' tribune].
44. 20 June 1968, Prague. Employees of ČKD to Literární listy. Statement on freedom of speech, printed in the column 'Dělnická tribuna' [Workers' tribune].
45. 21 June 1968, Prague. The central secretariat of the Czechoslovak Writers' Union to Jiří Lederer. A letter containing resolutions of workers' committees for defence of the press received by the writers' unions.
46. 23 June 1968, Karviná. A committee for the defence of basic civil liberties in the training centres of three mines to the Party's Central Committee and the mass media. The letter is a resolution stressing the importance of press freedom for democratic development and the decision to use all accessible means against the reintroduction of censorship and undemocratic measures.
47. 23 June 1968, Frýdek-Místek. A workers' committee for the defence of press freedom in a sheet-metal workshop to Jiří Lederer. A form for registration in the state-wide committee.
48. 25 June 1968, Prague. A local trades union committee of the elementary school in Prague 2 to Literární listy. An application form for the state-wide Committee on Civil Liberties.
49. 25 June 1968, Prague. The Obzor disabled people's cooperative to Literární listy. The charter of a committee for the defence of civil liberties.
50. 25 June 1968, Ostroměř. Employees of Kamenoprůmysl to Literární listy. A statement in support of the Ostrava initiative for the preservation of press freedom with a demand that these freedoms be constitutionally guaranteed.
51. 26 June, Cheb. A local trades union committee of Prefa to Jiří Lederer. A letter informing of the establishment of a workers' committee for the defence of the press, as well as its programme for the immediate future.
52. 27 June 1968, Frýdek-Místek. A local trades union committee of vocational schools and training centres to the Union of Czechoslovak Journalists. A resolution on the establishment of a committee for the defence of freedom of speech and the press, supporting the democratic process.
53. 27 June 1968, Chabařovice. A local trades union committee of the Milada-Petri mines to Jiří Lederer. A letter in favour of the movement of workers' committees for the defence of the press, expressing disappointment at the passivity of the ROH (Revolutionary trades union movement) leadership.
54. 28 June 1968, Prague. A group of institutions and committees of the Czechoslovak historical society (obec) to Literární listy. A declaration in which historians of modern history turn to the factory committees for preservation of freedom of speech and to other organizations with the appeal that they include freedom of scholarly research in their programmes.
55. 28 June 1968, Ostrov nad Ohří. A committee for the safeguarding of human rights to the National Assembly. An appeal to the assembly's deputies that they push for speedy legislative guarantees for all civil liberties.
56. 28 June 1968, Prague. Employees of the Pioneer and Youth Centre to the Union of Czechoslovak Journalists. A declaration on the establishment of a committee for the preservation of press freedom, in support of the Two Thousands Words manifesto.
57. 28 June 1968, Stará Role. Employees of a porcelain factory to the Union of Czechoslovak Journalists. A letter on the founding of a factory committee for the defence of freedom of speech, in favour of a democratic press in the tradition of Karel Havlíček Borovský (1821-1856).
58. 28 June 1968, Náchod. Teachers of an economics and vocational school to the Union of Czechoslovak Writers. A copy of a note on the establishment of a committee for defence of freedom of speech and the press.
59. 29 June 1968, Doksy. Teachers and other employees of a primary school and a secondary school to the Union of Czechoslovak Journalists. A message in

- support of demands for legislatively guaranteed freedom of the press and of speech and academic freedom.
60. June 1968, Ostrov nad Ohří. An appeal by a committee for the defence of civil rights and for a petition to the National Assembly with a demand for the speedier legislation of civil liberties.
  61. 1 July 1968, Brno. Employees of a machine works to the editors of *Práce*. A note on the establishment of a committee for the defence of freedom of speech inspired by the 'Two Thousand Words' manifesto.
  62. 2 July 1968, Držkov. A committee for the defence of freedom of speech and the press in the Kavalier glassworks to the writers' and journalists' unions and to the mass media. A letter on the establishment of a committee with a proposal that a commission be created as part of the unions, to coordinate activities for the defence of press freedom.
  63. 3 July 1968, Ostrava. A provisional workers' press committee of the Petr Bezruč Mines to Jiří Lederer. A letter on the creation of the committee and its programme statement.
  64. 4 July 1968, Brno. Programme statement of a machine shop committee for the defence of freedom of speech, conscience and the individual.
  65. 4 July 1968, Karlovy Vary. Employees of the spa to the National Assembly. A letter expressing disquiet at the delays in legislating freedom of expression and the press.
  66. 5 July 1968, Brno. A machine works committee for the defence of freedom of speech, conscience and the individual to Jiří Lederer at *Literární listy*. A letter on the establishment of the committee, its composition and immediate aims.
  67. 5 July 1968, Hradec Králové. Representatives of the KÚNZ health centre to Jiří Lederer. A note on the establishment of a committee for the defence of freedom of speech and the press, as an application for registration in the state-wide movement.
  68. 5 July 1968, Frýdek-Místek. Open letter by the first meeting of workers' committees, which expresses its thanks to Ludvík Vaculík for his 'Two Thousand Words' manifesto.
  69. 5 July 1968, Frýdek-Místek. A statement approved by the delegates of the first meeting of committees for the defence of press freedom from the North Moravian region.

70. July 1968, Prague. A note to Jiří Lederer for the Union of Czechoslovak Journalists on the first meeting of committees for the defence of the press in the North Moravian region.
71. 8 July 1968, Ostrov nad Ohří. A committee for defence of civic rights to Jiří Lederer at *Literární listy*. A letter on the establishment and activity of the committee, expressing willingness to collaborate in the state-wide movement.
72. 9 July 1968, Vítkovice. The technical development section of the directors of the Klement Gottwald Ironworks to the weekly *Jiskra*. A declaration by the committee for the defence of press freedom, in reaction to the anti-reform attacks on the mass media and stating the need to continue the activities of the committee, even though freedom of expression had been guaranteed by law.
73. 9 July 1968, Brno. A secondary school's committee for the defence of freedom of the mass media to Jiří Lederer at *Literární listy*. A letter in reaction to the words of a deputy of the assembly, who was against the 'Two Thousand Words' manifesto, and in support of a permanent state-wide committee.
74. 9 July 1968, Strakonice. A committee for the defence of civil liberties to Jiří Lederer at *Literární listy*, Czechoslovak Television and the editors of *Práce*. A letter on the activity of the committee with a statement of support for the 'Two Thousand Words' manifesto.
75. July 1968, Prague. An Avia factory's workers' committee for the defence of freedom of the press and of speech to the plenary session of the Central Committee of the Party. A letter supporting the position of the presidium of the Central Committee on the 'Warsaw letter' of five East Bloc parties.
76. 19 July 1968, Mníšek pod Brdy. Committee for the preservation of freedom of the press, expression and civil rights, in the Kovohutí enterprise, to Jiří Lederer at *Literární listy*. An application for registration in the state-wide organization and a note on its activity.
77. 20 July 1968, Náchod. Josef Bureš to the Union of Czechoslovak Journalists. A letter on difficulties in establishing the committee for the defence of the press in a district heating plant with a request for advice on how to proceed.
78. 27 July 1968, Prague. Editors of the ČKD Dukla enterprise's newspaper to the Union of Czechoslovak Journalists. A letter expressing agreement with the declaration of the Union of Czechoslovak Newspapers, which was printed in that day's newspapers.

79. 30 July 1968, Prague. A local trades union committee of the Merkur advertising enterprise to the Union of Czechoslovak Journalists and Literární listy. A notice that a committee for defence of freedom of speech was founded on 9 July 1968 and is at the disposal of the central coordinating movement.
80. 2 August 1968, Náchod. A Party cell in the district heating-plant to Literární listy. A letter in reaction to Josef Bureš's remarks on the problems in establishing a committee for the defence of the press, which were quoted in Literární listy.
81. 2 August 1968, Náchod. Josef Bureš to Jiří Lederer. A letter stating that within a week a press committee could be established and explaining the misunderstanding which arose after the publishing of previous information.
82. 4 August 1968, Frýdek-Místek. The chairman of the North Moravian Council of Press Committees to Jiří Lederer. A letter with an analysis of the situation and the prospects for worker activity in the Ostrava area, as well as a proposal for a programme statement of workers' committees for the defence of democratic freedoms.
83. 6 August 1968, Vítkovice. A press report on a meeting of representatives of individual committees for the defence of the press in branches of the Klement Gottwald Ironworks where a committee has been established.
84. 8 August 1968, Prague. The statement of a committee for the defence of freedom of speech and expression at the Institute of Oriental Studies, established immediately after the top-level meetings in Čierné nad Tisou and Bratislava, in reaction to attempts 'to guide' the mass media.
85. 9 August 1968, Ostrava. A resolution from the second meeting of the North Moravian Council of Workers' Committees for the preservation of democratic freedoms.
86. 11 August 1968, Náchod. Josef Bureš to Jiří Lederer. A letter about the summoning of its author to a Party meeting of the whole enterprise, which would deal with previous correspondence, as well as information regarding the obtaining of sixty signatures for the establishment of a committee for the defence of press freedom.
87. 15 August 1968, Prague. Announcement of a group of five employees of the ministry of food and agriculture, who decided to establish a Committee for the defence of freedom of expression immediately after the presidium of the Central Committee of the Party had, on 14 August, condemned the petition in Prague.
88. 30 August, Gottwaldov. Employees of precision instruments factories to the Union of Czechoslovak Journalists. A letter containing the reasons for the establishment of a committee for the preservation of freedom of the press and of speech, which is to serve as an application to join the planned state-wide organization.
89. 9 November 1968, Prague. The Zátpeks and Luděk Pachmann to the National Assembly, the government and the Party's Central Committee. A declaration on the defence of press freedom, which circulated and became the basis of a broad petition.
90. 18 November 1968, Gottwaldov. Employees of Grafia to the unions of writers, journalists and of other employees of the press. A letter expressing fears of pressure on the media and an appeal for a joint approach to give support to the writers and journalists.
91. 20 November 1968, Prague. Committee for the defence of press freedom at Skloprojekt to the Union of Czechoslovak Journalists. A letter about the establishment of a committee and about a petition in support of the 18 November declaration of the journalists' union.
92. 21 November 1968, Prague. The local trades union committee of the Economics Institute to the Union of Czechoslovak Journalists. A statement against excessive administrative interventions in the press.
93. 20 December 1968, Prague. A workers' committee for defence of civil liberties, together with employees of Polygrafia to the National Assembly. A statement on Vasil Biřák's views published in the US Communist Party's Daily World and on Josef Smrkovský's campaign for chairman of the Federal Assembly.

Jindřich Pecka

**Dělnické výbory na obranu svobody tisku (1968)**

Redakce Milena Janišová, anglické resumé Derek Paton

Počítačová sazba Ivana Minářová

V ediční řadě Sešity Ústavu pro soudobé dějiny, svazek 10,

vydal Ústav pro soudobé dějiny AV ČR

Praha 1993

Publikace vyšla s příspěvím

Grantové agentury České republiky (registr. č. 404/93/1216)

a Nadace Konráda Adenauera